Cõuſio.ar.ꝙ ñ tantũ valet ỽbum ſimplex q̄tũ ↄpoſitũ.ar.z.ff.
.l.acqui.ſi.ſeruus.§.inquit.
Sue ↄuſiõis.ar.z.xi.q.iij.q iubẽtẽ.ſꝫ hoc ð fructu r̃miſſiõis.
Leproſi.ſ.decẽ ð qb⁹ legit̃ i euãgelio luce q deſignãt peccatões.

Sacerdoti
us.primo er
ↄ ẽ deo con
tendum: poſ
a ſacẽdoti.ĩ.
.§.ex bis õi
is.
Hinc etiam
arus.id eſt
catoꝛ cõſue
ãne peccan
depreſſus.
.ĩ.di.ij.ſić
bus.

Lapiđ one
peccati.
In ſeplcto.
in coꝛdis ↄ
tione.
Munda
t.in euange
matbei.
acrificiũ.
eſt ſatiſfacti
tem.

ad me in toto coꝛde uŕo: ⁊ ego cõ
uertar ad uos. Cõuerſio aũt dicit̃
quaſi coꝛdis ũdiq̄ꝫ uerſio. Si aũt
coꝛ noſtrũ undiq̄ꝫ a malo ad deũ
uertit̃: mox ſue ↄuerſionis fructũ
meretur: ut deus ab ira ſua ad mi
ſericõdiã conuerſus peccati p̃ſtet
idulgẽtiã: cuius primo p̃parabat
uindictaꝫ. unde dat̃ intelligi: ꝙ ẽt
oꝛe tacẽte ueniã ↄſequi poſſum⁹.
Hic ẽt leproſi illi quibus domin⁹
p̃cepit: ut oſtẽderẽt ſe ſacerdotib⁹
in itiner̃ anteq̄ꝫ ad ſacerdotes ue
nirent: mũdati ſunt. Ex quo facto
nimirũ datur itelligi: ꝙ anteq̄ꝫ ſa
cerdotib⁹ oꝛa noſtra oſtẽdam⁹.i.
peccata nr̃a confiteamur: a lepra
peccati mũdamur. Hinc ẽt lazar⁹
uiu⁹ de monumẽto prodiſt: nõ pri
us de monumẽto ẽ eductus ⁊ poſ
tea a domio eſt ſuſcitat⁹: ſed lapi
de remoto suo monumẽtũ clauđ
bat in ſepulcro remãt: ⁊ foras ui
[illegible]

Qui memoꝛ.quantum ad gr̃e ſuſceptionem dñ ẽ in peccato.
Si ergo.q.d.nullus ad ſui ſalutem.
Damnatione.ex̃ de bap. ⁊ eius effec.maiões.
Patet.ecce concluſio magiſtri.

ꝙ in ira tua coꝛripias me: poſtea
ſupplicãs aiebat: Saluũꝫ me fac
ppt̃ miſericõdiã tuã: quoniã nõ
ẽ i moꝛte qui memoꝛ ſit tui: i infer
no autẽ null⁹ tibi cõfitebit̃. Si er
go null⁹ ↄfitebit̃ tibi: niſi reſuſcita
tus: nemo autẽ uiuit eterne iehen
ne fili⁹ ⁊ ppetua dãnatõe dign⁹:
patet ꝙ anteq̄ꝫ quiſq̄ꝫ ↄfiteat̃ pec
catũ a reatu ſue p̃uaricatõis quo
eťna ſibi debebãt̃ ſupplicia: p gra
tiaꝫ interne ↄpunctõis abſoluit̃.
Teꝫ. Si anteq̄ꝫ quiſq̄ꝫ ↄfiteat̃:
a deo reſuſcitat̃. reſuſcitat⁹ uiuit
duꝫ ↄfitetur: ui poſt reſurrectõeꝫ
iterũ moꝛtu⁹ eſt ⁊ ↄfitetur. ſꝫ ſicut
ãteq̄ꝫ reſuſcitaret̃ moꝛtu⁹ cõfiteri
nõ poterat: ſic poſt reſurrectiõeꝫ
moꝛtu⁹ cũ fuerit ↄfiteri nõ ualet.
Reſtat ergo ut r̃ſuſcitatus uiuat:
dum peccatũ ↄfitet̃. ergo ſola cõ
[illegible]

Si ãteq̄ꝫ. bab[...]
ante confeſſionem p[...]
catoꝛ reſuſcitatur: p[...]
bat ꝙ quando co[...]
tetur non eſt in pec[...]
to. ſi enim poſt reſ[...]
rectionem ſuã ante
confiteatur icipiat m[...]
ri.i. peccato obligar[...]
ſequeretur ꝙ mõtuu[...]
.i.in peccato exiſten[...]
confiteretur. quod [...]
men non poteſt eſſe
te reſurrectionem n[...]
poſt.a moꝛtuo enim
ẽ perit confeſſio. co[...]
cludit ergo ꝙ uiuer[...]
.i. reatu peccati ab[...]
lutus confitetur: ⁊ i
in confeſſione non
minuitur peccatum.

Anima. nota a[...]
mam alio modo ſuſ[...]
tari q̄ꝫ corpus.
Si autẽ.uerba n[...]
Apoſtolus.[...]

Ex Libris Nicolai Novelli A° 508.

Ioannis Vorarij Bachuiensis

De ſummo bono Libri
tres Sancti Iſidori hyſpalenſis Epiſcopi.

Tabula Iſidori.

Incipiunt Rubrice librorum
De ſummo bono Beati Iſidori hyſpalenſis epiſcopi.

Rubrice primi libri.

Ꝙ deus ſummus et incõmutabilis ſit. Fo.i.
Ꝙ immenſus et omnipotens ſit deus. Fo.i.
Ꝙ inuiſibilis ſit deus. Fo.ij.
Ꝙ ex creature pulchritudine agnoſcatur deus. Fo.ij.
Ꝙ ex vſu noſtro quedã ſpẽs ad deũ referantur. Fo.ij.
Ꝙ ex rerum inferiorũ ſimilitudine et humanis motibus figuratur deus. Fo.ij.
Quõ non ſm eſſentiam. ſed ſm ſimilitudinem ſpẽs dicuntur ad deũ nec pro ſubſtantie ꝓprietate ſed pro efficiencijs cauſarum rerum ſpecies in ipſo deſtribuuntur. Fo.iij.
Ꝙ deo nulla temporꝝ ſucceſſio aſſcribatur. Fo.iij.
De temporibus. fo.iij.
De mundo. fo.iiij.
Unde malũ ſit inuentum. fo.v.
De angelis. fo.vi.
De homine. fo.viij.
De anima ceteriſqꝫ ſenſibus. fo.ix.
De ſenſibus carnis. fo.ix.
De xp̃o filio dei. fo.x.
De ſpiritu ſancto. fo.xi.
De lege. fo.xij.
De eccleſia et hereſibus. fo.xiij.
De hereticis. fo.xiiij.
De gentilibus philoſophis. fo.xiiij.
De differentia teſtamentorum. fo.xiiij.
De ſymbolo et oratione. fo.xv.
De baptiſmo et cõmunione. fo.xv.
De ſeptem regulis. fo.xv.
De martirio. fo.xvi.
De ſanctorum miraculis. fo.xvij.

aa ij

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

De antcriſto et eius ſignis. fo.xvij.
De reſurrectione. fo.xvij.
De iudicio. fo.xviij.
De gehenna. fo.xix.
De penis impiorum. fo.xix.
De gloria ſanctorum. fo.xix.

Rubrice Secundi libri.

De ſapientia. fo.xx.
De fide. fo.xx.
De caritate. fo.xxi.
De ſpe. fo.xxi.
De gratia. fo.xxi.
De predeſtinatione. fo.xxij.
De cõuerſis. fo.xxij.
De primordijs cõuerſorum. fo.xxiij.
De cõflictu cõuerſorum. fo.xxiiij.
De remiſſa cõuerſione. fo.xxiiij.
De exemplis ſanctorum. fo.xxv.
De cõpunctione cordis. fo.xxv.
De cõfeſſione peccatoꝝ et penitentia. fo.xxvi.
De deſperatione peccantium. fo.xxvij.
De his qui a deo deſeruntur. fo.xxviij.
De his qui ad delictũ poſt lacrimas reuertunt. fo.xxviij.
De peccato. fo.xxviij.
De leuioribus peccatis. fo.xxix.
De grauioribus peccatis. fo.xxix.
De manifeſtis occultiſqꝫ peccatis. fo.xxix.
De peccati amore. fo.xxx.
De peccandi neceſſitate. fo.xxx.
De peccandi cõſuetudine. fo.xxx.
De peccati recordatione. fo.xxxi.
De cogitatione. fo.xxxi.
De cõſcientia. fo.xxxij.
De intentione mentis. fo.xxxij.

Tabula Iſidori.

De ſenſibus carnis fo.xxxij.
De ſermone fo.xxxij
De mendatio. fo.xxxiij
De iuramento. fo.xxxiiij
De vicijs. fo.xxxiiij
Q ex vicijs vicia. et ex virtutibus oriuntur. fo.xxxv
De male vſis virtutibus. fo.xxxv
De ſimulatis virtutibus. fo.xxxv
De appetitu virtutum. fo.xxxvi
De pugna virtutum aduerſus vicia. fo.xxxvi
De ſuperbia. fo.xxxvij
De fornicatione. fo.xxxvij
De cōtinentia. fo.xxxix.
De cupiditate. fo.xxxix
De gula. fo.xl.
De ebrietate. fo.xli.
De abſtinentia. fo.xli.

Rubrice Tercij libri.

De flagellis. fo.xliij
De gemina percuſſione dei. fo.xliij.
De infirmitate carnis. fo.xliiij
De tollerantia diuine correptionis. fo.xliiij
De tentationibus dyaboli. fo.xlv
De tentamentis ſomnioꝝ. fo.xlvij
De oratione. fo.xlviij
De lectione. fo.l
De aſſiduitate legendi. fo.li
De doctrina ſine gratia. fo.li
De ſupbis lectoribus. fo.lij
De carnalibus lectoribus et hereticis. fo.lij
De libris gentilium. fo.lij
De collatione. fo.liij
De cōtemplatione et actione. fo.liij
De cōtemptoribus mundi. fo.liiij

De ſummo bono

de ſanctis qui ſe a cōſortio ſeculi ſeparant	fo.lv
de preceptis altioribus monachorum	fo.lv
de tempore monachorum	fo.lv
de humilitate monachi vel opere	fo.lv
de monachis qui curis ſeculi occupantur	fo.lvi
de his qui a deo mundi amore prepediuntur	fo.lvi
de iactantia.	fo.lvij
de hypocriſi.	fo.lviij
de inuidia.	fo.lviij
de ſimulatione	fo.viij
de odio.	fo.lix
de dilectione	fo.lix
de fictis amicis	fo.lix
de amicicia munere orta	fo.lix
de cōcordia malorum	fo.lx
de correptione fraterna.	fo.lx
de prepoſitis eccleſie.	fo.lx
de indignis prepoſitis	fo.lxi
de indoctis prepoſitis	fo.lxi
de doctrina et exemplis prepoſitorum	fo.lxi
de his qui bene docent et male viuunt	fo.lxij
de exemplis prauorum ſacerdotum	fo.lxij
de prepoſitis carnalibus	fo.lxij
de iracundis doctoribus	fo.lxiij
de ſuperbis doctoribus	fo.lxiij
de humilitate prepoſitorum	fo.lxiij
de doctrine diſcretione	fo.lxiij
de ſilentio doctorum	fo.lxiiij
de prebenda ſacerdotali protectione in plebe	fo.lxiiij
de diſciplina ſacerdotis in his q̄ delinquunt	fo.lxv
de ſubditis.	fo.lxvi
de prelatis.	fo.lxvi
de iuſticia principum	fo.lxvij
de paciencia principum	fo.lxvij
de delictis principum ſiue exemplis	fo.lxvij
Q principes legibus teneantur.	fo.lxvij.

Tabula Iſidori.

De poteſtate principum in eccleſia. fo.lxvij.
de iudicibus. fo.lxvij.
de prauis iudicibus. fo.lxix.
de verboſis et elatis iudicibus. fo.lxix.
De iudicibus qui acceptione pſonarum et cauſa amicoꝝ ſubuertunt iudicium. fo.lxix.
Quibus rebus ſubuertitur iudicium. fo.lxix.
de falſo teſte. fo.lxx.
de cauſidicis. fo.lxx.
de oppreſſoribus pauperum. fo.lxx.
de tribulatione iuſtorum. fo.lxxi.
de amatoribus mundi. fo.lxxij.
de diuicijs et elemoſina. fo.lxxij.
Q tn̄ in vita eſt licitum opari bonum. fo.lxxiij.
De metu mortis. fo.lxxiiij.

Deo gratias.

In cristi Jheſu nomine Incipit Liber primus Sancti Jſidori hyſpalenſis epiſcopi. De ſummo bono.

Quod deus ſummus et incõmutabilis ſit. ¶ Capitulum primum.

Summum bonum deus eſt q̄r incõmutabi
lis eſt. et corrumpi omnino non p̄t. Crea
tura vero bonũ ſed non ſummũ eſt. quia
mutabilis. Et dum ſit quidem bonũ: nõ
tñ eſſe poteſt ſummũ. Quid eſt dei immor
talitas niſi eius incõmutabilitas? Nam
et angeli et anime immortales ſtꝫ. ſed im
mutabiles nõ ſunt. Ideo ſolus deus dicit̄ immortalis. q̄r ſo
lus incõmutabilis eſt. Nam anima moritur dum deſerente
deo de bono in malũ mutatur. Sic et angelus eſt mutatus
dum deſerente deo eſt lapſus. Quod materiã habet vnde ex
iſtat mutabile eſt: quia de informi ad formã tranſit. Quod ve
ro nõ habet materiã immutabile eſt. ſicut deus vtiqꝫ eſt. Bñ
ac ſubſtantialiter ſunt iſta in deo. id eſt incorruptio. immorta
litas. incõmutabilitas. inde et merito cuncte preponitur crea
ture. Opus non cõſilium apud deũ credimus mutari. nec va
riari eum q̄r ꝑ varia tp̄a diuerſa precipit. ſꝫ manens idem in
cõmutabilis et eternus: quid cuiqꝫ cõgruum eſſet tp̄i ab ipſa
eternitate in eius manſit diſpoſitione cõſilij. Nõ vſu noſtro
aliud deũ putari. aliud pulchritudinẽ eius atqꝫ aliud magni
tudinẽ ipſius ſicut aliud eſt hõ aliud pulchritudo eius q̄r de
ſiſtente pulchritudine hõ manet. Ac ꝑ hoc qui ita intelligit
deum. corporeum eſſe credit. dum pulchritudo et magnitudo
dei ipſe deus ſit. Ideo deus dicit̄ ſimplex. ſiue nõ amittendo
quod habet. ſeu quia non aliud eſt ipſe et aliud quod in ipſo
eſt. Inordinate dici ſeu cõferri vicijs ea que ordinate in deo
ſunt. vtpote ſimplicitas que aliquãdo dicitur pro ſtulticia et
non eſt in deo. apud deum vero ſumma ſimplicitas eſt. Iux
ta hanc regulam et cetera exiſtimanda ſunt.

Quod immenſus et omnipotens ſit deus. ❡Capitulum ij.

N On ideo celū et terram implet deus vt cōtineant eū. ſꝫ vt ipſa pocius cōtineantur ab eo. Nec ꝑticulatim deus implet oīa ſed cū ſit idem vnus. vbiqꝫ tamē eſt totus. Nec ita putandus eſt eſſe in oībus deus: vt vnaqueqꝫ res pro magnitudine portionis ſue capiat eum. id eſt maxima maius. et minima minus: dum ſit pocius etiā ipſe totus in oībus. ſiue oīa in ipſo. Omnipotentia diuine maieſtatis. cuncta poteſtatis ſue immenſitate cōcludit: nec euadendi potentias eius quis aditū inuenire poterit: quia ille oīa circūquaqꝫ conſtringit. Cuncta em̄ intra diuini iudicij omnipotentiā coartantur. ſiue que cōtinenda ſtꝫ vt ſalua ſint. ſiue que amputanda ſtꝫ vt pereant. Nullatenus ergo dicimus poſſe effugere deū quēpiam. Qui em̄ eum nō habet placatū. nequaquā euadet iratū. Immenſitas diuine magnitudinis iſta eſt vt intelligamus eū intra oīa. ſed non incluſum extra oīa ſed nō excluſum. et ideo interiorē vt oīa contineat. ideo exteriorē. vt circūſcripte magnitudinis ſue immenſitate oīa cōcludat. Per id ergo qđ exterior eſt oſtendit̄ eſſe creator. ꝑ id vero qđ interior gubernare oīa demonſtratur. ac ne ea que creata ſtꝫ ſine deo eſſent. deus intra oīa eſt. Verū ne extra deū eſſent. deus exterior eſt. vt oīa cōcludant̄ ab eo. De cōſumatione alicuius facti dicit̄ ꝑfectio. deus aūt qui non eſt factus. qūo eſt ꝑfectus? Sed hūc ſermonē de vſu noſtro ſumit humana inopia: ſicut et reliqua ꝟba. quatenus id qđ ineffabile ē vtcūqꝫ dici poſſit qm̄ de deo nihil digne humanus ſ̄mo dicit. Dū localis nō ſit deus. localiter tñ in ſuis ambulat ſanctis. dum de loco in locū predicat̄ ab eis. Nā deus q̄ nec loco mouet̄ nec tp̄e. in ſeruis tñ ſuis et tp̄e et loco mouetur. quociēs ab eiſdem localiter predicat̄. Dum de deo nec ſ̄m quātitatē. nec ſ̄m qualitatem nec ſ̄m ſitū. nec ſ̄m habitū aut motū aliq̄d digne dicat̄: Ineſt tñ ei quodāmodo latitudo caritatis qua nos et ab errore colligit et continet in veritate. Ineſt ei longitudo qua nos longanimiter malos portat. donec emendatos patrie future reſtituat. Ineſt et ei altitudo. per quam oēm ſenſum ſue

ſcīe immenſitate exuperat. Ineſt ei et profundum. quo dam
nandos inferius diſponens preordinat.

Quod inuiſibilis ſit deus.

Capitulum iij.

C Um de deo loquēs ſcriptura plerūqꝫ dicit: Ecce de
us non quaſi viſibilem oſtendit. ſed vbiqꝫ eſſe pñtem
ſignificat. Per id ꝙ dicit. ecce dñs. Uel ꝙ magnitu
dinē diuinitatis eius nullus poſſit ſenſus attingere. etiā nec
angelicus ꝗuis vſqꝫ ad parilitatē angelicā humana poſt re
ſurrectionē natura ꝓficiat. et ad cōtemplandum deū indefeſſa
cōſurgat. videre tñ eius eſſentiā plene non valet quā nec ipſa
ꝑfectio angelica in totum attingit ſcire. ſm apoſtolū qui ait.
Pax dei q̄ exuperat oēm ſenſum. vt ſubaudias etiā angeloꝝ.
Sola eñ trinitas ſibi integre nota eſt. et humanitas a xp̄o
ſuſcepta que tercia eſt in trinitate ꝑſona. Intelligibiliter quo
dam miro modo dei eſſentia ſcire poteſt. dum eſſe creditur.
Opus vero eius qḋ vtiqꝫ ei equari non poteſt atqꝫ iudicia a
nullo penitus ſciuntur. Dei ſecreta iudicia eius nō poſſe ſen
ſu penetrari. vel angelico vel humano. Et ideo qꝛ occulta ſꝫ
iuſta ſtꝫ. tantūdem venerari ea opus eſt: et temere nō diſcute
re aut inquirere q̄s audiat. ſm audiat. ſm apoſtolū qui ait.
Quis eñ cognouit ſenſum dñi: aut q̄s cōſiliarius eius fuit.

Quod ex creature pulchritudine agnoſcatur deus.

Capitulum iiij.

S Epe ad incorpoream creatoris magnitudinē creatu
rarū corporea magnitudo cōparatur vt magna cōſi
derentur ex ꝑuis: et ex viſibilibus inuiſibilia eſtimen
tur. atqꝫ ex pulcritudine factoꝝ effector operū agnoſcat᷑. Nō
tamen parilitate cōſimili. ſꝫ ex quadam ſubdita et creata ſpe
cie boni. Sicut opus vel ars in artificem retorquet laudem.
ita reꝝ creator ꝑ creaturam ſuā laudatur. Et quāto ſit excel
lentior. ex ipſa operis cōditione monſtratur. Ex pulcritudi
ne circūſcripte creature pulcritudinem ſuā que circūſcribi ne
quit facit deus intelligi. vt ipſis veſtigijs reuertatur hō ad de
um. quibus auerſus eſt. Ut quia ꝑ amorem pulcritudinis

creature a creature forma ſe abſtulit. rurſum ꝑ creature decorem ad creatoris pulcritudiuis creature a creatoris forma ſe abſtulit. rurſum ꝑ creature decorē ad creatoris pulcritudinē reuertat᷑. Quibuſdam gradibus intelligentie ꝑ creaturā progreditur hō ad intelligendum deū creatorē. id eſt ab inſenſibilibus ſurgens ad ſenſibilia. a ſenſibilibus ſurgēs ad rationabilia. a rationablibus ſurgens ad creatorē. Intelligibilia ꝑ ſe collaudāt deum. irrationabilia et in ſenſibilia nō ꝑ ſe ſed per nos dum ea cōſiderantes deū laudamus. Sed ideo dicunt᷑ laudare ipſa. qꝛ eandem laudē eaꝝ ꝯturit cauſa. Dixerūt antiqui ꝙ nihil tam ebeſcit quod nō ſenſum habeat in deū. Hinc eſt illud ꝙ ex ſilice duro ſcintilla excutit᷑. Et ſi ignis in ſaxo. vtiqꝫ ibi ſenſus ſentitur vbi ſe vita non ſentit.

Quod ex noſtro vſu quedaꝫ ſpecies ad deum referantur. ¶ Capitulum v.

NOſtro vſu deus zelare dicit᷑ vel dolere. Horum eñi motuū apud deū ꝑturbatio nulla eſt. apud quē tranquillitas ſumma eſt. Nō ita eſt precipitanda mentis ſententia vt credamus poſſe deo furoris vel mutationis accedere ꝑturbationē. ſed ipſam equitatē iuſticie qua reos punit iracundiā ſacra lectio nominauit. qm̄ qđ iudicantis equū eſt furor eſt et indignatio pacietis. Ita ergo intelligere opus eſt et alias paſſiones quas de affectione humana ducit ſcriptura ad deū. vt et iuxta ſe in cōmutabilis ſit credendus. et tn̄ ꝓ cauſa ꝝ effectibus vt facilius intelligatur. noſtre locutionis et mutabilitatis genere a ꝓpelletur. Tam clementer deus humane infirmitati cōſulit. vt qꝛ eum ſicut eſt nō poſſumus agnoſcere: noſtre locutionis more ſe ipſum nobis inſinuet. Vñ et membroꝝ noſtroꝝ qualitatem habere deſcribitur et paſſionum indigna dici de ſe voluit. quatenus ad ſua ꝑ noſtra nos traheret. et dum cōdeſcendit nobis cōſurgeremus ei.

¶ Quod ex rerum inferiorum ſimilitudine et humanis motibus figuratur deus. ¶ Capitulum vi.

MUltis modis deus ad ſignificandū ſe hoībus. de inferioribus rebus ſpecies ad ſe trahit. vt quia omnia videt dicatur oculus. et ꝓpter ꝙ audit omnia dicatur

auris pro eo aũt ꝙ auertitur ambulat. pro eo ꝙ expectat ſtat. Sic et in ceteris horũ ſimilibus ab humanis motibus trahitur ſimilitudo ad deũ. ſicut eſt obliuiſcens et memorans. Hinc eſt quod ꝓpheta dicit: Iurauit dñs exercituũ ꝑ animã ſuã. non ꝙ deus animã habeat. ſed hoc noſtro narrat affectu. Et alibi ſimili figura. et vermis et ſcarabeus intelligit. Nec mirũ ſi vilibus ſignificationibus figuretur. qui vſqȝ ad noſtrarum paſſionum ſeu carnis cõtumelias deſcendiſſe cognoſcit. Nam et xp̄us agnus non pro natura. ſed pro innocentia. et leo pro fortitudine non ꝑ natura. et ſerpens pro morte et ſapientia non pro natura ſcribit. Nam et in ꝓpheta plauſtri portantis fenum ſpecies ducitur ad deum. Et hec oĩa ideo per figuram xp̄us. quia nihil eſt eoꝝ ad ꝓprietatem ſubſtantie eius. quem reuera iuxta ꝓpriam ſubſtantiam inuiſibilem eſſe et incorporeum conſtat.

Quod non ſcd̄m eſſentiam

ſed ſm ſimilitudinem ſpecies dicuntur ad deum. neqȝ pro ſubſtantie ꝓprietate ſȝ pro efficientijs cauſarum rerum ſpecies in ipſo deſcribuntur. ¶ Capitulum vij.

Pleruncqȝ de corporibus ad deũ ſumuntur qualitatum ſpecies. que tamen in deo non ſũt. quia in ꝓpria natura incorporeus eſt et incircũſcriptus. Sed pro efficientijs cauſaꝝ rerum in ipſo ſpẽs ſcribuntur. dum nõ ſm eſſentiam ſed ſm ſimilitudinẽ ſpecies dicuntur ad deũ. neqȝ pro ſubſtantie ꝓpͥetate ſed pro efficientijs cauſaꝝ. Vñ et creditur deum nunqȝ viſibiliter hominibus apparuiſſe. niſi per aſſumptam creaturaꝝ ſpeciem. Falluntur quidam ſtultorum dum legunt ad imaginem dei factum eſſe hoĩem. arbitrantes deũ eſſe corporeum. dum non caro id eſt corpus. ſed anima id eſt ſpiritus dei imaginem habeat. Non ergo eſſe corporis formã in deo credamus. qui hoĩem ad imaginem ſuã fecit. qȝ mentem non carnem ad ſimilitudinem ſuã creauit. Cogita igit quale corpus habeat veritas. et dum nõ inueneris. hoc eſt ds̄. Facies dei in ſcripturis ſanctis nõ caro ſȝ diuina cognitio intelligit. ea rõne qua ꝑ faciẽ cõſpectã quiſqȝ cognoſcit. Hoc eñ in oratione dicit deo: Oſtende nobis faciem tuã. ac

ſi dicat̃.da nobis cognitionem tuã·Os dei vnigenitus eius eſt. Nam ſicut pro ṽbis que p̱ linguã fiunt ſepe dicimus.illa et illa lingua.ita et pro ṽbo os dei ponitur.q2 mos eſt vt verba ore formenẗ. Et ſi volueris genere locutionis illo demonſtrare quo is qui efficit p̱ id qḋ efficitur nominatur.bene os pro ṽbo ponis ſicut linguã pro ṽbis.ſicut manus ꝑ litteris. Ueſtigia dei ſt̃ quibus nunc deus p̱ ſpeculũ agnoſcit̃. Ad p̱fectum vero omnipotens reperitur. dum in futuro facie ad faciẽ quibuſq3 electis preſentabit̃. vt ipſam ſpẽm cõtemplentur.cuius nunc veſtigia cõprehendere conantur.et hoc eſt q̃ per ſpeculum videri deus dicitur ſic et cetera.

Quod deo nulla temporum ſucceſſio aſcribatur. Capitulũ viij.

O Mnia tp̱a precedit diuina eternitas.nec in deo preteritũ pñs futurũue aliqḋ creditur.ſed oïa preſentia in eo dicuntur. q2 eternitate ſua cuncta cõplectitur. Alioquin mutabilis ẽ deus credendus.ſi ei ſucceſſiones temporũ aſſcribunẗ. Si ſp̱ aliquo cũ deo eſſent tp̱a.nõ eſſet tempus:ſ3 eſſet eternitas.nec mutarenẗ tp̱a ſ3 ſtarẽt. Pñs preteritũ et futurũ.noſtrũ eſt habere.nõ dei. Uerbi cã dicimus ꝑ preſenti teneo codicem.pro preterito tenui.ꝑ futuro tenebo. Uniuerſitatẽ ṽo deus tenet.et ꝑ tenuit ⁊ tenebit.tenet dicit̃. Sed nec ipſoꝝ angeloꝝ diſceſſio acceſſione eſt temporum. Nam duas eſſe in creaturis res quibus viciſſitudo tempoꝝ nõ valet.angeli ſc3 ꝓpter qḋ in cõmutabili inherent creatori. ſiue materie illi informi prius q̃3 ex ea oïa iſta que tp̱aliter iã voluuntur formarenẗ nec ipſi vtriq3 valebat tẽpus. Tempus igit̃ nõ ad eas creaturas q̃ ſupra celos ſt̃ ſed ad eas que ſub celo ſt̃ p̱tinere. Non em̃ angelis accedũt tp̱a vel ſuccedũt.ſ3 cognoſcit̃ nobis qui ſub celo ṽſamur in hoc infimo mundo.

De temporibus. Capi ix.

N Ulla ante principium mundi fuiſſe tp̱a manifeſtum eſt. quia dum ſit ip̃m tempus creatura.in principio cũ mundo factum eſſe credendũ eſt. Ideo ergo princi

pium dicit̄ q ex ipſo cepit rerum vniuerſaꝝ exordiū.nullum ſpaciū corporaliter hn̄t tpa. qꝛ ante abſcedunt pene q̄ȝ veni ant. Ideoqȝ in rebus nullus ſtatus eſt tpm.qꝛ celeri creature motu mutant̄. nec centum anni vnū tempus ē.nec vnus an nus vnū tempus ē.nec vnus menſis vnū tempus ē.nec dies. nec hora.qꝛ dum hec oīa periculis accedūt ſuis ꝛ decedunt: qūo vnū dōm eſt q nō ſimul eſt. Utrū ſit preteritū futurūue tp̄s ſicut pn̄s querendū ē.et ſi ē.ſcire oportet q̄liter aut vbi ē. ſꝫ aduerte q cuncta ꝛ futura et p̄terita ꝛ pn̄tia in aīo pocius ſtꝫ requirēda. Tria iſta p̄terita pn̄tia ꝛ futura in aīo tm̄ inue niri poſſunt.p̄terita reminiſcendo.pn̄tia cōtuendo.futura ex pectādo Speramus igit̄ aduenientia.intuemur p̄ſentia.recoli mus tranſeuntia. Hec non ita in deo ſtꝫ.cui ſimul oīa ad ſtꝫ.

De mundo. Capitulū x.

MUndus ex rebus viſibilibus.ſed tamen inueſtigabili bus cōſtat. Homo aūt ex rerum vniuerſitate cōpoſi tus.alter in breui quodāmodo creatus eſt mundus. Rō mundi de vno cōſideranda eſt hoīe. Nam ſicut ꝑdimen ſiones etatum ad finē homo vergit.ita et mundus ꝑ hoc q diſtendit̄ tp̄e deficit.qꝛ vnde hō atqȝ mundus creſcere videt̄. inde vterqȝ minuitur. Fruſtra dicit̄ ꝑ tanta retro tpa deo va canti nouā pro mūdo faciēdo ortam fuiſſe cogitationē.qn̄ in ſuo eterno maneret cōſilio huius mūdi cōſtructio nec tēpus ante principiū ſed eternitas fuit. Tempus ṽo a ſubſtitutione creature.nō creatura cepit a tp̄e. Quidā aiunt.quid faciebat deus an̄qȝ celū faceret. Cur noua voluntas in deo vt mun dum cōderet orta eſt. Sed noua voluntas in deo ex orta nō eſt.qꝛ et ſi in re mūdus nō erat.in eterna tn̄ rōne et cōſilio ſꝑ erat. Dicūt quidam quid ſubito voluit deus facere mundū quē ante nō fecit: voluntatē dei immutari arbitrātes qui ali qn̄ voluit q aliqn̄ non voluit. Quibus reſpondendū eſt. Uo luntas dei deus eſt.qꝛ nō ipſe aliud eſt.aliud voluntas eius. ſꝫ hoc eſt illi velle qđ ipſe eſt. Et qđ ipſe eſt.vtiqȝ eternus eſt. incōmutabile eſt.hoc eſt ergo voluntas eius. Materies ex qua formatus eſt mundus.origine nō tp̄e.res a ſe factas pre

ceſſit.vt ſonus cantum.prioꝛ em̄ eſt ſonus cantu.qꝛ ſuauitas
cantilene ad ſonū vocis.non ſonus ꝑtinet ad ſuauitatē ac ꝑ
hoc vtrumqꝫ ſimul ſtꝫ.ſed ille ad quē ꝑtinet cantus prioꝛ eſt.
id eſt ſonus . Materia ex qua celū terraqꝫ foꝛmata eſt.ideo
infoꝛmis vocata eſt.qꝛ nondum ex ea foꝛmata erant que foꝛ
mari reſtabāt. Uerꝫ ipſa materia ex nihilo facta erat. Aliud
eſt aliq̄d fieri poſſe.aliud fieri neceſſe eſſe. Fieri neceſſe.eſt qđ
deus naturis inſeruit. Fieri aūt poſſe.eſt qđ extra curſum in
ditum naturaꝝ creatoꝛ vt faceret qñ voluit ſibi reſeruauit.
Nō ex hoc ſubſtantiam habere credende ſtꝫ tenebꝛe.qꝛ dicit
dñs ꝑ Prophetam. Ego dñs foꝛmans lucē et creans tene
bꝛas.ſed quia angelica natura que non eſt preuaricata .lux
dicit̄ illa aūt que preuaricata eſt.tenebꝛaꝝ noīe nuncupatur.
Uñ et in pꝛincipio lux a tenebꝛis diuiditur. Sed qꝛ et hos
et illos deus creauit.ideo dicitur: Foꝛmās lucem et creans
tenebꝛas. Uerūtamen bonos angelos non tm̄ creans ſꝫ etiā
foꝛmans.malos vero creans tm̄ nō foꝛmans. Hoc et de ho
minibus bonis maliſqꝫ accipiendū eſt. Poſt adnumeratam
celi terreqꝫ creaturā ideo nominatur in geneſi ſpiritus ſanc
tus.vt quia ſuꝑferri eum dici opoꝛtebat ante illa nominaren
tur.quoꝝ creatoꝛ ſpiritus ſanctus ſuꝑferri diceretur. quod
et Apoſtolus indicat: dum ſupereminentem viam caritatis
demonſtrat. Ideo ſuꝑferri aquis ſanctus dicitur ſpiritus.qꝛ
donum eſt dei.in quo ſubſiſtentes requieſcimus.atqꝫ pꝛote
gendo nos ſuꝑfertur nobis. Una queqꝫ natura ſuo ponde
re nititur . Ignis autem et oleum merito ſuperioꝛa ſemper
appetunt.quia per ipſoꝛum figuram ſuperferri vniuerſe crea
ture ſpiritus ſanctus pꝛobatur. Dies prioꝛ factus.angeli ſtꝫ:
quoꝛum ꝓpter vnitatem inſinuandam non dies pꝛimus ſed
dies dictus eſt vnus. Et idcirco ipſe repetitur ſemꝑ in execu
tione creature. Quia dies hoc eſt natura angeloꝛum quādo
creaturā ipſam cōtemplabatur quodāmodo veſperaſcebat.
non autem permanendo in eius creature contuitu.ſed lau
dem eius ad deum referēs. eamqꝫ melius in diuina ratione
cōſpiciens cōtinuo mane fiebat. Si vero ꝑmaneret neglec
to creatoꝛe in creature aſpectu.iam non veſpera ſꝫ nox vtiqꝫ

fieret.Dū ſe creatura melius in deo q̃ꝫ in ſeipſa nouerit ipſa
ſui cognitio que maior in deo eſt dies et lux dicit. Cognitio
ꝟo ſua in ſeipſa ad cōpenſationē cognitionis illius que eſt in
deo quia longe inferior eſt veſpera nominatur. Ideoqꝫ poſt
veſperam mane fiebat. Quia dum ſuā in ſe cognitionem ſi
bi ſatiſfacere non agnoſceret.vt ſe plenius noſſe potuiſſet ad
deū ſeſe referebat creatura.in quo ſe diem agnoſcēdo melius
fieret. Non ſic quēadmodum nos tranſitorie dicimus fiat
aliquid.ſic deus dixit: Fiat celū in principio. Illud em̄ ſem
piterne in verbo vnico dictum eſt. Si tranſitorie dictum eſt
a deo fiat.erat vtiqꝫ creatura aliqua.vñ iam talis fieret vox.
Sed quia anteq̃ꝫ diceret fiat.nulla extitit creatura.id ipſum
fiat qđ dictum eſt in eternitate verbi nō in vocis ſono enun
ciatum eſt. Non ſepcies a deo viſa ſepcieſqꝫ laudata eſt crea
tura que anteq̃ꝫ fieret ꝑfecte ab illo eſt viſa: ſed dum nos ſin
gula videntes laudamus.tanq̃ꝫ ipſe videat laudetqꝫ per nos.
ſicut illud: Non eſtis vos qui loquimini ſed ſpiritus patris
veſtri qui loquitur in vobis. Proinde ſicut ipſe ꝑ nos loqui
tur.ita videt et laudat per nos: ſed per ſe perhenniter ac ſem
piterne videt.per nos vero temporaliter. Attende vniuerſa
liter creaturam in principio valde bonam vocari. ſingulari
ter vero tm̄ bona. Quia et membra corporis cum ſint ſingula
bona.maius tamen bonum faciunt dum ſingula omnia val
de bonum corpus efficiunt. Decor elementorum omniū in
pulchro et apto conſiſtit.ſed pulchrum eſt quod per ſeipſum
eſt pulchrum.vt homo ex anima et membris oībus cōſtans.
Aptum vero eſt vt veſtimentū et victus. Ideoqꝫ hominem
dici pulchrum a ſe.quia nō veſtimento et victui eſt homo ne
ceſſarius ſed iſta homini. Ideo autem illa apta.quia non ſibi
ſicut homo pulchra.aut a ſe ſed ad aliud.id eſt ad hominem
accōmodata nō ſibimet neceſſaria. Hoc et de ceteris elemen
torum naturis dicendum. Cuncta que ſunt et facta ſunt mira
valde ſunt ſed cōſuetudine viluerūt. Ideoqꝫ ſic diuina ſcruta
re opera vt ſemꝑ ea cogites in menſa.

Unde malum. Capitulū xi.

M Alum a dyabolo non eſt creatum ſed inuentum.et
ideo nihil eſt malū.qꝛ ſine deo factum eſt nihil.De
us aūt malum non fecit. Non quia alicubi aut ali
quādo erat malū vnde fieret dyabolus. ſed quia viciū eſt.
Dum eſſet angelus bonus ſuꝑbiendo factus ē malus.et ideo
recte dicit͛ ab eo inuentum malū. Nullam eſſe creaturā mali
cōſtat.quia natura oīs aut incōmutabilis eſt vt deus.aut cō
mutabilis eſt vt creatura. Malum ꝟo ideo natura nulla eſt.
qꝛ accedendo in bonā naturam efficit eam vicioſam.qđ dum
diſcedit.natura manet.et malū quod inerat nuſq̄ꝫ eſt. Ex eo
ꝙ viciū nocet nature.agnoſcitur viciū natura non eſſe. qꝛ ni
hil qđ naturale ē nocet. Dum natura bona damnat͛ ꝓpter vo
luntatē malā.ipſa voluntas mala teſtis eſt nature bone. que
in tm̄ teſtatur eam eſſe bonā.vt illam deus ꝓ malo non relin
quat inultam. Credit͛ ab hereticis mentē a deo.vicia a dya
bolo fuiſſe creata.vnde et ab ipſis due nature. bona et mala
putantur. Sed vicia natura non ſtꝫ.et dum vere a dyabolo
ſint.non tamē creata ſtꝫ. Quā ob cauſam ꝑmiſerit deus mali
aboriri ſtatim niſi vt ex contrarijs malis.bone nature decoꝛ
emineret. Modus iſte etiā in verbis eſſe cōperitur.qui mo
dus anthitheta grece dicit͛.qđ latine oppoſitū vel cōtrapoſi
tū noīatur.et fit pulchra locutio qñ mox cōtraria proſperis
ꝓferuntur. Ita et in rebus ꝑmixtū eſt malū.vt nature bonū
ad cōparationem excelleret mali. Fecit deus oīa valde bona.
nihil ergo natura malū.qñ et ipſa que in creaturis videntur
eſſe penalia ſi bñ vtantur ⁊ bona et proſpera ſtꝫ.ſi male vtan
tur nocēt. Ita ergo penſanda ē creatura ex nrō vſu nō bona.
nā ex ſua natura valde bona. Si radas ſuꝑciliū hoīs paruā
rem demis.ſꝫ tocius corꝑis ingeris feditatē. Ita et in vniuer
ſitate creature eſt.ſi extremū vermiculū natura malū dixeris.
vniuerſe creature iniuriā facis. Cuncta mala ꝑ peccatū pri
mi hoīs pro pena ſunt tranſlata in vniuerſum genus huma
nū. Proinde quecūq̄ꝫ videntur mala ꝑtim nobis ſeuiunt ori
gine partim culpa. Mala dicunt multa in creaturis peruer
ſi.vt ignē quia vrit.vt ferrum quia occidit. vt feram qꝛ mor
det.ſed comoda ipſoꝝ non intendens homo accuſat in illis

quod ſibi debet pocius imputare: cuiq; ꝓ peccato iſta effecta ſtꝫ noxia que illi oĩ ex ꝑte fuerunt añ peccatū ſubiecta. Noſtro vicio nō ſua natura nobis mala ſtꝫ ea que nobis nocent. Nā lux cū ſit bona. infirmis oculis noxia eſt. et tunc oculoꝝ viciū nō lucis eſt. ſic et cetera. Cum creaturaꝝ ſtimulis et elemēto rum aduerſitatibus hō verberatur peccati hoc exigente pena vt deo ſuꝑbiens hō ea que infra ipm ſunt paciatur aduerſa. Vñ et in ſapientia legiť pro deo. Pugnabit cū eo orbis ter raꝝ cōtra inſenſatos. Merito ergo peccatoꝝ hoc actum eſt vt naturaliter proſpera mutentur homini in aduerſa. Unde et Salomon dicit: Creatura exardeſcit in tormentū aduer ſus iniuſtos. et leuior eſt ad bñ faciendū his qui in deo confi dūt. Nō erit caro ſubiecta aīe nec vicia rationi. ſi animus nō eſt ſubditus cōditori. Tunc aūt recte ſubijciuntur nobis oīa que ſub nobis ſunt. ſi nos ſubicimur ei a quo nobis illa ſub iecta ſtꝫ. Nam et que videntur ſubiecta eſſe ei qui deo ſubiec tus non eſt. ille pocius ſubijcitur eis quis nam voluntatem ſubiugat amori coꝝ que ſibi eſſe ſubiecta exiſtimat.

De angelis. Capitulū xij

Angeloꝝ nomen officij eſt nō nature. Nā ſm naturā ſpūs nūcupantur. qñ eñ de celis ad annūciandū hoi bus mittunť. ex ipſa annūciatione angeli nominanť. Natura eñ ſpūs ſtꝫ. Tunc autē angeli vocanť. qñ mittunť. Natura angeloꝝ mutabilis ē. q: in ē illis mutabilitas in na tura. ſed facit eos in corruptos caritas ſempiterna. Grā dici mus nō natura eſſe in cōmutabiles angelos. Nam ſi natura in cōmutabiles eſſent dyabolus nō vtiq; cecidiſſet. Mutabi litati itaq; nature ſuffragať in illis cōtemplatio creatoris. in de et priuatus eſt apoſtata angelus dum fortitudinē ſuam nō a deo. ſꝫ a ſe voluit cuſtodiri. Ante oēm creaturā angeli facti ſtꝫ dum dictū eſt fiat lux. De ipſis eñ dicit ſcriptura: Prior oīm creata eſt ſapientia. Lux eñ dicunť ꝑticipando luci eter ne. Sapientia ꝓ dicuntur. ingenite inherēdo ſapientie. Et dum ſint mutabiles natura. nō tñ ſinit eos cōtemplatio mu tari diuina. Ante oēm creaturā mūdi creati ſtꝫ angeli. Et aū

oēm creationē angeloꝝ dyabolus cōditus ē ſicut ſcriptū eſt.
Ipſe eſt principiū viaꝝ dei. Uñ et ad cōparationē angeloꝝ
archangelus appellatus ē. Prius eñ creatus extitit ordinis
ꝑlatione nō tꝑis quātitate. Primatū habuiſſe inter angelos
dyabolū excellētia ꝑlationis. ex qua fiducia cecidit. ita vt ſine
reparatiōe laberet. Cuius ꝑlationis excellentiā ꝓpheta bis
v̄bis annūciat: Cedri nō fuerunt altiores illo in ꝑadiſo dei.
Abietes nō adequauer̄t ſummitatē illius. Omne lignū ꝑadi
ſi nō eſt aſſimilatū illi: qm̄ ſpecioſiorē fecit eū deus. Diſtat cō
dicio angeli a cōdione hoīs. hō eñ ad dei ſimilitudinē cōdi
tus eſt. archangelus vero qui lapſus ē. ſignaculū dei ſimilitu
dinis appellatus eſt. teſtante dño per Eſechielem. Tu ſigna
culū ſimilitudinis plenus ſapientia ꝑfectus decore in delicijs
paradiſi dei fuiſti. Quāto eñ ſubtilior eſt eius natura. tanto
plenius extitit ad ſimilitudinē diuine virtutꝫ expreſſa. Prius
de celo cecidiſſe dyabolū q̄ꝫ homo cōderet. Nam mox vt fac
tus ē in ſuꝑbiam erupit. et precipitatus de celo eſt. Nā iuxta
veritatis teſtimoniū. ab inicio mendax fuit et in veritate non
ſtetit. qꝛ ſtatim vt factus eſt cecidit. Fuit quidem in veritate
cōditus. ſed non ſtando cōfeſtim a veritate eſt lapſus. Uno
ſuꝑbie lapſu dum deo ꝑ tumorem ſe cōferunt. et hō cecidit et
dyabolus. Sed hō reuerſus ad penitentiā deo ſe inferiorem
eſſe cognouit. Dyabolus vero nō ſolū in hoc cōtentus ꝙ ſe
deo equalē exiſtimās cecidit. inſuꝑ etiā ſuperiorē deo ſe dicit.
ſm̄ Apoſtoli dictū: qui ait de antixp̄o. Qui aduerſat̄ et extol
litur ſupra oē quod dr̄ deus aut qd̄ colitur. Dyabolus ideo
nō petit veniā. qꝛ non cōpungit̄ ad penitentiā. Membra v̄o
eius ſepe ꝑ ypocriſim deprecant̄. quod tñ ꝓ mala cōſciencia
adipiſci nō merent̄. Diſcat humana miſeria ꝙ ea cā citius ꝓ
uocetur deus preſtare veniā dum infirmo cōpatitur hoī: qꝛ
ipſe hō traxit ex ꝑte inferiore infirmitatē peccandi. hoc eſt ex
carne. qua incluſa aīa detinet̄. Apoſtate vero angeli ideo ve
niam non hn̄t. qꝛ carnalis fragilitatis nulla infirmitate gra
uati ſtꝫ vt peccarēt. Hoīes aūt poſt peccatū idcirco reuertun
tur ad veniā. ꝓpter ꝙ ex lutea materia pondus traxerūt infir
mitatis. Ideoqꝫ ꝓ infirma carnis cōditione reditus ptꝫ hoī

ad ſalutē ſicut et Pſalmus dicit. Ipſe ſcit figmentū noſtrū. Memento dn̄e ꝙ terra ſumus. Et iterum. memorare inquit que mea ſubſtantia. Poſtq̄ꝫ apoſtate angeli ceciderunt. ceteri ꝑſeuerantia eterne beatitudinis ſolidati ſtꝫ. Unde et poſt ce li creationē in principio repetitur. fiat firmamentū. Et voca tum eſt firmamentū celum. nimirū oſtēdens ꝙ poſt angeloꝝ ruinam hi qui ꝑmanſerūt firmitatē meruerunt eterne ꝑſeue rantie ⁊ beatitudinis q̄ꝫ antea minus acceperāt. Un̄ oportet agnoſci ꝙ maloꝝ iniquitas ſcōꝝ ſeruiat vtilitati. Quia vn̄ mali corruunt. inde boni ꝓficiūt Bonoꝝ angeloꝝ numerus. q̇ poſt ruinā angeloꝝ maloꝝ eſt diminutus. ex numero elec toꝝ hoīm ſupplebit̄. qui numerus ſoli deo ē cognitus. Inter angelos diſtantia poteſtatū eſt. ⁊ ꝓ graduū dignitate miniſte ria eiſdē ſtꝫ diſtributa. aliiꝗꝫ aliis preferunt̄. tā culmine poteſta tis q̄ꝫ ſcia virtutꝫ. Subminiſtrāt igit̄ alii alioꝝ preceptis at qꝫ obediunt iuſſis. Un̄ et ad ꝓphetam Zachariā angelus an gelū mittit. et quecūqꝫ annunciare debeat precipit. Nouem eſſe diſtinctiones vel ordines angeloꝝ ſacre ſcripture teſtant̄. id ē. Angeli. archangeli. throni. dominationes. virtutes. prin cipatus. poteſtates. cherubin. ⁊ ſeraphin. Hoꝝ ordinū nume rum etiā. Ezechiel ꝓpheta deſcribit ſub totidē noībus lapi dum cū de primatu apoſtate angeli loqueret̄. Omis inquit la pis ꝓcioſus operimentū tuū. Sardius ⁊ topazius et iaſpis chriſolithus. et onix et berillus. ſaphirus. carbūculis et ſma ragdus. Quo numero lapidum ipſi ordines deſignati ſtꝫ an geloꝝ quos apoſtata angelus ante lapſum quaſi in veſtimē to ornamenti ſui affixos habuit. ad quoꝝ cōparationē dum ſe clariorem cunctis aſpexit confeſtim intumuit et cor ſuū ad ſuꝑbiam eleuauit. Angeli ſꝑ in deo gaudēt nō in ſe. Malus ꝓo ideo eſt dyabolus. qꝛ non que dei. ſꝫ que ſua ſtꝫ requiſiuit. Nulla āt maior iniquitas q̄ꝫ nō in deo ſꝫ in ſe velle quēpiam gloriari. Angeli in ꝟbo dei cognoſcunt oīa an̄q̄ꝫ in re fiant et que apud hoīes ad huc futura ſtꝫ. angeli iam reuelante deo nouerunt. Preuaricatores angeli etiā ſanctitate amiſſa. nō tn̄ amiſerunt viuacem nature angelice ſenſum. Triplici em̄ mō ſcientie acumine vigent. i. ſubtilitate nature. experientia tꝑm.

reuelatione ſuperioꝝ poteſtatū. Quotiens deus quocūqꝫ flagello huic mundo iraſcit. ad miniſteriū vindicte apoſtate angeli mittunt. qui tm̄ diuina poteſtate coercent ne tm̄ noceant quātum cupiunt. Boni autē angeli ad miniſteriū ſalutis humane deputati ſūt. vt curas adminiſtrent mūdi et regant oīa iuſſu dei. teſtante. Apoſtolo. Nōne oēs inquit ſūt adminiſtratorij ſpiritui in miniſteriū miſſi. ꝓpter eos qui hereditatē capiunt ſalutis. Angeli corpa in quibus apparent de ſupno aere ſumūt. ſolidāqꝫ ſpēm ex celeſti elemento induunt per quā humanis obtutibus manifeſtius demonſtrentur. Singule gentes ꝑpoſitos angelos habere creduntur. qđ oſtendit teſtimonio angeli Danieli loquētis. Ego inquit veni vt nunciarē tibi ſʒ princeps regni perſaꝝ reſtitit mihi. et poſt alia. Non eſt qui me adiuuet niſi mihael princeps noſter. Item oēs hoīes angelos habere. probantur loquēte dn̄o in euāgelio. Amen dico vobis qꝛ angeli eoꝝ ſp vident faciē patris mei qui ē in celis. Vñ et Petrus in actibus aploꝝ cū pulſaret ianuam. dixerūt intus apoſtoli. Non eſt petrus ſed angelus eius eſt. Si deū angeli cōtuentur et vident cur petrus apoſtolus dicit. in quē deſiderāt angeli dei cōſpicere. Item ſi eum non cōtuentur nec vident. quō iuxta ſententiā dn̄i. angeli eoꝝ ſp vident faciē patris qui eſt in celis. Sed hū vtrumqꝫ eſt. Nā veraciter credimus ꝙ deū angeli et vident et videre deſiderāt et hn̄t et habere feſtināt. et amant et amare nituntur. Si em̄ ſic videre deſiderāt vt effectu deſiderij non perfruant. deſiderium hoc neceſſitatē habet. neceſſitas iſta penalis eſt. ſʒ beatis angelis oīs pena longe eſt. qꝛ nunqꝫ ſimul pena et beatitudo cōueniunt. Rurſum ſi eos dicimus dei viſione ſaciari. ſacietas faſtidiū habere ſolet. et ſcimus illos dei viſionem quā et deſiderant faſtidire nō poſſe. quid ergo eſt niſi vt miro modo ſimul vtrumqꝫ credamus. qꝛ et deſiderant et ſaciantur. ſʒ deſiderant ſine labore et ſaciant ſine faſtidio. Ne em̄ ſit in deſiderio neceſſitas deſiderātes ſaciant. Et iteꝝ ne ſit in ſacietate faſtidiū ſatiari deſiderant. Vident ergo angeli faciē patris ꝑ ſacietatē. ſʒ qꝛ ſacietas iſta faſtidiū neſcit. angeli deſiderāt in eo proſpicere ſp. Vbicūqꝫ in ſcripturis ſanctis pro deo

angelus ponitur nõ pater. nõ ſpiritusſanctus. ſ3 pro incarnationis diſpenſatione ſolus filius intelligit. Ante dñice incarnationis aduentũ diſcordia inter angelos et hoĩes fuit. Ueniẽs aũt xp̃s pacẽ in ſe et angelis et hoĩbus fecit. Eo quippe nato clamauerunt angeli. In terra pax hoĩbus bone voluntatis. Per incarnationẽ igitur xp̃i non ſolum deo recõciliatus eſt homo. verum etiam pax inter hoĩes et angelos reformata eſt. Diſcordia igitur ante aduentum xp̃i hominũ et angelorum fuiſſe ꝑ id maxime agnoſcitur. q ſalutati in veteri teſtamento ab hoĩbus angeli. deſpiciunt ſe ſalutari ab eis. quod in nouo teſtamẽto a iohanne factum nõ ſolum reuerenter angelus ſuſcipit. verum etiã ne faciat interdicit. Ob hoc homo in veteri teſtamento deſpicitur nec reſalutatur ab angelo. eo q hõ ad huc nondum tranſiſſet in deũ. Suſcipitur autẽ homo a deo et reuerenter ſalutatur ab angelo. Nam et Mariã angelus gabriel legitur ſalutaſſe. et Iohanni angelũ ſalutanti ab eodem angelo dicit. Uide ne feceris. cõſeruus eñi tuus ſum et fratrum tuorum. Per quod agnoſcitur ꝑ incarnationẽ dominicam pacẽ hominibus fuiſſe et angelis redditam.

De homine Capitulũ xiij.

Omnia ſub celo ꝓpter hominem facta ſunt. homo autem ꝓpter ſe ipſum. Inde et omnia ꝑ figuram ad eius ſimilitudinẽ referuntur. Cõmunia hoĩ omnia naturalia eſſe cum oĩbus rebus que cõſtant. et in hoĩe oĩa cõtineri. atq in eo oĩm rerum naturã cõſiſtere. Uniuerſitatis creature hõ magna quedã portio eſt. tantoq gradu ẽ ceteris excellentior. quãto ymagini diuine vicinior. Quãtum ceteris creaturis preſtet hõ dignitate virtutis. ex ipſa reuerẽtia diſcit creationis. dum ꝑ oĩa dixit ds. fiat et facta ſunt. Creare ṽo hoĩem quadam eterni cõſilij deliberatione voluit dicẽs: Faciamus hoĩem ad ymaginẽ et ſimilitudinẽ noſtrã. Quia eñi boni ſumus naturaliter cõditi. culpe quodãmodo merito cõtra naturã mali ſumus effecti. Sicut preſciuit deus hoĩem peccaturũ ita et preſciuit qualiter illũ ꝑ ſuã grãm repararet. q ſuo arbitrio deperire potuiſſet. Originaliter Adã et eua ſimul creati

ſunt.ſpiritualiter ꝟo poſtea mulier de lat̄ereviri formata eſt.
Pariter ergo cōditi ſtꝫ vtriꝗ rōnis ordine:non pariter tp̄is
vnitate. Vir ad ymaginē dei factus eſt.mulier ad ymaginē vi
ri formata eſt.vn̄ et illi lege nature ſubiecta ē. Itē vir ꝓpter ſe
metip̄m factus eſt mulier ad adiutoriū viri creata eſt. Homo
ꝓpter peccatū tunc traditus ē dyabolo.qn̄ audiuit.terra es et
in terrā ibis. Tunc em̄ dictū eſt dyabolo.terrā manducabis.
Vn̄ et ꝓpheta ait ſerpenti.puluis panis eius. Serpens em̄
dyabolus eſt.puluis impij:et ipſi ſunt cibus dyaboli. Quia
praua volūtate ad yma collabimur.recte ad bn̄ agendū cum
labore cōſurgimus.qd̄ non ita eſſet ſi delectatio flagiciū pri
moꝝ hoim non ꝑſuaſiſſet.quibus ad bn̄ viuendum tm̄ velle
ſufficeret ⁊ ſine difficultate ſtati actio obtemperaret. Diuiſio
et pugna vt ſi in hoīs aio pena peccati eſt ex primo hoie in
oēs eius filios ꝓpagata.vt qui voluit cū deo eſſe vnitus.eſſet
in ſe ip̄o diuiſus.⁊ qui imparāti dn̄o noluit eſſe ſubiectus fie
ret ſibimet ipſi rebellis atq̧ cōtrarius. Vn̄ nec ſibi poterit ſub
iugari ſi prius deo nō fuerit ſubiugatus.ſibiq̧ ſeruiet nolens
qui deo noluit volēs. Ex varie ꝑ diuerſa humanū defluxit ge
nus.dum ſe ab vna ſtabili ſemꝑq̧ manēte diuinitatis ſolidi
tate ſubtraxit. Nā dum opus quodlibet appetit.quaſi ibi iā
requiē mentis infigit. Sed dum ei nō ſufficit:mutata inten
tione ad alias atq̧ alias actiones trāſit.dumq̧ ꝑ diuerſa re
quiem ſolidā querit nec inuenit.in labore miſer ⁊ varietate vi
uit et vacuus a requie manet. Quis eadem mutabilitas non
ſit homini cōcreata ſꝫ pro merito prime preuaricationis illi
acceſſerit.iam tamē naturalis facta eſt.quia originaliter a pri
mo homine ſicut et mors in omnes homines tranſijt.

De anima ceteriſq̧ ſenſibus.

Capitulum xiiij.

Vita corp̄is aīa.vita aīe deus ē. Et ſicut corpus mor
tuū eſt ſine aīa.ita aīa mortua ē ſine deo. Anima ho
minis nō eſt hō.ſꝫ corpus qd̄ ex humo factū ē.id tm̄
hō eſt. Inhabitādo aūt in corp̄e aīa ex ipſa ꝑticipatōe carnis
hoīs nomē accepit. ſicut ap̄lus interiorē hoiem dicit animā

non carnem cõditam eſſe ad dei ymaginẽ. Male ergo a qui
buſdam creditur animam hoĩs eſſe corpoream. que ꝑ id ad
dei ymaginẽ facta eſt vt ſi non incõmutabilis vt deus eſſet.
tamẽ incorporea vt deus exiſteret. Sicut angeli ita et anime.
Habent enĩ iniciũ. finem vero nullũ. Nam quedã in rebus
temporalia ſtꝫ quedam perpetua. quedam vero ſempiterna.
Temporalia ſtꝫ quibus ineſt ortus et obitus. Perpetua qui
bus ortus nõ terminus. Sempiterna q̈bus nec ortus nec
terminus. Animã non eſſe partẽ diuine ſubſtãtie vel nature.
nec eſſe eã prius q̃ꝫ corpori miſceatˀ ſed tunc eam creari qñ et
corpus creatur cui admiſci videtˀ. Philoſophoꝝ ſententie di
cũt eſſe animã prius q̃ꝫ naſcatur in corpe. Quod veꝝ eſſe nul
lis approbatˀ indicijs. Nam vtrũ antea fuiſſemus. nec ipſi no
uimus nec quis hoĩm dicat habemus. Nõ eſt ergo queren
dum qđ querendo magis eſt irridendũ. Gentiles et heretici
de aĩa diſputare conantur. ſed q̃uo de illa aliq̈d recte ſentire
poſſunt. qui auctorẽ ad cuius ymaginẽ facta eſt nõ nouerũt.
Et ideo multa errore digna dixerũt. Mutabilis eſt aĩa non
localiter. ſed tꝑaliter ſuis affectionibus. Corpus aũt ⁊ loco
et tꝑe mutabile. qꝛ et tꝑe mutatˀ et loco variatur. Quod eſt ad
corpus mutatio locoꝝ. hoc eſt ad animã mutabilitas cogita
tionũ. Que varietas male motionis tũc menti inheſit. qñ ab
eternoꝝ cõtemplatiõe primus hõ recedẽs in illo ſtare noluit
a quo male receſſit. Et iuſta damnatione in cõſtans ꝑ rerum
raptus varietatẽ defluxit. Multum ex ſua natura ſplendorẽ
poſſidet aĩa. ſꝫ fuſcatˀ cõmixtione carnis qua retinetˀ incluſa.
Ex eius enĩ pte vertitur ad peccandi infirmitate. ſalomone
dicente. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam ⁊ de
primit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.

De ſenſibus carnis. Ca xv.

N On virtute. nõ ſenſu corpis. ſꝫ ratione mentis excel
limus aĩalibus ceterꝭ. Pro rebus corporeis vtendis
ſufficit ſenſus carnis. nõ pro ſpiritalibus capiendis.
Allecti ãt hoĩes vſu corporeaꝝ reꝝ nihil putant aliud eſſe
preter qđ carnis ſenſu cõcipiunt. Sicut precellũt ſibi corpei

ſenſus diuerſitate locoꝝ. ita ſibimet et virtute ſentiendi pre
cellunt. Nam preſtantior ē odoratus ſapore et poſitione loci
et ſentiendi longinquitate. ſic auris adoratu. longius em̄ au
dimus ꝙ̄ odoramus. et ſic oculi auribus. longius em̄ vide
mus ꝙ̄ audimus. Animus aūt et loco et merito his vniuer
ſis ſenſibus ſupfertur. In arce em̄ capitis conſtitutus qḋ illi
corporaliter nō attingūt. iſte intellectualiter cōtuetur. Ampli
us excellit oculoꝝ ſenſus ceteris ſenſibus. qñ quidē que ad
alios ptinent ſenſus inde dicamus. veluti cum dicimus. vide
quō ſonat. vide quō ſapit. ſic et cetera. Quēadmodū oculus
ita ⁊ animus cetera videt ſeſe nō intuetur. Aliaꝝ em̄ reꝝ ori
gines. ſpēs et magnitudines pſpicit. de ſe aūt tante veri igno
rantia inficit. vt in his oībus nihil cercius cōtempletur. Hō
qui miraris ſideriū altitudinē et maris pfunditatē animi tui
abyſſum intra et mirare ſi potes. Multa cogitantes ſine ſen
ſu carnis ⁊ ſine imaginibus viuis animo tm̄ cernētes intue
mur memoriaqꝫ mentis ibi eas fingente tenemus. Multa
quoqꝫ intelligimus ſenſu. que lingua explere non poſſumus.
Innoxios eſſe infantes ope non eſſe innoxios cogitatione.
qꝛ motum quē gerūt mente. nondum poſſunt explere ope. ac
p hoc in illis etas eſt imbecillis. non animus. Ad nutum em̄
voluntatis nō dum obtemperat illis fragilitas corporis nec
adeo ope nocere poſſunt. ſicut cogitatione mouent. Ex cauſa
vocabulū ſortita eſt cogitatio. Cogendo em̄ animū reminiſci
qḋ memorie cōmendatū eſt. dicit cogitatio. Rerum omniū
theſaurus memoria eſt. Ipſa eſt em̄ cuſtos rebus inuentis
ipſa cogitatis de qua ad liquidū difficile eſt aliquē diſputare
qꝛ grandis eius pplexitas eſt et animus ipſe ē. Imago a ſen
ſibus corpis remota ſue ſpeciei ſimilitudinē relinquit in me
moria. ſimilitudinē aūt non p imagines ſicut cetera. ſed ſicut
gaudium ſine imagine reminiſcimur. Dum obliuionem me
moramus non p ſeipſam adeſt. Q ſi p ſeipſam adeſſet vtiqꝫ
nō obliuiſceremur. Cōmunem hoīs animaliūqꝫ eſſe memo
riā nullum aūt animalibus irrationabilibus intellectū ineſſe
niſi homini tm̄ predito ratione. Ceteris em̄ in ipſa qualitate
cōſiderationis ſue. ſenſus carnis nō intelligentia mentis eſt.

De criſto filio dei. Ca.xvi

Filij dei pfecta natiuitas nec cepit eſſe nec deſijt. ne preterita ſit ſi deſijt et ne imperfecta ſit ſi adhuc fit. ſed ſic eterna ſit et pfecta quatenus in ea natiuitate eternitas et pfectio habeat. Ex vtero virginis minor dicitur patre xpus. videlicet iuxta humanam aſſumptionē. nō iuxta diuinitatē. Xps et in forma ſerui ſeruus. et in forma ſerui nō ſeruus. In forma quippe ſerui dn̄i ſeruus. et in forma ſerui hoīm dn̄s. Xpus in forma ſerui pter cōceptionis excellentiā dn̄s eſt hoīm. q2 et ſi ſuſcepit carnē non tn̄ ex carnis libidinoſa cōtagione. Mediator dei atq3 hoim homo xpus ihesus nequaq3 alter in humanitate alter in deitate eſt. ſed in vtraq3 natura idem vnus eſt. Nec purus homo conceptus. eſt nec purus homo editus eſt. nec poſtea meritum vt deus eſſet accepit. ſed deus verbum manente incōmutabili eſſentia que illi cum patre et ſpiritu ſancto eſt coeterna. aſſumpſit carnem pro ſalute humaua in qua et impaſſibilis pati et immortalis mori et eternus ante ſecula tpalia poſſet oſtendi. Mediator dei et hoīm homo xps iheſus q̄uis aliud ſit ex prē aliud ex virgine. non tamen alius ex prē alius ex virgine. ſed ipſe eternus ex patre. ipſe tpalis ex matre. ipſe q̄ fecit. ipſe qui factus eſt. ipſe de patre ſine matre. ipſe de matre ſine patre. ipſe conditores templum. ipſe conditor templi. ipſe auctor opis. ipſe opus auctoris manens vnus de vtroq3 et in vtraq3 natura. nec naturaꝝ copulatione cōfuſus. nec naturaꝝ diſtinctione geminatus. Ideo deus in hoīe venit. q2 p ſeipm ab hominibus cognoſci non potuit. Sed vnde nobis conſuluit. inde deſpectionē tulit. q2 in firmitatē quam pro nobis ſuſcepit. homo ſupbus deſpexit. Ob hoc infirma et ſtulta mundi elegit vt fortiora et ſapientiora p que nō cognoſcebaꝫ cōfunderet. Sicut cibum fortem inualidus infans capere non pt. niſi a matre prius editus in lactis ſuccum vertatur. vt qđ in cibo non potuit vti. ſuggendo potetur in lacte per carnem. ita et nos dum eſſemus infirmi ad cōſpiciendam verbi eternitatē. factum eſt ipm verbo caro vt enutriti per carnem fortioreſq3

effecti. cibum ſolidum id eſt verbum domini cum patre ſem
piternum cõtemplando vt angeli ſatiemur. Prima dei dona
eſſe quibus nos nobis reos eſſe oſtẽdit qui dum iaceremus
ſub reatu culpe iuſtos nos eſſe credebamus. Uenit medicus.
patefecit vulnus. compoſuit ſemetipſum. et de ſua morte no
bis medicinam aptauit vt non eſſet oſtenſor tm̃ vulneris ſʒ
et ſanator. Primum ad iſrahel venit xp̄us ſicut et ipſe ait.
non ſum miſſus niſi ad oues que perierunt domus iſrahel.
Ad populum iſrahel prius venit ſed ꝙ non eſſent credituri
ꝓpheta nõ tacuit: dicens. Primus ad ſyon dicet aſſum. et ihe
ruſalem euangeliſtam dabo. et vidi et non erat. neqʒ extitit
quiſqʒ qui iniret conſilium et interrogatus reſponderet ver
bum. Sed qui ad gentes tranſiuit: ſequitur. Ecce ſeruus me
us. ſuſcipiam eum. electus meus. cõplacuit ſibi in illo anima
mea. dedi ſpiritũ meũ ſup eum. iudiciũ gentibus ꝓfert. Quis
ordinẽ noſtre liberationis neſcierit dyabolus. ſciuit tamen ꝙ
pro ſaluatione hoĩm xp̄us aduenit. ſʒ ꝙ ſua idẽ nos morte re
dimeret ignorauit. vñ eum occidit. Nam ſi ille xp̄m ꝑ mortẽ
redimere humanũ genus ſciſſet non eum vtiqʒ peremiſſet. ꝙ
nouerit dyabolus ꝓ ſalute humani generis xp̄m veniſſe euã
gelij teſtimonio docetur. quẽ vt vidit cognoſcẽdo ꝑtimuit di
cẽs q̇d nobis ⁊ tibi fili dei. Uéniſti ante tempus ꝑdere nos.
Xp̄us ſicut peccatum qđ pena dignum eſt nõ admiſit ita pe
nã peccati noſtri ſuſcepit. vt ꝑ indebitã penã ſuã. debitã ablue
ret culpam noſtrã vt ꝑ hoc amitteret dyabolus quos reos
tenebat. dum vnũ interfecit qui nihil peccati admiſerat. Ideo
qʒ quos quaſi iuſte tenuit amiſit. quia iniuſte redemptorem
noſtroꝝ occidit. Illuſus eſt dyabolus morte dñi quaſi auis
Nam oſtenſa xp̄us ſue carnis mortalitate quã interimendã
ille appetebat. abſcõdit diuinitatẽ. vt laqueum quo eum velut
auẽ in ꝓuidam prudenti irretiret decipula. Nã ſi in noxius
xp̄s nõ occideret. hõ dyabolo addictus ꝑ preuaricationẽ nõ
abſolueret. Dyabolus dũ in xp̄o carnẽ humanitatis impetit
que patebat. quaſi hamo diuinitatis eius captus ẽ qui late
bat. Eſt eñ in xp̄o hamus diuinitas eſca autem caro. linea
genealogia. que ex euangelio recitat. Tenens ꝟo hanc lineã.

deus pater eſt. de quo dicit Apoſtolus. Caput xp̄i deus. Et
lucas lineam generationis xp̄i ab imis ad ſumma cōtexens
inchoata ioſeph ⁊ cōſummat in deū. dum dicit qui fuit heli.
et pficiens lineā generis dicit qui fuit dei. Id circo dn̄s in
infernū deſtendit. vt his qui ab eo non penaliter detinebant
viā aperiret reuertēdi ad celos ſcd̄m teſtimoniū Eſaye pphe
te dicētis. Poſuiſti pfundum maris viā vt trāſirent liberati.
Uiam quippe xp̄us in profundū maris poſuit. qn̄ in infernū
deſtendens ſcis iter ad celos reuertendi monſtrauit. Sanc
ti ex tpe reſurrectionis xp̄i ſtatim vt de corpe exeunt. mox ad
celeſtē habitationē aſcendūt. qđ antiquis patribus nō daba
tur. Nā ante aduentū ſaluatoris q̄ſq̄s ſine pena ſupplicij. non
tn̄ in celo ſ3 in inferno ſcōꝝ aīe tenebant. pro q̄bus abſoluen
dis. dn̄s in infernū deſtendit. Xp̄us in celū aſcendens diſceſ
ſit quidem carne. ſed pn̄s eſt maieſtate. ſm illud qđ ipſe ait.
Ecce ego vobiſcū ſum vſq3 ad cōſumationem ſeculi. Sedet
xp̄us ad dexterā patris. nō vt dexterā corpoream habeat pa
ter. ſed dextera patris beatitudo eſt ſicut ſiniſtra miſeria.

De ſpiritu ſcō. Capi. xvij.

Spiritus ſanctus creator eſt. ſicut pater et verbum
teſtante ppheta. Spiritus dn̄i fecit me. et ſpiraculū
oīpotentis viuificauit me. Sp̄us ſanctus patris
et filij eſt. et inde vnum ſt3 pater et filius. q2 nihil h3 pater qđ
nō h3 filius. Non eñ res vna et duoꝝ cōſubſtantialis pote
rit ſimul ab eis pcedere et ſimul in eſſe. niſi vnū fuerit a q̄bus
pcedit. Spiritus ſancti pignus accepit eccleſia. vt p eum in
vno corpe vnum fierent credentes. p quē pater ⁊ filius vnū
eſſentialiter ſint. ipſo ſaluatore ad patrē dicente. Ut ſint vnū
ſicut et nos vnū ſumus. Xp̄us non tm̄ a patre ſed etiā a ſpiri
tu ſancto ſe miſſum teſtatur. dicēte ppheta. Accedite ad me et
audite. Non a principio in abſcōdito locutus ſum vobis. ex
tpe anteq̄3 fieret ibi eram. et nunc dn̄s miſit me ⁊ ſp̄us eius.
Sp̄us ſanctus p eo q cōſolator ſit paclitus nuncupat. Nā
latine paclitis cōſolatio dicit. Et reuera dū dona ſacramen
toꝝ diſtribuit cōſolationē anime prebet. Credo equidem q

magnā leticiā ſentit qui aliq̄d reuelante ſpū dicit. Donū ſanc
ti ſpūs in mēbris eccleſie ſigillatim diuidit. et in ſingulis ſin
gula dona tribuunt. Xp̄s aūt oēm plenitudinē grāꝝ habuit.
de quo ita legit. Plenus grā et veritate. In xp̄o ergo oīs ple
nitudo grāꝝ eſt nam ſingulis electis ſingula dona tribuunt.
In ſpū ſcō oīs grā donoꝝ conſiſtit. Ipſe em̄ ꝓut vult grāꝝ
dona largit. alijs dans ſermone ſapientie. alijs ſcie. alijs fidē.
atq̧ ita vnicuiq̧ virtute ſpūs ſancti diuiſio grāꝝ tribuit. ⁊ in
oībus idē vnus habet. Ipſe em̄ etiā ineffabilia docet qua ꝓ
ferre humanus ſmo non p̄t. An̄ aduentū dn̄i tantū ꝓphete
et pauci ex oī populo iuſti donū ſancti ſpūs merebant. Poſt
aduentū aūt dn̄i ſpūs ſanctus cunctis ē credentibus diſtri
butus. iuxta qd̄ per ꝓphetam dn̄s loquitur dicēs. Et erit in
nouiſſimis diebus effundam de ſpū meo ſup oēm carnem. et
ꝓphetabunt filij veſtri et filie veſtre. Cunctis em̄ nunc genti
bus grā ſancti ſpūs tradita eſt. neq̧ in paucis aut in populo
iſrahel. ſꝫ in oī credentiū multitudine ſpūs ſancti grā manet.
Aliqn̄ non dignis et reprobis dona ſancti ſpūs cōferuntur.
ſicut ſaulo data eſt ꝓphetia et balaā. Un̄ et multi in fine dic
turi ſīt. dn̄e virtutes in tuo noīe fecimus. quibus dicturus ē
dn̄s. Neſcio vos vn̄ eſtis. Xp̄i aduentū non tm̄ plebis iudee
ſancti ꝓphetantes expectauerūt. ſed fuiſſe etiā in nationibus
pleroſq̧ ſanctos viros ꝓphetie donū habentes quibus ꝑ ſpi
ritum ſanctū xp̄us reuelabat et a quibus eius expectabatur
aduentus. ſicut iob. ſicut balaam qui xp̄i vtiq̧ precauerūt ad
uentum. Cōuerſio gentiū veteri populo latebat. ſꝫ tamen in
cōſilio dei erat vt fieret. et iam tūc a ſanctis ꝓphetis occulte
ꝑ ſpiritū ſanctū predicabatur aduentus xp̄i ſicut dicit ꝓphe
ta. Cum appropinquauerint anni cognoſceris dum aduene
rit tempus oſtenderis. Nunc vero reuelatum p̄tꝫ ꝙ tunc car
nalibus latebat. ſpiritualibus vero notum erat. nondum ta
men manifeſte dicebatur. eo ꝙ tempus oſtenſionis nō eſſet.

De lege. Capitulum xviij

Via per quā itur ad xp̄m lex eſt per quam vadunt iuſti
ad deū; et vt eſt intelligunt eam. Sanctaꝝ ſcripturaꝝ

altitudo quaſi montes paſcue ſunt.ad quos dum quiſqꝫ iuſto
rum cōſcendit ſe paſcue in deficientis refectionē inueniſſe cō
gaudet. In ſcripturis ſanctis quaſi in montibus excelſis.et
viri ꝑfecti habēt ſublimia intelligentie.quibus greſſus cōtem
plationis quaſi cerui erigant. et ſimplices quaſi ꝑua anima
lia inueniunt modicus intellectus.ad quos humiles ipſi refu
giant. Scriptura ſacra infirmis et ſenſu ꝑuulis ſm hyſtoriā
humilis videtur in verbis. cū excellentioribus aūt viris alti
us incedit.dum eis ſua miniſteria pandit.ac per hoc vtriſqꝫ
manet cōmunis et ꝑuulis et perfectis. Scriptura ſacra pro
vniuſcuiuſqꝫ lectoris intelligentia variat.ſicut māna que po
pulo veteri pro ſinguloꝝ delectatione variū dabat ſaporem.
Iuxta ſenſuū capacitatē ſingulis ſermo dominicus cōgruit.
Et ſingulis dum ſit pro vniuſcuiuſqꝫ intellectum diuerſis
in ſe tamen permanet vnus. Ideo in libris ſanctis quedam
obſcura.quedam aperta reperiuntur. vt intellectus lectoris
et ſtudium augeatur. Nam ſi cuncta parerent.ſtatim intellec
ta vileſcerēt. Rurſus ſi cuncta clauſa exiſterent.cōfeſtim diffi
dentiam gignerent. Ne ergo de obſcuris deſperatio fiat.ea
que manifeſta ſunt ſciant.et ne de intellectis faſtidiū exiſtat.
ea que clauſa ſunt deſideriū excitāt. Nam pleraqꝫ quāto ma
gis latent tanto magis deſideriū prebent. In ſcripturis ſanc
tis ſepe ea que futura ſtꝫ quaſi facta narrantur.ſicut eſt illud.
Dederunt in eſcā meā fel.et potauerunt me aceto. Sed cur
futura quaſi preterita ſcribuntur.niſi qꝛ que adhuc facienda
ſtꝫ in opē.iam facta ſtꝫ in diuina predeſtinatione. Nobis igi
tur tꝑaliter accidunt.que a cōditore oīm ſine tꝑe ꝓuidentur.
Propterea ꝓpheta reꝝ futuraꝝ geſta preterita pn̄tibus miſ
cet rebus.vt ita credantur illa futura.quēadmodū iſta cernun
tur eſſe cōpleta. More eni̅ ſuo ꝑ pn̄tia de futuris loquitur.ſi
cut in ꝑſona iheruſalē de eccleſia.et ſicut in ꝑſona effraim de
hereticis. Pro factis diuinis plerūqꝫ et dicta ponunt̄.idcir
co qꝛ nō oꝑatione manuū deus ſꝫ dicendi imperio oꝑatur.ſi
cut ſcriptū eſt. Dixit et facta ſtꝫ.mandauit et creata ſtꝫ. M in
ſcripturis ſacris vna bis repetit̄ ſententia:aut cōfirmationis
cauſa eſt.aut miſterij. ſicut lex et grā. ſicut iniciū et ꝑfectio.ſi
cut bonū et melius. Lex diuina ī tribus diſtinguit̄ ꝑtibus.i.

in hiſtoria.in p̄ceptis ⁊ in ꝓphetis.Hiſtoria ē in his q̄ geſta ſtꝫ p̄cepta in his q̄ iuſſa ſtꝫ.ꝓphetia in his q̄ futura pronūciata ſtꝫ.Lex diuina triplici ſentienda eſt mō.Primo vt hiſtorice. ſcđo vt tropoloyce tercio vt miſtice intelligant̄.Hiſtorice nā qꝫ iuxta litterā tropoloyce iuxta moralē ſententiā.miſtice iuxta ſpiritalem intelligentiā.Ergo ſic hiſtorice oportet fidē tenere vt eā et moraliter debeamus interpretari et ſpiritaliter intelligere.Tria et ſeptem.decē precepta ſtꝫ.ſed tria ad amorem dei ꝑtinent.ſeptem ad hoies.Illa tria que ad amorē dei ꝑtinent.in vna tabula ſcripta fuerūt.reliqua ſeptem in ſcđa. In prima tabula trium mandatoꝝ.hoc primum eſt.Diliges dn̄m deum tuū.In ſcđa.Honora patrem tuum et matrem. Hinc eſt quod et ſaluator ſcribe interroganti qđ preceptum eſt primum in lege ait.Audi iſrahel dn̄s deus tuus vnus eſt hoc primū eſt.Scđm ꝟo ſimile eſt huic.Diliges proximū tuū ſicut teipſum.Unū namqꝫ preceptum de prima tabula dixit quod ad dei ꝑtinet amorem.alterum vero de alia tabula.quod ad hominis pertinet dilectionem.

De eccleſia et hereſibus.

Capitulum xix.

GEmina eſt eccleſie pulchritudo.vna quā hic bn̄ viuēdo cōſequit̄.altera ꝑ quā illic ex retributōe glorificabit̄.Eccleſie ꝓpter xp̄m gemine tribulationes exiſtūt id eſt ſiue quas a paganis ꝑtulit in martiribus.ſiue quas ab hereticis ꝑfert in diuerſis cōcertationibus.Utraſqꝫ aūt per gratiā dei exuperat.ꝑtim ferendo.ꝑtim reſiſtēdo.Sancta eccleſia catholica ſic male viuētes in ſe patienter tolerat.ita male credentes a ſe repellit.Sancta eccleſia cōtra gentiliū atqꝫ hereticoꝝ ꝑtinaciā ſummope ſapientiā et pacientiā opponere ſtudet.ſꝫ exercetur eius ſapientia cū tentatur verbis.exercet̄ paciētia cū tentatur gladiis.Nunc em̄ ꝑſecutionibus appetit̄. nūc falſis aſſertionibus laceſſitur.Cauſa prauitatis heretice doctrinis eſt ꝓpagata eccleſia.nam antea ſimplici tm̄ fide videbat.Hereticoꝝ igitur occaſione ꝓpagati ſtꝫ doctores in fide.et ꝑ acumina hereſim eccleſie magiſtri creuerūt.Nam tūc clarius manifeſtat̄ veritatis aſſertio quādo patuerit quelibet

diſſenſio. Scā eccleſia ideo dicit̄ catholica, p eo q̄ vniuerſaliter p oēm ſit mundū diffuſa. Nā hereticoꝝ eccleſie in ꝑtibus mūdi coartant̄. hec ṽo in toto orbe diffuſa expandit̄. Paulo atteſtante Apoſtolo: Grās inquit ago deo meo ꝑ oibus vobis qꝛ fides veſtra annunciatur in vniuerſo mūdo. Hereſes aūt in aliquo angulo mūdi. aut in vna ꝓuincia inueniuntur verſari. Eccleſia ṽo catholica. ſicut ꝑ totū mundū extendit̄. ita et oīm gentiliū ſocietate cōſtruitur. Qui ſt̄ꝫ heretici niſi q̄ relicta dei eccleſia priuatas elegerunt ſocietates: De quibus dn̄s dicit: Duo mala fecit populus meus. me dereliquerūt fontem aque viue. et foderūt ſibi ciſternas diſſipatas que cōtinere non valent aquas. Cauſa hereſis ob quā rem fit: Ad exercitationē fidei. Uis ṽo ꝑ quā fit. obſcuritas eſt diuinaꝝ ſcripturaꝝ in qua caligantes heretici aliud q̄ꝫ ſe res habeat intelligūt. nec eſſe pn̄t. qꝛ id ip̄m qđ exiſtūt hereſes iā non ſt̄ꝫ. Male em̄ ſentiendo eſſe iam deſierūt. ad nihilū em̄ tendunt. Heretici ingenti ſtudio mendacia ſua diſcunt. et labore vehementi ne in vnitatem eccleſie veniant decertant. de quibus ꝑ ꝓphetam cōgrue dicit̄: Docuerūt linguā ſuā loqui mendaciū et vt inique agerēt laborauerūt. dum viciſſim heretici mutuo ſe lacerant qn̄ alterutrū ſe in ꝓprias ſectas inducūt. ſic tamē in inuicē ſeſe colligunt vt cōtra eccleſiam pari erroris ſpiritu decertent. Et qui ab inuicem ſt̄ꝫ diuiſi. in aduerſitate eccleſie ſimul exiſtunt vniti: eiſq; qui pro eo q̄ tm̄ valeant hereſes videntur habere veritatem: hoc reſpondendum eſt. Non ideo ſaluti preponendi ſunt morbi. quia plerumq; ita generaliter mundum occupant vt ꝑuum ſaluti locum relinquant.

De hereticis. Capitulū xx

Non poſſe hereticos habere veniā. niſi ꝑ eccleſiam catholicā. ſicut et amici Job nō ꝑ ſe placare deū potuerūt. niſi ꝓ eis Job ſacrificiū obtuliſſet. Opera bona q̄ heretici faciunt et iuſticia eoꝝ. nihil eis ꝓdeſt. teſtante dn̄o ꝑ Hieremiā. Quia mei oblitus es. ecce ego annūciabo iuſticiam tuā. et opa tua non proderunt tibi. Heretici q̄uis legē et ꝓphetas ad impleant. ex eo tm̄ q̄ catholici nō ſt̄ꝫ. nō eſt deus in eoꝝ cōuentibus. ipſo dn̄o teſtante: Si ſteterint Moyſes

et Samuel coram me. non eſt aīa mea ad populū iſtum. eijce eos a facie mea et egrediant̄. Per moyſem quippe et ſamuel legē accipe et ꝓphetas. quos ꝗuis heretici ope implere cōtendant. ꝓpter erroris tñ impietatē a vultu dei proiciuntur et a iuſtoꝝ cōuentibus ſeperantur paganus et hereticus. ille qꝛ nūꝗ̄ fuit cū dei populo. iſte qꝛ receſſit a dei populo. vterqꝫ recedētes a xp̄o ad dyaboli ꝑtinent corpus. Qui ab idolatria ad iudaiſmū vel hereſim tranſeunt. iuxta Prophetā De malo ad malū egreſſi ſūt et dn̄m non cognouerūt. qꝛ de infidelitatis errore in errorē aliū tranſierūt. Cuius doctrinā quiſqꝫ ſequit̄. huius et filius nuncupat̄. ſicut et ꝑ Prophetā Amorreū patrem et Cebeam matrē eſſe iſrahel. dn̄s dicit. nō vtiqꝫ naſcēdo ſ; imitando. Sic et in meliorē prēm filij dei nuncupantur qui precepta dei cuſtodiunt. Vn̄ et nos nō natura. ſ; optione clamamus deo dicentes: Pater nr̄ qui es in celis. Non ſolum tm̄ natiuitate ſed etiā imitatione filios poſſe alicuius vocari. Nam iudei ſm̄ carnē filij Abrahe. ſm̄ ꝑ̄uo cōuerſationē filij dyaboli nuncupant̄. ac ꝑ hoc illi ſūt ſemē Abrahe qui eius imitantur fidem. non qui ex eius generati ſūt carne. De errore auctoris trahitur a quibuſdam et nomen ⁊ culpa. vt ipſius vocabulo cenſeatur cuius errorem ⁊ ſequitur. ſicut eccleſie ꝑgami in Apocalipſi dicit̄. Habes tenentes doctrinam Balaam et Jezabel. Doctrinā igitur Balaam dicit̄ habere. ꝓpter imitationem non ꝓpter preſentiam corporalem.

De gentibus Philoſophis.

Capitulum xxi.

Philoſophi gentiū non ſicut oportet deū querentes in angelos inciderunt preuaricatores: factuſqꝫ eſt illis mediator dyabolus ad mortē. ſicut nobis xp̄s ad vitā. Multū mundi philoſophi ꝑ̄dicant̄ in dimenſione tp̄m. curſuqꝫ ſyderū ac diſcuſſione elementoꝝ. et tamē hoc nō niſi a deo habuerūt. Volādo em̄ ſuꝑbe vt aues aerē. et emergentes in ꝓfundum vt piſces mare. et vt pecora gradientes terrā deſcripſerunt. verūtamen tota mente auctorē eoꝝ intelligere noluerunt. Quare non pn̄t animalia bruta interrogare: quia neſciunt ratiocinari. Ideo nō diſſimiles gentiles hoīes aīali

bus extiterunt. qui talia non conſiderantes et ipſa amplius diligentes vſq₃ ad eoꝝ cultū euanuerunt. Via xp̄us eſt. Si q̄s in ea nō graditur. non eſt q̄uo veniat ad deum. Philoſophi aūt mundi vtiq₃ deū cognouerūt. ſ₃ qꝛ diſplicuit illis humilitas xp̄i in inuio trāſierunt et nō in via. Ideoq₃ euaneſcētes gloriam dei in mendaciū mutauerunt. et rectitudinē vie relinquētes in anfractus inciderunt erroꝝ. Primū vnicuiq₃ eſt ſcire q̄d appetat. Secundum vero eſt vt id quod appetit apprehendat Impfecta quippe ſapientia eſt quo tendas ſcire. et neſcire iter p quod expediat ire. Quid eñ prodeſt ſi quis famis tempore vbertatis regionem videat. et viam p quam ad illam pergat ignorat? Ecce patriam quiſq₃ querit. ſed viā perdidit. errando graditur. non proficiendo: quantoq₃ plus ambulat tanto magis ab eo quod querit elongatur. Qui viam regiam. hoc eſt xp̄m deſerit. et ſi videat veritatem a longe videt. quia niſi per viam non eſt q̄uo ad eam ppinquet. Et ſi gradiens per deſertum leonem incurrerit. ſemetipſum redarguat dum in dyaboli faucibus deſerit.

De differentia teſtamentoꝝ Capitulum xxij.

Quidam ideo nō recipiunt vetus teſtamentū pro eo q̄ aliud in tp̄e priſco aliud agatur in nouo: Nō intelligentes q̄ d̄s q̄d cuiq₃ cōgruerit tp̄i in cognita quadam diſtributione cōceſſerit. ſicut in lege imperat nuptias. in euāgelio virginitatē cōmendat. in lege oculū pro oculo auferre. in euāgelio alterā prebere pcutienti maxillā. Sed illa pro tp̄e fragili. populo. iſta ꝑo pfecto. vtraq₃ tñ pro tp̄e ſua queq₃ cōuenientia comodās. Et tñ pro iſta mutatione nō eſt credēdus deus mutabilis. ſ₃ pocius inde admirabilis p̄dicandus eſt. qꝛ manens incōmutabilis q̄d cuiq₃ vt diximus tp̄i cōmodū fuit. magna cū diſtributiōe cōceſſit. Sub veteri teſtamēto minoris culpe erāt peccata. qꝛ in eo nō ipſa veritas. ſ₃ vmbra veritatis ad erat. Nam in teſtamento nouo preceptis altioribus veritate manifeſta facta quedā q̄ in illo ꝑſo vmbre veritatis deſeruierā. deſerēda nobis precipiunť. Illic eñ fornicatio ⁊ retributio iniurie pmiſſa ſt₃: nec nocebāt. In teſtamēto

aũt nouo graui animaduerſione damnantur ſi admittantur.

De ſymbolo et Oratione.

Capitulum xxiij.

Fidei ſymbolum et dñica oratio pro tota lege puulis
eccleſie ad celoꝝ regna ſufficit capeſſenda. Omnis
eñi latitudo ſcripturaꝝ in eadẽ oratiõe dñica et ſym
boli breuitate cõcludit. Uñ et ꝓpha Eſayas dicit Abbreuia
tionẽ audiui a dño deo exercituũ ſup vniuerſam terrã. Attẽ
dite ⁊ audite eloquiũ meũ. Sed hec abbreuiatio. aut illud in
telligitur quod dñs dicit oẽm legem et ꝓphetas in duobus
preceptis dilectionis dei et ꝓximi pendere. aut ꝓpter ipſam
orationem dominicam vel ſymboli breuitatem in quibus vt
predictum eſt oẽm ſcripturaꝝ coartari cernimus latitudinẽ.

De baptiſmo et cõmunione.

Capitulum xxiiij.

Solam eccleſiam catholicã habere baptiſmũ ad ſalu
tem Zacharias propheta teſtatur. In die inquit illa
erit fons patens domus Dauid et habitantibus in
iheruſalem in ablutionẽ peccatoris et menſtruate. Domus
quippe Dauid et iheruſalẽ xp̄i eccleſia eſt. in qua manat fons
in ablutionẽ peccatoꝝ. Heretici aũt id ſolũ imaginaria oſtẽ
tatione faciũt. ideoqꝫ illis baptiſmus nõ ad remiſſionẽ pecca
toꝝ ſꝫ ad ſupplicij teſtimoniũ datur. Pro ſolo reatu origina
li luunt in inferno nuper nati infantuli penas ſi renouati per
lauacrũ non fuerint. Proinde qua cã nuper natus damnat
infans ſi non regenerat: qꝛ originis noxietate perimit. Cur
puuli peccato originali carẽtes p baptiſmũ et nec dum ꝓpriũ
habentes delictũ a beſtijs peniſqꝫ ceteris laniantur. Hec igit
cauſa eſt. Baptiſmum eñi a pena eterna nõ a preſentis vite
ſupplicio liberat. Q͞ ſi a pena pñti hoĩes liberarent p baptiſ
mũ ipm putarent baptiſmi premium. non illud eternũ. Ergo
ſoluto reatu peccati manet tñ quedã tp̄alis pena. vt illa vita
feruentius requiratur que erit a penis oĩbus aliena. Nullus
negat fideliũ etiã poſt baptiſmũ quo peccata delent quotidie
q̃ diu in iſto ſeculo ſumus ad deũ nos debere cõuerti. Quod

Quis ſine intermiſſione ſit quotidie agendum. non nunq̃ ta men feciſſe ſufficiet. Qui in maternis vteris ſtꝫ. ideo cum ma tre baptiſare non pñt. quia qui natus ad hucẽm adam non eſt. renaſci ẽm xp̄m non pōt. Neq̄ eñ dici regneratio in eo poterit. quē generatio non preceſſit. Qui intra eccleſiamnon ex dignitate eccleſie viuunt. ſꝫ fidem quā verbo tenent operi bus deſtruunt. de ipſis legitur: Multiplici ſtꝫ ſup numerum. vt ſubaudias in regno predeſtinatorū. Qui ſcelerate viuunt in eccleſia et cōmunicare non deſinunt. putantes ſe tali com munione mundari. diſcant nihil ad emundationem ſibi pro ficere. dicēte Propheta: Quid eſt q̄ dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Nunquit carnes ſancte auferent a te malicias tuas? Et Apoſtolus: Probet inquit ſeipſum ho mo. et ſic de pane illo edat et de calice bibat.

De ſeptem regulis. Ca. xxv

S Eptem eſſe inter cetera regulas locutionū ſanctaꝝ ſcripturaꝝ quidam ſapiētes dixerūt. Prima regula eſt de dño ⁊ eius corꝑe que de vno aut ad vnū loqui tur atq̄ in vna pſona. mō caput modo corpus oſtendit. ſicut Eſaias ait. Induit me veſtimēto ſalutari quaſi ſponſum de coratū corona. et quaſi ſponſam ornatā monilibus ſuis. In vna eñ pſona duplici vocabulo noīata. et caput. i. ſponſum. et eccleſiam. i. ſponſam manifeſtauit. Proinde notandum in ſcripturis. qñ ſpecialiter caput deſcribitur: qñ et caput et cor pus. aut qñ ex vtroq̄ tranſeat ad vtrūq̄. aut ab altero ad alte rū. ſicq̄ q̄d capiti q̄d corꝑi cōueniat prudēs lector intelligat Scđa regula eſt de dñi corꝑe vero et ꝑmixto. Nā videntur quedā vni cōuenire pſone. qđ tamē non eſt vnius. vt eſt illud. Puer meus es tu iſrael. ecce delevi vt nubē iniquitates tuas. et ſicut nebulam peccata tua. cōuertere ad me et redimā te. hoc ad vnū non cōgruit. Nam altera ꝑs eſt cui peccata dele uit cui dicit: puer meus es tu. et altera cui dicit: Conuertere ad me redimā te. Qui ſi cōuertantur eoꝝ peccata delentur. Per hanc eñ regulā ſic ad oēs loquitur ſcriptura. vt boni re darguant cum malis. et mali laudentur cū bonis. Sed q̄d ad quē ꝑtineat. qui prudenter legerit diſcet. Tercia regula eſt

de littera et ſpiritu.i.de lege et gratia.lege.p quā precepta fa
cienda admonemur.gratia p quā vt operemur iuuamur.vel q
lex nō tm̄ hiſtorice.ſ3 etiā ſpiritaliter ſentienda ſit.Namq3 et
hiſtorice oportet fidem tenere et ſpititaliter legē intelligere.
Quarta regula eſt de ſpē et genere.p quā ps pro toto.et totū
pro pte accipit.veluti ſi vni populo vel ciuitati loquatur de
us.et tn̄ intelligatur oēm cōtingere mundū.Nam licet aduer
ſus vnā ciuitatē Babolonīā p Eſayam pphetam dn̄s cōmi
netur.tn̄ dum cōtra eccleſiam loquit tranſit ad genus de ſpē.
et cōuertit cōtra totū mundū ſermonē.Certe ſi nō diceret ad
uerſus vniuerſum orbem.nō adheret infra generaliter:et diſ
perdam oēm terram.et viſitabo ſup orbis mala.et cetera que
ſequuntur ad internitionē mundi ptinentia.Vn̄ et adiecit:
Hoceſt cōſilium qd cogitaui ſup oēm terram.et hec eſt ma
nus eius extenſa ſup omnes gentes.Item poſt ſub perſona
babilonicarguit vniuerſum mundū.rurſus ad eandem quaſi
de genere ad ſpēm reuertit.dicens que eidem ciuitati ſpecia
liter cōtigerunt: Ecce ego ſuſcitabo ſup eos medos.Nam
regnante Balthazar.a medis eſt obtenta babilonia.Sic et
in onus egipti et pſona eiuſdem totum vult intelligere mun
dum.dicēdo:Et cōcurrere faciam egipcios aduerſus egipci
os,regnū aduerſus regnū.cum egiptus non multa regna.ſed
vnū habuiſſe deſcribitur regnum.Quinta regula eſt de tpi
bus.p quam aut ps maior tpis per ptem minorem aut ps
minor temporis per ptem maiorē inducit.ſicut eſt de triduo
dn̄ice ſepulture.dum nec tribus plenis diebus ac noctibus
iacuerit in ſepulcro.ſ3 tamē a pte totū triduū accipitur.Vel
ſicut illud q quadringentis annis predixerat deus filios iſra
hel in egipto ſeruituros.et ſic inde egreſſuros.qui tamen do
minātе Joſeph egipto dn̄ati ſt.nec ſtatim poſt quadringen
tos annos egreſſi ſt vt fuerat repromiſſum ſed quadringen
tis triginta pactis ab egipto receſſerūt.Eſt et illa de tpibus
figura p quā quedam que futura ſt quaſi iam geſta narrant.
vt eſt illud:Foderūt manus meas et pedes meos.dinumera
uerūt omnia oſſa mea.et diuiſerūt ſibi veſtimenta mea.et his
ſimilia.in quibus futura tanq3 ſi iam facta ſint ita dicuntur.

Sed cur que adhuc facienda erāt iam facta narrant? Quia que nobis adhuc futura ſunt. apud dei eternitatē iam facta ſunt. Qua ꝓpter qn̄ aliquid faciendū eſſe pronunciat ſm nos dicitur. qn̄ vero que futura ſunt iam facta dicuntur ſm dei eternitatē accipienda ſunt. apud quē iam omnia facta ſunt que futura ſunt. Sexta regula eſt de recapitulatione. Recapitulatio enī eſt dum ſcriptura redit ad illud cuius narratio iā tranſierat. ſicut cū filios filioꝝ. Noe ſcriptura cōmemoraſſet. dixit illos fuiſſe in linguis et gentibus ſuis. et tamen poſtea quaſi hoc etiam in hoc ordine temporꝝ requiritur: Et erat inquit oīs terra labium vnū. et vox vna omnibus erat. Quō ergo ſm ſuas gentes. et ſm ſuas linguas erant. ſi vna lingua erat oībus niſi quia ad illud qđ iam tranſierat recapitulando eſt reuerſa narratio. Septima regula eſt de dyabolo et eius corpore. qr ſepe dicunt ipſius capitis. que ſuo magis cōueniunt corpori. ſepe vero eius videntur dicta membroꝝ et nō niſi capiti cōgruunt. Ex noīe quippe corporis intelligit caput. vt ē illud in euangelio de zizanijs tritico admixtis. dicente dn̄o: Inimicus hō hoc fecit. hoīem ipm̄ dyabolū vocās. et ex noīe corpis caput deſignās. Item ex noīe capitis ſignificatur corpus. ſicut in euāgelio dicit: Duodecim vos elegi. ſ3 vnus ex vobis dyabolus eſt. iudam vtiq3 indicās. qr dyaboli corpus fuit. Apoſtata quippe angelus oīm caput eſt iniquorum. et huius capitis corpus ſunt oēs iniqui. ſicq3 cū membris ſuis vnitus eſt. vt ſepe qđ copori eius dicit ad eum pocius referatur. rurſum quod illi. ad membra iterum ipſius deriuetur.

De martirio. Capi. xxvi

DEi ſeruus aduerſitate vlla non frangitur. ſed pro veritatis defenſione vltro ſe certamini offert nec vnq̄ ꝓ veritate diffidit. Sepe ex diſcipulis ad martiriū eliguntur. qui ſuos doctores ad coronam precedunt. et qui ſunt ordine poſtremi fiunt non nunq̄ in certamine primi. Uir ſanctus vltro ſe in agone ꝓ certamine debet offerre iuſticie. ſed tamen ſi agonis fructum videt vberrimū non debet declinare laboris periculum. Q ſi maior eſt labor q̄ animarū lu

crum.declinandus eſt labor.quē minimū comitatur augmen
tum.Utrum em̄ fecit Apoſtolus qui et periculis ſe vltro de
dit vbi maximū animaꝝ lucrum videt.et ſapienter ſe periculo
abſtulit in quo pociorē laborem q̄ꝫ lucrum eſſe proſpexit.Ul
tro ſe Paulus apud Epheſum periculis obtulit.qꝛ pocius
periculo lucrū vidit. Damaſci aūt ideo a periculo ſubtraxit
ſemetipm̄ qꝛ nullum periculi ipſius arbitratus eſt fructum.
Diſce qūo ſe ad martiriū offerat quiſqꝫ vltro. vel qūo iuxta
ſententiā dei cingatur ab altero.et quo nō vult ipſe ducat̄.ni
ſi qꝛ et ꝓpter gloriā futurā de certamie iuſtus gaudet.et ꝓpter
paſſionis violentiā refugit ſubire qđ dolet. Accipe exemplū
adeundi ſub trepidatiōe martirij.de vſu bellādi in quo exerci
tatus quiſqꝫ in p̄lio et ꝑ audaciā certamē aggredit̄.et ꝑ timo
rem cunctatōe mouet̄. Itē accipe exemplū martirij de repatio
ne humani corpis ad ſalutē. dum quiſqꝫ et de ſpe repationis
gaudet.et de inciſionibus ſeu amariſſimis poculis meret.

De ſanctorum miraculis.

Capitulum xxvij.

ET ſi apoſtolis virtus data eſt ſignorum ꝓpter fidem
gentiū nutriendā.eccleſie tn̄ data eſt virtus operum
ꝓpter candem fidē ornandā. Et tn̄ in ipſis apoſtolis
plus erat mirabilis virtus operū q̄ꝫ virtus ſingnoꝝ. Ita et
nūc in eccleſia plus eſt bn̄ viuere q̄ꝫ ſigna facere. Q nūc eccle
ſia nō ea miracula faciat que ſub apoſtolis faciebat.ea cā eſt.
qꝛ tunc oportebat mundū miraculis credere.nūc vero iā cre
dentē oportet bonis opibus coruſcare. Nam ideo tūc ſigna
fiebant exterius.vt interius fides roborarent̄. Jam in fide mi
racula quicūqꝫ requirit.vanā gloriā vt laudet̄ querit. Scrip
tum eſt em̄: Lingue in ſignū ſūt nō fidelibus ſed infidelibus.
Ecce ſignū non ē fidelibus neceſſariū qui iā crediderūt.ſꝫ in
fidelibus vt cōuertant̄. Nā paulus ꝓ non credentiū infideli
tate prēm Publij de infirmitate febriū virtutibus curat. In
firmantē vero Thimotheū fidelem.nō oratione.ſꝫ medicina
liter temperat.vt noueris miracula ꝓ incredulis nō pro fide
libus fieri. Anteq̄ꝫ antixp̄us appareat.virtutes ab eccleſia et

ſigna ceſſabunt. quatenus eam quaſi abiectiorem pſequatur audacius. Ob hanc vtilitatē ceſſabunt ſub antixpo ab eccleſia miracula et virtutes. vt p hoc ſanctoꝝ clareat pacientia et reproboꝝ qui ſcandalizabuntur leuitas oſtendatur et pſequentium audacia fortior efficiatur.

De anticriſto et eius ſignis. Capitulum xxviij.

Omnis qui ſm xpiane profeſſionis normā aut nō viuit. aut aliter docet. antixpus eſt. Pleriqꝫ aūt antixpi tpa non viſuri ſtꝫ. et tamen in membris antixpi inueniendi ſtꝫ. Añqꝫ veniat antixpus multa eius mēbra preceſſerunt. et praue actionis merito caput ꝓprium preuenerūt. ſm Apoſtoli ſententiā qui iam iniquitatis miſteriū opari illum affirmat etiā añqꝫ reueleł. Magnitudo ſignoꝝ fiet ſub antixpo vt electi ſi fieri pt in errorē mittentur. Sꝫ ſi electi: quō ſtꝫ in errorē mittendi? Ergo ibunt in errorē titubationis: ad modicū pro multitudine ꝓdigioꝝ. non tñ deiciendi ſtꝫ a ſtabilitate ſua terroꝝ impulſu atqꝫ ſignoꝝ. Unde et ideo ponił ſi fieri pt. quia electi perire non pñt. ſed cito reſipiſcentes cordis errorem religione coercebunt. ſcientes predictum a dño eſſe. vt dum hoc fecerint aduerſarij. non cōturbentur ſancti. Tam mira facturus eſt prodigia et ſigna dum venerit antixpus. vt etiā electis quoddam cordis gignatur ſcrupulum. qđ tamen cito exuperet in illis ratio per qꝫ ſcient in deceptionē reproboꝝ et electorum probationē eadem fieri ſigna. In quo tpe p pacientiā glorioſi erūt ſancti non p miracula. ſicut martires fuerūt priores. Illi em̄ pſecutores ſuſtinebunt. et facientes prodigia. Proinde et durius bellum ſuſtinebūt. quia non ſolū contra pſequentes. ſed etiam cōtra miraculis coruſcantes dimicaturi ſtꝫ. Grauius ſub antixpi temporibus contra eccleſiam deſeuiet ſynagoga qꝫ in ipſo aduentu ſaluatoris xpianos eſt pſecuta. Dum in martires dyabolus iam exercuerit crudelitatē magnam etiā ligatus. crudelior erit tamen antixpi tpibus. qñ etiam erit ſoluendus. Nam ſi tanta ligatus facere potuit: quāta ſolutus faciet? Quanto ꝓpinquius

finem mundi dyabolus videt. tanto crudelius ꝑſecutiones exercet.vt qꝛ ſe cōtinuo damnandū cōſpicit. ſocios ſibi multiplicet cum quibus gehenne ignibus addicatur. Quāto breue tempus videt ſibi reſtare dyabolus vt damnetur.tanto in magna ꝑſecutionis ira mouetur.diuina iuſticia permittente. vt glorificentur electi. ſordidentur iniqui.et vt dyabolo durioꝛ creſcat damnationis ſententia.

De reſurrectione. Ca.xxix

INchoatio pacis ſanctoꝝ eſt in hac vita nō ꝑfectio: Tunc autē erit plenitudo pacis. dum ad dei cōtemplationem abſoꝛta carnis infirmitate conualuerint. Reſurrectio moꝛtuoꝝ vt Apoſtolus ait. in virum ꝑfectum in menſuram etatis plenitudinis xp̄i futura eſt.in etate ſcʒ iuuentutis que pꝛofectu non indiget. et abſqꝫ inclinatione defectus in ꝑfectione ex vtraqꝫ ꝑte et plena eſt et robuſta.Quāuis nunc filioꝝ dei nomine homines fideles vocentur.tamen ex eo ꝙ hāc ſeruitutem coꝛruptionis paciuntur. adhuc iugo ſeruitutis addicti ſunt. accepturi plenam dei filioꝝ libertatem. dum coꝛruptibile hoc induerit incoꝛruptionem. Nunc deus per ſpeculum agnoſcitur.in futuro autem quiſqꝫ electus facie ad faciem pꝛeſentabitur. vt ipſam ſpeciem cōtempletur quā nunc per ſpeculum videre conatur. In hac vita electoꝛum numero ad dexteram pertinentiū.et repꝛoboꝝ qui ad ſiniſtram ituri ſunt:eccleſiam dei compleri.in fine autem ſeculi zizania a frumento diſiungi.

De iudicio. Capitulū xxx

IUdicij diem nouit xp̄us.ſʒ in euāgelio dicere et ſcire diſcipulos voluit. Nā dum dicat idem dn̄s ꝑ ꝓphetam.Dies vltionis in coꝛde meo.indicat ſe nō neſcire ſʒ nolle indicare. De domo dn̄i.ſicut ſcriptū eſt incipit iudiciū.qn̄ electi.i.domus dei hic ꝑflagella iudicanť.impij vero illic ad damnationē iudicādi ſtꝫ.Vn̄ et ſequitur.Si aūt pꝛimū a nobis:quis finis eoꝝ qui nō crediderunt?Ad diſtricti examen iudicis nec iuſticia iuſti ſecura ē niſi pietate diuina.

vt et ipſa iuſticia qua quiſq3 iuſtus eſt deo iuſtificāte iuſtificet. Alioqui apud deū ꝛ ipſa peccatū ē. Inde ē qđ ait iob: Innocentē et impiū ipſe cōſumet. Cōſumit quippe a deo innoxius. qm̄ ipſa innocētia liquidius requiſita et diuine innocentie cōparata nihil efficitur niſi et ibi miſericordie pietate hō iuſtificet. Cōſumitur itē a deo impius. qm̄ examinis diuini ſubtilitate requirit. eiuſq3 detecta impietas iudicata damnatur. Cōſumit innoxius et impius ſimul fine carnis. nō pena damnationis. Doctus pariter et indoctus moriuntur. ſ3 morte carnis. nō pena damnationis. Omnia aūt pgunt ad vnū locū. dum morte corpali in terrā et iuſtus et impius reuertuntur. Retributio aūt diſſimilis ſecuti p eundem Salomonem dr. Quid plus h3 ſapiēs a ſtulto. niſi qr illuc pergit vbi vita eſt? Ergo oēs in terrā pariter redeunt. Nā vbi vita eſt non pariter pergunt. Gemina punitur ſententia impius. dum aut hic p ſuis meritis mentis cecitate pcutitur ne veritatem videat. aut dum in fine damnabit vt debitas penas exoluat. Geminū eſt diuinū iudiciū. vnū quo et hoc iudicant hoīes et in futuro. alterū quo pterea hic iudicant ne illic damnent. Ideoq3 quibuſdā ad purgationē tpalis pfecit pena. quibuſdā vo hic incboat damnatio et illic pfecta ſperatur pditio. In iudicio reprobi humanitatē xpi in qua iudicatus eſt videbūt vt doleant. diuinitatē vero eius nō videbūt ne gaudeant. Quibus em̄ diuinitas oſtenditur. vtiq3 ad gaudiū demonſtratur. Pro diuerſitate cōſciarū et mitis apparebit in iudicio xpus electis. et terribilis reprobis. Nam qualē quiſq3 cōſcientiam tulerit. talē et iudicē habebit. vt manente in ſua tranquillitate xpo. illis ſolis terribilis appareat quos conſcientia in malis accuſat. Due ſt differētie vel ordines hoim in iudicio hoc eſt electorū et reproborū. qui tn̄ diuidunt in quatuor. Perfectorū ordo vnus eſt qui cū dn̄o iudicat. et alius qui iudicat. vtriq3 tamē cum xpo regnabunt. Similiter ordo reproborū ptitur in duobus. dum iniqui intra eccleſiam ſt mali iudicandi ſt et damnandi. qui vero extra eccleſiam inueniendi ſt. non ſt iudicandi. ſ3 tm̄ damnandi. Primus igit ordo eorū qui iudicātur et pereunt. opponitur illi ordini bonorū de quo ſt qui iu

dicantur et regnant. Secundus ordo eorum qui non iudicantur et pereunt. opponitur illi ordini perfectorum in quo ſunt hi qui non iudicantur et regnant. Tercius ordo eorum qui iudicantur et regnant. illi ordini e contrarius de quo ſunt qui iudicantur et pereunt. Quartus ordo eorum qui non iudicantur et regnant: opponitur illi contrario ordini in quo illi ſunt qui non iudicantur et pereunt.

De gebenna. Capitulum xxxi.

D Uplex damnatorum pena eſt in gehenna. quorum et mentem vrit triſticia. et corpus flamma. iuſta viciſſitudine. vt qui mente tractauerunt quod perficerent corpore. ſimul et animo puniantur et corpore. Ignem gehenne ad aliquid lumen habere et ad aliquid non habere. hoc eſt habere lumen ad damnationem vt videant impij vnde doleant. et non habere ad conſolationem ne videant vnde gaudiant. Apta ſit comparatio de camino trium puerorum ad exemplum ignis gehenne. Nam ſicut ille ignis non arſit ad trium puerorum ſupplicium et arſit ad comburenda ligamina vinculorum. ita ignis gehenne et lucebit miſeris ad augmentum penarum. vt videant vnde doleant. et non lucebit ad conſolationem. ne videant vnde gaudeant. Inter huius vite et future infelicitatis miſeriam multa diſcretio eſt. Illic enim et miſeria eſt propter cruciationem dolorum. et tenebre propter lucis auerſionem: quorum vnum in hac vita. id eſt miſeria eſt. aliud non eſt. in inferno autem vtrumque eſt.

De penis impiorum. Ca. xxxij

S Icut faſticuli lignorum ad combuſtionem de ſimilibus colligantur. ita in iudicio dei ſimilis culpe rei ſuis ſimilibus iungentur. vt ex equo pena conſtringat quaſi in faſticulum. quos actio ſimiles fecit in malum. Sicut vnuſquiſque ſanctus in futuro iudicio pro quantitate virtutum glorificabitur. ita vnuſquiſque impius pro quantitate facinorum condemnabitur. nec deerit in ſupplicio futuro damnationis ordo. ſed iuxta qualitatem criminum diſcretio erit penarum. propheta firmante: De carorum quoque ſuorum ſupplicijs additur etiam pena defunctis. ſicut apud inferos diuitis ſermo predicat euangelicus. ſicut pro augendo inde ſupplicio dicit etiam pſalmus: Commotione moueantur filij eius et mendicent. Impij ex hoc durius in iudicio

puniendi ſunt mentis dolore.ex quo viſuri ſūt iuſtos.glorie beatitudinē meruiſſe. Cunctis videntibus eſt precipitandus dyabolus.qn̄ ſub aſpectu oīm bonoꝝ angeloꝝ et hoīm cum eis qui de pte eius erunt in ignē eternū mittendus eſt. Dum ſublatus fuerit diabolus vt damnetur.multi electi qui in corpore ſūt inueniendi dn̄o ad iudiciū veniente metu cōcutiendi ſūt.videntes tali ſententia impiū eſſe punitū.quo terrore purgandi ſūt.quia ſi quid eis ex corpe adhuc peccati remanſerit.metu ipſo quo diabolum damnari cōſpiciunt purgabuntur. Hinc eſt qd̄ ait Iob: Cum ſublatus fuerit timebunt angeli et territi purgabuntur. Multos poſſe perire ex eis in die iudicij.qui nūc electi eſſe videntur et ſancti.dicente ꝓpheta. Uocabit dn̄s iudiciū ad ignē et deuorabit abiſſum multam et comedet ptem domus. Pars quippe domus deuorabitur.qꝛ illos etiā infernus abſorbebit qui nunc ſe in preceptis celeſtibus gloriantur.de quibus dn̄s dicit. Multi dicent mihi in illa die. Domine domine nōne in nomine tuo ꝓphetauimus. et in nomine tuo demonia eiecimus.et virtutes multas fecimus: Tunc cōfitebor illis.quia nunq̄ noui vos. Diſcedite a me qui operamini iniquitatem.neſcio qui eſtis.

De gloria ſcōꝝ. Ca.xxxiij

NOn faciet in futurū cor miſerum iuſtoꝝ ex cōpaſſione damnatoꝝ cōdolendi affectio.vbi tantū erit ſcōꝝ de dei cōtemplatōe gaudiū.vt triſtice nullus tribuat introitus. Sicut cōparatus color candidus nigro colori fit pulchrior.ita et ſcōꝝ requies cōparata damnationi maloꝝ glorioſior erit. Sic iuſticia in iuſticie.ſic virtus vicio. Creſcit ergo ſcōꝝ gloria.dum debita damnantur impij pena: Poſt reſurrectionē ſanctis in carne promiſſa eſt celoꝝ aſcenſio.dicente ad patrem xp̄o: Uolo vt vbi ſum ego.et ipſi ſint mecū. Si eni membra capitis ſumus.et vnus in ſe et in nobis eſt xp̄us vtiq̄ vbi ipſe aſcendit.et nos aſcenſuri ſumus.

Finit liber primus Sancti Iſidori hyſpalenſis epiſcopi. De ſummo bono.

¶ Incipit ſecundus liber de ſummo bono eiuſdem.

De ſapientia. Capitulū pri-

O
Mnis qui ſcdm deum ſapiens eſt: beatus
eſt Beata vita cognitio diuinitatis ē. Cog
nitio diuinitatis virtus boni opis eſt. Vir
tus boni opis fructus eternitatis eſt. Nul
lus aūt magis ſapiēs ꝙ̄ quē docuerit deus.
Excelſior eſt rebus oībus ſapientia. nec eſſe
poteſt vlla iuſticia ſine prudentia. Qui ſcdm ſeculū ſapiens eſt.
ſcdm deū ſtultus eſt. Vn̄ et ꝓpheta: Stultus inquit factus
eſt omnis hō a ſcientia ſua. Primū eſt ſcientia ſtudiū quere
re deū. deinde honeſtatē vite cum innocentie ope. Nullus ſa
pientiā dei plene recipit. niſi qui ſe ab oī abſtrahere actionū
cura cōtendit. Vn̄ et ſcriptū eſt. Sapientiā ſcribe in tp̄e ocij:
et qui minoratur actu ipſe ꝑcipiet eam. Nō ad ꝑue intelligen
tie arcem peruenit. qui ſcit ſecreta dei ſe penetrare non poſſe.
Tunc aūt deū recte cognoſcimus: qn̄ eum ꝑfecte ſcire nō de
negamus. Interdum quedā neſcire cōuenit. Nullus aūt in
culpa maior eſt. ꝙ̄ ille qui deū neſcit. Inueſtigationē veri mul
toꝝ eſt querere. ſed paucoꝝ eſt inuenire. Ea autē que ſupra
hoīs intelligentiam ſunt: ſcrutanda non ſtꝫ. Quicquid ſupra
hoīs intellectū eſt. querendum non eſt. Conſilio aūt diuino
ſeruandum eſt. vt hoc credatur eſſe iuſticia. quod diuine pla
cuerit voluntati. Non enī poterit eſſe iniuſtum: qđ iuſto cō
placet iudici. Omnis ſapientia ex ſcīa et opinatione cōſiſtit.
melior eſt aūt ex ſcīa veniens ꝙ̄ ex opinatione ſententia. Nā
illa vera eſt. iſta dubia. Ad maioris culpe cumulū ꝑtinet ſcire
quemq̄ quod ſequi debeat et ſequi nolle qđ ſciat. Unde et
dn̄s: ſeruus inquit ſciens voluntatē dn̄i ſui et non faciens.
digne plagis vapulabit multis. Et iacobus. Scienti inquit
bonū et nō facienti peccatum eſt. Simplicitatem cū ignauia
vocari ſtulticiam. ſimplicitatē vero cum prudentia vocari ſa
pientiam. Utile eſt multa ſcire et recte viuere. Q᷑ ſi vtrumq̄
non valemus. melius eſt vt bn̄ viuendi ſtudiū ꝙ̄ multa ſcien
di ſequamur. Non ꝑtinere ad beatitudinē cōſequendā ſcien
tiam rerū. nec eſſe beatum multa ſcire. ſed eſſe magnū beate

viuere. Nihil prodeſſe hominē ſcire prudentiā cum ignorantia dei. et nihil obeſſe ſcientibus deū. ignorantiā mūdi. Perfecte aūt ſcit qui prius deū et iſta non pro ſe ſed pro deo ſcit. Nihil obeſſe cuiq̃ ſi ꝑ ſimplicitatem aliqua de elementis indigne ſentiat. dummō de deo. vera pronunciet. Nam q̃uis de incorporeis corporiſq; naturis nequeat quiſq; diſputare. beatum tamen illum facit vita recta cum fide.

De fide. Capitulum ij.

NOn poſſe ad veram beatitudinem ꝑuenire niſi per fidem. Beatū aūt eſſe qui et recte credendo bn̄ viuit et bn̄ viuēdo fidem rectā cuſtodit. Deus ſi creditur. merito inuocatur et querit. ac ꝑ hoc tunc ꝑfecte laudatur. qū inuocat et creditur. Non tm̄ id credendū eſt qđ ſenſu carnis dinoſcimus. ſ3 magis etiā qđ intellectu mentis cōſpicimus id eſt deū. Sine fine nemo p̄t placere deo. Omne em̄ qđ nō eſt ex fide. peccatū eſt. Fides nequaq̃ vi extorquet. ſ3 ratione atq; exemplis ſuadet. A quibus aūt exigit violenter. pſeuerare in eis non p̄t. exemplo vt ait quidā nouelle arboris: cuius ſi q̇s cacumen violenter impreſſerit et demū dum laxatur in id qđ fuerat confeſtim reuertit. Sicut hō libero arbitrio cōditus ſua ſpōte diuertit a deo. ita et ꝓpria mentis cōuerſione credendo recurrit ad deū. vt libertas agnoſcatur arbitrij per ꝓpriam voluntatē ꝛ beneficiū gratie ꝑ acceptā fidei veritatē. In corde reſpicit deus fidem. vbi ſe non pn̄t hoīes excuſare: qui ore ſimulant veritatis ꝓfeſſionē et corde retentāt erroris impietatē. Sicut nihil proficit fides que ore retinet et corde non credit. ita nihil profutura eſt fides que corde tenet ſi ore non profiteat. De tali em̄ fide ꝓpheta ita quoſdam obiurgat dicens. Perijt fides. ablata eſt de ore eoꝝ. Fides em̄ que corde creditur. cōfeſſione oris ad ſalutē ꝓfertur. Uacuā eſſe ſine opibus fidem. et fruſtra ſibi de ſola fide blanditur qui bonis opibus nō ornatur. Qui crucē portat. debet et mundo mori. Nā ferre crucē et mori. mortificare ſe ipm eſt. ferre et nō mori. ſimulatio ypocritaꝝ eſt. Qui ꝑ fidem cognitionē dei hn̄t et opibus obſcurant. exemplū Balaā ſequuntur qui cadens ope aptos oculos habuit ꝑ cōtemplationis fidē. Carnales.

fidem non ꝑ virtute animi. ſꝫ pro cõmodo querere tpali. Vñ et dñs dicit: Queritis me non qꝛ vidiſtis ſigna. ſꝫ qꝛ manducaſtis de panibus meis. Xpianus malus dum ſm Euãgelij doctrinã non viuit. etiã ipſam fidem quã verbo colit oborta tentatione facile perdit. Multi fide tm̃ xpiani ſunt. ope vero a xpiana doctrina diſſentiunt. Multi quoqꝫ fidem xpi et corde nõ amant. ſꝫ humano terrore candem ꝑ ypocriſim tenere ſe ſimulant. Et qui eſſe non pñt apte mali. per terrorem ficte boni noſcuntur. Amatores mundi pugnant aliqñ pro fide et alijs quidem proficiunt. ipſi vero amore terreno implicati celeſtia non requirunt. ſed vbo tm̃ fidẽ defendunt. Quidam pro fide etiam hereticos inſequuntur. ſed per arrogantiã eos qui intra eccleſiam ſtꝫ cõtemnunt. Aduerſarios quidẽ fidei cõfutant pro infidelitate. ſed fideles premunt faſce ſupbie.

De charitate. Capitulũ iij

Quamuis nõnulli fide atqꝫ opibus ſanctis eẽ videantur pticipes. tamẽ qꝛ priuantur a caritate fraterne dilectionis. nullũ hñt incrementũ virtutis. Nam ſicut ait Apoſtolus: Si tradidero corpus meũ ita vt ardeam. caritatẽ aũt non habuero. nihil mihi prodeſt. Sine amore caritatis q̃uis quiſqꝫ recte credat. ad beatitudinẽ puenire non põt. qꝛ tanta eſt caritatis virtus. vt etiam ꝓphetia et martiriũ ſine illa nihil eſſe credant. Nullum premiũ caritate penſatur. Charitas em̃ virtutum oĩm obtinet principatum. Vñ et vinculum pfectionis caritas ab Apoſtolo dicitur. eo ꝙ vniuerſe virtutes eius vinculo religent. Dilectio dei morti cõparatur. dicente Salomone: Valida eſt vt mors dilectio. idcirco qꝛ ſicut mors violenter ſeparat animã a corpore. ita et dilectio dei violenter ſegregat hominẽ a mundano et carnali amore. Qui dei precepta cõtemnit. deũ non diligit. Neqꝫ em̃ regem diligimus. ſi odio leges eius habemus. Tenenda eſt cũ ſanctis viris vnitas caritatis. et quãto ſe quiſqꝫ ſubtrahit mũdo. tanto opus eſt. vt ſe aſſociet bonoꝝ cõſortio. Charitas in dilectione dei et proximi conſtat. ſeruat autẽ in ſe dilectionem dei qui a caritate non diuidit proximi. Qui a fraterna ſocietate ſecernitur a diuine caritatis pticipatione priuatur. Nec

poterit deũ diligere.qui noſcitur.in ꝓximi dilectione errare. Xp̄us deus eſt et hō.Totũ ergo xp̄m non diligit qui hoiem odit.Bonoꝝ diſcretio eſt nō odire pſonas.ſ ʒ culpas.et recta dicta pro falſis nō ſpernere.ſʒ ꝓbare.Qui impfecti in dei ſtʒ amore.ſepe ſe a vicijs ſeparare diſponunt.ſed pondere vicioꝝ grauati.rurſus ad ea vicia que optant relinquere reuoluuntur.

De ſpe. Capitulum iiij.

Qui male agere nō deſiſtunt.vana ſpe indulgentiã de dei pietate requirũt.Quã recte quererēt.ſi ab actione praua ceſſarēt.Metuendũ valde eſt vt neqꝫ ꝑ ſpē venie quã ꝓmittit deus.pſeueranter peccemus.neqꝫ qꝛ iuſte peccata diſtringit veniã deſperemus.ſʒ vtroqꝫ periculo euitato et a malo declinemus et de pietate dei veniã ſperemus.Oīs quippe iuſtus ſpe et formidine nitet.qꝛ nunc illum ad gaudiũ ſpes erigit:nunc ad formidinem terror gehenne adducit.

De gratia. Capitulum v.

Interdum peccantibus nobis deus dona ſua nō retrahit.vt ad ſpē diuine ꝓpiciationis mens humana cōſurgat.Nam non p̄t cōuerſum ſpernere.qui peccantem ſuis beneficijs prouocat ad ſe redire.Cōfeſſionem hoīs nō eſſe humane virtutis.Nam ſi cōfeſſionem boni opis non in nobis deus opatur.cur per Prophetã dicitur:cōfeſſio et magnificētia opus eius?Ab illo em̄ nobis oīa bona gratia preueniente donantur.Nam nihil boni opis dedimus.ꝑ qđ confeſſionem fidei accipere meremur.Profectus hoīs donũ dei eſt.Nec a ſe p̄t quiſqꝫ ſed a dn̄o corrigi. Non em̄ quitqꝫ boni habet ꝓpriũ homo:cuius via nō eſt eius. teſtante Propheta:Scio dn̄e quia nō eſt hoīs via eius.nec viri eſt vt ambulet et dirigat greſſus ſuos.Sciant liberi arbitrij defenſores nihil poſſe hoīes in bonũ ſua preualere virtute. niſi diuine gratie ſuſtenten tur iuuamine. Unde et ꝑ Prophetã dn̄s dicit.Perditio tua iſrahel.tm̄ in me auxilium tuũ.quaſi diceret.vt pereas tuo merito.vt ſalueris meo auxilio. Hominis meritũ ſupna gratia.nō vt veniat inuenit.ſed poſtqꝫ venerit facit:atqꝫ ad indignam mentem veniens facit in ea meritum

quod remuneret.que ſolum inuenerat qđ puniret.Quid enī
ex ſe ille latro meruit qui de faucibus inferni crucem aſcendit
de cruce paradiſum abijt.Reus quidē ille et fraterno ſangui
ne venit cruentus.ſ3 diuina grā in cruce mutatus.Sciendū
ꝙ et noſtra ſit iuſticia in his que recte agimus.et dei grā eo ꝙ
eam mereamur.Hec enī et dantis dei et accipientis eſt hoīs.
ſicut et panem noſtrum dicimus:quē tamen a deo accipere
poſtulamus.Spiritalis grā non oībus diſtribuit̄.ſed tantū
mō electis donatur.Non enī oīm eſt fides quā quidem et ſi
plurimi ſuſcipiunt.opus tñ fidei non conſequuntur.In diui
ſione donoꝝ diuerſi ꝑcipiunt diuerſa dei munera nō tñ cōce
duntur vni oīa vt ſit ꝓ humilitatis ſtudio ꝙ alter adiuuet̄
in altero.Nam qđ in Ezechiele animaliū ale altera ad alte
ram percutiuntur.virtutes deſignantur ſanctoꝝ.mutuo ſeſe
affectu prouocantiū.atq3 alterno exemplo inuicē ſeſe erudien
tium.Munera gratiaꝝ.alia iſti.alia vero donantur illi.Nec
dantur ita habere vni vt non egeat alterius.Poſſe fieri nō
eſt dubiū vt hi quos quidam virtutū excellentia antecedunt.
dei repentina preuenti gratia.quoſdam cōpendio ſanctitatis
preueniant.et dum ſint cōuerſione poſtremi.ſubito efficiun
tur virtut3 culmine primi.Dum quiſq3 aliquod donū accipit.
non appetat amplius ꝙ̄ quod meruit.ne dum alterius mem
bri officiū arripere tentat.id quod meruit perdat.Cōturbat
enī corporis ordinē totum qui nō ſuo cōtentus officio ſubri
pit alienū.Mali dona ideo ad damnationē accipiunt.q2 il
lis nō ad dei laudem ſ3 ad ſuā vanitatē vtuntur.Bonis ma
le vtuntur qui ea que a deo illis donata ſunt.in malos vſus
aſſumūt.ſicut ingeniū.ſicut et cetera dei dona.Multis dei
donis gaudemus que nos ab eo ꝑcepiſſe cognoſcimus.Nā
quod ſapientes ſumus.ꝙ diuites.ꝙ potentes exiſtimus.non
alterius ſ3 pocius diuino numere ſumus.Utamur ergo opti
me diuinis beneficijs.quatenus et deū non peniteat dediſſe
nobis accepiſſe ſit vtile.Sicut auferre deus dicitur homini
donū aliquod qđ homo nō habuit.id eſt quod accipere non
meruit.ſic et obdurare dicit̄ deus hoīem non eius faciendo
duriciam.ſed nō auferendo eam quā ſibi ipſi nutriuit.Non

aliter et obcecare dicit̃ quoſdam deus non vt in eis eandem ipſe cecitatē faciat, ſed ꝙ pro eoꝝ inutilibus meritis cecitatē eoꝝ ab eis ipſe nō auferat. Pleriſq; dei dono dantur. pſeuerantia vero doni nō datur. Et inde eſt ꝙ quidam principia hn̄t cōuerſionis bona. fine vero malo clauduntur. Electi vero et cōuerſionis dona accipiunt et pſeuerantiam doni. Ea ergo cauſa eſt ꝙ quidam et bene incipiunt et bene finiunt.

De predeſtinatione. Ca. vi

Gemina eſt predeſtinatio. ſiue electoꝝ ad requiem. ſiue reproboꝝ ad mortem. Utraq; agitur diuino iudicio vt ſp electos ſupna et interiora ſequi faciat ſemp ꝗ reprobos vt infima et exteriora delectent̃ deſerendo pmittat. Sicut ignorat hō terminū lucis et tenebraꝝ vel vtriuſq; rei q̄s finis ſit. ita plenius neſcit q̄s ante ſuū finē luce iuſticie preueniatur. vel quis peccatoꝝ tenebris vſq; in ſuū terminū obſcuret̃. aut q̄s poſt lapſum tenebraꝝ cōuerſus reſurgat ad lucē. Cuncta hec deo patēt. hoībus vero latent. ꝗuis iuſtoꝝ cōuerſatio in hac vita ꝓbabilis ſit. incertum tn̄ hoībus eſſe ad ꝗ ſint finē predeſtinati. ſed oīa reſeruari futuro examini. Mira diſpoſitio eſt ſuperne diſtributionis. per ꝗ hic iuſtus amplius iuſtificat̃. impius amplius ſordidatur. Malus ad bonū aliquādo cōuertitur. et bonus ad malum aliquādo reflectitur. Uult quis eſſe bonus et nō valet. vult alter eſſe malus et non pmittitur interire. Datur ei ꝙ ſit malus qui vult eſſe bonus. alius nec vult nec datur ei vt ſit bonus. Iſte naſcitur in errore et moritur. ille in bono quo cepit vſq; ad finem perdurat. Tamdiu in bono iſte ſtat quouſq; cadat. ille male diu viuēdo in fine ſaluat̃ reſpectuſq; cōuertit̃. Uult prodeſſe in bono iuſtus. nec preualet. vult nocere malus et preualet. Iſte vult deo vacare. ſ; ſeculo impeditur. ille negocijs implicari cupit nec perficit. Dominatur malus bono bonus damnatur pro impio. impius honoratur ꝓ iuſto. Et in hac tāta obſcuritate non valet homo diuinam ſcrutari diſpoſitionem et occultum predeſtinationis perpendere ordinem.

De conuerſis. Capitulum vij.

NOn inchoantibus premium ꝓmittitur. ſꝫ pſeueran
tibus. Scriptū eſt em̄. Qui pſeuerauerit vſqꝫ in finē
hic ſaluus erit. Tunc em̄ placet deo noſtra cōuerſio
qn̄ bonum qd̄ inchoamus pſeueranti fine cōplemus. Nam ſi
cut ſcriptū eſt. Ve his qui ſuſtinentiam pdiderūt. id eſt opus
bonū non cōſumauerūt. Indulgentia peccatoꝝ ſciendū. vbi
qn̄ vel qualibus datur. Ubi quippe niſi intra eccleſiā catholi
cam? Quādo niſi ante venturi exitus diem? Quia ecce nunc
tempus acceptabile. ecce nunc dies ſalutis. Qualibus. niſi cō
uerſis. qui p humilitatē ad puuloꝝ tranſeunt imitationē de
q̄bus dicit̄. Talium em̄ eſt regnū celoꝝ. Nemo ppendere pt̄
quāti ſit ponderis iniuſticia vel quāti fulgoris radio iuſticia
clareat. niſi q̄ prius toto mentis niſu cōuertatur ad deū. qua
tenus ipſo lumine quo illuſtratur. et ſuā felicitatē agnoſcat. et
lumē qd̄ ceco corde nō intuebat̄ intelligat. Tunc aūt inattin
gibilē intelligi poſſe iuſticiam. dum eam quiſqꝫ ſequi cōuerſus
tentauerit. qꝛ lux nō intelligit̄ niſi cū videtur. Judiciū qd̄ in
hoīs ptāte conſiſtit cōuerſionis eſt grā per quā noſmetipſos
iudicamus qn̄ flentes mala nrā punimus. et bono qd̄ ex deo
nobis eſt ſolidius inheremus. Tripartitus deſcribit̄ eſſe vni
uſcuiuſqꝫ cōuerſi profectus. id eſt primus corrigendi a malo.
ſecundus faciēdi bonū. tercius cōſequēdi boni opis premiū.
Nam quod ait ꝓpheta. Solue faciſculos deprimentes. mali
eſt emendatio. qd̄ vero adiecit: Frange eſurienti panem tuū.
opis boni eſt actio. In eo vero qd̄ ſubiungit: tūc erumpet q̄ſi
mane lumen tuū. opis boni eſt retributio. Ergo non ꝓficit fa
cere bonū niſi correctū fuerit malū. Nec poterit quiſqꝫ ad cō
templationē dei ꝓficere. niſi ſe prius in bonis ſtuduerit acti
bus exercere. Multis modis terret deus hoīes. vt vel ſero
cōuertantur. atqꝫ exinde magis erubeſcāt qꝫ tamdiu expectati
ſūt vt redirent. Nā nunc minis. nunc plagis. nūc reuelationi
bus quoſdam cōcutit. vt qui voluntate cōuerti deſpiciunt. cō
moti terroribus corrigant̄. Pleriqꝫ ex ſola mentis deuotione
cōuertuntur ad deū. nōnulli vo coacti plagis cōuertuntur q̄
ex deuotione non cōuertebantur. Juxta capitulum pſalmi di
centis. In freno et chamo maxillas eoꝝ conſtringe qui non

approximāt ad te. Plerique aūt dum deuotione non cōuertuntur plage ſtimulis feruntur. qui tñ nec ſub verbere ſentiunt vt aliquatenus corrigantur. ſicut egiptus cui et penas dedit et emēdare nequiuit. De talibus eñ ait: Propheta. Percuſſiſti eos et nō doluerunt. attriuiſti eos et renuerunt ſuſcipere diſciplinam. Non nulli viri ſeculares elatione mentis tumentes poſtmodū cōuerſi ad deū religioſa ſequunt̄ obedientia xp̄m. et qui antea celſitudine mundiali tumebāt. poſtea ipſam elationē in ſtudio humilitatis cōmutant. Quidam ſunt qui iam ſecrete cōuerſi ſunt. quorum cōuerſio quia non procedit ad publicū. apud exiſtimationē humanā quales fuerunt tales adhuc eſſe putantur. iam tñ in dei oculis ſurrexerūt. Item quidā adhuc humano iudicio ſtare cernuntur. iam tñ in oculis dei ceciderūt. Multi apud hoīes reprobi ſunt. et apud deū electi. atque item multi apud hoīes electi putantur. et apud deū reprobi exiſtunt. Salomone dicente: Vidi inquit impios ſepultos qui cum adhuc viuerent in loco ſancto erant. et laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operum. Nullus ergo ſe putet electum ne forte iam apud deum ſit reprobus.

De primordijs cōuerſorum

Capitulum viij.

PRimodum genus eſt cōuerſionis ad deū. Incohoantium cum dulcedine. medietatis cū labore. pfectionis cum requie. Sed tamē plerumque alij incipiunt a dulcedine. alij a tentationū amaritudine. Omnis cōuerſus ante ex fletu incohoet peccatorum. et ſic tranſeat ad deſideriū ſupernorum. Prius eñ lacrimis purganda ſunt vicia que geſſimus: et tunc mundata mentis acie id qd̄ querimus mentis gaudio cōtemplemnr vt dū antea flendo peccati a nobis caligo detergit̄. mundatis cordis oculis libere ſupna inſpiciant̄. Vñ neceſſe eſt timore cōuerti ad deū. vt metu futurarum penarum carnales illecebre deuincantur. Deinde oportet abiecto timore ad amorem vite eterne tranſire. Perfecta eñ caritas foras mittit timorē. qui aūt timet penā habet et nō eſt pfectus. Vñ et Apoſtolus: nō eñ inquit accepiſtis ſpiritū ſeruitutis iterum in timore.

ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis.p quē ſcʒ iam non pecca ti pena ſeruos comprimit.ſed amor iuſticie liberos reddit. Neceſſe eſt omni cōuerſo vt poſt timorem cōſurgere ad cari tatem dei debeat quaſi filius ne ſemp ſub timore iaceat qua ſi ſeruus. Tunc em̄ amorē noſtre cōuerſionis oſtendimus. ſi denuo vt patrem diligimus quem prius ſeruili mente vere vt dominū formidabamus. Primordia conuerſoꝝ blandis refouenda ſunt modis.ne ſi ab aſperitate incipiant. exterriti ad priores lapſus recurrant. Qui em̄ conuerſum ſine leuita te erudit. exaſperare pocius q̄ȝ corrigere nouit. Conuerſus quiſqȝ antea ab ope corrigendus eſt.poſtea vero a cogitatio ne.vt prius refrenet prauum actum.deinde appetitum ac de lictum.vt quod iam in opere non apparet.in cogitatione ne quaq̄ȝ perduret. Omnis noua conuerſio adhuc priſtine vite habet cōmixtionem ꝓpterea nequaq̄ȝ ea virtus procedere ad hominū oculos debet.donec conuerſatio vetus funditus ab animo extirpetur. Quiſquis ex deteriore iā melior eſſe cepit. caueat de acceptis extolli virtutibus.ne grauius per vanam gloriam corruat q̄ȝ prius cum p lapſum vicioꝝ iacebat.

De cōflictu cōuerſorum.

Capitulum ix.

Quiſqȝ cōuerſus ſi mox omnes carnis ſtimulos cal care cupiat. et ſumma virtutū ſubire cōtendat.ſi ad huc forte aliqua aduerſa de carnis moleſtijs tolerat. non frangatur. qꝛ diſpenſator bonoꝝ nouit aduerſitates re primere vicioꝝ ſucceſſione virtutum. Tunc magis grauari ſe quiſqȝ impulſu viciorum agnoſcit dum ad cognitionē dei acceſſerit.ſicut populus iſrahel grauiori onere ab egptijs pre mitur.dum p Moyſen diuina illi cognitio aperitur. Vicia em̄ ante cōuerſionem quaſi pacem in hoīe hn̄t.quādo aūt ex pelluntꝰ.acriori virtute cōſurgunt. Fiunt aūt inimica cōuerſo que peccatori ꝓſpere blandiebantꝰ atqȝ irē fiunt blāda cōuer ſo que peccatori aduerſa extiterūt. Multos hʒ cōflictus dei ſeruus ex recordatōe operū preteritoꝝ.multiqȝ poſt cōuerſio nem etiā nolentes motū libidinis ſuſtinēt. Quod tn̄ ad dam

nationem nõ tolerant ſʒ ad probationē. ſcʒ vt ſp̄ habeant ꝑ
excutienda inercia hoſtē cui reſiſtāt dummō non cōſentiant.
Uñ et nouerint ſerui dei ſe etiā a peccatis iā eſſe mundatos.
ſed tñ cogitationū turpium adhuc interpellatiōe pulſari. Añ
cōuerſionē precedit turba peccatoꝝ. poſt cōuerſionē ſequitur
turba tentationū. Jlla ſe obiciunt ne ad deū cōuertamur. iſta
ſe ingerūt ne liberius cordis oculis deū cernamus. Utriuſqʒ
tumultus inſolentiā nobis gignit. intentionemqʒ noſtrā ſepe
fraude multimoda intercludit. Utile eſt dei ſeruo poſt cōuer
ſionem tentari. quatenus a tp̄e negligentie ſollicitantibus vi
cijs ad virtutes animum p̄ exercitium preparet meritoꝝ.

De remiſſa cōuerſione.

Capitulum x.

MUltos remiſſa cōuerſio in priſtinos errores reducit.
ac viuendi tēpore reſoluit. Horū ergo exempla quiſ
qʒ cōuerſuu euita. ne dum timorem dei a tēpore inci
pis. rurſus mūdanis erroribus immergaris. Tepidus in cō
uerſione ocioſa ꝟba et vanas cogitationes noxias eſſe non
conſpicis. Q̄ ſi a torpore mentis euigilauerit. ea que leuia ex
iſtimabat cōfeſtim quaſi horrenda atqʒ atrocia pertimeſcit.
Fraus et deſidia in oī bono ope formidanda eſt. Fraudē fa
cimus deo. quotiens de ipſius donis et muneribus gloriam
ꝓpriā et humanam laudē appetimus. et de bono ope nrō noſ
metipſos non deū laudamus. Deſidiā vero agimus quotiēs
p̄ torporem languide ea que dei ſūt opamur. Omnis ars ſe
culi huius ſtrēnuos amatores hʒ et ad exequendum promp
tiſſimos. et hoc proinde fit. qꝛ preſentem habet opis ſui remu
nerationem. Ars vero diuini timoris pleroſqʒ hʒ ſectatores
languidos. tepidos. pigricie inertia cōgelatos. ſʒ hoc proin
de qꝛ labor eoꝝ non pro preſenti. ſʒ pro futura remuneratio
ne differtur. Jdeoqʒ dum eoꝝ laborē mercedis retributio nō
ſtatim cōſequitur. ſpe ipſi pene diſſoluta langueſcūt. Unde et
magna illoꝝ gloria predicatur q̄ bone cōuerſionis principia
augmento ſolidiore cōſumant. atqʒ eo ad promerendā retri
butionē clariores preparantur. quo firmius duri itineris la

bores et inchoant et cõſumant. Quidam primo cõuerſionis calore ad virtutes ſeſe accingũt. accedente vero progreſſu dum immoderate terrenis rebus incũbunt. puluere infimi appeti tus obſcurantur. Unde et dñs de bonis ſeminibus in ſpinis iactatis dicit. Quod aũt cecidit in ſpinis. hi ſunt qui audiunt verbum dei. et a ſolicitudine ſeculi vel fallacia diuitiarum ſuffo cant verbũ. et ſine fructu efficiunt. Nuper cõuerſi nequaquam de bẽt in curis exterioribus puebi. Nã ſi implicent. cõfeſtim quaſi plãtata arbuſcula et nec dũ radice prefixa cõcutiunt pariter et areſcũt. Ualet interdũ cõuerſis pro aĩe ſalute mutatio loci. Plerũqꝫ enim dum mutatur locus. mutat et mentis affectus. Congruũ eſt enim inde etiam corpaliter auelli vbi quiſqꝫ illece bris deſeruiuit. Nam locus vbi praue quiſqꝫ vixit. hoc in aſ pectu mentis opponit. quod ſepe ibi vel cogitauit vel geſſit.

De exemplis ſcõrum. Ca. xi.

AD cõuerſionẽ ſeu correctionẽ mortaliũ multum pro ſunt exempla bonorum. Mores enim inchoanciũ non queunt proficere ad bene viuendũ. niſi pfectorum infor mentur exemplis patrũ. Reprobi aũt non attendũt documẽ ta bonorum quo immutent in melius. ſed proponũt ſibi exempla ma lorum quibus ad ſuorum morũ pueſitatẽ vtant in peius. Ob hãc vtilitatẽ ſcribuntur ſcõrum ruine et reparationes. vt ſpẽ faciãt ſalutis humane ne quiſqꝫ poſt lapſum penitẽdo deſperet ve niam dum cõſpicit ſcõrum reparationẽ fuiſſe etiã poſt ruinam. Sciãt flagitio dediti ad quã vtilitatẽ eorum exempla proponant. ſcõrum ſcilicet vt aut ſint quos imitentur ad reparationẽ. aut certe ex eorum cõparatione durius de inobidiẽtia puniant. Propte rea virtutes ſcõrum ad exemplũ noſtrũ deus propoſuit. vt quãto de imitatione eorum conferri põt nobis iuſticie premia. tanto de pſeuerantia mali ſint grauiora tormenta. Si enim ad boni incitamentũ diuina quibus ad moneremur precepta. de eſſent. pro lege nobis ſcõrum exempla ſufficerent. At cõtra dum et nos deus preceptis ſuis ad moneat et vite ſanctorum boni opis no bis exempla proponat. nulla eſt iã de reatu excuſatio. quia ex lex dei ad aures noſtras quotidie pulſat. et factorum documenta bonorum cordis noſtri intima prouocãt. Et ſi prauorum ſepe ſe

cati ſumus exempla. cur nõ imitemur ſcõꝝ digna et deo pla
cita facta. Et ſi apti fuimus imitari iniquos in malũ. cur pi
griſumus imitari iuſtos in bonũ. Orandus eſt deus vt virtu
tes quas ꝑparauit ſanctis ad coronã. nobis ad ꝓfectũ ſint po
ſite nõ ad penã. Proficient ãt ad ꝓfectũ noſtrũ ſi tot exempla
voluerimus imitari virtutũ. Certe ſi ea pocius aduerſati q̃
imitati fuerimus. ad damnationẽ noſtrã erunt qui ea legẽdo
implere neglexerimus. Multi viam ſcõꝝ imitanꝫ. et de mori
bus alterius effigiem virtutis ſumũt. tãq̃ ſi imago quelibet
intendaꝫ. et de eius ſimilitudine ſpẽs picta formeꝫ. ſicq̃ fit ad
imaginẽ ſimilis ille qui ad ſimilitudinẽ viuit imaginis. Qui
ſanctũ virũ imitaꝫ quaſi exemplar aliqđ intuetur. ſeſeq̃ in il
lo quaſi in ſpeculo proſpicit vt adiciat qđ deeſſe virtutis ag
noſcit. Minus em̃ ſeipm̃ hõ ex ſemetipſo cõſiderat. ſʒ dum
alterũ intendit id qđ minus ẽ luminis adijcit. Perfectoꝝ eſt
iã viroꝝ nõ quẽlibet ſcõꝝ imitãdo. ſʒ ipſam veritatẽ intuendo
ad cuius imaginẽ facti ſtꝫ. iuſticiã opari. Et hoc indicat qđ
ſcribiꝫ. Faciamus hoiem ad imaginẽ et ſimilitudinẽ noſtrã.
qꝛ ipſam intelligendo imitaꝫ diuinitatẽ ad cuius factus eſt ſi
militudinẽ. Iſte ergo tantus eſt. vt nõ egeat hoie demonſtra
tore iuſticie. ſʒ ipſam cõtemplãdo imitetur iuſticiã. Exempla
ſcõꝝ quibus edificatur hõ. varias faciunt. cõſectari virtutes:
humilitatꝭ ex Xp̃o. deuotionis ex Petro. caritatis ex Iohan
ne. obedientie de Abraham. patientie de yſaac. tolerãtie de
Iacob. caſtimonie de Ioſeph. manſuetudinis de Moyſe cõ
ſtantie de Ioſue. benignitatis de Samuel. miſericordie de
Dauid. abſtinentie de Daniel. ſic et cetera facta prioꝝ quo
labore. quo moderamine. quaue intentione vel cõpunctione
gerantur. vir ſanctus imitando conſiderat.

De compunctione cordis.

Capitulum xij.

Compunctio cordis ẽ humilitas mẽtis cũ lachrimis
exoriẽs de recordatõe peccati ⁊ timore iudicij. Illa ẽ
cõuerſus ꝑfectior cõpunctionis affectio. que oẽs a ſe
carnaliũ deſiderioꝝ affectus repellit. et intentionẽ ſuam toto
mentis ſtudio in dic cõtemplationem defigit. Geminam eſſe

cōpunctionē.qua ꝓpter deū aīa cuiuſqꝫ electi afficit̄.id eſt.vel dum opeꝝ ſuoꝝ mala cōſiderat.vel dum deſiderio eterne vite ſuſpirat. Quatuoꝛ eſſe qualitates affectionū quibus mens iuſti tedio ſalubꝛi cōpungit̄.hoc eſt:memoꝛia pꝛeteritoꝝ facinoꝝ.recoꝛdatio futuraꝝ penaꝝ conſideratio ꝑegrinationis ſue in huius vite longinquitate.deſideriū ſupne patrie:quatenus ad eā quātocius valeat ꝑuenire. Quiſqꝫ peccatoꝝ memoꝛia cōpungit̄ ad lamenta.tūc dei ſe pn̄tia ſciat viſitari.qn̄ id qđ ſe admiſiſſe recolit.interius erubeſcit.ſuoqꝫ iudicio penitēdo iā punit. Nam tūc Petrus fleuit qn̄ in eū xp̄s reſpexit. Vn̄ et Pſalmus: Reſpexit inquit et cōmota ē et cōtremuit terra. Greſſus dei ſunt in coꝛde hominis interioꝛis. quādo bona deſideria ſurgunt vt calcentur mala. Quādo ergo iſta in coꝛde hominis fiunt.ſciendum eſt tunc eſſe deū ꝑ gratiam coꝛdi humano pꝛeſentem. Unde ſe tunc magis homo acuere ad cōpunctionē debet.quando ſentit deū interius operantē. Quō mens hominis iuſti ex vera compunctione rapiatur.et qualiter infirmata reuertatur deguſtate lucis magnitudine. illum noſſe poſſe qui iam aliquid exinde guſtauit. Sunt qui non ex vera coꝛdis compunctione ſui accuſatoꝛes fiunt.ſed tm̄ ad hoc eſſe ſe peccatoꝛes aſſignant.vt ex ficta humilitate confeſſionis locum inueniant ſanctitatis.

De confeſſione peccatoꝛum et penitentia. Capitulum xiij.

Ex eo vnuſquiſqꝫ iuſtus eſſe incipit.ex quo ſui accuſatoꝛ extiterit. Multi aūt econtra ſemetipſos peccatores fatentur.et tamē ſemetipſos a peccato nō ſubtrahunt. Magna iā iuſticie ꝑs eſt ſeipm̄ noſſe hō ꝙ prauus eſt. vt ex eo diuine virtute ſubdat̄ humilius ex quo ſuā infirmitatē agnoſcit. Bn̄ ſe iudicat iuſtus in hac vita.ne iudicet̄ a deo damnatione ꝑpetua. Tunc aūt iudiciū de ſe quiſqꝫ ſumit.qn̄ ꝑ dignā penitentiam ſua praua facta cōdemnat. Amaritudo penitentie facit animū et ſua facta ſubtilius diſcutere. et dona dei que cōtempſit flendo cōmemoꝛare. Nihil aūt peius ꝙ̄ culpam agnoſcere nec deflere. Duplicē habere debet fletum in penitentia oīs peccatoꝛ.ſiue qꝛ ꝑ negligentiā bonū non fecit.

ſeu qꝛ malũ ꝑ audacẽ ꝑpetrauit. Quod eñ oportuit nõ geſſit. et geſſit qđ agere nõ oportuit. Ille penitentiã digne agit qui reatum ſuũ ſatiffactione legittima plangit. cõdemnando ſcȝ ac deflendo que geſſit. tãto inde plorando ꝓfuſius quãto extitit in peccato procliuius. Ille penitentiã digne agit. qui ſic preterita mala deplorat. vt futura iteꝝ non cõmittat. Nam qui plangit peccatũ. et iteꝝ admittit peccatũ quaſi ſi q̃s lauet laterẽ crudũ. quẽ quãto magis eluerit tãto amplius lutũ facit. Quãuis quiſqȝ ſit peccator et impius. ſi ad penitentiã cõuertatur. conſequi poſſe veniã creditur. Nullus eñ de bonitate dei dubitat. ſȝ ſola accipientiũ prauitas cõferri ſibi indulgentiam abnegat. In hac vita tñ penitentie patet libertas. poſt mortẽ vero nullã correctionis eſſe licentiã. Vñ et dñs dicit: Me oportet opari opa eius qui me miſit donec dies eſt. Venit aũt nox qñ nemo p̃t opari. Hinc et ꝓpheta: Date inquit dño deo noſtro gloriam añq̄ȝ cõtenebreſcat. id eſt añq̄ȝ mors eterna preueniat. In hac vita dum eſtis. deũ per penitentiã glorificate. Adhuc in hoc ſeculo penitentiã operantibus dei miſericordia ſubuenit. In futuro aũt iam non opamur. ſed rationẽ noſtroꝝ opeꝝ ponimus. Per id deteriorantur plerũqȝ iniqui ꝙ ꝑ patientiã dei ſpaciũ accipiunt emendãdi qꝛ illi mora viuendi nõ vtuntur ad penitentiã. ſed ad peccandi vſurpant audaciã. A malo aũt in deterius vadit. qui tempus ſibi ad penitendũ indultũ ad libertatẽ praui operis vertit. Feſtinare debet ad deũ penitendo vnuſquiſqȝ dum p̃t. ne ſi dum p̃t voluerit. cũ tarde voluerit oĩno non poſſit. Proinde ꝓpheta ait: Querite dñm dum inueniri p̃t. inuocate eum dum ꝓpe eſt. Et vbi inueniri p̃t niſi in hac vita. in qua etiã et ꝓpe eſt oĩbus inuocantibus ſe. Nam tunc iam longe erit quãdo dixerit. Ite in ignem eternum. Modo aũt non videtur et ꝓpe eſt. tunc videbitur et ꝓpe nõ erit. quia et videri poterit et nõ poterit inueniri. Si quãdo quiſqȝ peccare poteſt penitet. vitamqȝ ſuã viuens ab omni crimine corrigit. non dubium ꝙ moriens ad eternã tranſeat requiem. Qui aũt praue viuẽdo penitentiã in mortis agit periculo. ſicut eius damnatio incerta eſt. ſic remiſſio dubia. Qui ergo cupit certus eſſe in morte de indulgẽtia. ſanus peniteat. ſanus ꝑpetrata facinora defle

at. Sunt qui penitentibus ſecuritatem cito pollicentur. qui bus bene per ꝓphetam dicit: Curabant cõtritionem filie po puli mei cum ignominia dicentes: pax et nõ erat pax. Cum ignominia igitur curat cõtritionẽ. qui peccanti et non legitti me penitenti promittit ſecuritatem. Unde et ſequitur: Con fuſi ſtꝫ quia ab hominationẽ fecerũt. id eſt cõfuſi ſtꝫ non peni tendo. ſed penas luendo. Aliter em̃ cõfunditur coram iudice reus dum plectit. atqꝫ aliter qui de malo ope erubeſcens cor rigitur. Jlle em̃ qꝛ reprehenſus eſt cõfunditur. iſte qꝛ ſe malũ feciſſe memoratur. Quãuis p penitentiã ꝓpiciatio peccatoꝝ fit. ſine metu tñ hõ eſſe non debet. qꝛ penitentis ſatiſfactio di uino tm̃ penſatur iudicio nõ humano. Proinde qꝛ miſeratio dei occulta eſt. ſine intermiſſione flere neceſſe eſt. Neqꝫ enim vnqꝫ oportet penitentẽ habere de peccatis ſecuritatẽ. Nam ſecuritas negligentiã parit. negligentia aũt ſepe in cautum ad vicia tranſacta reducit. Dum per preſentiã expulſa fuerint ab hoĩe vicia. ſi forte poſt hec intercedẽte ſecuritate quelibet cul pa ſubrepſerit. confeſtim delectationes priſtine vicioꝝ mentẽ auidius irrepũt. pulſanteſqꝫ hoĩem in cõſuetis opibus graui us ꝯtrahũt. ita vt ſint nouiſſima hoĩs illius peiora prioribus.

De deſperatione peccantiũ

Capitulum xiiij.

NOn per locorum ſpacia. ſꝫ per affectum bonũ vel malum itur receditur ue a deo. Neqꝫ em̃ greſſu pe dum ſꝫ greſſu operum vel morum elongamus vel ꝓpinquamus ad deum. Perpetrare flagicium ali quod mors anime eſt. cõtemnere preſentiam et permanere in culpa. deſcendere in infernum poſt mortem eſt. Ergo pecca re ad mortẽ ꝑtinet. deſparare vero in infernũ deſcendere. Ũñ et ſcriptura ait: Jmpius dnm in profundum maloꝝ venerit cõtemnit. Sepe dyabolus eos quos cõuerti ad penitentiam aſpicit. immanitate ſceleꝝ ꝑcuſſos ad deſparationẽ deducit. vt ſubtracta ſpe venie. trahat in diffidẽtiã quos nõ potuit retinere ꝑſeuerantes in culpa. Sed penitẽs preuidere debet callida cõtra ſe hoſtis inſidias. ſicqꝫ dei iuſticiã metuat. vt ta mẽ qꝫuis in magnis ſceleribus de miſericordia eius cõfidat.

Amplius letatur deus de aĩa deſperata et aliqñ cõuerſa.q̃ꝫ
de ea que nũq̃ꝫ extitit ꝑdita.ſicut de ꝓdigo filio qui mortuus
fuerat et reuixit.perierat et inuẽtus ẽ.de cuius regreſſu mag
nũ fit gaudiũ patris. Non aliter corã deo et angelis copioſi
us eſt gaudiũ de eo qꝛ periculo liberatur.q̃ꝫ de eo qui nunq̃ꝫ
nouit peccati periculũ. Quãto eñ cõtriſtat res ꝑdita.tanto
magis ſi fuerit inuenta letificat.ſicut in Euãgelio paſtor ille
exultat qui ꝑditam ouem inuentã humeris ſuis gaudens re
portat. Nullus deſperare debet veniam.etiã ſi circa finẽ vite
ad penitentiã cõuertat. Unũquẽqꝫ eñ deus de ſuo fine nõ de
vita preterita iudicat. Hoc quippe et legis teſtimonio edoce
tur.ꝙ hõ de ſuo extremo iuſtificatur qñ deus ꝓ aſini primo
genito ouem iuſſit offerri.hoc eſt inmundiciã vite prioris mu
tandam ꝑ innocentiã boni finis. Uñ et cauda iubetur offer
ri in hoſtiam id eſt vita extrema in penitentiam. Multi ſup
na reſperſi gratia in extremis ſuis ad deũ reuertuntur ꝑ pe
nitentiam.et quecunqꝫ mala geſſerunt quotidianis fletibus
purgant.atqꝫ in bonis factis mala geſta cõmutant. Quibus
iuſte totum qđ deliquerãt ignoſcit.qꝛ ipſi qđ male geſſerunt
penitendo cognoſcũt. In vita hominis finis querendus eſt.
quoniã deus nõ reſpicit quales antea viximus.ſed quales cir
ca finem vite erimus.

De his qui a deo deſeruntur

Capitulum xv.

DEſerente deo nullũ penitere.deo reſpiciente ſua vnũ
quẽqꝫ facta videre ⁊ plãgere et vñ ceciderit cogitare.
Nõnulli aũt ita deſpiciuntur a deo vt deplorare ma
la ſua nõ poſſint etiã ſi velint. Cõſilio inmundorum ſpirituũ
hoc ẽ qꝛ ipſis negatũ eſt poſt preuaricationẽ regredi ad iuſti
ciam.obſerare aditũ penitentie hoibus cupiunt.ne vel ipſi re
uertantur ad deũ.eoſqꝫ ſocios in ꝑditione habere cõtendũt.
quibuſcũqꝫ fraudibus inſiſtentes. vt aut deſerant a deo.aut
flagelli inmanitate deſperẽt. Ingemiſcendũ eſt iugiter ⁊ poſt
poſita ſecuritate lugendũ. ne dei ſecreto et iuſto iudicio deſe
ratur hõ et ꝑdendus in ptãte demonũ relinquatur. Nã reue
ra que deus deſerit.demones ſuſcipiũt. Dominici cõtempto

res precepti. ſtatim vt auertunt a deo. a malignis ſpiritibus occupant. a quibus etiā vt mala faciant pſuadentur. Hinc eſt illud ꝓpheticū: Inimicos dei pſequunt tenebre. p que intelliguntur demones: Uñ et in pſalmo legit: Immiſſiones p angelos malos. Quidā reproboꝝ in poteſtate demonū occulto dei iudicio ⁊ iuſtiſſimo rediguntur. Eſaie teſtante: Ipſe miſit eis ſortē. et manus eius diuiſit eis eā in menſura. vſqꝫ ineternū poſſidebunt eā. Quidā electoꝝ dimittunt diuina iuſticia incidere in errorē peccati. ſed tñ miſeratōe eius reducti denuo cōuertuntur. De talibus em̄ per ꝓphetam dñs loquit: Et dimiſi eū et reduxi eū et reddidi ei cōſolationē. Nonnūqꝫ etiā reuertens deus ad hoīem quē deſeruerat. rurſus affligēs viſitat et p lamenta lachrimaꝝ ac penitentie afflictionē a peccatis expurgat. dicente Job ad deū. Propter ſupbiam inquit quaſi leenā capies me. reuerſuſqꝫ mirabiliter me crucias. Reuertens em̄ deus hoīem cruciat. qñ quē peccantē deſeruerat. flagellando iteꝝ viſitat. Malis actibus cōtra nos amplius celeſtē iracundiā nequaqꝫ prouocare debemus. quin pocius ſi penitendo digna deo acta geſſerimus. ſeueritatē eius in clementiā cōmutabimus. Nā ille qui nos malos tolerat. nō dubiū eſt ꝙ cōuerſis clementer ignoſcat. Nā ꝙ ſeruat nobis tempus penitentie vt nō ſimul morte obruamur precipiti. ſꝫ detur locus ſatiſfactionis. hoc totū de dei procedit clemētia. vt nos nō damnet crudelit. ſꝫ expectet ad penitentiā pacienter.

De his qui ad delictum poſt lachrimas reuertuntur. Capitulum xvi.

Deriſor eſt non penitens qui adhuc agit qđ penitet. nec videtur deū poſcere ſubditus. ſꝫ ſubſannare ſupbus. Canis reuerſus ad vomitū. et penitēs ad peccatum. Multi em̄ lachrimas indeſinenter fundunt. et peccare nō deſinunt. Quoſdam accipere lachrimas ad penitentiā et effectū penitentie nō habere. qꝛ incōſtantia mentis nūc recordatōe peccati lachrimas fundūt. nunc ṽo reuiuiſcente vſu ea que fleuerūt iterando cōmittunt. Qui et preterita vult plāgere. et actionibus ſecularibus incubare. iſte iuſtā mundationē

non bʒ.qm̄ adhuc agit que penitendo deflere poſſit. Eſaias peccatoꝛibus dicit: Lauamini.ꝛ mūdi eſtote. Lauat̃ itaqꝫ ꝛ mūdus eſt.qui et preterita plāgit et flenda iteꝝ non cōmittit. Lauat̃ et nō eſt mundus qui plāgit q̄ geſſit nec tn̄ deſerit.et poſt lacrimas ea q̄ defleuerat repetit. Sic deniqꝫ ꝛ alibi animā penitentē atqꝫ iteꝝ delinquentē ſ̄mo diuinus increpat dicēs: Quā vilis facta es nimis iterās vias tuas. Quiſqꝫ ergo culpas p̄teritas ploꝛat.hūc neceſſe eſt modū teneat.vt ſic admiſſa defleat.ne iteꝝ flenda cōmittat. Ve mihi miſero. Iſidero q̄ et penitere retro acta negligo.et adhuc penitēda cōmitto.

De peccato. Capi.xvij

Duobus modis peccatū cōmittitur id eſt aut vi cupiditatis.aut metu timoꝛis.dū vel quiſqꝫ vult adipiſci qđ cupit.vel timet ne incurrat qđ metuit. Quatuoꝛ modis cōmittitur peccatū.in coꝛde.quatuoꝛ ꝑpetrat̃ ex ope. Admittitur coꝛde ſuggeſtione demonū.delectione carnis.cōſenſione mentis.defenſione elationis. Cōmittitur ope.nunc latenter.nunc palam. nunc cōſuetudine. nunc deſperatione. Iſtis ergo gradibus et coꝛde delinquitur.et ope malicia perpetratur. Tribus modis peccatū geritur hoc eſt ignoꝛantia. infirmitate.induſtria.periculo aūt penaꝝ diuerſo. Ignoꝛantie namqꝫ mō peccauit in paradiſo eua.ſicut Apoſtolus ait: Vir nō eſt ſeductus.mulier aūt ſeducta in p̄uaricatōe fuit. Ergo eua peccauit ignoꝛantia. Adam vero induſtria.qꝛ nō ſeductus ſʒ ſciēs prudenſqꝫ peccauit. Qui vero ſeducitur.q̄d cōſentiat euidenter ignoꝛat. De infirmitate aūt Petrus deliquit. qn̄ ad metum interrogantis ancille xp̄m negauit vn̄ et poſt peccatū amariſſime fleuit. Grauius eſt infirmitate q̄ꝫ ignoꝛantia queq̄ꝫ delinquere. grauiuſqꝫ induſtria q̄ꝫ infirmitate peccare. Induſtria nāqꝫ peccat qui ſtudio ac deliberatione mentis malū agit. Infirmitate aūt qui caſu vel p̄cipitatiōe delinquit. Nequius aūt et de induſtria peccat.qui nō ſolum non bn̄ viuunt.ſʒ adhuc et bn̄ viuentes ſi p̄nt a veritate diuertūt. Sunt em̄ qui ignoꝛanter peccāt.et ſūt qui ſcienter. Sunt etiā et qui pꝛo ignoꝛantie excuſatione ſcire nolūt. vt minus

culpabiles habeantur.qui tñ ſeipſos nõ muniunt.ſed magis decipiunt. Neſcire eñi ſi ſimplr̃ ad ignorantiã ꝑtinet.noluiſſe vero ſcire ad cõtumacẽ ſupbiam. Voluntatẽ quippe ꝓpꝛij dñi velle neſcire,q̃d aliud eſt q̃ꝫ velle dñm ſupbiendo cõtemnere. Nemo igit̃ ſe ne ignorantia excuſet.qꝛ deus non ſolũ eos iu dicat qui a cognitõe ſua reuertunt̃ ſed etiã et illos qui neſcie rũt.teſtante eodem dño p ꝓphetam: Diſperdã inquit hoies a facie terre et eos qui auertuntur poſt tergum dñi.et qui nõ queſierunt dñm.nec inueſtigauerunt eũ. Et pſalmus: Effun de inquit iram tuã in gentes que te non nouerunt.

De leuioꝛibus peccatis.

Capitulum xviij.

Multi vitam ſine crimine habere poſſunt ſine peccato non pñt. Nã q̃uis in hoc ſeculo magna iuſticie quiſ q̃ꝫ claritate reſplendeat.nunq̃ꝫ tamẽ ad purum pecca toꝝ ſoꝛdibus caret. Johãne apoſtolo atteſtante qui ait: Si dixerimus qꝛ peccatum nõ habemus.ipſi nos ſeducimus.et veritas in nobis non eſt. Quedam ſtꝫ facta ſimilia peccatis. ſꝫ ſi bono aio fiant.non ſtꝫ peccata.vtpote ptãs.ſi nõ ſe vlciſ cendi cupiditate ſꝫ magis coꝛrigendi ſtudio vlciſcat̃ in reum q̃ delinquit. Itẽ ſtꝫ peccata leuia que ab incipientibus quoti diana ſat'ſfactione purgant̃ que tñ a pfectis viris velut mag na crimina euitant̃. Quid aũt hoies peccatoꝛes de magnis ſceleribus agere debẽt qñ etiã pfecti leuia queq̃ꝫ delicta quaſi grauiſſima lugent. Non ſolũ grauia: ſed et leuia ſtꝫ cauenda peccata. Multa eñi leuia vnũ grande efficiunt. ſicut ſolẽt ex prauiſſimis guttis immenſa flumina creſcere. Numeroſitas eñi in vnũ coacta exundantẽ efficit copiam. Peccata que inci pientibus leuia ſtꝫ.pfectis viris grauia reputant̃. Tanto eñi maius cognoſcit̃ eſſe peccatũ quãto maioꝛ qui peccat habet̃. Creſcit eñi delicti cumulus iuxta oꝛdinem meritoꝝ.et ſepe quod minoꝛibus ignoſcitur maioꝛibus imputatur.

De grauioꝛibus peccatis.

Capitulum xix.

EXperimento vel cõtemptu minoꝝ peccatoꝝ maioꝛa
cõmitti peccata.vt durius feriantur ꝑ magnis ſcele
ribus:qui de paruis coꝛrigi noluerunt.Judicio aũt
diuino in reatum nequioꝛẽ labuntur.qui diſtringere minoꝛa
facta ſua cõtemnunt.Multi a crimine in crimẽ coꝛruunt.qꝛ
dei cognitionẽ habentes.timoꝛẽ eius negligunt.et quẽ noue
rũt ꝑ ſciam.ꝑ actionẽ non venerant.Ideoqꝫ cecantur diuino
iudicio punienda cõmittere et in penã cõmiſſi facinoꝛis.faci
nus deterius addere.Sepe peccatũ alterius peccati cã eſt.
qđ cõmittit cũ aliud ex ipſo quaſi ſua ſoboles oꝛitur.ſicut fie
ri ſolet naſci libidinẽ ex nimia vẽtris ingluuie.Pena ꝟo pec
cati peccatũ admittit.qñ ꝓ merito cuiuſqꝫ peccati.deo deſerẽ
te in aliud peccatũ deterius itur.de quo amplius qui admiſe
rit ſoꝛdi detur.Ergo p̄cedẽs peccatũ cã eſt ſequẽtis pecca
ti.ſequẽs ꝟo peccatũ pena ẽ p̄cedentis dilicti.Pꝛecedẽtia ita
qꝫ peccata ſequẽtium ſtꝫ criminũ cã vt illa que ſequunt ſtꝫ pꝛe
cedentiũ pena.Pꝛecedentiũ peccatoꝝ pena.ipſa vocat indu
ratio veniens de diuina iuſticia.Hinc eſt qđ ait ꝓpheta:In
duraſti coꝛ noſtrũ ne timeremus te.Neqꝫ enĩ quicũqꝫ iuſti ſtꝫ
a deo impellunt vt maliſiant.ſꝫ dum mali iam ſtꝫ.indurant
vt deterioꝛes exiſtãt.ſicut et aplꝰs dicit:Quĩ veritatẽ dei nõ
receperũt vt ſalui fierẽt.immiſit illis deus ſpiritũ erroꝛis.Fa
cit ergo deus quoſdã peccare ſꝫ in q̄bus talia iã peccata pꝛe
ceſſerint:vt iuſto iudicio eius mereant in deterius ire. Alia
quippe peccata pꝛecedentibus alijs peccatis.ꝓlabuntur in pe
nã quã peccata merentur.Quedã de ira dei veniunt peccata.
que ꝓ merito alioꝝ cõpenſant peccatoꝝ.Vñ et ꝓpheta:Ec
ce inquit tu iratus es et nos peccauimus.in ipſis fuimus ſp.
tãqꝫ ſi diceret:Quia ſp in peccatis fuimus.iratus es vt dete
rius peccaremus.Quid enĩ ſit irã dei mereri.q̄d vero pꝛouo
care.pꝛudens lectoꝛ debet ſcire.Grauioꝛ nãqꝫ eſt ira que pꝛo
uocatur q̄ꝫ ea que meret.Nam meremur qñ ignoꝛãdo pecca
mus.ꝓuocamus qñ ſcimus bonũ facere nec volumus.Nũc
irã dei dum viui ſumus vitare poſſumus.Timeamus ergo
ne veniente illo terroꝛe iudicij.ſentiri poſſit.vitari nõ poſſit.

¶De manifeſtis occultiſqꝫ peccatis. Capitulum xx.

MAioꝛis eſt culpe manifeſte q̄ occulte peccare. Dupliciter em̄ reus eſt qui apte delinquit. qꝛ et agit et docet. De talibus Eſayas dicit: Et peccata ſua quaſi ſodoma pꝛedicauerūt nec abſconderūt. Multi em̄ publice delinquentes ſine vllo pondere ſua flagicia pꝛedicant. nec vlla vtuntur ſceleris verecūdia. Quedā em̄ iam iuſticie poꝛtio eſt iniquitatē ſuā homini abſcōdere. et in ſemetipſo de peccatis p̄pꝛijs erubeſcere. Peccatum p̄petrare crimē eſt. peccatum pꝛedicare clamoꝛ eſt. De quo etiā dicit Ap̄lus: Et clamoꝛ auferat a vobis cū oī malicia. id eſt cū ipſis peccatis. Ex eo ipſo quo quiſq̄ peccatū qd̄ agit non abſcōdit. iudicij iam eſſe indiciū. qꝛ non erubeſcit niſi de cōſcientie reatu. Ergo et hoc ipſo quo quiſq̄ de facto ſuo erubeſcit. ipſe ſibi iam iudex fit.

De peccati amoꝛe. Ca. xxi

ALiud eſt non peccare amoꝛe dilectionis dei. aliud timoꝛe ſupplicij. Qui em̄ amoꝛe caritatis dei non peccat. hoꝛreſcit omne malū amplectendo iuſticie bonū. nec eum delectat peccatū etiā ſi ſceleris inpunitas p̄mittatur. Qui vero ſola pena ſupplicij in ſe vicia repꝛimit. q̄uis nō expleat opus peccati. viuit tamen in eo voluntas peccandi: doletq̄ ſibi illicitum. quod lex pꝛohibere dinoſcitur. Ille ergo mercedē boni op̄is p̄cipit qui amādo iuſticiā facit. nō is qui eam ſolo metu penaꝝ inuitus cuſtodit. Quidam et diligunt peccatū et faciunt. Quidā diligunt tantū et nō faciunt. plerique vero faciunt tantū et nō diligunt. nōnulli peccatū nō faciunt et tn̄ iuſticiā odiunt. Grauius aūt peccat qui non ſolum peccatū diligit ſz et facit. q̄ qui non facit et diligit. grauiuſq̄ interdū qui diligit et nō facit. q̄ qui facit et odit. Grauiſſimū eſt non ſolū facere. ſed et diligere peccatū. Nam ſūt quidā qui cōfeſtim p̄acto flagitio cōfunduntur. et ſūt qui nō ſolum non dolent geſſiſſe malū. ſed etiam de ipſo malo op̄e gloꝛiantur. Sicq̄ ad cōparationem mali fit deterius. dum de vicijs gratulantes extolluntur in peius. De talibus ait Salomon: Qui letantur cum male fecerint et exultant in rebus peſſimis.

¶ De peccandi neceſſitate. ¶ Capitulum xxij.

INterdum q mali ſumus. neceſſitate pocius nō volū
tate exiſtimus. Vertēda eſt aūt neceſſitas mali in vo
luntatē boni. Plerics nō volūtate ſʒ ſola neceſſitate
peccāt. ptimeſcētes tpalem inopiā. Et dū pñtis ſeculi neceſſi
tatē refugiunt. a futuris bonis priuant. Itē nonnulli peccatū
voluntate nō neceſſitate cōmittunt nullaqꝫ coacti inopia ex
iſtunt iniqui. ſʒ tantū gratis cupiūt eſſe mali. Neqꝫ eñ ipſam
rē amant quā appetunt. ſʒ ipſa tm̄ peccati malicia delectant.

De peccandi conſuetudine.

Capitulum xxiij.

MElius eſt peccatū cauere q̄ȝ emendare. Facilius eñ
reſiſtimus hoſti a quo nondum victi ſumus: q̄ȝ ei a
quo iam ſupati ac deuicti cognoſcimur. Omne pecca
tum anq̄ȝ ad mittat amplius ptimeſcit. Quāuis aūt graue ſit.
dum in vſum venerit leue exiſtimat et ſine vllo metu cōmitti
tur. Iſtis fomitibus quaſi quibuſdam gradibus coaleſcit oē
peccatū. Cogitatio namqꝫ praua delectationē parit. delecta
tio cōſenſionem. cōſenſio actionē. actio cōſuetudinē. conſuetu
do neceſſitatē. ſicqꝫ his vinculis hō implicatus quadā cathe
na vicioꝝ tenetur aſtrictus. ita vt ab ea euelli nequaq̄ȝ vale
at. niſi diuina grā manū iacentis apprehendat. Peccatū ad
mittere cadere eſt in puteum. cōſuetudinē vero peccādi facere.
os putei eſt coanguſtare. ne is qui cecidit valeat exire. Sed
interdum etiā tales deus liberat. dum eoꝝ deſperationē ad
cōuerſionē libertatis cōmutat. Ipſo eñ miſerante peccata di
mittuntur. quo protegente fit ne in deterius peccando eatur.
Nequiſſimū eſt peccare. peius eſt peccādi cōſuetudinē facere.
Ab illo facile. ab hoc cū magna labore reſurgit. dum male cō
ſuetudini repugnatur. Male agendi cōſuetudinem receſſum
eſſe ꝓpheta aſſerit in profundum. cuius vſu quaſi quadam le
ge hō tenetur aſtrictus vt etiā qñ non vult peccatū admittat:
A lapſu vero cito reſurgere. nō eſt in ꝓfundum ire. Apoſto
lus legē peccati dicit eſſe in membris ſuis. que lex cōſuetudo
eſt. quā peccando cōcipimus. et nō ab ea cū volumus diſcedi
mus. qꝛ iam neceſſitatis vinculo ꝑ cōſuetudinem retinemur.

Multū veri amoꝛ agit in hoīe ſed reſultat caro male cōſue
tudinis lege. Bene aūt audacter pꝛo bona cōſcīa exultat. qui
valenter in ſe repꝛimit qđ inſolenter impugnat. Frequenter
peccare cauendū eſt. nam hoc ip̄m ꝙ de malo noſtro plerūqꝫ
deus nobis ſalutē opatur. quāto mirabile eſt. tāto perraꝝ eſt.
Propterea metuendū eſt cōfidere ita ſaluari. ne foꝛte dum ex
pectamus a vicijs ſanari. et vicia multiplicemus. et ſalutem
nō adipiſcamur. Ergo ſtudeamus aut nō cadere. aut cito cō
uerſi a lapſu cōſurgere. Omnino peccare cauendū eſt: Et ſi
humana fragilitate peccatū ſubꝛepſerit. cōfeſtim erit coꝛrigen
dum qđ nequiter ſentitur cōmiſſum. Cito eñ coꝛrigit̄ culpa
que cito cognoſcit̄. tardius āt ſanat̄ vulnus qđ iam putreſcē
tibus membꝛis lōgo poſt tp̄e curationibus adhibet̄. Iteratio
peccati grauioꝛ eſt. ſicut ē ſi moꝛbus ſuꝑ moꝛbū veniat. ſicut
ſi ymber ſuꝑ ymbꝛem occurrat. Moꝛa peccādi immanitatē
facit ſceleris. Unde et ꝓpheta. Ue inquit qui trahitis iniqui
tatē in funiculis vanitatis et quaſi vinculū plauſtri peccatū.
Trahit eñ iniquitatem vt funiculum. qui tardat cōuerti ad
deū. Trahere eñ iniquitatē. eſt moꝛam. facere in iniquitati
bus. Unde et Pſalmus. Pꝛolongauerunt iniquitates ſuas.
dominus iuſtus concidit ceruices peccatoꝛum.

De peccati recoꝛdatione.

Capitulum xxiiij.

Bonū eſt homini ſꝑ ante oculos ꝓpꝛia adhibere delic
ta. ſcđm Pſalmi ſententiā. Et peccatum meū añ me
eſt ſꝑ. Sicut eñ nō opoꝛtet reminiſci peccati effectū.
ſic ſꝑ neceſſe eſt vnūquēqꝫ ſuum in deflēdo cōmemoꝛare pec
catum. Apud iuſtū recoꝛdatio peccati facit tediū animi. Qui
aūt luxurie et cupiditati ſubditi ſꝫ: cōtumaci ſupbia etiā de
ipſo peccati ope gloꝛiant̄. Serui dei tāta recoꝛdatio eſſe de
bet peccati. vt ea que geſſit ſemꝑ lachꝛimans cōfiteatur. Un
de et Pſalmus dicit. Conuerſus ſum in erumna dum confi
git̄ ſpina peccatum meū cognitum tibi feci. dixi pꝛonunciabo
aduerſum me in iuſticias meas dño. Supꝛa ei dixerat: qm̄
tacui. hoc eſt. nō ſum cōfeſſus. inueterauerūt oīa oſſa mea dū
clamarē tota die. Quid ergo tacuiſſe ſe penitet. niſi cōfeſſionē

peccatoꝝ: Quid clamaſſe ſe dolet. niſi defenſionem maloꝝ: Qui ergo peccatoꝝ ſuorum defenſor extitit. neceſſe eſt vt penitendo accuſet quod ſupbiens praue admiſit.

De cogitatione. Capi. xxv

BIpartita eſt cauſa peccandi id eſt opis. et cogitationis quoꝝ vnū iniquitas dicitur qđ ope gerit. aliud iniuſticia qđ cogitatione admittit. Prius aūt actio reſecanda eſt. poſtea cogitatio. Prius praua opa. poſtmodū deſideria. Uiciſſim aūt et a cogitatione opa procedūt. et ab ope cogitatio naſcit. Q̄uis et ſi ab ope malo quiſq vacet ꝓ ſolius tamē praue cogitationis malicia nō erit innocēs. Un̄ et dn̄s p Eſaiam: Auferte inquit malū cogitationū veſtraꝝ ab oculis meis. Non eīm ſolū factis ſed et cogitationibus delinquimus. ſi eis illicite occurrentibus delectemur. Sicut vipera a filijs in vtero poſit lacerata perimit. ita nos cogitationes noſtre intra nos enutrite occidunt. et concepto interius vipereo veneno cōſumūt aīamq noſtrā crudeli vulnere perimūt. Nō eſt arbitrij noſtri cogitationes praue ſuggeſtionis preuenire. iacere aūt in aīo cogitationē. nrē attinet volūtati. Illud ergo ad culpā non redigit. iſtud culpe ꝓprie imputat. Nā cogitationes illicitas occurrere demonū eſt. cogitationibus oblectari ꝑuerſis. noſtroꝝ eſt. Plerūq fieri ſolet vt in mūde corporaliū reꝝ ſpēs quas didicimus. noſtris mētibus opponant et nolētes eas cogitemus q̄tumq ab eis aciē mentis auertere nitimur. tāto ille ſe magis aīo ingerūt. obſceniſq in nobis motibus obrepunt. Sed fit hoc pro cōditione mortali. quā meruit primus hō in penā ſui peccati. Dū vnuſquiſq diuina illuminatiōe preuenitur. ſtatim moleſtijs turpiū cogitationū pulſat. Sz dei ſeruus iudicio timoris dei eaꝝ tentamēta a ſemetipſo reijcit. boniſq cōtra obiect cogitationibus turpes a ſe repellit. magna obſeruātia circa cordis ē cuſtodiā adhibēda qr aut bone aut male rei ibi cōſiſtit origo. Nā ſic̄ ſcriptū ē ex corde exeunt cogitatōes male Ideoq ſi prius praue cogitationi reſiſtimus. in lapſū opis nō incurrimus. Non ē timēdū ſi bona malaq ī cogitationē veniāt. ſz mag glandū eſt. ſi mēs mala a bonis intellectu rōnis diſcernat. Itē nib iuuat

q̄ inter bonū et malū ſenſu prudētiori diſcernimus. niſi appa reāt mala cogitata caueamus. aut bona intellecta faciamus.

De cōſcientia. Capi. xxvi

HUmana cōditio dum diuerſis vicioſitatibus mentē cōturbat. etiā ante penas gehēne p incōditū aīe appe titū iam penas cōſcie patitur. Omnia fugere poterit hō preter cor ſuū. Non em̄ pōt a ſe quiſqȝ recedere. Ubicūqȝ em̄ abierit reatus ſui cōſcia illū non derelinquit. Quis huma na iudicia ſubterfugiat oīs qui male agit. iudiciū tn̄ cōſcie ſue effugere nō pt. Nā et ſi alijs celat qd̄ agit. ſibi tn̄ celare nō pt qui plene nouit malū eſſe qd̄ geſſit. Duplex fit ergo in eo iudi cium. qꝛ et hoc ſue cōſcie reatu punitur. et illic ꝑpetuali pena damnat̄. Hoc em̄ ſignificat: abyſſus abyſſum inuocat in vo ce cataractaꝝ. Abyſſus em̄ abyſſum inuocare eſt de iudicio ſue cōſcientie ire ad iudicium damnationis ꝑpetue. In voce cataractaꝝ tuaꝝ. id eſt in predicatione ſanctoꝝ.

De intentōe mētis Ca. xxvij

OCulus hoīs. intentio opis eius ē. Si ergo intentio eius bona eſt. et opus intentionis ipſius bonum eſt. Alioquin male intētionis etiā ſi bonū in factꝫ opus appareat. bonū tn̄ iam nō eſt. qm̄ ex ſua intentōe aut ꝓbatur bonū aut reprobatur indignum. Bona eſt ergo intentio que ꝓpter deū eſt. mala vero que ꝑ terreno lucro aut vana gloria eſt. Qui opus bonū bona intentione nō faciunt. per hoc ma gis cecantur opeꝝ quod illuminari potuerunt. Unuſquiſqȝ bonū opus qd̄ agit intentione bona agit. qm̄ pro mala inten ſione plerūqȝ opus bonū quod agimus perdimus et minus a culpa vacamus. Sepe que apud hoīm iudiciū bona patēt. apud examen diligentiſſimi et acutiſſimi iudicis reproba de teguntur. Ideoqȝ omnis ſanctus veretur ne forte bonum qd̄ agit ꝑ aliqua animi intenſione in oculis dei reprobum ſit.

de ſenſibus carnis C. xxviij

PEr ſenſus carnis morbus irrepit menti. Unē et ꝑ ꝓphe tam dn̄s dicit: Omnes cogitationis terre ab aquilone

venient:et ponet vnuſquiſq͡ʒ ſoliū ſuū in introitu portaꝝ iheruſalem. Regna aquilonis vicia ſtꝫ que ſedes ſuas in portis ponūt.qn̄ per ſenſus carnis labem anime ingerunt.ideoq͡ʒ in ipſis portis.id eſt in ipſis ſenſibus regnant. Neq͡ʒ em̄ aliun de peccamus niſi videndo.audiendo. attrectando.guſtando atq͡ʒ tangendo. Vn̄ et alias dicit: Intrauit mors p̱ feneſtras noſtras.et alibi: Et extranei ingrediebantur p̱ portas eius. et ſup̱ iheruſalem mittebant ſortē. Extraneos quippe in mundos eſſe ſpiritus.qui tanq͡ʒ per portas ita per ſenſus carnis animā irrepunt.et eam illecebrando deuincunt.

De ſermone. Capitulū xxix

Cum quedam p̱ua vicioꝝ v̱ba non euitamus.in magno lingue prolabimur crimie.et dum facta quedā nō grauia libere ac ſine metu cōmittimus.ad potiora ſcelera et horrenda peccandi cōſuetudine labimur. Sicut plerūq͡ʒ multiloquioꝝ ſtulticia reprehendit̄.ita rurſum nimis tacētiū vicia denotant̄. Illi em̄ ſatis laxando linguā in leuitatis vicio defluunt.iſti nimis reticendo ab vtilitate torpeſcūt. Imperiti ſicut loqui neſciunt.ita tacere non pn̄t: Mente em̄ ineruditi.ore loquaces. v̱bis p̱ſtrepunt.ſenſu nihil dicunt. Sicut falſitatꝫ crimina a ꝑficientibus p̱ timeſcuntur.ita ocioſa v̱ba a p̱fectis viris vitantur. Nā ſicut ait quidā: Sicut pro ocioſis v̱bo ratio ponit̄.ita pro ſmone in iuſto pena exoluit̄. Vani ſermones in ore xp̄iani eſſe non debent. Nā ſicut mali mores in bono colloquio corrigunt̄.ita praua colloquia bonos mores corrumpūt. Cuſtodia ori ponit̄.dum quiſq͡ʒ nō ſe iuſtum.ſed quod magis veꝝ eſt peccatorē fatetur. Manū ſuper os ponit qui bonis operibus lingue exceſſum operit. Manū ſup̱ os ponit qui male locutionis culpas bone actionis vel aie tegit. Loquēs que ad dn̄m p̱tinent nec faciens.et ſi inutilis ſibi eſt.audientibus tamē prodeſt. Qui de ſapiētia ſe laudari affectāt.loquentē ꝓphetam attendāt: Ve qui ſapiētes eſtis in oculis veſtris.et corā vobis metipſis prudentes. Recte ex ſcia dicit: qui verā ſapientiā guſtu interni ſaporis ſentit. A ſentiendo em̄ ſententia dicitur:ac p̱ hoc arrogantes qui ſine humilitate dicūt.de ſola ſcia dicunt nō de ſententia.

Ille eñ ſapit qui recte et ſcdm deũ ſapit. In ſuã ducũt cõtu meliam doctores. ſi dum ſint ab eis dicta ſapienter. nimiũ tñ eloquenter. Horret eñ ſapientia ſpumeũ verbo℞ ambitũ ac fuco mundialis eloquentie inflatis ſermonibus ꝑ ornatum. Quidam curioſi delectant̄ audire quoſlibet ſapientes. nõ vt veritatẽ ab eis querant. ſ3 vt facundiã ſermonis eo℞ agnoſ cãt. more poeta℞. qui magis cõpoſitionẽ verbo℞ ꝙ̃ ſententiã veritatis ſequuntur. Qui bonũ ſine caritate dicit. tãꝙ̃ es aut cymbalũ ſonũ facit alijs. ipſe tñ ſibi manet inſenſibilis. Qua drimoda eſt dicẽdi ratio. qua preuidendũ eſt: quid cui qñ. vel qũo aliquid proferatur. Itẽ quadrimoda eſt dicendi rõ. qua aut bñ ſentiendo quid bñ proferatur. aut nil ſentiendo nil di citur. aut parũ ſentiendo loquacitas ſola oſtentatur. aut opti me ſentiendo nõ eleganter ꝓfertur qđ intelligit̄. Itẽ quadri partita eſt loquendi ratio. qua vel bonũ bene. vel malũ male. ſeu bonũ male. vel malũ bñ profert̄. Bonũ quippe bñ loquit̄. qui ea que recta ſũt humiliter annũciare videt̄. Malũ male loquit̄. qui quodlibet flagiciũ ꝑſuadere conatur. Bonũ male loquit̄. qui quodcũꝙ rectũ arroganter predicare ſentit̄. Ma lum bñ loquitur. qui aliqđ narrando viciũ deteſtat̄. vt ab eo hoĩes aduertant̄. Corde bñ loquitur. qui caritatem non diſſi mulat. Ore bñ loquitur. qui veritatẽ annũciat. Factis bñ lo quit̄. qui alios bonis exemplis edificat. Corde male loquit̄. q̃ interius cogitationes noxias meditat̄ et cogitat. Lingua male loquit̄ qui ꝓ eo ꝙ male agit flagellat̄ et murmurat. Fac tis male loquit̄. q̃ male viuẽdo exemplis ſuis alios ad praue viuendũ informat. Semel bñ loquit̄. qui ſe penitendo redar guit. Bis bñ loquitur. qui bñ viuendo et alios inſtruit. Se mel male loquit̄. qui poſt vicium cito nõ corrigitur. Bis ma le loquitur. qui male viuit et male docet. Itẽ bis male loqui tur. qui et male cogitat et male refert cogitata. Itẽ bis male loquit̄ qui et bonum quod debuit nõ egit. et malũ quod non oportebat admiſit. Mali mala rñdent pro bonis. et aduerſa ꝓ optimis. Boni bona reſpondent ꝓ malis. et proſpera pro aduerſis. Aduerſus cõuiciũ lingue. fortitudo adhibẽda ẽ pa cientie. vt tentationis ṽba que foris impugnãt tolerantie vir tute deuicta diſcedant. Non oĩs qui patit̄ probra iuſtus eſt

ſed qui pro veritate ab alijs innocens patitur: ille tm̄modo iuſtus eſt. Inter vituperationis lingue et opprobria hominū iſto ſe remedio mens iuſti corroborat. vt tāto ſolidius in deum figatur interius. quāto exterius ab humanis ſpernitur ſenſibus. Qui illatas ſibi cōtumelias trāquillo aīo prodit. dolorē cordis aperit. et virus quod feruet in aīo facile reijcit. Uulnera em̄ mentis apta cito exhalant. clauſa nimis exulcerant. Qui dolorē iniurie clauſo pectore tegit. quāto amplius p ſilentium linguā premit. tanto acriorem dolorē intrinſecus nutrit. Uñ et vere quidā poetaꝝ gentilium dixit: Quoqꝫ magis tegitur. tectus magis eſtuat ignis. Cecus em̄ languor vehemens eſt ac nimius. qr tacitum viuit ſub pectore vulnus.

De mendatio. Capi. xxx.

Mendaces faciunt vt nec vera dicentibus credatur. Reddit em̄ ſepe hoīem multa falſitas etiā in veritate ſuſpectū. Sepe vera promittit qui falſa dicturus ē. vt cū primū. acquiſierit fidē. ad reliqua mendatia audientes credulos faciat. Multis videntur vera eſſe q̄ falſa ſt. et ideo non ex deo. ſꝫ ex ſuo mendatio loquuntur. Nonnūqꝫ falſitas veriloquio adiungitur. et plerūqꝫ a veritate incipit qui falſa cōfingit. Latēt ſepe venena circūlinita melle verboꝝ. et tam diu deceptor veritatē ſimulat quouſqꝫ fallendo decipiat. Nōnūqꝫ peius eſt mendaciū meditari q̄ꝫ loqui. Nā interdū quiſqꝫ incautus ſolet ex precipitatione loqui mendaciū. meditari aūt non p̄t niſi p ſtudiū. Grauius ergo ille ex ſtudio mentiri phibetur. q̄ꝫ is q̄ ex precipitatione ſola mentit̄. Summope cauendū eſt oē mendacium q̄uis non nūqꝫ ſit aliqđ mendacij genus culpe leuioris. ſi quiſqꝫ pro ſalute hominū mentiatur. Sed ſcriptū eſt: Os qđ mentitur occidit animā. et pdes eos qui loquuntur mendaciū. Hoc quoqꝫ mendacij genus pfecti viri ſummope fugiunt. vt nec vita cuiuſlibet p eoꝝ fallatiam defendatur. ne ſue anime noceant. dum preſtare aliene carni nituntur. q̄q̄ꝫ hoc ipſum peccati genus facillime credamus relaxari. Nam ſi quelibet culpa ſequēti mercede purgat̄ quāto magis hec. facile abſtergitur quam merces ipſa comitatur. Multa mentiuntur multaqꝫ fingunt hoīes ꝓpter humanā

laudem ſicꝫ fit vt et iſti mentiendo pereant.et eos quos lau
dant ad vane glorie ruinam ꝑducant. Sicut bñ ſibi cõſcius
nõ metuit aliene lingue cõuicium.ita et qui laudaẜ ab alio.nõ
debet errorem aliene laudis attendere.ſed magis vnuſquiſꝫ
teſtimonium cõſcientie ſue querat.cui plus ipſe preſens eſt ꝙ̃
ille qui eum laudat. Opus eñ ſuũ vnuſquiſꝫ probet.vt ait:
Apl'us et tũc in ſeipſo tñ quiſꝫ gloriã habebit.i:occulte in
ſua ꝯſcia.non palã in aliena lingua. Perfecti qui alta radice
fundati ſtꝫ et ſi flamine laudis ac vituperationis vt cũꝫ q̃ſi
ventoꝝ interdum curuentur in pulſu.funditus tñ non deiici
untur ſꝫ ꝓtinus firmitate radicis ad ſe redeunt. Bona mens
ad malũ nec premijs nec terroribus vincitur. Nã iniqui terro
rẽ blãdicijs miſcent.vt aut oblectatõe queꝫ decipiant.aut ter
roribus frangũt. Qui laudaẜ in auditoꝝ amore inſeriẜ.ſꝫ ſi ve
raciter et nõ ficte laudeẜ.hoc eſt ſi vera ſtꝫ que de illo dicunẜ.

De iuramento Capi.xxxi

SIcut mentiri non pt̃ qui non loquiẜ.ſicꝑ iurare non
poterit qui iurare nõ appetit. Cauendam igiẜ eſſe iu
rationẽ.nec ea vtendum niſi in ſola neceſſitate. Non
eſt cõtra preceptũ iurare ſꝫ dum vſum iurãdi facimus.ꝑiurij
crimẽ incurrimus. Nũꝫ ergo iuret qui ꝑiurare timet. Mul
ti dũ loquuntur.iurare ſꝑ delectanẜ.dum oporteat hoc tñ eſſe
in ore.eſt eſt nõ non. Amplius eñ ꝙ̃ eſt et non eſt.a malo eſt.
Multi vt fallant ꝑiurant.vt ꝑ fidem ſacramenti fidẽ faciant
ꝓbi.ſicꝫ fallẽdo dum ꝑiurant et mentiunẜ.hoiem incautum
decipiunt. Interdum et falſis lachrimis ſeducti decipimur:⁊
crediẜ dum plorant quibus credendũ non erat. Plerũꝫ ſine
iuramẽto loqui diſponimus.ſꝫ incredulitate eoꝝ qui nõ cre
dunt qđ dicimus iurare cõpellimur.taliꝫ neceſſitate iurandi
cõſuetudinẽ facimus. Sunt multi ad credendũ pigri qui nõ
mouentur ad fidẽ verbi. Grauiter aũt delinquunt qui ſibi lo
quẽtes iurare cogunt. Quacũꝫ arte verboꝝ quiſꝫ iuret.de
us tñ qui cõſcĩe teſtis eſt ita hoc accipit.ſicut ille cui iuratur
intelligit. Dupliciẜ aũt reus fit qui et dei nomẽ in vanũ aſſu
mit et proximũ dolo capit. Non eſt obſeruandũ iuramentũ

quo malum iacaute promittitur. veluti ſi quiſpiam adultere ꝑpetuo cum ea permanendi fidem polliciatur. Tolerabilius eſt enī non implere ſacramentū ꝙ̄ permanere in ſtupri flagicio. Jurare dei eſt illa ꝓuidentia qua ſtatuit nō cōuelle ſtatuta. Penitentia aūt dei rerum mutatio eſt. nō penitere autem: ſtatuta non reuocare. vt eſt illud: Jurauit dominus et non penitebit eum. id eſt que ſtatuit non mutabit.

De vicijs. Capitulū xxxij

Secedens hō a deo ſtatim. vicioꝝ tradit̄ poteſtati. vt dum patit̄ infeſta vicia. reuertendo vn̄ ceciderat reſipiſcat. Et ſi ſancti toto animi niſu cōtendunt ſupare vicia nec extinguunt. q̄d agunt hi qui non ſolū nō odiunt vicia. ſꝫ toto ea amore ſectantur? Satis delicate ſe palpat qui vult ſine labore vicia ſupare. dum peccati legē ꝙ̄ ſibi deſeruiendo vicijs fecit. ſine violentia doloris reſecare nō poſſit. Perfecte renunciat vicio qui occaſionē euitat in ꝑpetrando peccato. Nam ſi velis tm̄dem nō peccare et data occaſione peccaueris. tu tibi et reus et iudex es. q̄ et cōmiſſa damnas et damnata cōmittis. Se aūt iudice reus eſt. qui vicia et accuſat et ꝑpetrat. Quedā vicia dum nō ꝑfecte vitant̄. ſuos in ſe faciūt relabi auctores. Nam ſi vnū viciū diſtricte vitetur et alia negligant̄. inanis labor eſt. Non enī p̄t in vnius obſeruatione virtutis fortiter ꝑdurare. cuius alia vicia dominant̄ in corde. Nonnūꝙ̄ hoīem ſua vicia ꝑſequunt̄. q2 nimirū qui prius volēdo ea ſibi fecit ſocia. poſtea ſentit eſſe nolēs ſtimuloſa. Nō nulli non antea in errorē vicioꝝ labunt̄. niſi prius interioris rōnis ꝑdiderint oculos: ſicuti Sampſon non antea ab allophilis ad erroris ligatus ē machinā. niſi poſtꝙ̄ ei ſꝫ lumina oculoꝝ extincta. Quidā vegetati mentis rōe vicioꝝ ſuperant̄ incurſu. ſicqꝫ deinde intentionē bonoꝝ operum ꝑdunt. ſicut rex Babilonis ī oculis Sedechie prius filios ipſius interfecit. ⁊ ſic poſtea oculos eius euulſit. ac ꝑ hoc poſt maloꝝ opeꝝ cōſuetudinē. et interemptionē bonoꝝ. perit quorundā et rō.

Quod ex vicijs vicia. et ex

virtutibus virtutes oriuntur. ¶ Capitulum xxxiij.

H Ic gignuntur ex peccato peccata: vt dum nõ euitantur pua. incidatur in maximis. et dum defendunt admiſſa nec lamentant. ex flagicio ad ſupbiam itur. Unde fit vt et duplicati ſit criminis reus qui et admittit ſcelera p voluntatẽ et defendit ea p cõtumatie tumorẽ. Sic vicio viciũ gignitur. ſicut vtus virtute cõcipit. Ex vicio enĩ gignitur viciũ. ſicuti. Dauid q̄ dum non euitauit ad vlteriũ. ppetrauit et homicidiũ. Itẽ virtus virtute cõcipit. ſicut p veritatẽ Euãgelice p̄dicationis virtutẽ martirij Apoſtoli meruerũt. In cordibus ſeculariter viuentiũ inuicẽ ſibi ſuccedũt vicia. vt dum vnũ abierit ſuccedat aliud. iuxta Johel pphete teſtimonium qui ait: Reſiduũ eruce comedit locuſta. et reſiduũ locuſte comedit brucus. et reſiduũ bruci comedit rubigo. Per id ergo iſta ſub vicioꝝ allegoria colliguntur. qr ſequit: Expgiſcimini ebrij et flete. Aliqñ vtiliter peccat in minimis vicijs. vt maiora vtilius caueantur. Lege Paulum apoſtolũ. minora pmittentem peccata ne maiora ppetrentur. Ueraciter aũt ſanant vicia que virtutibus et non vicijs excludunt. Quorundã aũt quedã latentia vicia tũc apparent. qñ ab alijs vicijs deſinũt.

De male vſis virtutibus.

Capitulum xxxiiij.

I Nterdũ et male vſe virtutes ex ſe vicia gignũt. qđ fit p immoderatũ animi appetitũ cui non ſufficit donũ qđ meruit niſi inde aut laudes aut lucra damnanda queſierit. Interdũ virtutes vicia gignunt. dum aliqñ pro tpe oportuno minime relaxant. ſicq; fit. vt que loco cõgruo virtutes ſtꝫ. incõgruo vicia deputent. veluti ſi p fratris aduentu canonicũ non ſoluat ieiuniũ. Uirtutũ igit diſcretionẽ a paulo aplo ſume. qui ad tps egit qđ agendũ eſſe oĩno phibuit. Itẽ quedã virtutes dũ diſcretionẽ nõ ſeruãt. in vicia trãſeunt. Nã ſepe iuſticia dum ſuũ modũ excedit. crudelitatẽ ſeuitiã gignit. et nimia pietas diſſolutionẽ diſcipline pturit. et celi ſtudiũ dũ plus eſt q̄ȝ oportet. in iracũdie viciũ trãſit. et multa mãſuetudo. corpis ſegniciẽ gignit. Prudentiã ãt viri diſcretio ſolent

proſpicit.ne bonū intemperanter agat et de virtute in viciū tranſeat. Itē apud quoſdam ex virtute vicium gignitur.dum quiſq; de caſtitatis ⁊ abſtinētie meritis gl'atur. Nā et qui elemoſinā vane gloria cā impartit ex virtute viciū facit. Sed et his qui de ſapientia arrogantiā habet.et qui pro iuſticia premiū appetit. et qui aliquod donum dei qđ meruit in ſuā laudem cōuertit.aut in malus vſus aſſumit.procul dubio virtutem in viciū transfert. Hoīes de virtutibus vicia nutriunt ex quibus pereant. Item deus arte potentiſſima ex noſtro vicio virtutes format.quibus nos ab iniquitate reformet.

De ſimulatis virtutibus.

Capitulum xxxv.

Quedam vicia ſpēs virtutū preferunt.ideoq; pniciosius ſuos ſectatores decipiunt. q2 ſe ſub velamine virtutū tegunt. Nam vicia que ſtatī virtutibus cōtraria apparēt cito dum in palā venerint emendantur.ꝓpter qđ ſequaces eoꝝ de talibus criminibus erubeſcūt. Carnales aūt plerūq; p in ſenſibilē mentis cecitatē nō agnoſcūt viciū eſſe culpabile.qđ dignū videtur damnatione. Itē quedam vicia ſpēs virtutū eſſe videntur.ſed tñ virtutes non ſt. Nam interdū ſub pretextu iuſticie crudelitas agitur.et putatur eſſe virtus:qđ nimirū eſt viciū.ſicut et remiſſa ſegnicies māſuetudo eſſe creditur.et qđ agit torpens negligentia.putatur agere indulgētia pietatis. Nonnūq; etiā virtutē largitatis imitatur viciū prodigeeffuſionis.et virtutē pcitatis triſtis tenacitas imitatur. et vicium ptinatie abſcōditur ſub virtute conſtantie. Item timor ſub ſpē obediētie occultatur.et dicitur virtus humilitatis quod tamen viciū eſt timoris. Sed et procacitas vocis pro veritatis libertate accipitur. et viciū pigricie quietis virtutē imitatur. Porro viciū inquietudinis virtutem ſe vult vocari ſollicitudinis.et precipitationis facilitas feruor boni ſtudij creditur.et bene agendi tarditas cōſilij mora eſſe videtur.dum tamen iſta ſit virtus.illa viciū. Tali igitur exemplo vicia ſpēs virtutum imitantur.et tamen ſe nōnulli eſſe iuſtos cōfidunt. vnde maxime reprobantur. Aptum exemplum vicioꝝ de la

tronis ſpē ſumitur. Nam ſicut ex inſidijs latro prodit. ſecꝫ iter agentibus iungit. fingens ſe ſociū donec decipiat improuiſum. et dum ſubito eruperit ad exitū latro manifeſtus oſtenditur. ita ſe miſcent interdum periculoſe virtutibus vicia. quouſqꝫ omnem operis efficatiam in ſuis vſibus rapiant. vt anima que ſibi erat placens de virtutibus. deceptam ſe cōſpiciat vicijs damnabilibus.

De appetitu virtutū. c. xxxvi

Ad virtutes difficile cōſurgimus. ad vicia ſine labore dilabimur. Iſta em̄ prona illa ardua ſunt. Grandes em̄ ſudores ꝑ petimur vt ad celum cōſcendere valeamus. Queadmodū ad virtutū tendentes culmen non a ſummis incboant. ſed a modicis. vt ſenſum ad altiora ꝑtingant. ita et qui delabunt̄ ad vicia. nō ſtatim a magnis criminibus incipiunt ſ; a modicis aſſueſcūt. et ſic in maximis proruunt. Sicut paulatim hō a minimis vicij in maximis proruit. ita a modicis virtutibus gradatī ad ea que ſt; excelſa cōſcendit. Qui aūt in ordinate virtutes cōprehendere nititur. cito periclitatur. Hec eſt cauſa in reꝝ natura vt quecūqꝫ velociter ad ꝑfectum tendunt. ſine dubio celeriter fineant̄. ſicut herbe que tāto feſtinius pereunt q̄to celerius creſcunt. A vero cōtra arbores alta radice fundate ideo ꝑdurant diuitius qꝛ gradatim ad profectum ꝑ veniunt. Nihil prodeſt ad mitto malo agere alter q̄d bonū. ſed prius eſt cohibendū a malo deinde exercendū bonū. Hoc em̄ indicat ꝓpheta cū dixit: Quieſcite agere peruerſe. diſcite bene facere. Prius vicia extirpanda ſt; in homine. deinde inſerende virtutes. Nam coherere et coniungi non poteſt veritas cōmendatio. pudor cum petulantia. fides cum ꝑfidea. caſtitas cum luxuria. Quedam ſunt ſumme virtutes. quedam vero medie. Fides. ſpes. et charitas ſumme virtutes ſt;. Nam a q̄bus habent̄. vtiqꝫ veraciter habentur. Alie vero virtutes medie ſt;. qꝛ et ad vtilitatē et ad ꝑniciem poſſunt haberi. ſi de his arroganter quiſqꝫ tumuerit vt pote doctrina. ieiuniū. caſtitas. ſcientia. ſiue temporales diuitie. de quibus ſcilicet et bene oparari poſſumus et male. Quiſquis

ex deteriore iā melior eſſe cepit. caueat et de acceptis extolli virtutibus. ne grauius ꝑ virtutes corruat ꝙ̄ prius ex lapſu viciorū iacebat. Quē deus iuſtificat ne iterū ſe de virtutibus erigat. quedā illi virtutū dona tribuit deus. quedā retrahit. vt dum mēs de hoc qđ h꞊ erigit̄. iterū de hoc qđ nequaquā habere cognoſcit̄ humilietur. Quiſquis dona celeſtis gratie inſpiratus ad virtutes erigitur. ſi forte moderantis dei manu aliqua aduerſitate reprimitur. ne de accept꞊ virtutibus attollatur frangi non debet. quia et hoc ipſum ꝙ plagis humiliatur equanimiter ferre procul dubio virtutis eſt magne.

De pugna virtutū aduerſus vicia. ¶ Capitulum xxxvij.

NUnc ſe viri ſancti veracius a viciorū colluuione detergūt. dum ab eis cōtra ſingula vicia virtutes ſingule opponunt̄. Interdū vicia cū virtutibus ad vtilitatē cōfligunt. vt ipſo certamīe vel mens exerceat̄. vel ab elationis cōcurſu animus reſtringat̄. Aduerſus impetus viciorū cōtrarijs virtutibus eſt pugnandū. Cōtra luxuriam em̄. cordis eſt adhibenda mūdicia. cōtra odiū dilectio ē preparanda. cōtra iracundiā paciencia ꝓponenda. Porro cōtra timorē fiducie adhibēda ē virtus. ꝯtra torporē. celi preliū. Triſticie quoꝗ gaudiū accidie fortitudo. auaritie largitas. ſupbie humilitas opponenda eſt. ſicqꝫ ſingule virtutes naſcentia cōtra ſe vicia reprimūt. actentationū motus virtute diuine caritatis extinguunt. Libidinē abſtinentia domat. Nam ꝗ̄tum corpus media frangit̄. tāto mens ab illicito appetitu reuocat̄. Aduerſus irā tolerantia dimicat. ira aūt ſemetipſam necat. ſuſtinendo aūt paciencia victoriā portat. Triſticie merorē ſpes eterni gaudij ſupat. et quē turbata mens de exterioribus afficit. dulcedo interioris trāquillitatis lenit. Aduerſus inuidiā preparetur caritas. et aduerſus ire incendia manſuetudinis adhibeatur tranquillitas. Supbia aūt dyaboli imitant̄ ſupbi. aduerſus quā opponitur humilitas xp̄i. qua humiliant̄ elati. Principaliū autē ſeptem viciorū regina et mater ſupbia eſt. eademqꝫ ſeptem principalia multa de ſe parturiunt vicia. que

ita ſibimet quadam cognatione iunguntur. vt ex altero alterum oriatur. Sicut princeps ſeptem vicioꝝ ſuꝑbia nos eoꝝ poteſtatibus ſubdit. ita xp̄us ſeptiformi gratia plenus. a dominatu viciorum nos eruit et quos illa addicit ſeptemplici vicio. iſte liberat ſeptiformis gratie dono.

De ſuperbia. Capi. xxxviij

O. Mni vicio deteriorē eſſe ſuꝑbiā. ſeu ꝓpter q̄ a ſummis pſonis ⁊ primis aſſumit̄. ſeu q̄ de opeiuſticie et virtutis exoritur. minuſq̄ culpa eius ſentit̄. luxuria vero carnis ideo notabilis oībus eſt. qm̄ ſtatim p ſe turpis eſt. Et tñ penſante deo ſuꝑbia minor eſt. Sed qui detinetur ſuꝑbia et nō ſentit. labit̄ carnis luxuria. vt p hanc humiliatus et a cōfuſione ſurgat et a ſuꝑbia. Omnis peccās ſuꝑbus eſt. eo q̄ faciēdo vicia cōtemptui habeat diuina precepta. Recte ergo iniciū oīs peccati ſuꝑbia: qꝛ niſi precesſerit mandatoꝝ dei inobidiētia. tranſgreſſionis nō ſequit̄ culpa. Omnis ſuꝑbia tāto in imo iacet. quāto in alto ſe erigit. tātoq̄ ꝓfundius labitur. quāto excelſius eleuat̄. Qui em̄ p ꝓpriam attollit̄ ſuꝑbiam. p dei iuſticiam inclinatur. Qui inflantur ſuꝑbia. vento paſcunt̄. Vñ et ꝓpheta: Omnes inquit paſtores tuos paſcet ventus. hoc eſt ſuꝑbus ſpiritus. Qui de ſuis virtutibus ſuꝑbiunt. et ipſis iudicādi ſt̄ opibus quibus ꝓ virtutibus vtuntur. qꝛ rem bonā non bona voluntate faciunt. Nam reuera ſine humilitate virtus quelibet. et ſine caritate in vicio deputat̄. Merito ſuꝑbie dyabolus a ſuꝑna beatitudine corruit. Qui ergo de virtutibus attolluntur dyabolū imitantur. et exinde grauius corruunt quia de excelſo labuntur. Suꝑbia ſicut origo eſt omniū criminum. ita ruina cunctaꝝ virtutum. Ipſa eſt em̄ in peccato prima. ipſa in cōflictu poſtrema. Hec em̄ prima aut in exordio mentem p peccatum proſternit. aut nouiſſime de virtutibus eijcit. Inde et omniū peccatorum eſt maxima. quia tam per virtutes q̄ per vicia humanam mentem exterminat. Ibi cadit ſuꝑbia vbi et naſcitur. vt non ſit ſuperbis aliud culpa aliud pena. ſed ipſa culpa ſit illis et pena. De ſuꝑbia naſcitur arrogantia. non de arrogantia naſcitur ſuperbia. Nam niſi precesſerit occulta elatio mentis. non

ſequitur aperta iactantia laudis. Ita ergo in culpa preponi tur ſuperbia arrogantie. ſicut prefertur ex origine. Plerumq; ad elationis. emendationem prouidentia dei aliquo caſu nō nulli cadunt. pro quo lapſu reprehenſi a ſemetipſis humiliter ſapiant et de mulieribus dei laudari nō a ꝑpetant. ſed laudent deum a quo acceperunt vnde laudari ſe volunt. Utilius eſt arroganti in quocūq; vicio labi et humilem poſt caſum deo fieri. q̃ ꝑ elationem ſuperbire. grauioremq; ruinam et dam nationem per ſupbiam ſumere.

De fornicatione. Ca. xxxix

Ex culpa ſupbie plerumq; in ab hominandam carnis immundiciam itur. Nam alterū pendet ex altero. ſed ſicut per ſupbiam mentis itur in proſtitutionem libi dinis. ita per humilitatem mentis ſalua fit caſtitas carnis. Deus autem non nunq̃ deijcit occultam mentis ſuperbiam per carnis manifeſtam ruinam. Libidinis naſci immundici am de animi occulta ſupbia. exemplo primi hoīs qui mox vt per ſuperbiam contra deum tumuit. ſtatim carnis libidinem ſenſit et pudenda operuit. Qua ꝓpter vnuſquiſq; ſue deputet culpe ꝙ cecidit quociens libidine vincitur. qꝛ niſi preceſſiſſet latens ſupbia: nō ſequeretur libidinis manifeſta ruina. Non nunq̃ gemino vicio xp̄ianus a dyabolo aꝑpetitur. et occulto ꝑ elationē et publico ꝑ libidinem. Sed dum euitat quis libi dinem. cadit in elationē. item dum incaute declinat elationē cadit in libidinē. ſicq; ex occulto vicio elationis itur in aper tum libidinis. et de aperto libidinis itur in occultum elatio nis. Sed dei ſeruus diſcrete vtrumq; penſans. ſic cauet libi dinē vt non incurrat elationē. et ſic premit elationē vt nō re ſoluat animū ad libidinē. Luxurioſis atq; ſupbijs demones plus fautores exiſtunt. dumq; in ceteris vicijs ſpiritus ma ligni deſeruiant. his tñ maiori familiaritate iunguntur eiſq; amplius iuxta eoꝝ deſideriū famulantur. Principaliter his duobus vicijs diabolus humano generi dñatur. id eſt ſupbia mentis et luxuria carnis. Unde et dñs in Job loquitur de dya bolo dicens: Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus. Per calamum em̄ inanis ſupbia. ꝑ loca vero

humentia carnis demonſtratur luxuria. Per hec em̄ duo vi
cia dyabolus humanū poſſidet genus. vel dum mentem in
ſuꝑbiā erigit. vel dum ꝑ luxuriā carnē corrūpit. Multi luxu
rie ſubditi ſt̄ et cōtumaci ſuꝑbia de ipſo luxurie oꝑe glorian
tur. et inde magis elati ſt̄ vnde humiliari debuerāt. Ad cōpa
ratione mali fit deterius. qm̄ non ſolū flagitia cōmittuntur ſꝫ
etiā de ipſis flagicijs vanitate laudis ꝑditi extolluntur. ſicut
ſcriptū eſt: Qm̄ laudat peccator in deſiderijs aīe ſue. Quid
em̄ peius q̄ꝫ in flagicijs miſeros gaudere. de q̄bus iam debēt
copioſius deplorare? Libido tūc magis querit dum videt.
Nā ſicut quidā ſapiēs ait: Prima fornicationis oculoꝝ tela
ſt̄. ſc̄da verboꝝ. Sed qui nō capit oculis p̄t ꝟbis reſiſtere.
Sufficit natura vbi adhuc liber affectus eſt. Qui delectionē
refrenat libidinoſe ſuggeſtionis. nō tranſit ad cōſenſum libi
dinis. Cito em̄ reſiſtit operi qui titillanti cōſenſum nō acco
modat delectationi. Durius impugnat qui vſq; ad cōſenſio
nē et ſi nō vſq; ad ꝑpetrationem tentatur. q̄ꝫ is qui ſola ſug
geſtione pro cōditione carnis tentamentis ſollicitat. Stimu
li carnis qui in paulo. excitante ſathane angelo inerant. ex le
ge peccati erāt. que in membris hominū de neceſſitate libidi
nis habitat. Quā reluctantem dum in ſe expugnat perficitur
virtus. et de infirmitate libidinoſe titillationis virtutē ſuſci
pit glorioſi certaminis. Seruo dei multa certamina de ſua
carne mouentur. Nam q̄uis in amore dei coꝝ ſit incōcuſſa
intentio. mens tamē in carne quā exterius geſtat interna pre
lia tolerat. Deus aūt qui hec ad probationē ꝑmittit grā pro
tegente ſuos nō deſerit. Ideoq; non nūq̄ꝫ electi lapſu carnali
corruunt vt a vicio ſuꝑbie qua de virtutibus tument ſanent.
Et qui de virtutū effectibus exiſtunt ſuꝑbi. vt cadant. carnis
vicio humiliant vt ſurgant. Anteq̄ꝫ ꝑficiat adulteriū in oꝑe
iam extat adulteriū in cogitatione. Ex corde em̄ primū forni
cationes ſt̄ auferende. et nō prorumpunt poſtea in oꝑe. Hinc
eſt qd̄ per ꝓphetam dicit: Accingite lumbos veſtros ſuꝑ vbe
ra veſtra. hoc eſt. in corde libidines reſecato que ad lumbos
ꝑtinent. Nam cor ſub vberibus eſt nō in lumbis. Libidinis
immoderata licētia neſcit habere modū. nam dū ſe vicioſus
animus in explēda fornicatione. carne luxuriante laxauerit.

nihilominus ad alia nephanda ſcelera ſuadentibus demoni
bus tranſit dumq; immoderate metas pudoris exceſſerit cri
men criminibus adijcit. paulatimq; ad deteriora ꝓcedit. Nō
ita ſuauis eſt amantiū ymo amentiū in certa carnis libido. ſi
cut exꝑta. nec ita delectat fornicatio dum primū cōmittitur.
nam repetita maiorē delectionē ingerit. Iam ꝟo ſi in vſum
venerit. tāto ꝑditis dulcior fit. vt ſuꝑare difficile ſit. Vñ et ſe
pe ex cōſuetudine delinquēdi. quaſi captiui ad peccandū cum
quadā violētia tradimur: ſenſuſq; noſtros cōtra rectā volun
tatē in nobis rebellare ſentimus. Si plus oblectat mentem
delectatio fornicationis q̄ʒ amor caſtitatꝫ. adhuc in hoīe pec
catum regnat. Certe ſi amplius delectat pulchritudo intime
caſtitatis. iam nō regnat peccatū. ſʒ regnat iuſticia. Nam nō
ſolū de cōmiſſa fornicatione peccatū regnat in hoīe ſed ſi ad
huc delectatur. atq; animū teneat proculdubio regnat. Forni
catio carnis adulteriū eſt. fornicatio aīe ſeruitus ydoloꝝ eſt.
Eſt autem et ſpiritalis fornicatio ſēm q̄ dñs ait: Qui viderit
mulierē ad cōcupiſcendū eam. iam mechatus eſt eā in corde
ſuo. Omnis immunda pollutio fornicatio dicit̄. q̄ʒuis quiſ
q; diuerſa turpitudinis voluptate proſtituatur. Ex delecta
tione em̄ fornicandi varia gignuntur flagitia. quibus regnū
dei clauditur. et homo a deo ſeparatur. Inter cetera ſeptem
vicia fornicatio maximi eſt ſceleris. q2 ꝑ carnis inmunditiā
templum dei violat et tollens membrum xp̄i facit membrum
meretricis. Maxime ꝑ carnis luxuriam humanū genus ſub
dit̄ dyabolo. q̄ʒ ꝑ cetera vicia. Cum em̄ ille varijs tentamen
tis illectos hoīes conetur ꝑuertere: magis tamen mechandi
deſiderium ſuggerit. q2 vtrumq; ſexum in hoc vicio amplius
egrotare intendit. Demones ſcientes pulchritudinē eſſe aīe
caſtitatē. et ꝑ hāc hoīem angelicis meritis equibus illi lapſi
ſūt coequari. liuore ꝑcuſſi inuidie inijciunt ꝑ ſenſus corporis
opus deſideriūq; libidinis. quatenus a celeſtibus deorſum
deiectā animā ꝑ trahant. ſecūq; quos vicerint gloriantes ad
tarthara ducāt. Quādo impulſu demonū mēs ad delectatio
nē fornicationis impellit̄. diuini iudicij metus et eterni tormē
ta incendij an̄ oculos ꝓponantur. q2 nimirū oīs pena grauio
ris ſupplicij formidine ſuperat̄. Sicut em̄ clauus clauū expel

lit.ita ſepe recordatio ardoris gehenne ardorē excludit luxu rie.Quidā in iuuentute luxurioſe viuētes.in ſenectute cōtinē tes fieri delectantur.et tūc eligūt ſeruire caſtitati qn̄ eos libi do ſeruos habere cōtemuit.Nequaqꝫ in ſenectute cōtinētes vocandi ſtꝫ.qui in iuuentute luxurioſe vixerūt.Tales nō ha bent premium.qꝛ laboris non habuerūt certamen.Eos em̄ expectat gloria.in quibus fuerint laborioſa certamina.

De cōtinentia. Capitulū xl

A Deo datur cōtinentia.ſꝫ petite inquit et accipietis. Tunc aūt tribuitur.qn̄ deus gemitu interno pulſa tur.Prelatam eſſe virginitatē nupcijs.Illud em̄ bo nū.hoc optimū.Cōiugium cōceſſum eſt.virginitas admoni ta tm̄.non iuſſa.Sed ideo tm̄ admonita.qꝛ nimis excelſa. Geminū eſt bonū virginitatis.qꝛ et in hoc mūdo ſolicitudinē ſeculi amittit.et in futuro eternū caſtitatis premium ꝑcipit. Virgines feliciores ſtꝫ in vita eterna Eſaia teſtāte:Hec di cit dn̄s eunuchis:Dabo eis in domo mea et in muris meis locū.et nomen melius a filijs et filiabus.nomen ſempiternū dabo eis qđ non peribit.Nec dubium ꝙ qui caſti ꝑſeuerant et virgines.angelis dei efficiunꝰ equales.Amāda eſt pulchri tudo caſtitatis cuius deguſtata delectatio dulcior inuenitur q̃ꝫ carnis.Caſtitas em̄ fructus ſuauitatis eſt et pulchritudo inuiolata ſanctoꝝ.Caſtitas ſecuritas mentis.ſanitas corpo ris.Unde et aliquos gentilium gymnicos legimus ꝑpetuam veneris abſtinentiā exercuiſſe.ne virtutem libidine frangerēt. Luxurioſa namqꝫ vita carnē cito debilitat.fractāqꝫ celeriter ducit ad ſenectutē.Omne peccatū ꝑ penitentiā recipit vulne ris ſanitatē.virginitas aūt ſi labiꝰ nullatenus reparaꝰ.Nam q̃uis penitendo venie fructū ꝑcipiat.incorruptionē tn̄ nulla tenus recipit priſtinā.Virgo carne non mente.nullū premiū habet in repromiſſione.Un̄ et inſipientibus virginibus ſal uator in iudicio veniens dicit:Amē dico vobis neſcio vos. Ubi em̄ iudicans mentē corruptam inuenerit.carnis procul dubio incorruptionem damnabit.Nihil prodeſt incorrup tio carnis vbi nō eſt integritas mentis.nihilqꝫ valet mundū eſſe corꝑe eū qui pollutus eſt mente.Multi ſtꝫ reproboꝝ qui

carnalis corruptele cõtagium neſciunt. qui ſicut infecundi ſtꝫ corpore. ita ſteriles manent et mente. opis boni fecunditate: Qui recte de virginitate gauderent. ſi alijs prauis operibus nõ inſeruirẽt. Qui cõtinentiã profiteꝛ et ab alijs terrenis de ſiderijs nõ ſubtrahiꝛ. q̃uis hũc luxuria carnis nõ polluat diuerſa tñ mundane cõuerſationis opatio maculat. Uirgines de ſuis meritis gloriantes ypocritis cõparantur. qui gloriã boni operis foris appetũt quã intra cõſcientiã humiles habere debuerũt. Tales igiꝛ ad promiſſa celeſtia nõ perueniunt. qꝛ ipſi ſibi virginitatis premiũ p elationis viciũ auferũt. Hoc ẽ eñ in euãgelio nõ habere virgines in vaſis oleũ. id eſt nõ ſeruare intra cõſcientiã boni opis teſtimoniũ. ſed in facie gloriari apud hoĩes nõ in corde apud deũ. Ruina adulterij excipiꝛ de cõtemptu matrimonij. Meliuſq; eſt vxorem ducere q̃ꝫ p libidinis ardorẽ perire. Quidã cõiugale decus nõ pro gignẽdis filijs delectantur. ſꝫ hoc pro turbulenta carnis et libidinoſa cõſuetudine appetunt: ſicq; bono male vtuntur. Uicia p ſe mala ſtꝫ: Cõiugia vero et ptãtes p ſe quidem bona ſtꝫ. p ea vero que circa ea ſtꝫ mala exiſtunt. Cõiugia eñ p id mala ſtꝫ. p qđ dicit Apoſtolus: Qui aũt cum vxore eſt. cogitat que mundi ſunt: Et pꝑter fornicationẽ vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat. Sic et ptãtes p elationẽ. per oppreſſionem. p iuſticie quoq; preuaricationẽ male exiſtunt. Nocent eñ nuptie. nocent et ptãtes. ſed per id quod eis iuxta ponitur non per ſe. exemplo itineris recti iuxta qđ ſapientie naſcuntur que ſurgentes elatere nocent eis qui recto itinere gradiuntur.

De cupiditate. Capi. xli

Non poſſe quẽpiam ſpiritalia bella ſuſcipere. niſi prius carnis edomauerit cupiditates. Non põt ad contemplandũ deũ mens eẽ libera. que deſiderijs huius mundi et cupiditatibus inhiat. Neq; eñ alta cõſpicere poterit oculus quẽ puluis claudit. Omni peccato peior eſt auaricia et amor pecuniaꝝ. Unde et p Salomonẽ dicitur. Nihil eſt ſceleſtius. q̃ꝫ amare pecuniam: hic eñ animam ſuã venalẽ facit. qm̃ in vita ſua proiecit intima ſua. Cupiditas omnium criminũ materia eſt. Unde et Apoſtolus ait: Radix oĩm ma

lorum cupiditas eſt. quā quidam appetentes errauerūt a fide. Si ergo ſuccidit radix criminū. non pullulant cetere ſoboles peccatoꝝ. Multi cauſa cupiditatis terrene etiā ipſam fidem abnegauerūt. Cupiditas eñ xp̄m vendidit. Nam et pleriſqꝫ tantū in rebus alienis eſt deſideriū. vt etiā homicidium ꝑpetrare nō vereantur. ſicut Achab qui appetitu cupiditatis ſue ſanguinis expleuit effuſionē. Sepe iniqui mala que cōcupiſcunt aſſequuntur quatenus de affectu mali deſiderij fortius puniantur. Electos aūt ſuos deus nō dimittit ire in deſiderioꝝ maloꝝ ꝑfectionē. ſꝫ in dolorē mentem cōuertit eoꝝ ꝓ eo ꝙ in ſeculo nequiter appetunt. vt hāc experientia reſipiſcant. et cōuertantur ad deū. a quo mente receſſerunt. Deū ergo ſibi ꝓpicium nouerit aduerſari. qui qđ temporaliter cōcupiſcit. non ꝑ mittitur adimplere. Secreto aūt dei iudicio fieri creditur. vt durius pereant hi quoꝝ cupiditatē effectus ſtatim ſequitur actionis. Nūqꝫ ſatiari nouit cupiditas. Semꝑ eñ auarus eget. quātoqꝫ magis acquirit. tanto amplius querit. Nec ſolum deſiderio augendi excruciatur. ſꝫ etiā amittendi metu afficiť. Inopes naſcimur in hac vita. inopes receſſuri de hac vita. Si bona mundi huius peritura credimus cur peritura tanto amore cupimus. Pleriqꝫ potentes tanta cupiditatis rabie inflāmantur vt de cōfinijs ſuis pauperes excludant. nec habitare ꝑmittant. Quibus recte ꝑ ꝓphetam diciť: Ue qui cōiungitis domū ad domū et agrum ad agrum copulatis vſqꝫ ad terminum loci. Nūquid ſoli vos habitabitis in medio terre: Tales quippe hoīes infernum. id eſt dyabolum rapere ad ꝑditionem. idem ꝓpheta cōſequēter annunciat dicens: Propterea dilatauit infernus animam ſuā et aperuit os ſuū abſqꝫ vllo termino: et deſcendent fortes eius et ſublimes glorioſiqꝫ eius ad eū. Nec mirum ꝙ morientes inferni ignibus deputenť. qui viuentes flammā cupiditatis ſue minime extinxerūt. Qui deſiderio cupiditatꝫ exeſtuant. flatu dyabolice inſpirationis vruntur. Accēdit eñ mentē eue ſupbia. vt de ligno vetito manducaret. Accendit Cayn mentē inuidia. vt fratrē occideret. Accēdit Salomonē luxurie facibus. vt ꝑ amorē libidinis ydola adoraret. Accendit Achab cupi

ditate. vt homicidiũ auaricie annecteret His ergo inſpiratio
bus diabolus coꝛda hoim occultis depꝛauat cupiditatibus.

De gula. Capitulũ xlij

PRima cõcupiſcẽtie ſuggeſtio panis eſt. cui ſi minime
cedit diuerſa edacitatis deſideria cõpꝛimuntur. Un
de et Daniel: panem inquit deſiderij nõ comedi. hoc
eſt. eius cõcupiſcentiã non impleui. Pꝛima eſt luxurie materi
es. ſaturitas panis. Uñ et ꝓpheta ſodomã de ſatietate panis
accuſat dicens: Hec fuit iniquitas ſodomoꝛum: ſupbia ſatu
ritas panis. ⁊ abundantia aque. Panem quippe ſodomite im
moderate ſumentes in turpitudines defluxere flagicioꝝ. at
qꝫ inde meruerũt comitante ſuperbia celeſtibus aduri incen
dijs. et quo modum nõ tenuerunt edacitatis. Utile eſt caue
re gulã ciboꝛumqꝫ cõcupiſcentiam. Quid eñ tam noxium qꝫ
vt animus ſeruiat ventri et eſce. que ſunt deſtruenda. teſtante
Apoſtola ac dicente: Deus autem et hunc et hanc deſtruet.
Pꝛoxima eſt ventri libido. ſicut loco ſic vicio. vbi eñ ventris
cura. ibi et eoꝝ que circa ventrem ſtꝫ pꝛoxima. In oꝛdine nã
qꝫ membꝛoꝝ genitalia ventri iunguntur. Dumqꝫ vnũ ex his
immoderate reficit. aliud ad luxuriã excitatur. Non ad luxu
riã vel ad ſacietatẽ. ſed tantũmodo vt coꝛpus ſuſtentetur. epu
lis eſt vtendum. Nam vt phi dixerũt. cibandus eſt venter vt
cõtineat animã. non vt coꝛrumpat. Qui nimiũ cibis vtuntur
quãto magis ventrẽ paſcũt. tãto amplius ſenſum mentis ob
tundũt. Nã greci dixerũt ex craſſo ventre ſubtilẽ ſenſum gig
ni nõ poſſe. Nã gule ſaturitas nimia aciem mẽtis obtundit.
ingeniũqꝫ hebeſcere facit: Libidines ignes ciboꝝ fomite in
creſcũt. Coꝛpus aũt qđ abſtinentia frãgit. tentatio nõ exurit:
Uñ et tres pueros abſtinẽtes flãma babilonij incendij et ſi
tetigit non cõbuſſit. qꝛ nimirum et ſi deſiderioꝝ carnalium
ignis abſtinentiũ mentes inflãmat. vſqꝫ ad cõſenſum tamen
cõcupiſcentie vel operis nõ exurit. Cui abundantia eſt epu
larum. ardentis diuitis incendat ſupplicium. cuius tanta in
inferno inter ignes erat inopia. quanta hic epularum fuerat
copia. In hoc eñ ſeculo eſurire et ſytire noluit. ꝓpterea illic

inter flāmas ſitiens.ſtillam aque queſiuit nec meruit. Conſi derandū ꝙ vehementer arguantur.cōmeſſatio et ſumptuoſa cōuiuia. Nā per ꝓphetam cōminatur dn̄s. ſe nō hanc relaxa re iniquitatem his qui eam libenter ambiunt. Dicit eñ per Eſaiam ꝓphetam: Ecce gaudiū et leticia occidere vitulos et iugulare arietes.comedere carnes et bibere vinū. Si dimit tetur iniquitas hec vobis donec moriamini. Sicut oēs car nales cupiditates abſtinētia reſecantur.ita omnes anime vir tutes edacitatis vicio deſtruuntur. Inde eſt ꝙ et princeps co corum muros iheruſalem ſubuertit.q2 et venter cui ſeruitur a cocis.virtutes anime deſtruit. Neq3 eñ poſſe quēpiam vir tutum ꝑfectionem attingere. niſi prius ventris edomauerit ingluuiem. Nemo p̄t dn̄ari ceteris vicijs niſi prius ingluuiē ventris reſtrinxerit. Nec quiſꝙ facile poterit a ſemetipſo ſpi ritus immundos expellere.niſi per abſtinentiam gule. Tunc eñ hoſtes qui extra nos ſt3 a nobis fortius ſuperant.qñ pri us que intra nos ſt3 vicia extinguuntur. Nā fruſtra foris agit bellū.qui intus h3 periculū. Nō qualitatē ciboꝝ ſed eoꝝ cu piditatē cauendā.nam ſepe accuratius p̄parata. ſine gule cō cupiſcentia deguſtantur.et ſepe abiecta et vilia edendi cupidi tate ſumuntur. Sicq3 fit vt nō ſit in culpa ciboꝝ qualitas. ſ3 illud reputetur in viciū ꝙ cū deſiderio deguſtatur. Quatu or ſt3 genera diſtinctionū in gule appetitu.id eſt quid.quādo. quātum.et qūo appetatur. Quid ad rem ipſam ptinet q̄ appe titur. Quādo.ſi ante legittimū tempus quid appetatur. Quā tum vero ad immoderationē refertur. Qūo ad impacientiā feſtinationis aſſcribitur. Nullus homini tam importunis ex actor eſt ꝙ venter qui quotidianā refectionē quotidiana fa mis exactione ad implet. Cum ceteris eñ vicijs.et ſi interdū naſcimur.interdum tamen cū eis nō morimur. Cum iſto aūt et naſcimur.cū iſto et morimur. Plerumq3 voluptas veſcen di ita ſub obtentu neceſſitatis ſubrepit.vt dum putatur ſerui re neceſſitati. voluptatis deſiderio ſeruiatur nec facile diſcer nitur vtrum quod accipiatur gule an indigentie deputetur.

De ebrietate. Capi xliij

E Sca crapulam. potus ebrietatē generat. Ebrietas
aūt ꝑturbationē gignit mentis. furorem cordis. flam
mam libidinis. Ebrietas ira mentem alienat. vt vbi
ſit neſciat. Unde etiā et malum non ſentitur quod ꝑ ebrieta
tem cōmittitur. Uerū eſt ꝙ iuxta ꝓphetam fornicatio et ebrie
tas aufert cor. Fornicatio eñ ſicut ait Salomon infatuat ſa
pientem. Ebrietas ſicut in Loth ſenſus et rōem captiuat.
Uñ et in prouerbijs: Potentes inquit qui iracundi ſtꝫ vinū
nō bibant. ne cū biberint obliuiſcantur ſapientiam. Pleriſqꝫ
laus eſt multū bibere et nō inebriari. Audiant hi aduerſum
ſe dicentē ꝓphetam: Ue qui potentes eſtis ad bibendū vinū.
et viri fortes ad miſcendam ebrietatē. Uino multo deditos
et luxurioſe viuentes Eſayas ſic arguit dicens: Ue qui cōſur
gitis mane ad ebrietatem ſectandam et potandum vſqꝫ ad
veſperum vt vino eſtuetis. De talibus et alio loco dicit: Ue
tibi ciuitas cuius rex iuuenis eſt. et cuius principes mane co
medūt. Multi eñ a mane vſqꝫ ad ſolis occubitū ebrietati et
gule voluptatibus deſeruiunt nec intelligunt cur nati ſtꝫ. ſed
conſuetudine beluina detenti luxurie tantū tota die epuliſqꝫ
inſeruiunt. Clamat Iohel ꝓpheta his qui ebrietati deſerui
unt dicēs: Expgiſcimini ebrij et flete. et vlulate oēs qui bibi
tis vinum in dulcedine. Quo teſtimonio nō ait tm̄: flete oēs
qui bibitis vnū. vt bibere oīno non liceat. ſed adiecit in dulce
dine. quod ad voluptuoſam pertinet et prodigam effuſionē.
Nam quātum ſatis eſt neceſſitati edocet Timotheum bibe
re Apoſtolus dicens: Uino modico vtere. Non ſolum ex vi
no inebriantur hoīes. ſꝫ etiam ex ceteris potandi generibus
que vario modo cōficiuntur. Unde et Nazareis qui ſe ſacri
ficabant dño preceptū eſt vinū et ſycerā non bibere. Utraqꝫ
eñ ſtatum mentis euertunt et ebrios faciunt. luxuriā quoqꝫ
carnis vtraqꝫ equaliter gignūt. Quidā cōtinentes ſicut panē
cū pondere edunt. ita aquā cum menſura ſumūt aſſerentes ad
caſtimoniam carnis etiam aque abſtinentiam cōuenire.

¶ De abſtinentia. Capitulum xliiij.

H Oc eſt pfectum et rationabile ieiunium. qn̄ noſter ho
mo exterior ieiunat et interior orat. Facilius ꝑ ieiuniū

oratio penetrat celū. Tunc em̄ hō ſpiritalis effectus angelis
cōiungitur. deoq; liberius copulat᷑. Per ieiuniū etiā occulta
miſterioꝝ celeſtiū reuelant᷑. diuiniq; ſacramēti archana pan
dunt᷑. Sic nāq; Daniel angelo reuelante miſterioꝝ ſacramē
ta cognoſcere meruit. Hec em̄ virtus et angeloꝝ manifeſta
tiones et eoꝝ annunciationes oſtēdit. Jeiunia fortia tela ſtꝫ
aduerſus tentamenta demonioꝝ. Cito em̄ ꝑ abſtinentiā de
uincuntur. Vn̄ etiā dn̄s et ſaluator noſter eoꝝ incurſus ieiu
nijs et orationibus premonet ſupare dicens: Hoc genus nō
eijcitur niſi ꝑ orationē et ieiuniū. Immundi em̄ ſpūs ibi ſeſe
magis inijciunt vbi plus viderint eſcā et potum. Sancti q̄
diu in huius ſeculi vita habitant. deſiderio ſupni roris cor
pus ſuū aridum portant. Vn̄ et Pſalmus: Sitiuit inquit
in te aīa mea q̄ multipliciter et caro mea. Caro em̄ tunc deū
ſitit. qn̄ ꝑ ieiuniū abſtinet et areſcit. Abſtinentia et viuificat
et occidit. viuificat animā. corpus necat. Sepe abſtinentia ſi
mulate agitur: ieiuniaq; ꝑ ypocriſim exercentur. Quidā em̄
miromodo corpus ſuū laniant exterminantes. ſicut ait euā
gelium facies ſuas. vt appareant hominibus ieiunantes. Ore
namq; palleſcūt. corpe atteruntur. cordis alta ſuſpiria ducūt.
Ante mortē quoq; mortiferis ſe ſupplicijs tradūt. tantumq;
miſeri laboris exercitium non pro dei amore. ſed pro ſola hu
mane laudis ammiratione ſectantur. Quidam incredibiliter
abſtinent vt hominibus curioſis ſancti appareant. ſꝫ hoc bo
num abſtinentie talibus non eſt virtus reputanda ſed viciū
quia bono male vtuntur. Jeiuniū et elimoſina in abſcondito
eſſe amant vt ſolus deus qui inſpicit omnia. meritū operum
bonoꝝ rependat. Nam qui ea ſub populari manifeſtatione
faciunt. nequaq̄ a deo iuſtificantur. quia iuxta ſermonē euan
gelicam. mercedem ſuā ab hoībus recipiunt. Jeiunia cū bo
nis operibus deo acceptabilia ſt᷑. Qui aūt a cibis abſtinent
et praue agunt. demones imitantur: quibus eſca non eſt. et
nequicia ſemꝑ eſt. Ille em̄ bene abſtinet a cibis qui et a ma
licie actibus et a mundi ieiunat ambitionibus. Qui execra
tionis ſtudio non abſtinentie voto ab eſcis carniū ſe ſuſpen
dunt. hi potius execrādi ſunt. quia dei creaturam vſibus hu

manis cōceſſam reijciunt. Nihil eñ fidelibus inquinatum. nihilq3 eſſe iudicatur in mundū. Paulo atteſtante apoſtolo: Omnia munda mundis. coinquinatis aūt et infidelibus nihil eſt mundum. ſ3 polluta ſunt eorum et mens et cōſcientia. Spernitur ieiunium qđ in veſperū delicioſa replectione ciboꝝ reficitur. Neq3 eñ reputanda eſt abſtinentia. vbi fuerit ventris ſaturitas ſubſecuta. Spernitur ieiunium qđ in veſperum delicijs cōpenſatur. dicente Eſaia ꝓpheta: Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluptas veſtra. Uoluptas eñ delicie intelligunt. Sicut eñ repetitio debiti et lites et cōtentio. et ꝑcuſſio. ita et delicie improbantur a ꝓpheta in ieiunio. Tota eñ die epulas in cogitatione ruminat. qui ad explendam gulā veſpere ſibi delicias preparat. Non eſt corpori adhibenda imoderata abſtinētia. ne dum amplius grauatur caro pondere inedie. malum agat poſtea. nec bñ facere incipiat et que addicitur. vt vſu mali careat. ſimul et boni officiū. dum plus premitur perdat. Sollicita igitur diſcretione carnis eſt moderanda materies. ſc3 ne aut integre extinguatur: aut immoderate laxetur. Infirmitate carnis nimia preualente ad perfectionē ꝑtingere nemo pt. Nam q̄uis ſanctitatis amorem quiſq3 habeat. exequi tñ non valet operis meritū cui intentione cordis deſeruire conatur. Corporis debilitas nimia etiā vires anime frangit. mentis quoq3 ingeniū facit marceſcere. nec valet quicq̄3 boni ꝑ imbecillitatem ꝑficere ne dum quid nimis. Nam quicquid cum modo et temperamento fit. ſalutare eſt. quicquid aūt nimis et vltra modū eſt. ꝑnicioſum fit. ſtudiumq3 ſuū in cōtrarium vertit. In oī ergo opere modum et temperamentū oportet habere. Nam omne quod excedit periculoſum eſt: Sicut aqua que ſi nimios imbres prebeat. non ſolū nullum vſum adhibet. ſed etiā periculū exhibet)

Finit liber ſecundus de ſummo bono ſancti Iſidori hyſpalenſis epiſcopi.

Incipit liber Tercius.

De flagellis dei. Capitulū i

D. Iuine ſapientie ſubtilitas ſicut interius vt teſtis ſcrutatur ꝯſcientias. ita exterius vt iudex irrogat penas: vt verum ſit teſtimonium Prophete: quia ipſe eſt teſtis et iudex. Miſere dn̄e miſero Iſidoro in digna agēti et digna pacienti. aſſidue peccanti et tua flagella quotidie ſuſtinenti. Ordinata eſt miſeratio dei que prius hic hominem per flagella a peccatis emendat. et poſtea ab eterno ſupplicio liberat. Electus eīn dei doloribus vite huius atteritur vt perfectior vite future lucretur. Nequaqꝫ deus delinquenti parcit. qm̄ peccatorē aut flagello tꝑali ad purgationē ferit. aut iudicio eterno puniendū relinquit. aut ipſe in ſe hō penitendo punit quod male admiſit. Hic proinde eſt ꝙ deus delinquēti non parcit. Iuſte temporalia flagella ad eterna proficiunt gaudia. ideo qꝫ et iuſtus in penis gaudere debet. et impius in proſperitatibus timere. Neqꝫ iuſto neqꝫ reprobo deus miſericordiā et iuſticiam ſubtrahit. Nam et bonos hic ꝑ afflictionē iudicat. et illic remunerat ꝑ miſerationem. et malos hic remunerat ꝑ temporalem clementiā. et illic punit ꝑ eternam iuſticiam. In hac eīn vita deus parcit impijs. et tn̄ non parcit electis. in illa vita parcit electis. non tn̄ parcit impijs. Periculoſa eſt ſecuritas in hac vita maloꝝ. et bonoꝝ dolor tranquillus. Nā iniquus poſt mortē ducitur cruciandus. iuſtus vero dormit poſt laborē ſecurus. Non tm̄ de corꝑalibus paſſionibus. ſed etiam de ſpiritalibus oportet intelligi. vt quāto quiſqꝫ aut in corꝑe aut in mente flagella ſuſtinet. tāto ſe in fine remunerari ſperet. Sepe occulto dei iudicio extra flagelli correptionem ſtꝫ reprobi in hoc mūdo. dumqꝫ multa damnabilia cōmiſiſſe videant̃. deſpecti tn̄ a deo nullo emendationis verbere feriuntur. Plus corripitur flagello qui a deo diligitur ſi peccauerit. dicente Propheta: Tantūmodo vos cognoui ex omnibus

nationibus terre. idcirco viſitabo ſuper vos oēs iniquitates veſtras. Quē eñ diligit dñs corripit. flagellat aūt oēm filiū quē recipit. Ualde neceſſariū eſt iuſtū in hac vita et vicijs tentari et verberari flagello. vt dum vicijs pulſat̃. de virtutibus non ſuꝑbiat. Dum vero aut animi aut carnis dolore atterit. a mundi amore retrahatur. Tentari aūt oportet iuſtum. ſed tentatione plage. non tentatione luxurie. Durius circa ſuos electos in hac vita deus agit. vt dum fortioribus flagelli ſtimulis feriuntur. nulla oblectamenta preſentis vite delectent. ſed celeſtem patriam vbi certa requies expectatur indeſinentur deſiderent. Electos vite iſtius aduerſitate ꝓbari. vt ſecundum Petrum iudicium a domo dei incipiat. dum in hac vita electos ſuos deus iudicij flagello caſtigat.

¶ De gemina percuſſione dei. Capitulum ij.

Gemina ꝑcuſſio eſt diuina. Una in bonam ꝑtem qua ꝑcutimur in carne vt emendemur. Altera qua vulneramur in cōſcientia et caritate vt deū ardentius diligamus. Gemino more deus reſpicit vel ad veniam vel ad vindictam. Ad veniā ſicut Petrum. ad vindictā ſicut dum facta ſodomoꝝ ſe deſcenſurū et viſurum teſtat̃. Trimoda ratione deus quos voluerit ꝑcutit id eſt ad damnationē reprobos. ad purgationē quos errare videt electos. ad ꝓpagandā meritoꝝ glām iuſtos. Primo nāqꝫ modo egiptus ceſa eſt ad damnationē. Scđo modo pauꝑ Lazarus ad purgationē. Tercio mō ꝑcuſſus eſt Iob ad ꝓbationē. Flagellatur bō plerūqꝫ a deo ante peccatū ne malus ſit. vt Paulus qui ſathane angelo inſtigante carnis tolerabat ſtimulos. Flagellatur etiā et poſt peccatū vt corrigatur. ſicut ille in apoſtolo qui traditus eſt ſathane in interitū carnis vt ſpūs ſaluus eſſet. Non tamē iuſte murmurat etiā qui neſcit cur vapulat. Nam deus ideo plerūqꝫ iuſtū flagellat. ne de iuſticia ſuꝑbiens cadat. In hac vita deus tantomagis ſtudet vt parcat. quāto magis expectādo flagellat. Sed alios feriendo corrigit. alios vero feriendo interficit. Feriendo namqꝫ corrigit. de quibus dicit: Ego quos amo arguo et caſtigo. alios feriendo perimit. quos incorrigibiliter delinquentes aſpicit quoſqꝫ nō iam ſub diſciplina vt filios pater ſed diſtricta damnatione vt hoſtes et

aduerſarios ꝑcutit. De quibus dicit: Flagello inimici ꝑcuſſi te. caſtigatione crudeli. Et iteꝝ: Quid clamas ad me ſuꝑ cõtritione tua. inſanabilis ē dolor tuus. Un̄ vnuſquiſqꝫ feſtinet et timeat ne ſimul feriatur vita eius cū culpa. Flagellū namqꝫ tūc delet culpam cū mutauerit vitā. Nam cuius mores nõ mutat. actiones nõ expiat. Omnis diuina ꝑcuſſio aut purgatio vite preſentis eſt. aut iniciū pene ſequētis. Nā quibuſdam flagella ab hac vita inchoant et in eterna ꝑcuſſione ꝑdurant. Un̄ per Moyſen dn̄s dicit: Ignis exarſit in ira mea et ardebit vſqꝫ ad inferos deorſum. A quibuſdam dici ſolet: Nõ iudicat deus bis in idip̄m. qui tn̄ non attendūt illud qđ alias ſcriptū eſt: Jheſus populū de terra egipti liberans. ſcđo eos qui nõ crediderūt ꝑdidit. Quāuis em̄ ſi vna culpa bis non ꝑcutitur. vna tn̄ ꝑcuſſio intelligit̄. que hic cepta illic ꝑficit̄ vt in his qui oīno non corriguntur. precedentiū ꝑcuſſio flagelloꝝ. ſequētium ſit iniciū tormentoꝝ. Hinc eſt qđ in Pſalmo ſcribitur: Operiant̄ ſicut diploide cõfuſione ſua. Diplois em̄ duplex veſtimentū eſt. quo figuraliter induuntur qui et tꝑali pena et eterna damnantur. Un̄ et Hieremias ait: Cõtritio ſuꝑ cõtritionē id eſt gemina damnatio. et hic et in futuro ſeculo. Et idē alibi: Duplici cõtritione cõtere eos. id eſt gemina pena. p̄nti ſcꝫ et futura. Quibuſdā ſecreto dei iudicio hic male eſt. illic bene. ſcꝫ vt dum hic caſtigati corriguntur. ab eterna damnatione liberentur. Quibuſdam vero hic bn̄ eſt. illic male. ſicut diuiti illi accidit. qui hic potentie claritate cõſpicuus. poſt mortem gehenne incendijs traditur cruciandus. Porro quibuſdam et hic male et illic male eſt. quia corrigi nolentes. et flagellari in hac vita incipiunt. et in eterna ꝑcuſſione damnantur. In tāto quoſdam inmergi deſperationis profundo vt nec ꝑ flagella valeant emendari. De quibus recte ꝑ ꝓphetam dominus dicit: Fruſtra ꝑcuſſi filios veſtros. diſciplinā non receperunt. Plerumqꝫ iuſtus plangit quia neſcit vtrum pro omnibus ſuis peccati preſentia patiatur flagella. an pro vno tm̄. et neſcit q̄ ſit culpa illa ꝑ qua meruit eiuſmodi pati ſupplicia. et pro ipſo ambiguo maxime in merore verſatur. Quāuis flagella preſentia iuſtum a peccatis abſoluunt. adhuc tamen ſub metu vindicte turbatur ne inſtantes ei plage

non ſufficiant ad purganda delicta. Proinde ergo dum pre ſentia patitur et futura pertimeſcit. quodammodo ſicut ait ꝓpheta: pro ſuis peccatis ſuplicia recipit.

De infirmitate carnis. Capitulum iij.

E Sſe nõnullos eiuſdẽ qualitatis hoies qui neſciant corrigi niſi alios viderint flagellari. ſicqꝫ proficiunt cõparatione maloꝝ. dum ſibi id accidere timent in quo deperire alios vident. Quoſdam ds videns nolle ꝓprio voto corrigi. aduerſitatũ tangit ſtimulis. quoſdã etiã preſciẽs multũ peccare poſſe. in ſalutẽ flagellat eos corpis infirmitate ne peccent. vt eis vtilius ſit frãgi languoribus ad ſalutẽ aĩe. q̃ꝫ manere incolumes ad damnationẽ. Uiſitatio dei nec ſp in bonũ accipit. nec ſp in malũ. In bonũ eñ accipit. ſicut eſt illud: Uiſita nos in ſalutari tuo. In malum vero. iuxta illud: In tpe viſitationis ſue peribunt. Tribus ex cauſis infirmitates accidũt corpi. id ex peccato. ex tentatiõe. et ex intemperantie paſſione ſed huic tm̃ nouiſſime humana põt medicina ſuccurrere. illis ꝟo ſola pietas diuine miſericordie. Qui valẽtiores ſtꝫ et ſani. vtile eſt illis infirmari et nõ peccare. ne p vigorẽ ſanitatꝫ illicitis ſordident cupiditatũ et luxurie deſiderijs. Duricia que mentẽ premit nec ſentit. vtiliter mutat in carne vt ſentit atqꝫ intellecta emendet. Nam citius vulnera carnis ſentiuntur q̃ꝫ aĩe. ideoqꝫ p carnis flagella errantes citius corrigunt. Hoc quippe indicãt in pauli oculis ſquame infidelitatis que dum mutate ſtꝫ p increpationẽ in oculis carnis. cõfeſtim reſoluta eſt duricia mentis. Eſt pnitioſa ſanitas que ad inobedientiã hoiem pducit. Eſt et ſalubris infirmitas que p diuinã correptionẽ mentẽ a duricia frangit. Languor animi. id ẽ peccatoꝝ infirmitas pnitioſa eſt. de qua etiã apoſtolus ait: Quis infirmat et ego non infirmor? Quis ſcãdalizatur ⁊ ego nõ vror? Nã infirmitatẽ carnis vtilẽ eſſe idẽ apoſtolus approbat dicens: Quãdo infirmor tunc fortior ſum.

De tollerãtia diuine correptionis. Capitulum iiij.

M Urmurare in flagellis dei peccator homo nō debet. q̄ maxime ꝑ hoc q̄ corripitur emendat̄. Unuſquiſq̄ autē tunc leuius portat qd̄ patitur. ſi ſua diſcuſſerit mala pro quibus illi infertur retributio iuſta. Diſcat nō murmurare qui mala patitur etiā ſi ignorat cur mala paciatur. et ꝑ hoc iuſte ſe pati arbitretur ꝑ qd̄ ab illo iudicatur. cuius nunq̄ iniuſta iudicia ſūt. Qui flagella ſuſtinet et cōtra deum murmurat iuſticiā iudicantis accuſat. Qui vero ſe cognoſcit a iuſto iudice pati qd̄ ſuſtinet. etiā ſi pro quo patitur ignoret. ꝑ hoc iam iuſtificatur. ꝑ qd̄ et ſe ipm̄ accuſat et dei iuſticiam laudat. Dū ex rebus proſperis vtilia iuſtus exempla preſtat hoībus. neceſſe eſt eū iterū et aduerſitatibus tangi. quatenus eius paciencia cōprobetur. vt denuo fortitudinis documēta ex eo ſumant hi qui proſperitatis eius temperantiā agnouerūt. Qui paſſionibus aīe inſidiāte aduerſario cruciatur. nō idcirco ſe credat alienari a xp̄o q̄ talia patit̄. ſed magis ꝑ hoc deo cōmendabilē ſe eē exiſtimet ſi dū hec patit̄ laudet deū pocius nō accuſet. ad magnā vtilitatē diuino iudicio mēs iuſti diuerſis. paſſionū tentationibus agitatur. pro quibus ſi deo grās egerit. ſueq̄ culpe q̄ talia dignus ſit deputauerit. hoc qd̄ ex paſſione tolerat. ei pro virtutibus reputabitur. q̄ et diuinam agnoſcit iuſticiam. et ſuām culpam intelligit.

De tentationibus dyaboli.

Capitulum v.

M Ultis calamitatum tentationibus mens iuſti in hac vita pulſat̄. Unū et optat ab hoc ſeculo funditus euelli quo et erumnis careat. et fixam illic ſecuritatē inueniat. Inter eas penas quas iuſtus in corpe patitur. atq̄ eas quas mente ꝑ fraudē dyaboli tolerat. multū intereſt. Nā grauius fert quas interius luget. q̄ eas quas exterius ſuſtinet. Has enī et loco euitat et tpe. illas vero nec loco nec tpe pt̄ euitare. Nā amplius tentat electos dyabolus q̄ dei volūtas ꝑmittit. Tentando āt ſcōꝝ ꝓfectibus ſeruit. et ſi nolēs. vtilitati tn̄ ſcōꝝ ſeruit dyabolus. qn̄ eos tentationibus ſuis nō decipit. ſꝫ pocius erudit. Nā tentationes quas ille ad humanū interitū mouet. interdū xp̄us ad exercitium virtutum ſalubri

vtilitate cõuertit. Inſidie dyaboli atq; aſtucie q̃ſuis huc atq; illuc querentes quẽ deuorent diffundantur. a ptāte tñ diuina nõ egrediuntur. ne tm̃ noceant quãtum malicioſe cõtendunt. Nam qũo ſcõꝝ virtus tãta tolerare potuiſſet. ſi ſupna diſpenſatio pio moderamine nequitiã demonũ non refrenaret. Et licet dyabolus tentationẽ iuſtis ſꝑ inferre cupiat. tñ ſi a deo poteſtatem non accepit. nullatenus adipiſci põt qđ appetit. Vñ et oĩs voluntas dyaboli iniuſta eſt. et tñ ꝑmittente deo oĩs ptãs iuſta. Ex ſe em̃ tentare quoſlibet iniuſte appetit. ſed eos qui tentandi ſũt. et ꝓut tentandi ſũt. nõ niſi tentari deus iuſte ꝑmittit. Vñ etiã in libris regũ de dyabolo ſcriptũ eſt. qꝛ ſpũs dñi malus irruebat in ſaul. vbi iuſte queritur: ſi dñi. cur malus. ſi malus cur dñi dicat̃. Sꝫ duobus ỽbis cõprehenſa eſt et dei ptãs iuſta. et dyaboli voluntas iniuſta. Nã ſpũs malus ꝑ nequiſſimã voluntatẽ. et idẽ ſpũs dñi ꝑ acceptã iuſtiſſimã ptãtem. Dyabolus non eſt inmiſſor. ſꝫ incenſor potius vicioꝝ. Neq; em̃ alibi cõcupiſcentie fomenta ſuccendit. niſi vbi prius praue cogitationis delectationes aſpexerit. qui ſi a nobis ſpernit̃. ſine dubio ille cõfuſus abſcedit. ſtatimq; frãguntur iacula cõcupiſcentie eius. cõtempteq; iacent. et ſine luce faces illius. Sollicite hoſtis inſidias intelligere pariter et cauere dei ſeruũ oportet. ſicq; innocentia vite exiſtere ſimplicẽ vt tamẽ oporteat cũ ſimplicitate eſſe prudentem. Qui prudentiam ſimplicitati non miſcet. iuxta ꝓphetam: Columba eſt ſeducta non habens cor. Sed ideo columba. qꝛ ſimplex. ideo aũt cor non habens quia ignara prudentie eſt. Sepe fraus ſathane ſanctoꝝ cordibus aperitur. quãdo per ſpeciem boni angelum ſe ſimulans lucis. dum nititur electos decipere detegitur atq; cõtemnitur. Sic et ỽba fallacis doctrine deus ſanctos ſuos facit intelligere. quatenus dyabolicũ errorem interius cognoſcãt ac ſolicite caueant. Diſcretio ſanctorum tanta eſſe debet vt inter bonum et malum prediti ratione diiudicent ne eos dyabolus ꝑ ſpeciem boni fallat. Hec eſt em̃ percunctatio Joſue dicentis: Noſter es an aduerſariorum. Propter hoc et Hieremie dicit̃: Si ſepaueris precioſum a vili. quaſi os meum eris. Tunc em̃ bene de ſe iudicant ſancti qñ ab eis deus fallacia demonum tentamenta facit intelligi.

Multi decipiuntur a dyabolo. et ignorant ſe eſſe deceptos.
Oſee ꝓphete teſtimonio declarāte: Comederūt inquit alieni
robur eius et ipſe ignorauit. Alieni nāqꝫ maligni ſpūs ſignifi
cantur q̇ virtutes mentis cōmedunt: ſed hoc corda negligen
tiū non intelligunt. Tāqꝫ inermis dyabolus vincitur: qñ de
apta iniquitate hoīem deprauare conatur. Armatus vero
tūc incedit. dum ꝑ ſpeciē ſanctitatis. et virtutis ea que ſcā ſūt
deſtruit. qñ et qui decipit̄ ſua detrimenta nō ſentit. ſed tanqꝫ
ſint virtutes que ſūt vicia ſectatur et diligit. In oculis carna
liū dyabolus terribilis eſt. in electoꝝ oculis terror eius vilis
eſt. Ab incredulis vt leo timetur a fortibus ī fide vt vermis
cōtemnit̄. atqꝫ ad momentū oſtenſus repellet̄. Qui ſuggeſtio
nes dyaboli nō recipit. in eis inſidias minime trāſit. Nam fa
cile in cōſequenti oꝑe repellitur. ſi prima oblectamenta illius
reſpuantur. Dyabolus eñ ſerpens eſt lubricus. cuius ſi capi
ti. id eſt prime ſuggeſtioni nō reſiſtitur. totus in interna cor
dis dum nō ſentitur illabitur. Tentationū dyabolicaꝝ inicia
fragilia ſūt. que ſi non caueantur. ſed ꝑ vſum in cōſuetudinem
tranſeant. in nouiſſimis fortiter cōualeſcunt. ita vt aut nūqꝫ
aut cū difficultate vincantur. Cum in tota vita dyabolus ho
minē preuaricari cupiat amplius tñ in fine molitur decipere.
Hinc eſt qḋ in principio cōtra protoplaſtū ſerpenti eſt dictū.
Et tu inſidiaberis calcaneo eius. qꝛ nimirum hoīem quē dia
bolus in curſu preterite vite non decepit. in nouiſſimis ſup
plantare diſponit. Proinde q̄uis quiſqꝫ ſit iuſtus. nunqꝫ ne
ceſſe eſt vt ſit in hac vita ſecurus: ſed ſemꝑ humilis caueat
ſemꝑ que ne in fine corruat ſollicitus ꝑtimeſcat. Dyabolus
ſuis fautoribus blanditur. dei vero ſeruis molitur tentamēta
cōtraria. exemplo dñi qui ſe poſt baptiſmū paſſus eſt a dya
bolo tentari. Dyabolus ſanctos oēs non tenendo poſſidet.
ſꝫ tentando ꝑſequitur. Nam qꝛ nō in eis intrinſecus regnat.
cōtra eos extrinſecus pugnat. Et qui intrinſecus amiſit do
minū. exterius cōmouet bellū. Tunc cōtra eum quē poſſidet
dyabolus acrius ſeuit. quando ſe virtute diuina. ab eo expel
lendum cognoſcit. Unde immūdus ſpūs tunc decerpſit gra
uius puerum in quo habitabat. qñ ad xp̄i imperium exire ab

eo coactus eſt. Quod factū et ad Job ꝟba reſpicit. vbi in no
uiſſimis vehemoth caudam ſuā quaſi cedrus aſtringit. Plus
cōtra eos dyabolus diuerſis tentationibus inſiſtit q̄ poſſunt
et alijs ſua vtilitate prodeſſe. vt dum illi impediunt. non ꝓfi
ciant qui docendi ſtꝫ. Malignus ſpūs hoc quod intra nos
mundare cupimus ſine intermiſſione tentat iteꝝ ſordidare.
Sancti aūt eoꝝ inſidias preſago ſpiritu precognoſcunt. et
quicquid in ſemetipſis terrenū ſentiunt indeſinenter opibus
ſanctis exhauriunt. vt de intimis puri inueniantur. Eodem
blandimento decipiunt. nunc ꝑ dyabolū hoīes quo pro tho
plaſti in ꝑadiſi ſtꝫ decepti. Multis eñ vicioꝝ preſtigijs men
tes reproboꝝ tentando decludit. Nunc eñ ꝓmiſſis decipit.
nunc rebus tranſitorijs quaſi neceſſarijs illicit. nunc etiā ipſa
inferni ſupplicia quaſi leuia et tranſitoria ſuggerit. quatenus
miſeroꝝ corda in cupiditatē laſciuiamq; diſſoluat. ſecūq; ad
tartara ducat. Argumenta machinationū malarūq; cogita
tionū ſemina que in cordibus hoīm diabolus fundit. ita ſepe
vndiq; captam implicāt mentē. vt ex qua ꝑte euadere quiſq;
tentauerit. ſine periculo exire nō poſſit. veluti ſi iures hoc face
re. qđ ſi feceris pecces. ſi nō feceris reus piurij ſis. In tāto er
go mali diſcrimine vt euadēdi aditus pateat. minora potius
eligenda ſtꝫ vt maiora vitentur. Dyabolus qñ decipere quēq;
querit. prius naturā vniuſcuiuſq; intendit et inde ſe applicat.
vnde aptam hoīem ad peccandū inſpexerit. Ex ea ꝑte hoīes
dyabolus tentat qua eos pro excreſcente humore facile incli
nari ad vicia cōſpicit. vt ſcđm humoris cōſperſionem adhi
beat et tentationem. Lege Balaam qui in figura dyaboli cō
tra populum dei ex ea ꝑte precepit ꝑnitioſos pretendere la
queos. ex qua ſenſit eos facilius eſſe lapſuros. Nam et qui
aquā alicubi deducit. non eam ꝑ aliam ꝑtem mittit niſi vbi
impetum eius intenderit. Nullus culpam exiſtimet quā ex
cōſperſione ꝓpria ſuſtinet. ſed quātum valet cōtra id qđ tole
rat pugnet. Nam ſi cōpaſſioni ceditur. tentationi vel vicio ne
quaq; reſiſtitur. Ideo diabolus in ſacris eloquijs vehemoth
id eſt animal dicit̄. q2 de celis lapſus ad terras cecidit. iuxta
Pſalmiſtā iumentis inſipiētibus ꝯparatus. Ideo leuiathan

id eſt ſerpens de aquis dicitur quia in huius ſeculi mari vo
lubili verſat̃ aſtucia. Auis vero ꝓpterea nominatur. qꝛ ꝑ ſup
biam ad alta ſuſtollitur. Et recte his tribus vocabulis appel
latur qꝛ pro ſuo merito aerẽ quaſi auis ꝓ carcere meruit. ve
hemoth terrã. qꝛ vt aĩal brutũ in imis delectatur. ſerpens eo
ꝙ in huius ſeculi mari inſana iacteturfluctuatione. Ex inde
eñ. ꝙ per membra ſua dyabolus opatur. ſortitur. vocabula.
ita vt qđ ſinguli agunt incitante illo ipſe nominet̃ ex eo. Quẽ
eñ non decipit dyabolus vnde aĩal eſt. hoc eſt. ꝑ carnis luxu
riã. tentat vnde ſerpens eſt. hoc ẽ cupiditatis ac nocendi ma
licia. Quẽ aũt et ſi decipit. inſidiatur ei vnde auis eſt. hoc eſt.
ſupbie ruina. Undiqꝫ eñ dolos preparat quouſqꝫ inueniat
viam. ꝑ quã incautũ decipiat. Aliud eſt intrare mentẽ cuiuſ
qꝫ diabolum. aliud vero inhabitare. nam et in cordibus ſcõꝝ
dyabolus ingreditur. dum malã ſuggeſtionem inſinuat. ſed
nõ habitat in eis qꝛ in ſuo corpe non eos tranſducit. Qui ve
ro in corpe eius ſtꝫ. ipſos inhabitat. quia ipſi ſunt templum
eius. Et ſi ſubripiat mentibus electoꝝ dyabolus non aũt
in eis requieſcit ſicut in cordibus reproboꝝ. nam calore fidei
mox excitatur vt exeat ab electis. Non nulli quos iam auido
ore dyabolus deuorauerat. rurſus diuini iudicij occulta mi
ſeratione ab eius ore eripiuntur et ſaluti reſtituuntur. Nam
ſepe multos quos antiquus hoſtis luxurie voragine inmer
ſos tenuit. potẽtia diuina ꝑ potentiã ab eius faucibus traxit.
Quõ bonoꝝ interitum ꝓpheta electã dicit eſſe dyaboli eſcã.
dum alibi ſcriptum ſit de illo: Fenum ſicut bos comedet. ni
ſi q|| in oculis dei fenum ſunt qui electus cibus ſꝫm hoĩes eſſe
videntur. Ac per hoc qui de bonoꝝ numero pereunt. apud
hoĩes electi. apud deũ fenũ exiſtunt. Eum dyabolus iam de
glutiſſe dicitur: quem iam perfecto ſcelere deuorare videtur.
Eum vero quem non deglutiuit opis ꝑfectione. ſed tentatio
nũ illecebris mordet vt deuoret. adhuc quaſi in maxilla man
dit. Unde et Paulus habet ſtimulos carnis quibus humili
ter. non habet peccandi ꝑfectionẽ qua deglutiatur. Os dya
boli verba eius ſunt. Uerba vero eius inſpirationes occulte
ſtꝫ, quibus corda hoĩm alloquẽs occultis vrit cupiditatibus

Quidam ob in corrigibilē iniquitatē.qꝛ ſponte nō corrigun tur.immūdis ſpiritibus vexandi traduntur.vt arripiēdi eos demones corpaliter habeant poteſtatē.terroribuſqꝫ eoꝝ afflic ti humilientur.peniteant et ſaluentur. Sicut et Apoſtolus corinthijs ſcribēs dicit: Tradere huiuſmodi hoīem ſathane in interitū carnis vt ſpūs ſaluus ſit in die dn̄i. Utile eſt em̄ quoſdā peccātes vt in aīa ſaluentur.ſathane corpaliter depu tari.quatenus ex p̄ſenti correptione futurū iudiciū timeāt.et de cetero delinquere caueant. Quidam āt poteſtati demonū ad emēdationē deputanť.quidam ꝓ deſpecti ad ſolā ꝑditio nē traduntur. Nunq̄ꝫ vacat diabolus aduerſus hoīem iuſtū. Aut em̄ tribulationes cordis illi exaggarat.aut dolores cor poris ſuſcitat. Hinc eſt qđ apoſtolus ait: Datus eſt mihi ſti mulus carnis mee angelus ſathane qui me collaphizet. Se pe mentē iuſti varijs vexationū doloribus vis demonū cru ciat.vnde et interdum vſqꝫ ad deſperationis anguſtiā coarta tur. Permanēti aūt in dei amore aīe et ipſa talis anguſtia ad meritū proficit. Nam ſiue in aīo ſiue in corpe ꝑ inſtinctū im mundoꝝ ſpirituū quelibet aduerſa iuſtus paciať.ex dei vtiqꝫ ꝑmiſſu id patitur. Et ſi hoc ipm̄ ad dei gloriā humilis refe rat.et dicat qđ pro corpis paſſione Job dixit: Si bona ſuſ cepimus de manu dn̄i. mala quare nō ſuſtineamus: iſte qui ſic loquitur non ſeperať a deo. ſꝫ cōiungitur.qualibet atroci anguſtia torqueatur. Multa iuſtus aduerſa in aīa patiť inſti gatione demonū.ſed talibus tentamētis perire a vita eterna non p̄t.qꝛ pius dn̄s ad damnationē culpe nō reputat qđ de ſue maieſtatis ꝑmiſſu nolens qui patitur portat. Nam pecca mus vbi cupiditate vel voluntate deflectimur. Ubi vero vio lenter addicimur et ſi facinus aut flagiciū non eſt.miſeria tn̄ et pro flagitio et facinore eſt. Sed qui deū pro irrogata lau dat miſeria.cōmiſſo proculdubio caret facinore.

De tentamentis ſomniorū.

Capitulum vi.

P Lerumqꝫ demones in noctibus occurrentes huma nos ſenſus ꝑ viſiones cōturbant.vt formidoloſos et

timidos faciant. Aliquociens etiã ex de deſperatione pecca
toꝝ mentẽ cõuerſi ꝑ ſoporem cõturbant horridaqꝫ gehenne
ſupplicia inmittunt. Nonnunqꝫ aũt et apta impugnatione
graſſantes humana corpa verberant. qđ tamẽ deo ꝑmittẽte
malis fit ad vindictã. iuſtis ad tolerãtie gloriam. Pleruͣqꝫ in
mundi ſpũs eos quos incũbere in ſeculi amore cõſpiciunt.
dormientes quadam vana ſpei proſperitate illudũt. Quoſdã
vero quos formidare aliqua aduerſa preſentiunt. dormiẽtes
inani terrore cõcutiunt. Sicqꝫ miſeroꝝ corda varijs illuſio
nibus tentantes mõ vana proſperitate demulcent. mõ inani
formidine terrẽt. Qui aũt nullis aut raris cõſcij ſũt delictis.
aut nũqꝫ aut raro terroribus fatigant᷑ nocturnis. ſed pacto
ſomno quieſcentes. interdum etiã ꝑ ſoporẽ quedã archana et
miſtica cõtuentur ac vident. Qui ꝟo corda ſua grauioribus
vicijs polluerũt. cõſcientie pauore illuſi ſpẽs tremendas aſpi
ciunt. Fallax em̃ imago mentes miſeroꝝ diuerſis illudit ima
ginibus. et quos vigilãtes in vicia trahit. dormiẽtes fatigat.
vt nũqꝫ ſecuros requieſcere ſinat. Nõnũqꝫ etiã electoꝝ men
tes horrendis imaginibus ſomnioꝝ ſpũs in mundi terrifica
re conantur. et quos vigilantes vicijs tentant nec ſuperant.
acriter dormiẽtes impugnãt. Sancti aũt et ſi ad momentũ
hmõi viſionibus cõmoueant᷑. mox tñ euigilantes illuſionum
vanitates deſpiciunt. intentionemqꝫ ſuã protinus ad deũ cõ
uertunt. Diuerſe qualitates ſũt ſomnioꝝ. Quedam em̃ ex ſa
turitate ſeu inanitione occurrũt. que etiã ꝑ experientiã nota
ſũt. Quedã vero ex ꝓpria cogitatione oriuntur. Nã ſepe que
in die cogitamus. in noctibus recognoſcimus. Nõnulle aũt
viſiones ſpirituũ immundorum fiunt illuſione. Salomone
ꝓbante: Multos inquit errare fecerũt ſomnia et illuſiones
vane. Porro quedã iuſto fiunt mõ id eſt ſupne reuelationis
miſterio. ſicut legit᷑ in lege de Joſeph filio Jacob qui ꝑ ſom
nia fratribus preferendus predicitur. vel ſicut in euãgelio de
Joſeph ſponſo Marie q̃ vt fugeret cũ puero in egiptũ ſom
nio admonetur. Nonnũqꝫ et ꝑmixte accidunt viſiones id eſt
cogitatione ſimul et illuſione. atqꝫ itẽ cogitatiõe et reuelatio
ne. Daniele dicente: Tu inquit rex cogitare cepiſti in ſtratu

tuo q̄d eſſet futurū poſt hec. et qui reuelat miſteria oſtendit tibi que futura ſūt. Et inde ſepe ea in q̄bus cogitationū noſtrarū ſenſum porrigimus. quodam mētis exceſſu reuelant̄ dum requieſcimus. Quāuis nō nulla vera ſint ſomnia. facile tn̄ credi eis non opus eſt. q2 diuerſis imaginationū qualitatibus oriuntur. et vn̄ veniāt raro cōſiderat̄. Tam facile igit̄ ſomnijs fides habēda nō eſt. ne forte ſathanas in angelū luc' ſe tranſformās quēlibet incautū fallat. et aliqua erroris fraude decipiat. Nō nūq̄ interdū demones deceptoria fraude ita quoſdā curioſos obſeruanteſq3 illudūt vt quedā ſomnia nō aliter eueniāt q̄ oſtendunt̄. Ut em̄ in multis fallāt. interdū et vera pronunciāt. Sed quāuis ita accidāt. cōtemnenda ſūt ne forte de illuſione procedāt. recolētes teſtimoniū ſcripture dicētis: Si dixerint vobis ꝛ ita euenerit nō credatis. Somnia ſimilia ſūt augurijs. et q̄ ea intendūt reuera auguriari noſcunt̄. Nō eſſe vera ſomnia que cogitans animus die noctuq3 ſibi imaginat̄. Mentes em̄ noſtre nonnūq̄ ipſa ſibi ſomnia fingūt. Sepe dum priora mala ꝑ triſtē memoriā ad mentē reducunt̄. ꝑ hec gehenne vindictā in nobiſipſis recolēdo imaginamur. Hmōi mentis imaginationes que aut de preteritis admiſſis. aut de futuris ſupplicijs memoria vigilantibus fiunt. et ꝑ viſiones ſomniaq3 occurrūt. et cogitantiū mentes cōcuciunt. Nā vna vi memorie fiunt vtraq3. ſiue vigilātibus ſiue dormientibus nobis. Tali em̄ ammonitōe horribili. pauore etiā ꝑ quietem cōcutimur. et q̄ grauia ſūt qua cōmiſimus. et q̄ dura que ꝑtimeſcimus mentis aſpectu etiā in ſomnio cōtemplamur. Non eſſe peccatum quādo nolentes imaginibus nocturnis illudimur. ſed tunc eſſe peccatum ſi anteq̄ illudamur cogitationis affectibus preueniamur. Luxurie quippe imagines quas in veritate geſſimus. ſepe dormiētibus in animo apparent ſ3 innoxie. ſi non cōcupiſcendo occurrant. Qui nocturna illuſione polluit̄. q̄uis et ſi extra memoriā turpiū cogitationū ſeſe ꝑſentiat inquinatum. tn̄ hoc vt tentaret̄ culpe ſue tribuat. ſuamq3 immundiciā ſtatim fletibus tergat.

De oratione. Capitulū vij

HOc eſt remediū eius qui vicioꝝ tentamētis exeſtuat. vt quociens quolibet tangit̃ vicio. tociens ad orationē ſubdat. qꝛ frequens oratio vicioꝝ impugnationē extinguit. Tamen perſeueranter intendere oportet animum noſtrum orando atqꝫ pulſando. quouſqꝫ importunas deſideriorum carnalium ſuggeſtiones que noſtris obſtrepunt ſenſibus fortiſſima intentione ſuperemus. ac tamdiu inſiſtere. quouſqꝫ perſiſtēdo vincamus. Nam negligentes orationes. nec ab ipſo homine impetrare valent qđ volunt. Quādo quiſqꝫ orat. ſanctum ad ſe ſpiritum aduocat. At vbi aduenerit. confeſtim tentamenta demoniorum que ſe mentibus humanis inmergunt. preſentiam eius ferre non ſuſtinentes effugiunt. Oratio cordis eſt non labioꝝ. Neqꝫ em̄ verba deprecantis deus intendit. ſed orantis cor aſpicit. Qđ ſi tacite cor oret et. vox ſileat. q̄uis homines lateat. deum latere non poteſt qui conſcientie preſens eſt. Melius eſt autem cum ſilentio orare corde ſine ſono vocis. q̄ ſolis ꝟbis ſine intuitu mentis. Nū q̄ʒ eſt ſine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio merorem gignit. Dum enim oramus. ad memoriam culpam reducimus. et magis reos tunc nos eſſe cognoſcimus. Ideoqꝫ cum deo aſſiſtimus gemere et flere debemus. reminiſcentes q̄ʒ grauia ſunt ſcelera que cōmiſimus q̄ꝫqꝫ dira inferni ſupplicia que timemus. Mens qualem ſe in oratione offert. talem poſt orationem ſe conſeruet. Nam nihil proficit oratio ſi denuo cōmittitur vnde iam iterum venia poſtuletur. Ille em̄ precis deſideratum effectum ſine dubio pertipit. qui quod orando ablui poſtulat. delinquēdo nō iterat. Mens noſtra celeſtis eſt et tunc orando deum bene cōtemplatur. qū nullis terrenis curis aut erroribus impedit̃. Apta eſt em̄ ad bonū in ſua natura. in aliena vero turbatur. Pura eſt oratio quā in ſuo tpe ſeculi nō interueniūt cure. lōge aūt eſt a deo animus ꝗ in oratione cogitationibus ſeculi fuerit occupatus. Tunc ergo veraciter oramus qū aliunde nō cogitamus. Sed valde pauci ſtʒ qui tales orationes habeant. Et licet in quibuſdam ſint difficile tn̄ eſt vt ſp ſint. Mens que an̄ orationē vacās a deo in illicitis cogitationibus occupat. dum in orationē venerit cōfeſtim illi imagines reꝝ quas nuper cogitauit oc

currūt aditūq; precis obſtruunt. ne ſe mēs libera ad celeſte deſideriū erigat. Purgandus ē itaq; primū animus atq; a tpaliū rez cogitationibus ſegregandus vt pura acies cordis ad deū vere ⁊ ſimplr dirigat. Nam reuera tūc impetrāda diuina munera credimus. qn̄ ſimplici affectu aſſiſtimus cū oramus. Multis modis interrumpit orationis intentio. dum ſep in curiā vana mūdi ingerūt in cuiuſcūq; orantis animo. Tunc aūt magis dyabolus cogitationes curaz ſeculariū humanis mentibus ingerit qn̄ orantē aſpexerit Duobus modis oratio impedit ne impetrare quiſq; valeat poſtulata. hoc eſt. ſi aut quiſq; adhuc mala cōmittit. aut ſi delinquēti ſibi debita non dimittit. Quod geminū malū dum quiſq; a ſemetipſo abſterſerit. ptinus ſecurus ſtudio orationis incumbit. et ad ea que impetrare precibus cupit mentē libere erigit. Qui leditur nō deſiſtat orare pro ſe ledentibus. alioquin iuxta dn̄i ſententiā peccat qui p inimicis nō orat. Sicut nullū pficit in vulnere medicamentū ſi adhuc ferrum in ea ſit. ita nihil proficit oratio illius cuius adhuc dolor in mente. vel odiū manet in pectore. Tantus debet eſſe orantis erga deum affectus. vt non deſperet precis effectū. Inaniter aūt oramus ſi ſpei fiduciā non habemus. Petat ergo vt Apoſtolus ait: vnuſquiſq; in fide nihil dubitās. nam qui dubitat ſimilis eſt vnde maris q̄ a vento fertur atq; diſpergit. Diffidentia naſcit impetrandi orata. ſi ſe adhuc animus ſentiat circa peccādi affectionē verſari. Non em̄ pt habere precis certam fiduciā qui adhuc in preceptis dei pigritat et peccandi recordatione delectatur. Qui a preceptis dei auertit. qd in oratione poſtulat accipere nō meret. nec impetrat ab illo bonū qd poſcit. cuius legi non obedit. Si em̄ id qd deus precepit facimus. id qd petimus ſine dubio obtinemus. Nā ſicut ſcriptū eſt: Qui auertit aurē ſuā ne audiat legē. oratio eius execrabilis erit. Multū apud deū vtraq; ſibi neceſſario cōmendant vt oratione opatio. et ope fulciat oratio. Vn̄ etiā Hieremias ait: Leuemus corda noſtra cū manibus ad deū. Cor em̄ cum manibus leuat. qui orationē cū ope ſubleuat. Nā quicūq; orat et nō opatur. cor leuat et manus nō leuat. Quiſq; vero opatur ⁊ nō orat. leuat manus et cor nō leuat: Sed q2 opari neceſſe eſt et orare. bn̄

iuxta vtrumq; dictũ eſt. Leuemus corda noſtra cũ manibus ad dñm. ne de negligentia mandatoꝝ corde reprehendamur dum ſalutẽ noſtrã obtinere aut ſola oratione aut ſola opatione cõtendimus. Poſtq̃ bonũ opus agimus. lacrime orationũ fundant. vt meritũ actionis humilitas impetret precibus. Culpabiliter manus ad deũ expandit. qui facta ſua orando iactanter prodit. ſicut phariſeus in templo iactanter orabat: ſeq; magis q̃ deũ de operibus iuſtis laudari volebat. Quorundam oratio in peccatũ cõuertitur. ſicut de iuda proditore ſcribitur. Qui em̃ iactanter orat laudem appetẽdo humanã. non ſolũ eius oratio nõ delet peccatum. ſed etiã ipſa vertitur in peccatũ. Sic iudei vel heretici qui licet ieiunare et orare videantur. eoꝝ tamen oratio nõ delet peccatũ. nec ad purgationis proficit meritũ ſed mutatur pocius in peccatũ. Ideo interdũ oratio electoꝝ in preſſuris eoꝝ differtur. vt impioꝝ ꝑuerſitas augeatur. Uerũ dum iuſti tꝑaliter audiuntur. pro eorum fit ſalute qui eos affligunt. vt dum illis tꝑali remedio ſubuenitur. prauoꝝ oculi ad cõuerſionẽ aperiantur. Unde et trium pueroꝝ frigidus ignis fuit. vt. Nabuchodonoſor deũ verum agnoſceret. Sicut et ꝓpheta in pſalmis ait: Propter inimicos meos eripe me. Proinde tardius exaudiuntur quorundam orationes. vt dum differuntur. fortius excitati maioribus premijs cumulentur. exemplo pruinaꝝ et repreſſione meſſium. in quibus quãto tardius ſata ſemina exeunt. tanto ad frugem cumulatius creſcunt. Quociens orantes nõ cito exaudimur. noſtra nobis facta in oculis ꝓponamus vt hoc ipm quod differtur diuine reputetur iuſticie. et culpe noſtre. Interdum q ꝑſeueranter orantes non cito exaudimur. vtilitatis noſtre eſt non aduerſitatis. Sepe em̃ multos deus nõ exaudit ad voluntatem. vt exaudiat ad ſalutem. Multi orantes nõ exaudiuntur. q2 prouidendo illis deus meliora q̃ petunt reſeruat. ſicut cõtingere ſolet ꝑuulis qui ne in ſcolis vapulent deũ exorant. ſed nõ datur illis poſtulationis effectus quia impeditur talis auditio ad profectum. Non aliter quibuſdam electis. Deprecantur em̃ deũ pro nõnullis vite huius cõmodis vel aduerſis. prouidentia vero diuina tꝑaliter eoꝝ deſiderio minime conſulit. q2 meliora illius in eternũ promit

tit. Oratio priuatis locis oportunis funditᷣ: magiſqꝫ obtentū impetrat. dum deo tm̄ teſte depromitᷣ. Propriū aūt ypocritaꝝ eſt offerre ſe in oratione videntibus. quoꝝ fructus eſt nō deo placere ſed gloriā ab hominibus cōparare. Non in multiloquio exaudiuntur hoīes a deo quaſi plurimis cum ỽbis conentur inflectere. Neqꝫ enī cōciliat eū multiplex orantꝫ ſermo. ſed pura ſinceraqꝫ orationis intentio. Bonum eſt corde ſemꝑ orare bonū etiam et ſono vocis deum ſpiritatibus ymnis glorificare. Nihil eſt ſola voce canere ſine cordis intentione. ſed ſicut ait Apoſtolus: cantantes in cordibus veſtris. hoc eſt nō ſolum voce. ſed et corde pſallentes. Unde et alibi: Pſallam ſpiritu pſallam et mente. Sicut orationibus regimur. ita pſalmoꝝ ſtudijs delectamur. Pſallendi enī vtilitas triſticia corda conſolatur. gratiores mentes facit. faſtidioſos oblectat. inertes exſuſcitat. peccatores ad lamenta inuitat. Nam q̄ꝫuis dura ſint carnaliū corda. ſtatī vt pſalmi dulcedo inſonuerit. ad affectū pietatꝫ animū coꝝ inflectit. Dum xpianū nō vocis modulatio. ſꝫ tm̄ verba diuina que ibi dicuntᷣ debeant cōmouere. neſcio tn̄ quo pacto modulatione canentis maior naſcitur cōpunctio cordis Multi enī reperiuntur qui cauſatus ſuauitate cōmoti ſua crimina plangunt. atqꝫ ex ea ꝑte magis flectuntᷣ ad lacrimas. ex qua pſallentis inſonuerit dulcedo ſuauiſſima. Oratio in preſenti tm̄ vita pro remedio peccatoꝝ effunditur. pſalmoꝝ autem decantatio ꝑpetuam dei laudē demonſtrat in gloriam ſempiternā. ſicut ſcriptū eſt: Beati qui habitant in domo tua dn̄e. in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te. Cuius operis miniſteriū quicūqꝫ fideliter intentaqꝫ mente equitur. quodammodo angelis ſociatur.

De lectione. Capitulū viij

O. Rationibus mundamur. lectionibus inſtruamur. vtrumqꝫ bonum eſt. ſi liceat ſi non leceat melius eſt orare q̄ꝫ legere. Qui vult cum deo ſemꝑ eſſe. frequēter debet orare. frequenter et legere. Nam cum oramus ipſi cum deo loquimur. cum vero legimus. deus nobiſcum loquitur. Omnis profectus ex lectione et meditatione procedit. Que enī neſcimus lectione diſcimus. que autem didicimus

meditationibus cõſeruamus. Geminum cõfert donum lectio ſanctarum ſcripturarum ſiue quia intellectum mentis erudit. ſeu quod a mundi vanitatibus abſtractum hominẽ ad amorem dei ꝑducit. Excitati eñ ſepe illius ſermone ſubtrahimur a deſiderio vite mũdane. atq; accenſi in amore ſapientie tanto vana ſpes mortalitatis huius nobis vileſcit. quanto amplius legendo ſpes eterna claruerit. Geminum eſt lectionis ſtudium primum quomodo ſcripture intelligantur. ſcđm qua vtilitate vel dignitate dicant̃. Erit eñ antea quiſq; promptus ad intelligendum que legit. ſequenter ydoneus ad proferendum que didicit. Lector ſtrenuus potius ad agendum que legit q̃ ad ſciendum erit promptiſſimus. Minor eñ pena eſt neſcire quid appetas. q̃ ea que noueris non implere. Sicut eñ legendo ſcire cõcupiſcimus: ſic ſciendo recta que didicimus implere debemus. Lex dei et premiũ habet et penam legentibus eam. premiũ his qui eam bñ viuendo cuſtodiunt. penam vero in eis qui eam male viuendo cõtemnunt. Omnis qui a preceptis dei diſcedit opere. quociens eadem dei precepta legere vel audire potuerit. corde ſuo reprehẽſus cõfunditur. quia id quod non agit memoratur. et teſte cõſcia interius accuſatur. Unde et Dauid ꝓpheta deprecatur dicẽs: Tunc non cõfundar dum reſpitio in oĩa mandata tua. Grauiter namq; vnuſquiſq; confunditur quãdo mandata dei vel legendo vel audiendo reſpicit. que cõtemnit. Corde eñ reprehenditur dum mandatoꝝ meditatione docetur. quia nõ impleuit opere quod diuina didicit iuſſione.

De aſſiduitate legendi.

¶ Capitulum ix.

NEmo poteſt ſenſum ſcripture ſancte cognoſcere. niſi legendi familiaritate. ſicut eſt ſcriptum: Ama illam et exaltabit te glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Quãdo quiſq; mag; in ſacris eloquijs aſſiduus fuerit. tanto ex eis vberiorem intelligentiam capit. ſicut terra que quãto amplius excolitur. tãto vberius fructificat. Quãto amplius ad quãlibet artem homo cõſcendit. tanto magis ad hoiem ars ipſa deſcendit. ſicut in lege ſcribitur: Moyſes

accendit in montem. et dñs deſcendit. Uerum eſt deocio ſpi
ritali ꝙ ille tm̄ ſecreta diuinoꝝ ſcrutatur mandatoꝝ. qui ab
actione terrene cure reuocauerit animū et ſedula familiarita
te ſcripturis ſanctis inheſerit. Nam ſicut cecus et videns pt
quidem vterqꝫ ambulare. ſed non cōſimili libertate: dum ce
cus pergens quo non videt offendat. videns vero offendicu
la cauet et quo ſit pergendū agnoſcat. Sic et qui nubilo ter
rene cure fuſcatur. ſi tentet dei ſcrutari miſteria non valet. qꝛ
caligine curarum non videt. Quod ille tantumdem efficere
valet qui ſeſe de exterioribus ſeculi curis abſtrahit. et totum
ſe in ſcripturarum meditatione defigit. Quidam habent intel
ligentie ingeniū ſed negligunt lectionis ſtudium. et qđ legen
do ſcire potuerunt. negligendo cōtemnunt. Quidā vero amo
rem ſciendi hñt. ſed tarditate ſenſus prepediuntur. qui tamē
aſſidua lectione capiunt quod ingenioſi ꝑ deſidiam non no
uerunt. Ingeniū tardius et ſi non ꝑ naturam. ꝑ aſſiduitatem
tñ lectionis augmentatꝛ. Nam ꝗ̄uis ſenſus hebetudo ſit. fre
quēs tñ lectio intelligentiā adhibet. Sicut qui tardus eſt ad
capiendū pro intentione tñ boni ſtudij premiū ꝑcipit ita qui
preſtitū ſibi ex deo ingeniū intelligētie negligit. cōdemnatio
ne reus exiſtit. qꝛ donū quod accepit deſpicit et ꝑ deſidiā de
relinquit. Quidam dei iudicio donum ſcie qđ negligūt acci
piunt. vt durius de rebus creditꝭ puniantur. Tardiores aūt
ideo qđ ſcire cupiunt difficulter inueniunt. vt ꝑ maximo ex
ercitio laboris maximum premium habeant retributionis.

De doctrina ſine gratia.

Capitulum x.

D Octrina ſine adiuuante grā ꝗ̄uis infundatꝛ auribus
ad cor nūqꝫ deſtendit. foris quidē ꝑſtrepit. ſꝫ interius
nihil proficit. Tunc aūt dei ſmo infuſus auribus ad
cordis vltima ꝑuenit qñ dei grā mentē interius vt intelligat
tangit. Sicut eīn quoſdā flāma caritatis ſue deus illuminat
vt vitaliter ſapiāt. ita quoſdā frigidos torpenteſqꝫ deſerit vt
ſine ſenſu ꝑſiſtant. Plerīqꝫ acumine intelligendi viuaces ex
iſtunt. ſꝫ loquēdi inopia anguſtantur. Quidā vero in vtriſqꝫ
pollent. qꝛ et ſciendi copiam et dicendi efficaciam habent.

De ſuperbis lectoꝛibus.

Capitulum xi.

P Lericꝫ ſcia accepta ſcripturaꝝ.non ad dei gloꝛiam
ſed ad ſuā laudē vtuntur:dum et ipſa ſcia extollunt.
et ibi peccāt vbi peccata mundare debuerūt.Nunꝗ̃
cōſequuntur legēdo ꝑfectam ſciam arrogantes.Nam ꝗ̃uis
ſapiētes in ſuꝑficie videant.medullitus tn̄ veritatis archana
non tangunt.qꝛ ſuꝑbie nube pꝛepediunt.Semꝑ em̄ ſuꝑbi le
gūt.querūt et nūꝗ̃ inueniunt.Diuine legis penetralia humi
libus et bn̄ ad deū intrantibus patent.pꝛauis autē atqꝫ ſuꝑ
bis claudunt.Nā ꝗ̃uis diuina eloquia in lectione arrogan
tibus ſint apta.in miſterio tn̄ clauſa atqꝫ occulta ſtꝫ.Dū ſer
mo dei fidelibus lux ſit.repꝛobis aūt ac ſuꝑbis quodam mō
tenebꝛeſcit.et vnde illi illuminantur.inde iſti excecantur.

De carnalibus lectoꝛibus et hereticis.

Capitulum xij.

N Equaꝗ̃ legē intelligit qui carnaliter ꝟba legis ꝑcur
rit.ſed is qui eā ſenſu interioꝛis intelligētie pꝛoſpicit.
Nam qui ad lrām legis intendūt.eius occulta pene
trare non pn̄t.Multi em̄ non intelligendo ſpūaliter ſcriptu
ras.nec eas recte ſentiendo in hereſim deuoluti .ſunt atqꝫ in
multis erroꝛibus defluxerūt.In ſolis fidelibus religata ē lex.
teſtante dn̄o per ꝓphetam:Signa teſtimoniū.ſigna legē in
diſcipulis meis.ne eam aūt iudeus intelligat aut hereticus qꝛ
nō eſt xp̄i diſcipulus.Unitatē quippe pacis quā xp̄us docuit
nō ſequuntur.de qua idē dn̄s dicit:In hoc cognoſcēt oēs qꝛ
mei eſtis diſcipuli.ſi dilectionē inter vos habueritis.Scrip
turas heretici ſano ſenſu nō ſapiunt.ſed eas ad errorē praue
intelligentie ducunt.neqꝫ ſemetipſos eaꝝ ſenſibus ſubdunt.
ſꝫ eas ꝑuerſe ad erroꝛem ꝓpꝛium ꝯtrahunt.Doctoꝛes erroꝝ
pꝛauis ꝑſuaſionibus ita ꝑ argumenta fraudulentie illigant
auditoꝛes ſuos vt eos quaſi in labirinthum implicent.a quo
exire vix valent.Tanta eſt hereticoꝝ calliditas.vt falſa veris
malaqꝫ bonis ꝯmiſceant.ſalutaribuſqꝫ rebus plerumqꝫ erro

ris ſui virus interſerūt. quo facilius poſſint prauitatatē ꝑuerſi dogmatis ſub ſpē ꝑſuadere veritatis. Plerūqꝫ ſub noīe catholicoꝝ doctoꝝ heretici ſua dicta cōſcribunt. vt indubitanter lecta credantur. Nonnūqꝫ etiā blaſphemias ſuas latenti dolo in libris noſtroꝝ inſerūt. doctrināqꝫ verā adulterando corrumpunt ſcꝫ vel adijciendo que impia ſunt vel auferendo que pia ſūt. Caute meditāda cautoqꝫ ſenſu probanda ſūt que leguntur. vt iuxta apoſtolica monita teneamus que recta ſūt. et refutemus que contraria veritati exiſtunt. ſicqꝫ in bonis inſtruamur vt a malis illeſi permaneamus.

De libris gentiliū. Capi xiiij

DOcte ideo in libris ſuis venerē impudicā martemqꝫ adulteꝝ deū appellare voluerūt. vt ꝑſuaderet mentes hoīm quaſi deus imitari malū. vt dum libidinoſa ꝑſuaſione ad intentionē eoꝝ flagitia cōfidenter cōmittunt. nō quaſi hoīes ꝑditos. ſꝫ quaſi celeſtes deos imitari videantur. Ideo ꝓhibetur xpianis figmenta legere poetaꝝ. qꝛ ꝑ oblectamenta inaniū fabulaꝝ mentē excitant ad incentiua libidinū. Non eñ ſolū thura offerendo demonibus immolatꝛ. ſed etiā eoꝝ dicta libentius capiendo. Quidam plus meditari delectantur gentiliū dicta ꝓpter tumentē et ornatū ſermonem. q̄ꝫ ſcripturā ſanctam ꝓpter eloquiū humile. Sed q̄d prodeſt in mundanis doctrinis ꝓficere et inaneſcere in diuinis: caduca ſequi figmenta et ad celeſtia faſtidire miſteria: Cauendi ſunt igitꝛ tales libri et ꝓpter amorem ſanctaꝝ ſcripturaꝝ vitandi. Gentiliū dicta exterius verboꝝ eloquētia nitent. interius vacua virtutis ſapientia manēt. Eloquia aūt ſacra exterius incompta ꝟbis apparent intrinſecus aūt miſterioꝝ ſapientia fulgent. Vñ et Apoſtolus: habemus inquit thezaurū iſtum in vaſis fictilibus. Sermo quippe dei occultū habet fulgorē ſapientie et veritatis repoſitū in verboꝝ viliſſimis vaſculis. Ideo libri ſancti ſimplici ſermone cōſcripti ſunt. vt nō in ſapientia verbi ſed in oſtenſione ſpiritus hoīes ad fidem ꝑducerentur. Nam ſi dyalectici acuminis verſutia. aut rhetorice artis eloquentia editi eſſent. nequaq̄ꝫ putaretur fides xpi in

dei virtute.ſed in eloquētie humane argumentis cōſiſtere.nec quemq̄ȝ crederemus ad fidem diuino inſpiramine prouocari ſed pocius verborum calliditate ſeduci. Omnis ſecularis doctrina ſpumantibus verbis reſonans.ac per ſe eloquentie tumorem attollens. ꝑ doctrinam ſimplicem et humilem xp̄i euacuata eſt.ſicut ſcriptū eſt: Nonne ſtultā fecit deus ſapientiā huius mundi: Faſtidioſis atq̄ȝ loquacibus ſcripture ſancte minus ꝓpter ſermonem ſimplicem placent. Gentili em̄ eloquentie comparata videtur illis indigna. ꝙ ſi animo humili miſteria eius intendant.confeſtim aduertunt quantum excelſa ſunt.que in illis deſpiciunt. In lectione non verba.ſed veritas eſt amanda. Sepe autem reperitur ſimplicitas veridica. et compoſita falſitas.que hominem ſuis erroribus allicit.et per liugue ornamenta loqueos dulces aſpergit. Nihil aliud agit amor mundane ſcientie.niſi extollere laudibus hominē. Nam quāto maiora fuerint litteratura ſtudia. tāto animus arrogantie faſtu inflatus.maiore intumeſcit iactantia. Unde et bn̄ Pſalmus ait: Quia non cognoui litteraturā introibo in potentias dm̄. Simplicioribus litteris non eſt preponendus fucus grāmatice artis. Meliores ſunt em̄ cōmunes lrē. quia ſimpliciores et ad ſolam humilitatem legentiū ꝑtinentes.ille vero nequiores.quia ingerunt hominibus ꝑnitioſam mentis elationem. Meliores eſſe grāmaticos q̄ȝ hereticos. heretici enim hauſtum letiferi ſucci hominibus ꝑſuadendo ꝓpinant. grāmaticoꝝ autē doctrina poteſt etiā proficere ad vitam.dum fuerit in meliores vſus aſſumpta.

¶ De collatione. ¶ Capitulum xiiij.

Cum ſit vtilis ad inſtruendum lectio.adhibita autem collatione maiorē intelligentiam prebet. Melius eſt em̄ cōferre q̄ȝ legere. Collatio aūt docibilitatē facit. Nā ꝓpoſitis interrogationibus cunctatio reꝝ excludit.et ſepe obiectionibus latēs veritas apꝓbat. Quod em̄ obſcurū aut dubiū eſt.cōferēdo cito proſpicit. Multū ꝓſunt in collatōe figure. Res em̄ que minus ꝑ ſe aduertuntur.ꝑ cōparationem reꝝ facile capiunt. Nā ſepe ſub ſpē alia ſpiritales cauſas ſcripture diuine inſinuāt et niſi ꝑ aliquā euidentē oſtenſionē

vix apparent occulta legis miſteria. Sicut inſtruere ſolet col
latio. ita cōtentio deſtruit. Hec eñ relicto ſenſu veritatꝫ lites
generat. et pugnando verbis etiā in deū blaſphemiā ingerit.
Inde et hereſes et ſciſmata. quibus ſubuertiꝛ fides. veritas
corrumpitur. ſcinditur caritas. Cōtentioſoꝝ ſtudiū non pro
veritate. ſꝫ pro appetitu laudis certat. tantaqꝫ eſt in his puer
ſitas vt veritati cedere neſciāt. ipſamqꝫ rectāqꝫ doctrinā eua
cuare cōtendant. In diſputatione infideliū cauenda eſt ꝓpoſi
tionū artificioſa ſubtilitas. que callidis obiectionibus retia
tendit. Ita eñ verſutis aſſertionibus prauoꝝ diſputatio in
nodatur. vt recta eſſe ſimulēt que ꝑuerſa ꝑſuadēt. Lectio me
morie auxilio eget. Q̄ ſi fuerit naturaliter tardior. frequēti ta
men meditatione acuitur ac legendi aſſiduitate colligiꝛ. Se
pe ꝓlixa lectio longitudinis cauſa memoriā legentis oblitte
rat. Q̄ ſi breuis ſit ſubmotoqꝫ libro ſententia retractetur in
aīo. tunc ſine labore legiꝛ. et ea que lecta ſtꝫ recolendo memo
ria minime excidunt. Acceptabilior eſt ſenſibus lectio tacita
qꝫ aperta. Amplius eñ intellectus inſtruitur qñ vox legentis
quieſcit. et ſub ſilentio lingua mouetur. Nam clare legendo
et corpus laſſatur vt vocis acumen obtunditur.

De contemplatione et actio ne.

¶ Capitulum xv.

Actiua vita innocentia eſt opeꝝ bonoꝝ. cōtemplati
ua ſpeculatio ſupnoꝝ. Illa cōmunis multoꝝ eſt. iſta
vero paucoꝝ. Actiua vita mundanis rebus bñ vtiꝛ.
cōtemplatiua vero mundo renuncians. ſoli deo viuere delec
tatur. Qui prius in actiua vita proficit. ad cōtemplationē be
ne conſcendit. Merito eñ in iſta ſuſtollitur, qꝛ in illa vtilis
inuenitur. Quicūqꝫ adhuc tꝑalem gloriā aut carnalē affectat
cōcupiſcentiā a cōtemplatione ꝓhibetur. vt poſitus in actua
lis vite oꝑatione purgetur. In iſta eñ prius ꝑ exercitiū boni
oꝑis cuncta exhaurienda ſtꝫ vicia. vt in illa iam pura mentis
acie ad cōtemplandū deū quiſqꝫ ꝑtrāſeat. Et licet cōuerſus
ſtatim ad cōtemplationē cōſcendere cupiat. tñ rōne cogitur
vt prius in actiue vite operatione verſetur. Exemplum enim

actiue vite de Jacob ſume.qui dum ad Rachel hoc eſt ad viſum principiū deſtinaret.que cōtemplationē ſignificat. lia illi.hoc eſt laborioſa vita ſupponitur q̄ actiuā demonſtrat. Sicut ſepultus ab oī negocio terreno priuatur. ita et cōtemplationi vacans ab oī occupatione actiuali auertitur. Et ſicut ab actuali vita conſcendentes in cōtemplationis quiete ſepeliuntur.ita ab actione ſeculi recedentes eos vita actiua in ſe quaſi ſepeliendo ſuſcipit.ac ꝑ hoc vite mūdane actiua vita.et vite actiue cōtemplatiua ſepulchrū eſt. Uiri ſancti ſicut a ſecreto cōtemplationis egrediunt̄ ad publicū actionis.ita rurſus ab actionis manifeſto ad ſecretum cōtemplationis intime reuertuntur.vt intus deū laudent vbi acceperūt vnde et foris ad eius gloriā operant̄. Sicut aquile moris eſt ſꝑ oculū in radium ſolis infigere.nec deflectere niſi eſce ſolius obtentu. ita et ſancti a cōtemplatione ad actualem vitā interdū reflectuntur.cōſiderantes illa ſumma ſic eſſe vtilia.vt tñ iſta humilia ſint paululū noſtre indigentie neceſſaria. Jn actiue vite genere humana intentio ꝑſeueranter incedit.in cōtemplatione aūt ſeſe ꝑ interualla reſumit:q2 diuturnitate cōtemplandi laſſatur. Uiſio aīaliū in Ezechiele.que ibant et nō reuertebant̄ ꝑtinet ad vite actiue ꝑſeuerantiā.et iteꝝ ea aīalia q̄ ibant et reuertebant̄ ꝑtinēt ad cōtemplatiue vite menſurā.in qua dum quiſqꝫ intenderit. ſua reuerberatus infirmitate reflectit̄.atqꝫ iteꝝ renouata intentiōe ad ea vñ deſcenderat rurſus erigit̄. Quod fieri in actiua vita non p̄t.de quaſi quiſqꝫ deflectat vel ad modicū.ſtatim vicioꝝ excipitur fluxu. Oculus dexter ſcādalizans quē euelli dñs precepit.vita cōtemplatiua eſt. Duo oculi in facie.actiua vita et cōtemplatiua in hoīe. Qui igitur ꝑ cōtemplationē ceciderit in errorem:melius eſt ſi euellat cōtemplationis oculū.ſeruans ſibi vnū vite actualis obtutū.vt ſit vtilius illi ꝑ ſimplicē actionē ire ad vitā q̄ꝫ ꝑ cōtemplationis errorē mitti in gehennā. Sepe mēs ad ſumma ab imis erigit̄.et ſepe a ſummis ad infima pondere carnis inclinata reflectit̄. Multos d̄s ex carnalibus ſua grā viſitat.et ad cōtemplationis faſtigiū eleuat multoſqꝫ a cōtemplatione iuſto iudicio deſerit.et lapſos in terrenis operibus derelinquit.

De cõtemptoꝛibus mundi.

Capitulum xvi.

EA que ſeculi amatoꝛibus chara ſunt. ſancti velut ad
uerſa refugiunt. pluſqꝫ aduerſitatibus mũdi gaudent
q̃ꝫ pꝛoſperitatibus delectent̃. Alienos eſſe a deo qui
bus hoc ſeculum ad omne cõmodum pꝛoſperatur. Seruis
aũt dei cuncta huius mũdi cõtraria ſunt. vt dum iſta aduer
ſa ſentiunt. ad celeſte deſiderium ardentius excitentur. Mag
na apud deũ refulget gratia. qui huic mundo cõtemptibilis
fuerit. Nam reuera neceſſe eſt vt quẽ mundus odit diligatur
a deo. Sanctos viros in hoc ſeculo legimus ꝑegrinos eſſe
et hoſpites. Unde et repꝛehenditur Petrus ꝙ tabernaculũ
in monte fieri cogitauit quia ſanctis in hoc mundo taberna
culum nõ eſt quibus patria et domus in celo eſt. Sancti vi
ri ideo cõtemnere cupiunt mundum. et motum mentis ad ſuꝑ
na reuocare. vt ibi ſe recolligant vnde defluxerunt. et inde ſe
ſubtrahant vbi diſperſi ſunt. Iuſti qui rebus honoꝛibuſqꝫ ac
vite blandimentis renunciant. ꝓinde ſe ab oĩ terrena poſſeſ
ſione moꝛtificant vt deo viuunt. ideoqꝫ ſeculi huius blanditi
as calcant vt validioꝛes ad vitam illã de huius vite moꝛtifi
catione cõſurgant. Cuncta quippe tꝑalia quaſi herbe viren
tes areſcunt et tranſeunt. ideoqꝫ et pꝛo eternis rebus que nũ
q̃ꝫ areſcunt. recte iſta dei ſeruus cõtemnit quia in eis ſtabilita
tem nõ aſpicit. Qui poſt renunciationẽ mundi ad ſupernam
patriã ſanctis deſiderijs inhiat. ad hac terrena intẽtione qua
ſi quibuſdã pennis ſubleuatus erigit̃. et in quo lapſus erat ꝑ
gemitũ conſpicit. et vbi ꝑuenerit. cũ gaudio magno intendit.
Qui vero a cõtemplationis require reflexus in curis huius
ſeculi incidit. ſi ad memoꝛiam ſui reuertatur. pꝛotinus inge
meſcit. quãtumqꝫ fuerint tranquilla que perdidit et q̃ꝫ confu
ſa ſint in quibus cecidit. ex ipſa laboꝛis ſui difficultate cog
noſcit. Quid enĩ in hac vita laboꝛioſius q̃ꝫ terrenis deſiderijs
eſtuare. aut quid hic ſecurius q̃ꝫ huius ſeculi nihil appetere?
Qui enĩ hunc mundũ diligunt. turbulentis eius curis et ſol
licitudinibus cõturbantur. Qui aũt eum odiunt nec ſequun

tur interne quietis trãquillitate fruentes. future pacis requiem quã illic expectant. hic quodammõ habere iam incboant.

De ſanctis qui ſe a cõſortio ſeculi ſeparant. ¶ Capitulum xvij.

SAncti viri funditus ſeculo renunciãtes. ita huic mũdo moriuntur vt ſoli deo viuere delectentur quanto ꝙ ab huius ſeculi cõuerſatione ſe ſubtrahũt. tanto interne mentis. acie preſentiã dei et angelice ſocietatis frequentiam cõtemplantur. Malorum tam praua ſunt opera manifeſta. vt hi qui ſupnam patriam deſiderant. nõ ſolum mores eoꝝ ſed et cõſortia fugiantur: Quidam etiam corporaliter ſeparari deſiderant ab iniquis. vt coꝝ non inuoluuntur delictis. Nonnulli et ſi non corporali diſceſſu ſpiritali tamen ab eis intentione recedunt qui et ſi cõmunes ſtꝫ conuerſatione diſcreti tamẽ ſtꝫ corde vel ope. Et licet ſepe ĩ medio carnaliũ vitã. deus ꝓtegat electoꝝ. tamen ſatis rarũ eſt vt quiſ ꝗ inter ſeculi voluptates poſitus a vicijs maneat illibatus. in q̃bus et ſi nõ cito implicet᷑. aliq̃ñ tamẽ attrahitur. Neqꝫ eñ diu tutus eſſe poterit qui periculo ꝓximus fuerit. Uia ſine offendiculo :vita monachi ſine cupiditatis et timoris impedimẽto. Dum eñ quiſ ꝗ a cõſortio mũdi abſtrahitur. nec cupiditas eũ obligat cõſentientẽ. nec cruciat ſentientẽ. Bonũ eſt corpaliter remotũ eſſe a mũdo. ſꝫ multo eſt melius voluntate. vtrũ ꝗ vero pfecte. Ille ergo pfectus eſt qui huic ſeculo et corpe et corde diſcretus eſt. Onager vt ait Job cõtemnit ciuitatem. et monachus cõmunem ſecularium ciuium cõuerſationem. Hi aduerſa vite noſtre appetunt. proſpera cõtemnunt vt dũ ab eis hec vita deſpicitur. futura inueniatur.

De preceptis altioribus monachorum. ¶ Capitulum xviij.

ALia ſtꝫ precepta que dantur fidelibus cõem vitã in ſeculo agentibus. atqꝫ alia ſeculo hinc renũciantibus Illis eñ dicit᷑ vt ſua oĩa bene gerãt. iſtis vt ſua oĩa derelinquãt. Illi preceptis generalibus aſtringuntur. iſti precepta generalia pfectius viuẽdo trãſcendunt. Ad pfectum nõ

ſufficit niſi vt abnegatis oībus ſuis etiā ſe ipm̄ quiſq₃ abne
get. Sed q̄d eſt ſe ipm̄ abnegare. niſi voluntatibus ꝓprijs re
nunciare? vt qui ſupbus erat ſit humilis. qui iracundus. eſſe
ſtudeat manſuetus. Nā ſi ita quiſq₃ renunciat que poſſidet oī
bus. vt ſuis nō renūciet moribus. nō eſt xp̄i diſcipulus. Qui
em̄ renunciat oībus rebus ſuis. ſua abnegat: qui vero renun
ciat moribus prauis. ſemetipſum ſcʒ abnegat: Unde et dn̄s:
Qui vult inquit poſt me venire. abneget ſemetipſum.

De tempore monachorum.

Capitulum xix.

QUi nō rigida intentōe monachi profeſſionē ſectanť:
quāto ſupni amoris ꝓpoſitū diſſolute appetunt. tāto
procliuius ad mundi amorē denuo reducunť. Nam
profeſſio non pfecta. pn̄tis vite repetit deſideria. in quibus et
ſi nondum ſe monachus alliget ope. iam tn̄ alligat cogitatio
nis amore. Longe quippe a deo eſt animus cui hec adhuc vi
ta dulcis et eſt. Iſte em̄ quid de ſupnis appetat. q̄d ve de infi
mis fugiat neſcit. Nam ſicut ſcriptum eſt: qui apponit ſcien
tiā apponit et dolorē. Quātum em̄ quiſq₃ potuerit ſupna ſcire
que appetat tanto de infimis acrius quibus inheret dolere
debet. Propter hoc em̄ ⁊ Jacobus apoſtolus dicit: Miſeri
eſtote. lugete et plorate. riſus veſter in luctū cōuertatur et gau
diū in merorē. Hinc etiā dn̄s: Beati inquit qui lugent qm̄
ipſi cōſolabuntur. Et rurſum: ve vobis qui ridetis. qm̄ flebi
tis. Qui ad hoc cōuerſionē ſanctitatis pretendit. vt alijs quā
docq₃ preeſſe deſideret. iſte non diſcipulus xp̄i ſed prauitatis
ſectator exiſtit. quia non pro deo ſʒ pro ſeculi honore portare
ſtudet crucis xp̄i laborem.

De humilitate monachi vel opere.

¶ Capitulum xx.

SUmma virtus monachi humilitas. ſummum viciū
eius ſupbia eſt. Tunc aūt ſe quiſq₃ monachū iudicet
qn̄ ſe minimū exiſtimauerit. etiā cum maiora virtutū
opa geſſerit. Qui mundum deſerūt et tn̄ virtutes preceptoꝝ
ſine cordis humilitate ſequuntur iſti quaſi de excelſo grauius

corruunt. q2 deterius p virtutū elationē deijciuntur q̄ꝫ p vicia prolabi potuerūt. Omnis dei ſeruus de ſuis meritis nō debet extolli. dum poſſe videat ex inferioribus ſibi p̄latiores alios fieri. Nouerit aūt oīs ſanctus ſe alterius nō preponere ſanctitati. Semper em̄ cōſcia ſerui dei humilis eſſe debet et triſtis. ſcꝫ vt p humilitatē non ſupbiat. et p vtilem merorem cor ad laſciuiā non diſſoluat. Dei ſeruus dum bonū aliquod opus agit. vtrum ei ad boni remunerationē ptineat que facit. incertus ē. ne forte diſcuſſione celeſtis iudicis reus penſetur. et in his que dei ſtꝫ. negligenter aut ſupbie aliq̄d operaſſe inueniatur. Ideoqꝫ pro hoc ipſo triſtis merenſqꝫ efficit atqꝫ indeſinenter turbat reminiſcēs proculdubio ſcriptū eſſe: male dictus qui facit opus dn̄i negligenter. Nā veraciter cōdemnamur ſi p torporem ea que bona ſtꝫ agimus. Dei ſeruū ſine intermiſſione legere orare et op̄ari oportet: ne forte mentem ocio debitam ſpiritus fornicationis ſubripiat. Cedit em̄ labori voluptas. animū aūt vacantē cito preoccupat. Contuere Salomonem p ocium multis fornicationibus inuolutū. et per fornicationis vicium vſqꝫ in idolatriam lapſum.

De monachis qui curis ſeculi occupantur. Capitulum xxi.

HI qui pro dei timore ſeculo renunciant ⁊ tñ curis rerum familiariū implicant. q̄ nāto ſe rerꝫ ſtudijs occupant tāto a caritate diuina ſeipſos ſeparant. Qui ſimul ⁊ terrenis parere curis et diuinis exercere ſtudēt. vtrūqꝫ cōplectere ſimul nō valent. Nā duas curas pariter ineſſe pectori humano nō poſſe. et duobus ſeruientē dominis vtriſqꝫ placere difficile eſſe. Niſi prius a ſecretioribus corde expellat importuna ſeculariū multitudo curarꝫ. aīa que intrinſecus iacet nequaqꝫ reſurgit. Nā dum ſe p innumeras ſeculi cogitationes ſpargit. ad cōſiderationē ſui ſe nullatenus colligit. Arguitur eorꝫ tepor q̄ deo vacare volentes et mūdo renunciāt et curas ꝓprias aſpernantur. ſꝫ dum ꝓpinquorꝫ vtilitates ꝓcurāt. a dei amore ſe ſeparāt. Uir ſpiritalis ita prodeſſe debet ſue ꝓpinquitati. vt dum illis gratiā carnis preſtare ſtudet. ipſe a ſpiritali ꝓpoſito nequaqꝫ declinet. Multi em̄ monachorꝫ

amore parentū nō ſolum terrenis curis. ſed etiā forenſibus iurgijs inuoluuntur.et profuoꝝ tpali ſalute ſuas animas pdiderūt. Interdū ordinata diſcretio ē dum negatur primo qḋ preſtaṫ extraneo. vt noueris nō ꝓhiberi pietatis officiū ſ; negari carnalitatis affectū. Parentibus em̄ carnaliter preſtaṫ. qḋ extraneis pie impendiṫ. Sicut nrā nobis nō odienda eſt aīa ſed eius carnales affectus odio habere debemus. ita nec parentes odio a nobis habendi ſtꝫ. ſed eoꝝ impedimēta que nos ab itinere recto prepediunt. dum tñ dñs ita precipiat nobis parētes amare ſicut et animas noſtras. Figurā ſcōꝝ viroꝝ renunciantiū ſeculo vaccas deſignaſſe allophiloꝝ archā dei geſtantes. Nam ſicut ille pignoꝝ affectibus a recto itinere minime digreſſe ſtꝫ. ita et vir ſanctus mundo renuncians parentele obtentu non debet a bono impidiri propoſito.

De his qui a deo mūdi amore prepediuntur. ¶ Capitulum xxij.

Multi cupiunt cōuolare ad gratiā dei. ſ; timent carere oblectamenta mundi. Prouocat quidem eos amor xp̄i. ſ; reuocat cupiditas ſeculi. Qui proinde obliuiſcuntur voti. qꝛ capiunṫ illeceberis vanitatis. Quecūꝗ mens procellis mūdi huius inuolueris. lignū cōſcende crucis vt a mari id ē tempeſtate huius ſeculi libereris. Nā nullus te a lacu mortis humane ſaluabit. niſi xp̄s eruerit. Qui ſeculo renūciare diſpoſuit. trāſgreſſiouis reatu aſtringiṫ. ſi votū mutauerit. Atrociter em̄ in diſcuſſione diuini iudicij arguēdi ſtꝫ. qui qḋ profeſſione ſpoponderāt. implere ope cōtempſerūt. Mirabiliter cōparatur ſimilitudo a voluptatibus mūdi conanti redire ad deū retinentibus ſeculi. ei qui dormitans exurgere conantur et ſopore ſomni depzimiṫ. Ille em̄ ad bonū nouit redire et voluptatū faſcibus nō ſinitur. iſte melius elegit vigilare ſ; ſoporis torpore tenet. A bono in deterius lapſos ſup carbones frigidos fieri nigriores. qꝛ p torporē mentis ab igne caritatis dei extincti ſtꝫ. et p mundi appetitū a luce ſupne illuminationis priuati nigredine peccatoꝝ fuſcantur. Quidam intentionē bone opationis metu extinguunt inope. nec pmittuntur infirma mente deſiderata pficere. et cū indigere

in mundo metuunt. a gloria ſuꝑna ſemetipſos abſcindunt. Multis cōſilioꝝ argumentis inſidiatur eis dyabolus in acquirendo plurima. qui in paucis et modicis nouerāt eſſe cōtenti. Opponit igitur in eoꝝ mentes futuras filioꝝ egeſtates perſuadet habere plura vnde ſibi egeniſqꝫ ſufficiat. quatenus his blandimentis intentionē bone deuotionis ſubuertat atqꝫ in terrenis lucris deceptam mentē reducat. Multis argumētis inſidiatur dyabolus eis qui renunciant ſeculo. vt eius ſe iteꝝ amori ſubſternant. Grauius aūt illos in cōcupiſcentijs ſeculi ferit. quos poſt renunciationē ad mundi amorem reduxerit. Et maxime ꝑ cenodoxiam ſubijcit ſibi dyabolus monachum. vt quē per ſeculi amorem retinere non potuit. ab humilitatis culmine ſubtrahat. et ſuꝑbie tumore ſibi ſubditum faciat. Dei ſeruus ſempꝛ fallentis diaboli preuidere debet inſidias. et magꝫ in bonis operibus debet adhibere cautelam. neꝑ vanam gloriā perdat ſemetipſum ac pereat. cunctaqꝫ bona amittat que recte agendo obtinuerat.

De iactantia. Capi. xxiiij

Tam in factis qꝫ in dictis cauenda ē iactantia. flenda tū eſt ruina ſibi queqꝫ magis qꝫ deo placere. et laudē ab hoībus cōparare. Vanus et erroris eſt animus plenus. famā appetere et ad capiendā terrenā laudem ſtudiū dare. Circūſpice temetipm̄ hō. nihilqꝫ tibi arroges debis q̄ in te ſtꝫ preter peccatū. Non declinat ad dexterā. qui nō ſibi ſꝫ deo tribuit bona q̄ agit. neqꝫ ad ſiniſtrā ſe vertit q̄ de diuina indulgentia peccādi licentiā nō preſumit. hoc eſt qđ ꝓpheta ait: Hec via ābulate in ea neqꝫ ad dexterā neqꝫ ad ſiniſtrā declinātes. Veꝝ eſt qꝛ natura expetit delectari in laudibus. ſed tunc recte ſi in deo non in ſe quiſqꝫ laudetur. ſicut ſcriptū eſt: In dn̄o laudabitur anima mea. Sepe vanam gloriā cōtemnendo. in aliud genus elationis inciditur dum in ſe quiſqꝫ gloriatur ꝓ eo cōtemnat ab hoībus laudē. Quibuſdam cōceſſum eſt tm̄dem bene agere et fructum boni operis nō habere. qđ ipſi ſibi auferūt ꝑ ſtudiū humane iactantie. Sempꝛ ſuā aſpiciant feditatē qui vane glīe fauores diligūt et ꝑdidiſſe bonū opus dolcant qđ pro humana oſtentatione fecerunt.

Amator vane glorie vnde poſſit ſe laudari agere non quieſ
cit.ſubinde illi vires vanitatis.prauus appetitus auget. Bo
ni operis inchoatio non debet cicius palam ad hoim cogni
tionẽ venire.ne dum boni inchoatio.humanis oculis reſera
tur.a virtute pfectionis inaneſcat intentio ſanctitatis. Ante
maturitatis enim tempus meſſes cito pereunt germinaq; inuti
lia fiunt.Uirtutes ſanctorum per oſtentationis appetitũ domi
nio demonũ immundorum ſubijciuntur. ſicut Ezechias rex q
diuicias ſuas chaldais p iactantiã prodidit.et ppterea peritu
ras per pphetam audiuit.vt ſignificaret dei ſeruum virtutes
ſuas dum vnde glorie ſtudio prodiderit.ſtatim demones ſuo
rum operum dominos facere ſicut ille p oſtentationẽ chaldeos
rerum dominos fecit. Optima eſt illa diſcretio.vt et nota ſint
opa noſtra ad dei agendam gloriã.et occulta p elatione vitã
da humana.Ille aũt debet publicare bonũ qd agit.qui pfec
ta humilitate fundatus.nulla iã elatione cõtingitur.nam is
qui ſe intelligit adhuc amorẽ laudis pulſari.facta bona in oc
culto agat.ne forte qd egerit perdat. Interdũ viri ſancti dũ
cupiunt funditus ſuã mutabilitatẽ corrigere.aliquãto tumo
re tangunt elationis ſue cõſcij actionis iuſticie.ſed ab huius
ſubreptionis malo humilitatis cõpunctione purgant. Uiri
ſancti nõnunq; quoſdam de ſe audientes inſtruunt. et tñ in
his alta ſe cõſideratione cuſtodiunt.ne dum alios a terrena
intentiõe erigunt.ipſi in terrene laudis appetitu demergant.
Quidam p incautã virtutũ iactantiã relabunt ad vicia.et qui
dam dum viciorum impulſum frequẽter plangũt. de ipſa infir
mitate p humilitatẽ validius cõualeſcunt. Plerũq; vtile ẽ ar
rogantibus deſeri deo. quatenus ſue infirmitatis conſcij ad
humilitatẽ redeant et humiles poſt caſum exiſtant. Nonnul
li falſa opinione arrogantie ſe eſſe pfectos/exiſtimãt.dum nõ
ſint qui abortis tentionibus innoteſcãt. Tanto quiſq; fit ve
ritati vicinior.quãto ſe eſſe longius ab ea fuerit arbitratus.
Hoc enim humilitatis eſt.que deo hoiem iungit. Ceterum iac
tantia oculos quibus videri poterat claudit. Sicut ſolis ra
dius dum conſpicitur acies oculi hebetatur.ſic et qui immo
derate altiora ſe ſcrutatur.ab intentione veri obtundit. Si
cut aquila ex alto ad eſcas collabit.ſic homo de alto bone cõ

uerſationis ꝑ carnalem appetitum ad inferiora demergitur.

De hypocriſi. Capi. xxiiij

Hypocrita verba ſanctoꝝ habet. vitam non habet et quos ꝑ ſermonem doctrine genuerit. non fouet exem plis ſed deſerit. qꝛ quos verbo edificat. vita et mori bus deſtruit. Hypocrite ſimulatores dicuntur qui iuſti non eſſe querunt ſed tm̄ videri cupiunt. Hi mala agunt. et bona profitentur. Per oſtentationē quippe boni apparent. ꝑ actio nem vero mali exiſtunt. Omnia pn̄t a ſimplicibus vicia ppe trari. ſimulatio vero et hypocriſis non cōmittitur niſi a ma le aſtutis ꝑ calliditatē valentibus vicia ſub ſpecie virtutū ce lare et non verā ſanctitatē obycere. Sancti non ſolū gloriā ſupra modum ſuū omnino nō appetunt. ſed etiā hoc ip̄m vide ri refugiunt quod eſſe meruerunt. Hypocrite aūt malicie ſue occulta regentes ante oculos hoīm quadam innocentie ſanc titate ſe veſtigunt vt venerentur. Quibus bene diuina voce dicitur: Ue vobis hypocrite qꝛ ſimiles facti eſtis ſepulchris de albatis. que foris quidem apparēt hoībus ſpecioſa. intus vero plena ſtꝫ oſſibus mortuoꝝ. Jta et vos quidem foris ap paretis hoībus iuſti. intus vero pleni eſtis auaritia et iniqui tate. Dupliciter damnantur hypocrite. ſiue ꝑ occulta iniqui tate. ſiue pro apta ſimulatione. Ex illo em̄ cōdemnantur. qꝛ iniqui ſtꝫ. ex iſto qꝛ oſtendunt quod non ſtꝫ. Nō ſemꝑ latent hypocrite. nam et ſi in principio ſui quidam non pateant. pri us tamen q̄ꝫ vita eoꝝ finiatur q̄ꝫ ſimulate vixerint detegun tur. Omne em̄ ſincerum ꝑmanet. Nā que ſimulata ſtꝫ diutur na eſſe non pn̄t. Non eoꝝ deſperanda eſt ſalus qui adhuc ali quid terrenū ſapiunt dum poſſint et in occultis agere vnde iuſtificentur. Hi em̄ meliores ſunt hypocritis eo ꝙ mali ſint in apto et in occulto boni. Hypocrite vero in occulto mali ſunt. et bonos ſe palam oſtendunt. Hypocritā iuſtus argue re prohibetur ne deterior caſtigatus exiſtat. dicente Salo mone: Noli arguere deriſorem ne oderit te.

De inuidia. Capitulū xxv

L Iuor alieni boni ſuū ponit auctorem. Nam vnde bonus proficit. inde inuidus cōtabeſcit. Hoīes praue viuentes ſicut de bonoꝝ lapſibus gratulant. ita de eoꝝ recte factus boniq; pſeuerantia cōfunduntur. Inuidus membrū eſt dyaboli. cuius inuidia mors introiuit in orbem terraꝝ. Sicut et ſupbus membrū eſt dyaboli de quo ſcriptū eſt. Omne ſublime videt. et ipſe eſt rex ſup oēs filios ſupbie. Nulla eſt virtus que nō habeat cōtrariū inuidie malū. Sola miſeria caret inuidia. q2 nemo inuidet miſero. cui reuera nō liuor obijcitur ſ3 ſola miſericordia adhibet. Multi et bonos imitari volunt et de bonoꝝ profectibus inuidie liuore tabeſcunt. Quo fit vt nec illi corrigantur a malo ſuo. ſed p inuidentiā deteriorent. et bonos a recto ſtudio quātum in ipſis eſt. ſi potuerint deprauare conentur. Quādo malos boni proficere vident. nō ſcādalizentur ſed quē ſint finē habituri maxime cogitent. Hoc oīs inuidus alienis virtutibus preſtat. qđ beato Job ſathan preſtitit. Nā dum emulatur proſperitatibus. cōmouit aduerſa. Sed dum credidit eū dyabolus poſſe pſternere. inde eius aucta ſu̾3 merita atq; inde claruerūt probabiliora paciencie documenta. Ita requirūt inuidi aditum male fame. per quā bonoꝝ vitam maculent. ſicut querebant oſtium ſodomite. quo domū Loth nocituri introirent. Illi vero cecitate erroris pcuſſi parietes videbant. oſtiū non inueniebant. nō aliter inuidi viuendo velut parietē virtutes diſſimulant vicia vero pquirunt p que coꝝ cōſcientiam vrant.

De ſimulatione. Capi. xxvi

F Raudulentie genus in modū pharetre ſubtiliter inſidiaꝝ ſagittas celat. vt falſam faciat ſecuritatē decipiatq; callide eū cōtra quē molit occulte. Cauendus ē inimicus qui manifeſtus eſt. ſed magis ille qui videri non pt. Facile em̄ vincimus q̄ videmus. que aūt non videmus difficile a nobis expellimus. Raro nocetur hō ab extraneis. ſi ſui eū non ledant. Magis em̄ inſidijs noſtroꝝ q̄s alioꝝ periclitamur. Latent ſepe venena circū lita melle verboꝝ. Et tam diu deceptor bonitatem ſimulat quouſq; fallendo decipiat.

De odio. Capitulū xxvij

NOn homines ſʒ vicia odio habenda ſunt. Flebiliter aūt deplorandi ſunt. qui odio in fratrem tabeſcūt et cōtra alios pniciosum animi dolū ſeruant. A regno eñ dei ſeſeparāt. qui ſemetipſos a caritate diſſociant. Sicut mater eccleſia praue ab hoībus hereticis premitur. ſʒ tamen eos venientes ad ſe benigna caritate amplectit. ita et ſinguli noſtrū quoſcūqꝫ inimicos ſuſtinemus. reuertentes materna imitatione amplecti ſtatī debemus. Cito eſt ignoſcendū cuiqꝫ dū veniā poſtulat. Nō poſſe peccata dimitti ei qui in ſe peccanti debita nō dimittit. Formam eñ nobis indulgentie deus ex merito conditionis noſtre inpoſuit. ita dum orare nos precepit. Dimitte nobis debita nrā. ſicut et nos dimittimus debitoribus noſtris. Juſtū eſt eñ dei iudiciū. tantūqꝫ peccatori a ſe indulgeri oſtēdit quātum alterutro vnuſquiſqꝫ in ſe oſtenſo indulget. Quidam de ſuis fidētes meritis pigre in ſe delinquētibus veniā preſtant. ſed nihil proficit eſſe illibatū a culpa qui non eſt paratus ad veniā. dum potius hec magna ſit culpa. qñ tardius relaxant fraterna delicta. Qui fratrē ſibi tardius recōſiliat: deū ſibi tardius placat. Fruſtra eñ ꝓpiciari ſibi deū querit. qui cito placari in proximū negligit.

De dilectione. Capi. xxviij

DUo ſūt erga dilectionē proximi conſeruanda. vnū ne malū quis inferat. alterū vt bonū intendat. Primū vt caueat ledere. ſequēter vt diſcat preſtare. Amicitia eſt aīoꝝ ſocietas. Hec quippe a duobus incipit. Nā minus qꝫ inter duos dilectio eſſe nō poterit. Antiqui eñ dixerūt de ſocietate duoꝝ vnā eſſe animam in duobus corpibus ꝓpter vim ſcʒ amoris. ſicut in actibus apoſtoloꝝ legimus: Erat illis cor vnū in aīa vna. nō qꝛ multa corpa vnā habeāt animā. ſed qꝛ vinculo et igne caritatis cōiuncti vnū oēs generaliter ſine diſſenſione ſapiebāt. Amicicia et ꝓſperas res dulciores eſſe facit et aduerſas cōmunione tēperat. leuioreſqꝫ reddit. qꝛ dum in tribulatione amici cōſolatio adiungitur. nec frangit

animus nec cadere patitur. Tūc vere amicus amatur. ſi non
ꝑ ſe ſed ꝑ deo ametur. Qui vero ꝑ ſe amicum diligit inſipien
ter eum amplectitur. Multū in terra dimerſus eſt. qui carna
liter hoīem moriturū plus diligit q̄ȝ oportet. Qui enī intem
peranter amicum amat. pro ſe magis illum q̄ȝ pro deo amat.
Quātum ergo bonus eſt qui pro deo fratrem diligit. tm̄ per
nicioſus qui eum pro ſeipſo amplectitur. Plerumqȝ diligit in
alio homo. quod odit in ſe. vtpote in infantibus. Amamus
enī quādam eoꝝ ignauiam. et tamen odimus. qꝛ ignaui eſſe
volumus. Sic lapides equos et cetera quelibet diligimus.
ſed tamen nolumus hoc eſſe etiam ſi poſſumus.

¶ De fictis amicis. ¶ Capitulum xxix.

CIto per aduerſa fraudulentus ꝓz amicus. Nam in
ꝓſperitate incerta eſt amicicia. nec ſcitur vtrū ꝑſona
an felicitas diligatur. Sepe ꝑ ſimulationē amicicia
colit̄. vt q̄ nō potuit apte decipe. decipiat fraudulenter. Tūc
quiſqȝ magꝭ fit pietati iuſticieqȝ diuine cōtrarius. qn̄ deſpicit
amicū aliqua aduerſitate ꝑcuſſum. Qua in re et ſibi occaſio
nē mercedis tollit. et erga ꝑcuſſionē ꝓximi crudelis exiſtit. ve
luti actū eſt inter Lazarū vlceroſum diuitēqȝ ſupbum. Per
aduerſa igit̄ et proſpera cōprobat̄. ſi vtriqȝ vere diligat̄ deus ⁊
ꝓximus. qꝛ dū aduerſa ꝓcedunt. amicus fraudulētus detegit̄
ſtatimqȝ deſpicit quē ſe diligere ſimulauit. amicicia certa nul
la vi excludit̄. nullo tp̄e aboletur. Ubicūqȝ ei ſe verterit tem
pus illa firma eſt. Rari ſtꝫ amici qui vſqȝ in finē exiſtant cari.
Nā multos a caritate aut aduerſitas tp̄is aut cōtentio que
libet. actionis auertit. Sepe ⁊ ꝑ honores quorundā mutant̄
et mores. et quos ante cōglutinatos caritate habuerunt. poſt
q̄ȝ ad culmen honoris venerint. amicos habere deſpiciunt.

De amicicia munere orta. Capitulum xxx.

INter veros amicos amicicia ex beniuolentia oritur.
inter fictos benificio adiungitur. Non ſtꝫ fideles in
amicicia quos munus nō gratia copulat. Nam cito
deſerūt niſi ſꝑ acceperint. Dilectio enī que munere glutinat̄.

codē ſuſpenſo diſſoluit. Illa ꝑo eſt amicitia que nihil querit ex rebus amici niſi ſolā beniuolentiā. ſcȝ vt gratis amet amantem. Plerūq; amicitia ex neceſſitate vel indigētia naſcitur vt ſit ꝑ quē quiſq; quod deſiderat cōſequatur. Ille aūt eam veraciter querit. qui nihil egendo eam appetit. Nam illa ex inopia breuis et et fucata. iſta pura atq; ꝑpetua.

De cōcordia maloꝝ. C.xxxi

Amicitia in rebus tm̄ bonis habenda eſt. Nam qui ea in malo vtuntur. nō ſibi amici ſȝ inimici exiſtunt. Concordiā maloꝝ cōtrariā eſſe bonoꝝ. Et ſicut optandū eſt vt boni pacē habeāt inuicē. ſic optandū eſt vt mali inuicē ſint diſcordes. Unanimitatē quippe maloꝝ bonoꝝ eſſe cōtrariā Paulus apoſtolus approbat: q̄ malos cōtra ſe diuidit quos in necē ſuā cōcordaſſe cōſpexit. Inde ⁊ in lege. mare rubrū hoc ē cōcordia maloꝝ hoīm: diuidit. vt electoꝝ via tendens ad beatitudinē non impediat. Impeditur autē iter bonoꝝ. ſi mare hoc eſt. vnitas non diuidatur iniquoꝝ.

¶De correptione fraterna. ¶Capitulum xxxij.

Non debet vicia aliena corripere. qui adhuc vicioꝝ cōtagionibus ſeruit. Improbum eſt em̄ arguere queq; in alio qd adhuc deprehendit in ſemetipſo. Qui veraciter fraternā vult corripere ac ſanare infirmitatē. talem ſe preſtare fraterne vtilitati ſtudeat. vt eum quē corripere cupit humili corde ammoneat et hoc faciens ex cōpaſſione que ſi cōmunis periculi ne forte et ipſe ſubiciat tentationi. Sicut viri ſpiritales alieni peccati emendationē expectāt. ita proterui delinquētibus deridendo inſultant. et quātum in ipſis eſt eos in ſanabiles putant. nec inclināt cor ad cōpaciendi miſericordiā. ſed ſupbientes deteſtant atq; blaſphemat. Nonnunq; accidit vt intra amicos aliqua redargutionis enutrita diſcordia. maiorē poſtea caritatē ꝑturiat. vt pote dum corriguntur ea que diſplicere in amico vident. et hoc quidē primū nō ſine quadā emulatiōe ammonitus ſuſcipit. ſȝ correptus poſt modū gratias agit. At cōtra multi pro praua leſione vim caritatis reſcindunt. et ab amore dilectionis ꝑ ſe ꝑhenniter re

trabunt. Pleriq; correptionē ſuā officiū caritatis exiſtimant. pleriq; ꝟo hoc ipm qđ ex caritate corripiunt ad iniurie cōtumeliā trahūt. Vñ euenit vt ex eo deteriores efficiantur. ꝑ qđ emendari obediēdo potuerūt. Salubriter accipiūt iuſti quociēs de ſuis exceſſibus arguunt. Supflua aūt eſt humilitas eoꝝ. qui ſe geſſiſſe accuſant que nō admiſerūt. Qui ꝟo ſine arrogātia bona facta ſua ꝓnunciat. ꝓculdubio nequaꝗ̄ peccat. Eſt quorundā excuſatio ꝑuerſoꝝ q̄ dum ꝓ ſuis facinoribus arguuntur. ꝟba iuſtoꝝ ꝓcenſura declināda abijciunt ſeruantes ſe diuino iudicio quo puniendi ſt; durius. dum tꝑaliter cōtemnunt iudicari ſeſe ab hoībus. Iniquis moleſta eſt veritas ꝛ amara diſciplina iuſticie. nec delectantur niſi placentia ꝓprie imbecillitat; iniuſticie fecūdi et ſteriles veritati. ceci ad cōtuendā lucē ꝛ oculati ad tenebraꝝ aſpiciendū errorē. Corda reproboꝝ lubrica ſt; ad malū cōſentiendū et fluxa. ad bonū vero cōſentiendū duriſſima. Probat Salomon et iuſti emendationē correpti. ꝛ ſtulti obſtinationē admoniti. dicēs: Doce iuſtū et feſtinabit accipere. De ſtulto aūt ait: Qui erudit deriſorē. ipſe ſibi facit iniuriā. Nōnullos tāte eſſe prauitatis hoīes. q̄ dum ipſi a malo corrigi negligūt. corripientiū vitā falſa criminatōe detractāt ꝛ ad ſui ſceleris ſolaciū vſurpāt ſimul falſo cōpererint qđ ad infamiā bonoꝝ obiciant. ſicut eſt illud ex Salomone: Bona in malū cōuertit impius. et in electis imponit maculū. Ve aūt illi q̄ et ſuā renuit vitā corrigere. et bonoꝝ non deſinit detrahere fame. Pleriq; mali ſimiles ſibi malū defendūt et patrocinio ſuo prauos cōtra correptionē bonoꝝ ſuſcipiūt. ne vñ diſplicēt emendent. adijcientes in ſe aliena delicta. vt non tm̄ de ſuis malis. ſed etiā de alioꝝ facinoribus puniantur quoꝝ peccata defendunt.

De prepoſitis eccleſie.

Capitulum xxxiij.

VIr eccleſiaſticus ꝛ crucifigi mundo ꝑ mortificationē ꝓprie carnis debet. et diſpenſationē eccleſiaſtici ordinis. ſi ex dei voluntate ꝑuenerit. nolens quidem ſed humilis gubernandā ſuſcipiat. Multis intercipit ſathanas

fraudibus eos qui vire et ſenſus vtilitate preſtantes. preeſſe
et prodeſſe alijs nolunt. et dum eis regimen animaꝝ imponi
tur rēnuut. conſultius arbitrantes ocioſam vitam agere q̄
lucris animaꝝ inſiſtere. Quod tamen decepti agnnt ꝑ argu
mentum dyaboli fallentis eos ꝑ ſpeciem boni. vt dum illos
a paſtorali officio retrahit. nequaq̄ proficiant qui coꝝ ver
bis atq̄ exemplis inſtrui poterant. Sancti viri nequaq̄ oc
cupationum ſecularium curas appetunt. ſed occulto ordine ſi
bi ſuꝑ inpoſitas gemunt. Et q̄uis illas ꝑ meliorem intentio
nem fugiant. tamen ꝑ ſubditam mentē portant. Quas quidē
ſumoꝑe ſi liceat vitare feſtinant. ſ; timentes occultā diſpenſa
tionē dei ſuſcipiunt qđ refugiunt. exercēt qđ vitare noſcunt.
Intrāt eñ ad cor et ibi cōſulūt velit q̄d occulta volūtas dei.
ſeſeq̄ ſubditos debere eſſe ſummis ordinationibus cognoſcē
tes humiliant ceruicem cordis iugo diuine diſpenſationis.

De in dignis prepoſitis.

Capitulum xxxiiij.

Non ſꝫ ꝓmouendi ad regimē eccleſie q̄ adhuc vicijs
ſubiacēt. Hinc eſt qđ preceptū eſt Dauid nō edifica
re viſibile templū q2 ſanguinū vir. id ē belli frequētia illi eſſet.
Qua figura illi ſpiritaliter admonent qui vicioꝝ adhuc cor
ruptioni ſꝫ dediti. ne templū edificent. hoc eſt. eccleſiā docere
ne preſumāt. Nō debet honoris ducatū ſuſcipere q̄ neſcit ſub
iectis tramite vite melioris perire. Neq̄ enim quiſq̄ ad hoc
tm̄ preficit vt ſubditoꝝ culpas corrigat et ipſe vicijs ſeruiat.
Qui nō ſe dignū ad epiſcopatum exiſtimat locū eius qui dig
nus eſt non preoccupet. Nam tam ſanctū eſt ſacerdocij no
men vt nulla vicioꝝ nota maculari ſe ſinat. Grauius eñ cō
demnabit. qui indignus ſuſcipit qđ non meretur. Qui regi
men ſacerdocij cōtendit apparere. añ in ſe diſcuciat. ſi vita ho
nori ſit cōgrua. Et ſi non diſcrepat. humiliter ad id ad qđ vo
catur accedat. Reatū quippe culpe geminat. ſi quiſq̄ cū culpa
ad ſacerdotale culmen aſpirat. Heu me miſerū in explicabili
bus nodis aſtrictū. Si eñ ſuſceptū regimē eccleſiaſtici ordi
nis retineā criminis cōſcius timore cōcutior. ſi ꝓ̄o deſerā ne
deterior ſit culpa ſuſceptū gregē relinquere amplius formido.

vndiqꝫ miſer metuo. et in tāto rei diſcrimine qd̓ ſequar igno ro. Uniuſcuiuſqꝫ caſus tāto maioris ē criminis. quāto et pri us qꝫ caderet erat virtutis. Precedentiū nāqꝫ magnitudo vir tutū. creſcit ad cumulū ſequentium delictoꝝ. Pleriqꝫ ſacerdo tes ſue magis vtilitatis cauſa qꝫ gregis preeſſe deſiderāt. nec vt pſint pſules fieri cupiūt. ſꝫ magꝭ vt diuites fiant ⁊ honorē tur. Suſcipiūt em̄ ſublimitatis culmē non p paſtorali regi mie ſed p ſolius honoris ambitōe atqꝫ abiecto ope dignita tis. ſolā nōis appetūt dignitatē. Dū mali ſacerdotes deo igno rante non fiant. tn̄ ignorantur a deo. ipſo per pphetam teſtāte. Principes extiterūt ſꝫ non cognoui. ſꝫ hoc neſcire dei. repro bare eſt.

De indoctis prepoſitis.

Capitulum xxxv.

Sicut iniqui et peccatores miniſteriū ſacerdotale aſſe qui prohibentur ita indocti et imperiti a tali officio retrahuntur. Illi em̄ exemplis ſuis vitā bonoꝝ cor rumpūt. iſti ꝟo ſua ignauia iniquos corrigere neſciunt. Quō docere poterunt. qd̓ ipſi nō didicerūt: Deſinat locū docendi ſuſcipere. qui neſcit docere. Ignorantia quippe preſulum. vite non cōgruit ſubiectoꝝ. Cecus em̄ ſi ceco ducatum prebuerit. ambo in foueam cadunt. Sacerdotes indoctos p Eſaiam pphetam dn̄s improbat dicens: Ipſi inquit paſtores ignora bant intelligentiam. Et iteꝝ: Speculatores ceci omnes id eſt imperiti epiſcopi. Neſcierunt inquit: vniuerſi canes muti non valentes latrare. hoc ē plebes cōmiſſas valentes reſiſten do malis per verbum doctriue defendere.

¶ De doctrina et exemplis pposito ꝝ. ¶ Capitulū xxxvi.

Tam doctrina qꝫ vita clarere debet eccleſiaſticus doc tor. Nam doctrina ſine vita arrogantē reddit. vita ſine dnctrina inutilem facit. Sacerdotis predicatio operibus cōfirmanda eſt. ita vt qd̓ docet ꝟbo. inſtruat exem plo. Uera eſt illa doctrina quā viuendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt. qꝫ ſi bonū quod quiſqꝫ ſermone predicat. ex plere ope negligat. Tunc em̄ vtiliter predicatio pfertur qn̄ efficaciter adimplet̄. Unuſquiſqꝫ predicator et bone actionis

et bone pdicationis habere debet ſtudiū.nam alterū ſine alte
ro non facit pfectum.ſed precedit iuſtum bn̄ facere.vt ſequen
ter bene poſſit docere. Omnis vtilis doctor plebibus ſubiec
tis ita ſe preſtare debet.atq; inſiſtere doctrine: vt quāto cla
ret v̄bo.tanto clareſcat et merito. Nam q̄ aplus Timotheo
precipit cū omni imperio docere.nō hortatur ad tumorē ſup
bie.ſed ad bonā actionē et vite auctoritatē.videlicet ne liber
tatē preberet peccandi.ſi bn̄ doceret et male viueret. Unde ꝛ
dn̄s: Qui ſoluerit vnū de mandatis iſtis minimis et ſic do
cuerit.minimus erit in regno celoꝝ. Uides q̄ auctoritate ma
giſterij caret.qui quod docet non facit. Sicut in nūmiſmate
metallum figura et pondus inquiritur. ita in omni doctore
eccleſiaſtico.quid ſequatur quid doceat.qūo viuat. Per qua
litatem igitur metalli doctrina.per figurā ſimilitudo patrum.
per pondus humilitas deſignatur. Qui vero ab his tribus
diſcrepauerit.non metallum ſed terra erit.

¶ De his qui male docēt et male viuunt. Capitulū xxxvij.

Nterdum doctoris vicio etiā ipſa vera doctrina vi
leſcit.quia dum nō viuit ſicut docet ipſam quā predi
cat veritatem cōtemptibilē facit. Arcus perſus eſt
lingua magiſtroꝝ docentiū bene et viuentiū male. Et ideo
quaſi ex pverſo arcu ſagittam emittunt dum ſuā prauā vitā
ꝓprie lingue ictu cōfodiunt. Qui diuina predicāt et ex eiuſdē
predicationis dignitate viuere minus curant.hn̄tes verbum
dei in ore et in ope non hn̄tes.multa bn̄ docentes.nihil autē
opantes.imitantur Balaam ariolum.qui corruens ope.ap
tos habuit oculos ad cōtuendam lucem doctrine. Qui bene
docet et male viuit.tanq̄ es aut cymbalū ſonū facit alijs.ipſe
tamen ſibi manet inſenſualis. Qui bene docet et male viuit.
q̄ docet bene viuentibus proficit. q̄ vero male viuit ſe ipm
occidit.ſicut ſacerdos qui ſi digne agit vt ſacerdotem decet.
miniſteriū eius et ipſi et alijs vtile eſt. In digne aūt viuens.
alijs quidē vtilis eſt loquēdo.ſe aūt interficit praue viuēdo ac
p hoc quo in illo mortuū eſt ꝓprium eius eſt.qđ vero viuit in
eo.id eſt ſacrum miniſterium alienum eſt. Qui bene docet et
male viuit. equatur cereo.qui bonā quidem alijs lucē preſta
re.ſe vero in malis ſuis conſumere videtur atq; extinguere.

Qui bene et male viuit. videtur bonū malo cōiungere. lucem tenebris cōmiſcere. veritatem mendatio mutare.

De exemplis prauoꝝ ſacerdotum. Capitulum xxxviij.

SEpe p quos iuſticia docet. p ipſos peccati morbus irrepit et mors ad plebes ꝑtranſit. ſcʒ vel dum male docent. vel dum praua faciunt. Pleriqꝫ ſacerdotes et clerici praue viuentes forma ceteris in malū exiſtunt. qui in bonis exemplū eſſe debuerūt. Hi eñ quoſcūqꝫ exemplo male cōuerſationis ſue ꝑdunt. de illis rationē ſine dubio redituri ſt̄. Ex carnaliū prepoſitoꝝ exemplo plerūqꝫ fit vita deterior ſubditoꝝ. et plebis merito fiunt tales ſacerdotes. qui exemplo deteriore populū deſtruant nō edificentur. Ex merito eñ. plebis nonnūqꝫ epiſcopi deprauantur. quatenus procliuius corruant qui ſequuntur. Capite languente cetera corporis membra inficiuntur. Unde ⁊ ſcriptum eſt: Omne capud languidum et omne cor merens a planta pedis vſqꝫ ad verticem nō eſt in eo ſanitas. Capud eñ languidū eſt doctor agens peccatū. cuius malū ad corpus ꝑuenit. dum eo vel peccante vel praue docente preſtifer langnor ad plebes ſubditas trāſit. Deteriores ſt̄ qui ſine doctrinis ſeu exemplis vitā moreſqꝫ bonoꝝ corrumpūt his q̄ ſubſtātias alioꝝ ꝑdiaqꝫ diripiunt. hi eñ ea q̄ extra nos ſt̄ ſed tñ nrā auferūt: corruptores ꝟo moꝝ ꝓrie noſipſos diripiunt. qm̄ diuicie iuſtoꝝ mores eoꝝ ſunt. Multū ergo diſtant damna morū a damnis temporaliū rerum. dum iſta extra nos ſt̄ mores vero in nobis.

De prepoſitis carnalibus. Capitulum xxxix.

PRouidentia plerūqꝫ diuini cōſilij ordinant prepoſiti mundana et exteriora ſectantes vt dum tꝑalibus rebus ſe totos impendūt ſpiritales tutiorē vitā cōtemplationis exerceant. Quia dure ſt̄ quiete viuere volentiū ſarcine curaꝝ epiſcopaliū ꝓuidet ſepe d̄s curis debitos ſecularibus. ad ſuſceptionē regiminis. vt dū hi exteriora ſine tedio procurāt ſpiritales rebus interioribus ſine impedimēto rerū

terrenaꝝ deſeruiant. Dei ergo ordinationē accuſant a quo inſtituunt qui epiſcopos cōdemnant.dum minus ſpiritualia ſed magis terrena ſectant. Ex diuini eñ tabernaculi diſpoſitione ob iniurias mūdi ferendas.et turbines quoſdā inſtitui epiſcopos ſecularibus curis inſiſtentes.vt hi q interius ſuperna deſiderant nullo terreno obſiſtente negocio liberius hoc qđ amāt intendant. Nō eſt itaqꝫ iudicādus a plebe rector inordinatus.dum magis nouerit ꝓpli ſui fuiſſe meriti ꝑuerſi regimē ſuſcepiſſe pontificis. Nam ꝓ meritis plebiū diſponit a deo vita rectoꝝ. Exemplo dauid peccāt ad cōparationē principū.qui ex merito plebis preuaricant. Sententia damnant Cham filij noe:qui ſuoꝝ prepoſitoꝝ culpas in publico produ͞t.ſicut Cham qui patris pudenda nō operuit:ſ3 deridenda mōſtrauit. Habituri ſt̄ Sem meritū et Jafeth qui reuerenter operiunt que patres ſuos exceſſiſſe cognoſcūt.ſi tñ patrum facta nō diligant ſed tm̄ operiant nec imitent. Nam ſt̄ qui p̄poſitos ſuos ꝑuerſe iudicāt.dum terrenis ſtudijs eos plus viderint eſſe intentos ſi vel parū iā ipſi de ſpiritalibus cogitauerint. Rectores ergo a deo iudicādi ſt̄.a ſuis aūt ſubditis nequaqꝫ iudicādi ſt̄.exemplo dn̄i.qui ꝑ ſe vendentes columbas et nūmularioꝝ menſas ꝓprio euertit flagello et ꝓiecit a templo.vel etiā ſicut dicit pſalmiſta:Deus ſtetit in ſynagoga deoꝝ.in medio aūt deos diſcernit. Ꝙ ſi a fide exorbitauerit rector.tūc erit arguendus a ſubditis.pro moribus vero reprobis tolerandus magis q̄ꝫ diſtringendus a plebe eſt.

¶De iracundis doctoribus. ¶Capitulum xl.

IRacundi doctores ꝑ rabiē furoris diſcipline modū ad immanitatē crudelitatis cōuertūt.et vñ emēdare ſubditos poterant.inde pocius vulnerant. Ideo ſine menſura vlciſcitur culpas prepoſitus iracundus.q2 cor eius diſperſum in reꝝ curis nō colligit in amorē vnius deitatis. Mens eñ ſolita in diuerſis chatena caritatis nō aſtringit. ſed male laxata male ad omnem occaſionem mouetur.

¶De ſuperbis doctoribus. Capitulum xli.

BOnus doctor et in humilitate ſeruat diſciplinā.et ꝑ diſciplinā non incurrit ſuꝑbiam. Elati aūt paſtores plebes tyrānice premunt.nō regūt.quiqꝫ nō dei ſ3 ſuā

gloriā a ſubditis exigunt. Multi ſūt qui in verbo doctrine nō humiles ſed arrogantes exiſtunt. qui et ipſa recta que predicant. nō ſtudio correctionis ſed vicio elationis annunciant. Multi ſūt qui non ex cōſultu edificandi ſed ex tumore ſupbiendi docent. nec vt proſint ſapientes ſūt. ſz vt ſapientes videantur docere ſtudent. Eſtimatio praua arrogantiū ſacerdotū per quā imitantur ſanctos rigore diſcipline et ſequi negligūt caritatis affectione videri volunt rigida ſeueritate. ſed formā humilitatis preſtare nequeunt. vt magis terribiles q̄ȝ mites aſpiciantur. Supbi doctores vulnerare potius q̄ȝ emendare nouerunt. Salomone teſtante. qui ait: In ore ſtulti virga ſupbie. q2 increpando rigide feriunt ⁊ cōpati humiliter neſciunt. Bn̄ alieni peccati curanda vicia ſuſcipit. qui hoc ex cordis dilectione et humili cōſcientia facit. Ceterum qui delinquētem ſupbo vel odioſo aīo corripit: non emendat ſed percutit. Quicquid em̄ proternus vel indignantis animus protulerit. obiurgantis furor eſt. non dilectio corrigentis.

¶ De humilitate prepoſitoꝝ. ¶ Capitulum xlij.

Qui preficit ad regimē. taliter erga diſciplinā ſubiectorum preſtare ſe debet. vt non ſolū auctoritate. verꝫ etiam humilitate clareſcat. Sed tamen ita erit in eo virtus humilitatis. ne diſſoluatur vita ſubditoꝝ in vicijs. atq̄ȝ ita auctoritas aderit ptātis. ne p tumorem cordis ſeueritas exiſtat immoderationis. Hec eſt em̄ in dei ſacerdotibus vera diſcretio qua nec per libertatē ſupbi nec per humilitatem remiſſi ſint. Hinc eſt q̄ ſancti cum magna conſtantia redarguerunt etiā principum vicia in quibus cum ſumma eſſet humilitas loco tamē neceſſario libere tranſgreſſores iuſticie increpabant. Aliqn̄ etiam ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores. qm̄ facta ſubditoꝝ iudicantur a nobis noſtra vero deus iudicat. Agnoſcat epiſcapus ſe eſſe cōſeruum plebis. non dominū. verum hoc caritas non cōditio exigit.

De doctrine diſcretione.

¶ Capitulum xliij.

Non oībus vna eademq̄ȝ doctrina eſt abbibenda. ſed p qualitate morum diuerſa exhortatio erit doctoꝝ.

Nam quoſdam increpatio dura. quoſdam vero exhortatio corrigit blanda. Sicut periti medici ad varios corpis morbos diuerſo medicamine ſeruiunt.ita vt iuxta vulnerũ varietates medicina diuerſa ſit. ſic et doctor eccleſie ſingulis q̇buſq3 hoībus cõgruum doctrine remediũ adhibebit.et q̇d cuiq3 oporteat pro etate pro ſexu ac profeſſione annunciabit. Non oībus ea que ſt3 clauſa aperienda ſt3. Multi ſt3 eñ qui capere non pñt.quibus ſi indiſcrete manifeſtentur.ſtatim aut detrabunt aut negligũt. Prima quippe prudentie virtus eſt eam q̃3 docere oporteat exiſtimare perſonam. Rudibus populis ſeu carnalibus plana atq3 cõmunia non ſumma atq3 ardua predicãda ſt3. ne immenſitate doctrine opprimantur potius q̃3 erudiantur. Unde et Paulus apoſtolus ait: Non potui vobis loqui quaſi ſpiritalibus ſ3 quaſi carnalibus. tãq̃3 puulis in xp̃o lac vobis potũ dedi non eſcã. Carnalibus quippe animus.nec alta nimis de celeſtibus nec terrena cõuenit predicare.ſ3 mediocriter. vt inicia eo2 moreſq3 deſiderãt edoceri. coruus dum ſuos pullos viderit albi coloris nullis eos cibis alit.ſ3 tantundem attendit donec paterno colore nigreſcant.et ſic illos frequẽti cibo reficit. Ita et eccleſie doctor ſtrenuus niſi eos quos docet viderit ad ſuã ſimilitudinem penitentie cõfeſſione nigreſcere. et nitore ſeculi depoſito lamentationis habitũ de peccati recordatione induere vtpote adhuc exterioribus.hoc eſt carnalibus.non aperit intelligentie ſpiritales profundiora miſteria ne dum audita nõ capiunt.prius incipiant cõtemnere q̃3 venerari mandata celeſtia. Aliter eſt agendum erga eos qui noſtro cõmittuntur regimini ſi offendunt atq3 aliter cum his qui nobis cõmiſſi non ſt3 qui ſi iuſti ſunt venerandi ſunt.ſi vero delinquunt pro ſola caritate vt locus eſt corripiendi ſunt.non tamen cũ ea ſeueritate ſicut hi qui nobis regendi cõmiſſi ſunt. Prius docendi ſt3 ſeniores plebis.vt p eos infra poſiti facilius doceantur. Uñ et apoſtolus.hec inquit:cõmendo hoībus fidelibus qui idonei ſunt et alios docere. Ingeniũ boni doctoris eſt incipere a laudibus eo2 quos ſalubriter obiurgatos corrigere cupit.ſicut apoſtolus ad corinthios facit quos a laudibus inchoat et increpa

tionibus probat. Sed erãt apud corinthios qui et laude et increpatione digni eſſent. ille vero indiſcrete loquitur. qui ſic vtra〈que〉 oibus loquitur vt oibus vtra〈que〉 cõuenire videantur.

De ſilentio doctoꝝ. Ca. xliiij

Pro malo merito plebis aufertur doctrina pdicationis. Pro bono merito audientis tribuit ſermo doctoris. In ptãte diuina conſiſtit cui deus doctrine verbum dare vel cui auferre. Et hoc aut pro dicentis aut ꝓ audientis fit merito. vt mõ pro culpa plebis auferat̃ ſermo doctoris. modo vero ꝓ vtilibus meritis tribuatur. Nam et bonus docet bonũ. et malus malũ. et bonus malũ. et malus bonum. qđ tamen fit iuxta meritũ populoꝝ. Non oia tpa congruunt doctrine. ſm Salomonis ſententiã dicentis: Tempus tacendi et tempus loquẽdi. Non quidem ꝑ tumorẽ ſed ꝑ diſcretionẽ ꝓpter maloꝝ incorrigibilẽ iniquitatẽ. nõnunq̃ electos oportet a doctrina ceſſare. Interdum doctores eccleſie calore caritatis ardentes cõticeſcunt a docendo q2 nõ eſt qui audiat. teſtante ꝓpheta qui ait: Ciuitates auſtri clauſe ſũt et non eſt qui aperiat. Qui docendi accepit officiũ interdum ad tempus facta proximi taceat. que ſtatĩ corrigere nequaq̃ exiſtimat. Nã ſi corrigere p̃t et diſſimulat veꝝ eſt q᷑ cõſenſum alieni erroris habeat. Plerin〈que〉 ſancti doctores ꝓ mali ptinacia quia iniquos emendare nequeunt his tacere diſponunt. ſed calorem ſpiritus feruoris quo aguntur ferre non ſuſtinentes. iterum in increpationem proſiliunt iniquorum.

De prebẽda ſacerdotali protectione in plebe. Capitulum xlv.

Quibus docẽdi forma cõmiſſa eſt multũ ſubeunt periculi ſi cõtradicentibus veritati reſiſtere voluerint dũ Propheta doctorẽ eccleſie inſtruat. ad ſummũ vſ〈que〉 iuſticie ꝑuenire: cũ dicit ſuꝑ montẽ excelſum aſcende tu qui euãgeliſas ſyon. ſcʒ. vt ita preemineat merito ſicut et gradu. Sequenter ne forte debeat a docendo timore reſtringi audiat: Exalta in fortitudine vocem tuam et noli timere. Unde et

Hieremie ita dn̄s ait: Accinge lumbos tuos et ſurge loque re ad eos ne formides a facie eoꝝ. nec em̄ timere te faciā vultum eoꝝ. vnde apparet. q2 et nō timere donū dei eſt. Qui pſonam potentis accipit. et veritatē loqui ptimeſcit. grauis culpe mulceat̄ ſententia. Multi em̄ ſacerdotes metu ptātis veritatem occultāt. et habentur rei qui a bono ope vel a iuſticie predicatione rei alicuius formidine aut ptāte terrente auertuntur. Sed heu prochdolor inde metuunt. q2 vel amore reꝝ ſecularium implicant̄. vel q2 aliquo facinoris ope cōfunduntur. Multi preſules eccleſiaꝝ timentes ne amiciciā ſeculariū perdant et moleſtiā odioꝝ incurrāt. peccantes nō arguunt ꝛ corripere pauperū oppreſſores verentur: nō ptimeſcentes qđ de veritate ſint reddituri rōem. pro eo ꝙ cōticeſcūt de plebibus ſibi cōmiſſis. Quādo a potentibus paupes opprimunt̄. ad eripiendos eos boni ſacerdotes ꝓtectionis auxiliū ferūt nec verentur cuiuſquā inimicitiaꝝ moleſtias. ſed oppreſſores pauperū palā arguunt. increpāt. excōmunicāt. minuſqꝫ metuūt eoꝝ nocēdi inſidias etiā ſi nocere valeant. Paſtor em̄ bonus animā ſuā ponit ꝓ ouibus. Sicut puigil paſtor cōtra beſtias oues cuſtodire ſolet. ita ꝛ dei ſacerdos ſup gregē xp̄i ſollicitus eſſe debet. ne inimicus vaſtet. ne pſecutor infeſtet ne potentioris cuiuſqꝫ cupiditas vitā pauperū inquietet. Praui āt paſtores nō habent curā de ouibus. ſꝫ ſicut legitur in euāgelio de mercenarijs. vident lupum venientē et fugiunt. Tunc em̄ fugiunt quādo potentibus tacent. et malis reſiſtere metuunt.

De diſciplina ſacerdotis in his qui delinquunt. ¶ Capitulum xlvi.

Sacerdotes ꝓ populoꝝ iniquitate damnant̄. ſi eos aut ignorantes nō erudiāt. aut peccantes nō arguāt. teſtāte dn̄o ad ꝓphetā: Speculatorē dedi te domui iſrahel. Si nō fueris locutus vt ſe cuſtodiat impius a via ſua. ille in iniquitate ſua morieт̄. ſanguinē aūt eius de manu tua requirā. Sic em̄ Heli ſacerdos ꝓ filioꝝ iniquitate damnatus eſt. et licet eos delinquētes ammonuerit. ſꝫ tamē nō vt oportebat redarguit. Sacerdotes exquirere dn̄t peccata populoꝝ et ſagaci

ſollcitudine vnūquemq; probare. iuxta teſtimonium dn̄i ad
Hieremiam loquentis: Probatorem inquit dedi te in popu
lo meo robuſtum: et ſcies et probabis vias eoꝝ. Sacerdo
tes ſtudio corrigendi facta perſcrutari debent ſubiectoꝝ. vt
emendatos lucrifacere poſſint. Sicut aūt peccatorē cōuenit
argui. ita iuſtū non exulcerari. Sacerdotes curā debent ha
bere de his qui pereunt. vt eoꝝ redargutione aut corrigant
a peccatis. aut ſi incorrigibiles exiſtūt. ab eccleſia ſeparentur.
Atrociter arguuntur qui decipiendo peccantes non ſolū qꝛ
non arguunt pro peccato. ſed etiā adulanter decipiunt. dicen
te ꝓpheta: Et erunt qui beatificant populū iſtum ſeducentes
et qui beatificant precipitati. Atrociter iteꝝ arguuntur qui
peccantem non recipiunt. ſed deſpiciunt et ſpernunt. nec alte
rius delictū tanq̄ ꝓprium ingemiſcūt. De talibus ꝑ Eſaiam
dn̄s cōminans dicit: Qui dicunt recede a me. nō appropin
ques mihi qꝛ immundus es. Iſti fumus erunt in furore meo.
ignis ardens tota die. Inde eſt ꝙ Apoſtolus oībus omnia
factus eſt. non imitatione erroris. ſed cōpaſſionis miſeratio
ne. ſcꝫ vt ita vicia aliena fleret. quēadmodum ſi tali et ipſe im
plicaretur errore. Boni paſtores populi debēt delicta defle
re: et totos ſe planctibus tradere. imitantes Hieremiā ꝓphe
tam dicentem: Quis dabit capiti meo aquā. et oculis meis
fontem lachrimaꝝ. ⁊ plorabo die ac nocte interfectos populi
mei. Tanq̄ ꝓpria igitur delicta. plebis peccata ſacerdos fle
re debet. ſꝫ affectu cōpaciendi non accuſatione cōmiſſi. Non
nulli preſules gregis quoſdam ꝓ peccato a cōmunione eijci
unt. ſed qualiter poſt viuere debeant. ad melius exhortando
nō viſitant. Quibus cōgrue ſermo diuinus increpans cōmi
natur: Paſtores qui paſcitis populū meū. vos diſperſiſtis
gregē meū. eieciſtis et non viſitaſtis eos. ecce ego viſitabo ſuꝑ
vos maliciam ſtudioꝝ veſtroꝝ. Bonoꝝ ſtudiam ſacerdotū
multa diligentia etiā praua plebium facta perquirūt. vt dum
in minimis ſubditoꝝ peccatis ſe acerrimos preſtāt. de maiori
bus malis cautos ſibi ſubiectoſq; ac ſollicitos faciant. Si
cut medici morbos imminentes curādos ſuſcipiunt. futuros
vero ne irrepant. medicine obiectu quadam preſcientia ante

ceduntita et doctores boni ſic ea que male acta ſũt reſecant.
vt ea que admitti pñt ne ꝑpetrentur doctrina ſua ſuccurente
preueniant. Qui blādo ꝟbo caſtigatus nō corrigitur. acrius
neceſſe eſt vt arguať. Cum dolore eñ abſcindenda ſũt que le
uiter ſanari non pñt. Qui admonitus ſecrete de peccato cor
rigi negligit. publice arguendus ē. vt vulnus qđ occulte ſana
ri neſcit manifeſte debeat emendari. Manifeſta peccata non
ſũt occulta correptione purganda. Palam eñ ſũt arguendi q̄
palam nocent. vt dum apta obiurgatione ſananť. hi qui eos
imitando deliquerāt corriguntť. Dum vnus corripiť plurimi
emendanť. Utilius eſt eñ vt ꝓ multoꝝ ſaluatione vnus cō
demnetur. q̄ꝫ ꝑ vnius licentiā multi periclitenť. Ita cōtra de
linquētes ſmo ē proferendus. ſicut eius q̄ corripiť expoſtu
lat ſalus. Et ſi opus eſt aliquā medicamēti aſperitatē ꝟboꝝ
predicatōe aſpergere. lenitatē tñ corde opus eſt retinere. Doc
tores nōnunq̄ꝫ durius feriunt increpationibus ſubditos. q̄
tñ a caritate eoꝝ quos corripiunt nō recedūt. Sepe eccleſie
cenſura arrogantibus videť eſſe ſupbia et qđ a bonis pie fit.
crudeliter fieri putatur a prauis. qꝛ nō diſcernūt recto oculo
qđ a bonis recto fit aīo. Notandū eſt vehementer ab oī pon
tifice vt tāto cautius erga cōmiſſos agat quāto durius a xp̄o
iudicari formidat. Nā ſicut ſcriptū eſt: In qua mēſura menſi
fueritis. in ipſa remetieť vobis. Quotidie nāq; oēs delinqui
mus ⁊ in multis erroribus labimur. Qui eñ in noſtris delic
tis clementes ſumus in alieno peccato rigorē tenere nequaq̄ꝫ
debemus. Multi alioꝝ vicia cernūt. ſua nō aſpiciunt. Et cū
ipſi maximis criminibus obnoxij teneant minora peccata fra
tribus nō dimittunt. Hypocrite trabē in oculo ſuo cōſiſten
tem non ſentiunt. et herentē feſtucam in lumine fratris inten
dunt. Facilius reprehendimus vicia aliena q̄ꝫ noſtra. Nam
ſepe que ꝑuerſa in alijs iudicamus. in nobis nocibilia eſſe mi
nus ſentimus. et quod in alijs reprehendimus. agere ipſi nō
erubeſcimus. Facilius vicia vniuſcuiuſq; q̄ꝫ virtutes inten
dimus. nec quid boni quiſq; geſſerit agnoſcere cupimus. ſed
quid mali egerit perſcrutamur.

¶ De ſubditis. ¶ Capitulum xlvij.

P Ropter peccatū primi hoīs humano generi pena diuinitus illata eſt ſeruitutis. ita vt quibus aſpicit non cōgrue libertatē his miſericordius irroget ſeruitutē. Et licet peccatū humane originis ꝑ baptiſmi grām cunctis fidelibus dimiſſum ſit. tn̄ equus deus ideo diſcreuit hoībus vitā. alios ſeruos cōſtituens. alios dominos vt licentia male agendi ſeruoꝝ ptāte dominantiū reſtringaṫ. Nam ſi oēs ſine metu fuiſſent. qs eſſet qui a malis quēpiam ꝓhiberet? Inde et in gentibus principes regeſqꝫ electi ſunt. vt terrore ſuo populos a malo coercerēt. atqꝫ ad recte viuendū legibus ſubderent. Quātum attinet ad rationē non eſt pſonaꝝ acceptio apud deum. qui mundi elegit ignorabilia et cōtemptibilia et que non ſūt. vt ea que ſūt deſtrueret. ne glorietur oīs caro. hoc eſt. carnalis potentia coram illo. Unus em̄ dn̄s equaliter et dominis fert cōſultum et ſeruis. Melior ē ſubiecta ſeruitus ꝙ elata libertas. Multi em̄ inueniuntur deo libere ſeruientes ſub dominis conſtituti flagicioſis. qui et ſi ſubiecti ſunt illis corpore. prelati tamen ſunt mente.

¶ De prelatis. ¶ Capitulum xlviij.

V Ir iuſtus aut oī ptāte ſeculari exuitur. aut ſi aliqua cingitur nō ſub illa curuaṫ vt ſupbus tumeat. ſꝫ eā ſibi ſubijcit vt humilior innoteſcat. Probaṫ aūt hoc apoſtolico exemplo qui data ſibi ptāte etiā nec ad hoc vſus ē qđ licebat. ſꝫ dum poſſet vt illicita abnuit. ſeſeqꝫ vt puulum in medio eoꝝ qbus preerat oſtēdit. Qui in appetendis honoribus ſeculi aut proſperitatibus mūdi inſtanti deſudat labore. et hic et in futuro vacuus inueniṫ a requie: tantoqꝫ ſarcinis peccatoꝝ grauabitur. quāto a bonis opibus extitit alienus. Quāto quiſqꝫ amplius ſecularꝫ honoris dignitate ſublimaṫ. tanto grauius curaꝝ ponderibus aggrauaṫ. eiſqꝫ magis mente et cogitatōe ſubijciṫ. quibus ſublimitatis gradu preponiṫ. Nam vt quidā patrū ait: Omne qđ ſupeminet. plus meroribus afficitur ꝙ honoribus gaudet. Quāto quiſqꝫ curis mūdi maioribus occupatur. tāto facilius vicijs premiṫ. Si em̄ vix valet peccata animus deuitare quietus. quāto magis occupatione ſeculari detentus? Non ſtatī vtile eſt oē ptātis in

ſigne.ſꝫ tunc vere ē vtile ſi bñ gerat᷑.Tunc aūt bñ geritur qñ
ſubiectis prodeſt q̇bus terreno honore prefert᷑.Poteſtas bo
na eſt qñ deo donante ē.vt malū timore coerceat.nō vt teme
re malū cōmittat. Nihil aūt peius eſt q̄ꝫ ꝑ ptātem peccandi
libertatē hrē.nihilqꝫ infelicius male agendi felicitate.Qui in
hoc ſeculo bñ imperat.ſine fine in ꝑpetuū regnat.et de gl'a ſe
culi huius ad eternā trāſmeat gloriam.Qui ꝟo praue regnū
exercēt.poſt veſtē fulgentē lapillorumqꝫ nitorē.nudi et miſeri
ad infernū torquēdi deſcēdent.Reges a recte agendo vocati
ſūt.et ideo ſicut recte faciēdo regium nomē obtinet᷑.ita peccā
do amittit᷑.Nam et viros ſanctos ꝓinde reges vocari in ſcīs
eloquijs.eo ꝙ recte agant.ſenſuſqꝫ ꝓprios bñ regāt.et motus
reſiſtentes ſibi rōnabili diſcretōe cōponant.Recte igit᷑ illi re
ges vocantur.q̇ tam ſemetipſos q̄ꝫ ſubiectos bñ regendo mo
dificare nouerūt.Quidam ipm nomē regiminis ad immani
tatē tranſuertunt crudelitatis.dumqꝫ ad culmen poteſtatis
venerint in apoſtaſiam cōfeſtim labuntur.tantoqꝫ ſe tumore
cordis extollunt vt cunctos ſubditos in ſui cōparatōe deſpi
ciant.eoſqꝫ q̇bus preeſſe cōtingit nō agnoſcāt.Quos cōgrue.
Eccleſiaſtes admonet dicēs:Ducē te cōſtituerūt.noli extolli.
ſꝫ eſto illis quaſi vnus ex ipſis.Dum mundi reges ſublimio
res ſe ceteris ſentiunt.mortales tñ ſe eſſe agnoſcant.nec regni
gloriā qua in hoc ſeculo ſublimant᷑ aſpiciant.ſꝫ opus qđ ſecū
ad inferos deportent attendant.Si ergo amiſſuri ſūt huius
tpis gloriā.illa agant q̄ poſt finē momentaneū ſine fine poſſi
deant.Dū ap'lus dicat:nō eſt ptās niſi a deo quō dñs ꝑ ꝓphe
tā de quorundam principatu dicit:ipſi regnauerūt.ſed nō ex
me.Quaſi diceret:nō me ꝓpicio.ſed me irato.Vñ et inferius
ꝑ eundem ꝓphetam addidit:Dabo inquit tibi regem in furo
re meo. Quo manifeſtius elucet bonā malamqꝫ poteſtatē a
deo ordinari.ſed bonam ꝓpicius malā iratus.Reges qñ bo
ni ſūt.muneris eſt dei. qñ vero mali.ſceleris eſt populi.Se
cundū eñ meritū plebiū diſponit᷑ vita rectoꝝ.teſtante Job:
Qui regnare facit hypocritam ꝓpter peccata populi.Iraſcē
te eñ deo talem rectorem populi ſuſcipiunt. qualem ꝓ pecca
to merent᷑.Nonnūq̄ꝫ ꝓ malicia plebis etiā reges mutant᷑.et
qui ante videbantur eſſe boni.accepto regno fiunt mali.

De iuſticia principum.

Capitulum xlix.

QUi recte vtitur regni poteſtate. ita ſe preſtare oībus debet vt quāto magis honoris celſitudine claret. tanto ſemetipm̄ mente humiliet. preponēs ſibi exemplū humilitatis Dauid qui de ſuis meritis nō tumuit. ſ; humiliter ſeſe deijciēs dixit: Vilis incedā et vilior apparebo an̄ deū q̄ elegit me. Qui recte vtit̄ regni poteſtate. formā iuſticie factis magis q̄ verbis inſtituit. Iſte nulla proſperitate erigit̄. nulla aduerſitate turbat̄. non innititur ꝓprijs viribus. nec a dn̄o recedit cor eius. regni faſtigio humili preſidet aīo non eū delectat iniquitas. non inflāmat cupiditas ſine defraudatōe alicuius ex paupe diuitē facit. et qd̄ iuſta ptāte ꝑplis extorquere poterat ſepe mīe clementia donat. Dedit ds̄ principibus preſulatū pro regimine ꝑploꝝ. et illis eos preeſſe voluit. cū q̄bus vna eſt eis naſcēdi moriendiq; cōditio. Prodeſſe ergo debet ꝑplis principatus nō nocere. nec dominādo premere. ſed cōdeſcendēdo cōſulere: vt vere ſit vtile hoc ptātis inſigne. et dono dei pro tuitione vtantur membroꝝ xp̄i. Membra quippe xp̄i fideles ſt; populi. quos dum a ptāte quā accipiunt optime regunt. bonā vtiq; viciſſitudinē deo largitori rependunt. Bonus rex facilius ad iuſticiam a delicto regreditur q̄ de iuſticia ad delictū transferatur. vt noueris hic eſſe caſum. illic ꝓpoſitum. In ꝓpoſito eius eſſe debet nunq̄ deuiare a veritate. Quod ſi caſu titubare contigerit. mox reſurgere.

De paciētia principū. Ca. l

PLerūq; princeps iuſtus etiā maloꝝ errores diſſimulare nouit nō q̄ iniquitati eoꝝ cōſentiat ſ; q̄ aptum tempus correctionis expectet quando eorum vicia vel emendare valeat vel punire. Multi aduerſus principes cōiurationis crimine deteguntur ſ; probare volēs deus clementiā principū. illos male machinare ꝑmittit. iſtos nō deſerit. De illoꝝ malo bn̄ iſtis facit. dū culpas quas illi faciunt. iſti mira pacientia indulgēt. Reddere malū pro malo viciſſitudo iuſticie eſt. ſed q̄ clementiā addit iuſticie. nō malū ꝓ malo

culpatis reddit.ſed bonum pro malo offenſis impartit.

De delictis principum ſiue exemplis. ¶Capitulum li.

Difficile eſt principẽ regredi ad melius ſi fuerit vicijs implicatus. Populi eñ peccantes iudicem metuunt et a malo ſuo legibus coercentur. Reges aũt niſi ſolo dei timore metuqꝫ gehenne coerceantur.libere in preceps proruunt et per abruptum licentie in omne facinus vicioꝝ labuntur. Quãto quiſqꝫ in ſupbiori cõſtitutus eſt loco.tanto in maiori verſatur periculo et quãto ſplendoris honore celſior quiſqꝫ eſt.tanto ſi delinquat peccator maior eſt. Potentes eñ potenter tormenta pacientur. Cui etenim plus cõmittitur.plus ab eo exigitur.etiã cum vſura penaꝝ. Reges vitam ſubditorum facile exemplis ſuis vel edificant vel ſubuertunt. ideoqꝫ principem nõ decet delinquere.vt formã peccandi faciat peccati eius impunita licẽtia. Nam rex qui ruit in vicijs. cito viam oſtendit erroris. ſicut legitur de Hieroboam qui peccauit et peccare fecit iſrabel. Illi namqꝫ aſſcribit quicquid exemplo eius a ſubditis perpetratur. Sicut nõnulli bonoꝝ principum deo placita facta ſequuntur.ita facile multi praua eoꝝ exempla ſectantur. Pleriqꝫ aũt apud iniquos principes neceſſitate magis ꝙ voto mali exiſtũt.dum imperijs eorum obediunt. Nonnulli aũt ſicut prompti ſtꝫ ſequi reges in malum.ſic pigri ſunt imitari illos in bonum. Sepe vnde mali reges peccant.inde boni iuſticantur.dum precedentium cupiditatem et maliciam corrigunt. Nam reuera peccatis eoꝝ cõmunicant.ſi quod illi deripuerunt iſti retentant. Cuius peccatũ quiſqꝫ ſequitur.neceſſe eſt vt eius cõſequatur. Neqꝫ eñ impar erit ſupplicio.cuius errori quiſqꝫ par eſt ac vicio.

Quod principes legibus teneantur. ¶Capitulum lij.

Iuſtũ eſt principem legibus obtemperare ſuis. Tũc eñ iura ſua ab oĩbus cuſtodienda exiſtimet.qñ et ipſe illis reuerentiã pbet. Principes legibus teneri ſuis. nec in ſe conuenit fruſtrare iura que in ſubiectis conſtituunt.

Juſta eſt em̄ vocis eoꝝ auctoꝛitas.ſi qđ populis pꝛohibent.
ſibi licere nõ paciant.Sub regiminis diſciplina ſeculi poteſta
tes ſubiecte ſunt.et q̄uis culmine regni ſint pꝛedicti vinculo
tamen fidei tenentur aſtricti:vt ⁊ fidē xp̄i ſuis legibus pꝛedi
cent.et ipſam fidei pꝛedicationē moꝛibus bonis cõſeruent.

¶De poteſtate pꝛincipum in eccleſia. ¶Capitulum liij.

PRincipes ſeculi nõnunq̄ intra eccleſiam ptātis adep
te culmina tenent.vt ꝑ eandem ptātem diſciplinā ec
cleſiaſticā muniant. Ceterum intra eccleſiam ptātes
neceſſarie nõ eſſent niſi vt qđ non pꝛeualet ſacerdos efficere
ꝑ doctrine ſermonē.poteſtas hoc impleat ꝑ diſcipline terro
rē. Sepe ꝑ regnū terrenū celeſte regnū pꝛoficit.vt qui intra
eccleſiam poſiti cõtra fidem et diſciplinā eccleſie agūt.rigoꝛe
pꝛincipum cõterantur.ipſamq̄ diſciplinā quā eccleſie humili
tas exercere pꝛeualet.ceruicibus ſuꝑboꝝ ptās pꝛincipalis im
ponat.et vt venerationē mereatur.virtute ptātis impartiat.
Cognoſcant pꝛincipes ſeculi deo debere ſe rationem redde
re ꝓpter eccleſiam quam a xp̄o tuendam ſuſcipiunt. Nam ſi
ue augeatur pax et diſciplina eccleſie per fideles pꝛincipes ſi
ue ſoluatur.ille ab eis rationem exigit qui eoꝝ poteſtati ſuam
eccleſiam credidit.

De iudicibus. Capi.liiij

AD delictū ꝑtinet pꝛincipū qui prauos iudices cõtra
voluntatē dei ꝑplis fidelibus pꝛeferūt. Nā ſicut ꝑpli
delictū eſt.qñ pꝛincipes mali ſꝫ.ſic pꝛincipis eſt pec
catum qñ iudices iniqui exiſtunt. Bonus iudex ſicut nocere
cuilibet neſcit.ita pꝛodeſſe oībus nouit. Alijs eñ pꝛeſtat cen
ſurā iuſticie.alijs bonitatē. qui iudicia ſine pſonaꝝ acceptio
ne ſuſcipit non infirmat iuſticiam auaricie flamma nec eam
muneribus acceptis deſtruunt vt dum de iuſto iudicio tēpa
lia lucra non appetunt.pꝛemio eterno ditentur. Omnis qui
recte iudicat ſtaterā in manu geſtat.et in vtroq̄ penſo iuſti
ciam et miſericoꝛdiam poꝛtat:ſed per iuſticiam reddit pecca
ti ſententiā.ꝑ miſericoꝛdiā peccantis tēperat penā vt iuſto li
bꝛamine quedā ꝑ equitatē coꝛrigat.quedā vero ꝑ miſeratio
nē indulgeat. Qui dei iudicia oculis ſuis pꝛeponit.ſꝑ timens

tremenſqꝫ in oī negocio reformidat. ne de iuſticie tramite de
uians cadat. et vn̄ non iuſtificaṫ. inde pocius cōdemnetur.

De prauis iudicibus. Capitulum lv.

N Eminem ſtultoꝝ vel improboꝝ oportere iudicē eſſe.
Nam ſtultus ꝑ ignauiam ignorat iuſticiā. improbus
aūt ꝑ cupiditatē corrumpit ipſam quā didicit verita
tē. Grauius laceranṫ pauperes a prauis iudicibus. q̄ȝ a cruen
tiſſimis hoſtibus. Nullus eni̅ predo tam cupidus in alienis.
q̄ȝ iudex iniquus in ſuis. Latrones in accenſis faucibus ac
latebroſis latentes inſidias ponunt. iſti palam rapacitatis
auaritia ſeuiunt. Hoſtes in alienoꝝ tm̄ ſanguinē intendunt.
iudices quaſi crudeliſſimi carnifices ciuium. oppreſſione ſua
ſubiectoꝝ vitam extinguunt. Qui eni̅ deſtruant multi ſtȝ. ra
ri ſtȝ aūt qui populos legum moderamine regant. Plerūqꝫ
et boni iudices ſtȝ. ſed miniſtros rapaces habent. Hoꝝ figu
ra vt ait quidam tāq̄ȝ ſcilla pingitur atqꝫ deſcribiṫ. ipſa quidē
humana ſpē. ſed capitibus caninis accincta et circūdata. Nō
aliter quibuſdam poteſtatibus accidit vt ipſoꝝ humanitatē
immanitas iniquoꝝ ſocioꝝ perturbet. Sepe iudices praui
cupiditatis cā aut differunt aut ꝑuertunt iudicia. nec finiunt
cepta negocia. quouſqꝫ marſupia eoꝝ qui cauſantur exhauri
ant. Qm̄ eni̅ iudicāt non cauſam ſȝ dona cōſiderāt. vt ſicut ne
gligentes ſtȝ in diſcuſſione cauſaꝝ. ſic in eoꝝ damno ſolliciti
ſtȝ. Iudices praui iuxta ꝓphete verbum quaſi lupi predam veſ
pere nō derelinquunt in mane. hoc eſt q̄ de pn̄tis vite tm̄ cō
modis cogitant nō de futuris. Vita eqꝫ iſta veſperum futura
ꝓo mane accipiṫ. Et bn̄ ait quaſi lupi. qꝛ lupoꝝ more cunc
ta diripiunt. et vix pauca pauperibus derelinquant.

De verboſis et elatis iudici bus.

Capitulum lvi.

V Erboſi iudices et elati vt ſapientes videautur non diſ
cuciunt cauſas. ſed afferūt. ſicqꝫ cōturbant iudicij ordi
nē dum nō ſuo cōtenti officio aliena preſumunt. Quidā eni̅
dum iudicare incipiunt iraſcanṫ. ipſamqꝫ iudicij ſententiā in
inſaniā vertunt. De q̄bus recte ꝑ ꝓphetam dr̄: Qui cōuertūt
in furore iudiciū. Qui eni̅ iratus iudicat. in furorem iudiciu̅

mutat. cū ante profert ſententiā q̄ʒ cognoſcat. Furor in iudice inueſtigationē veri nō valet attingere. qꝛ mens eius turbata furore ab inueſtigatione alienatur iuſticie. Iracundus iudex iudicij examen plene cōſiderare non valet. qꝛ caligine furoris non videt. Qui aūt repulſo furore diſcutit. facilius ad cōtuendam veritatem mentis ſerenitate conſurgit. et ſine vlla ꝑturbatione ad equitatis intelligentiam peruenit.

¶ De iudicibus qui acceptione ꝑſonarum et cauſa amicorum ſubuertunt iudicium. ¶ Capitulum lvij.

NOn eſt ꝑſona in iudicio obſeruanda ſʒ cauſa. ſic eñ ſcriptū eſt: Non accipias ꝑſonā in iudicio. Et iterū: Nō miſereberis pauperis in iudicio. Qui eñ cōſanguinitatis vel amicicie fauore. ſiue inimicitiaꝝ odio iudiciū ꝑuertunt. ſine dubio in xp̄m qui eſt veritas et iuſticia peccare noſcuntur. Iniqui iudices errāt in veritate ſententie: dum intendūt in qualitatē ꝑſone et exulcerant ſepe iuſtos dum improbe defendunt iniquos. qui aūt recte preſidere ſtudet. neqꝫ ꝑtem palpare nouit nec cohibere a iuſticia didicit.

Quibus rebus ſubuertitur iudicium. ¶ Capitulum lviij.

QUi recte iudicat et premiū inde remunerationis expectat. fraudē in deū ꝑpetrat qꝛ iuſticiam quā gratis impꝑtiri debuit acceptione pecunie vendit Bonis male vtuntur qui iuſti pro tꝑali lucro iudicāt. Tales quippe ad veritatem nō iuſticie defenſio. ſʒ amor pecunie ꝓuocat. Quibus ſi ſpes nūmi ſubtrahit̃ cōfeſtim a iuſticie defenſione recedunt. Acceptio munerū preuaricatio veritatis eſt. Vñ et pro iuſto dicit̃: Qui excutit manus ſuas ab oī munere. iſte in excelſis habitabit. Diues muneribus cito corrumpit iudicem pauꝑ aūt dum non qd̄ offerat. non ſolū audire cōtemnitur. ſed etiā cōtra veritatem opprimitur. Cito violatur auro iuſticia. nullāqꝫ reus ꝑtimeſcit culpam. quā redimere nūmis exiſtimat. Plus eñ obtinet mentē cenſoris amor lucri q̄ʒ equitas iudicij. Tres ſūt munerum acceptiones quibus cōtra iuſticiā humana vanitas militat. id eſt fauor amicitiaꝝ. adulatio laudis. et corꝑalis acceptio muneris. Facilius aūt ꝑuertitur ani

mus rei corporee munere q̄ gratie laudiſq̃ fauore. Quatuor modis puertitur humanū iudiciū. timore. cupiditate. odio. et amore. Timore dum metu ptātis alicuius veritatē loqui pa ueſcimus. Cupiditate dum premio alicuius corrumpimur. Odio dum cōtra quelibet aduerſari molimur. Amore dum amico vel ꝓpinquis placere contendimus. His em̄ quatuor cauſis ſepe equitas violatur. ſepe innocentia leditur.

De falſo teſte. Capi.lix

Et ſi mendaciū gratis dicit̄ quāto magis ſi venale que ratur. Neq̄ em̄ deerit multiplex cōuentus falſoꝝ. ſi tm̄ pn̄tia ſit nūmoꝝ: Teſtis falſidicus tribus eſt pſonis obnoxi us. Primū deo quē periurando cōtemnit. et ſequenter iudici quē mentiendo fallit. poſtremo innocēti quē falſo teſtimonio ledit. Teſtibus falſis cōiunctis tarde mēdacij falſitas reperit̄. Et ſi ſepati fuerint. examine iudicantis cito manifeſtant̄. Nā ſicut in vnitate prauoꝝ grandis eſt fortitudo. ita in ſepatio ne maior infirmitas. Fraudulentia cito reprehendit̄ cū men daciū falſidicoꝝ ſibi cōuenit. Unū pene crimen hn̄t. et qui fal ſitatē promit. et qui ſupprimit veritatem. qr et ille obeſſe vult. et iſte prodeſſe non vult. Peior eſt aūt teſtis qui ledit q̄ qui preſtare nolit. Nam ille malignus eſt. iſte inutilis. Iniquus teſtis q̄uis ſua falſitate corpi rebuſq̃ officiat. aīe tamē nihil oberit. immo maximū lucrū cōfert ſe impetitus equanimiter tulerit. Erit aūt ille epud deū cōdemnatus qui aduerſus in nocentem falſum teſtimoniū vel dicit vel dicentibus credit. Nam non ſolū ille reus eſt qui falſum de alio ꝓfert. ſed et is qui cito aurē criminibus prebet. Qui metu ptātis veritatem occultat. eiuſdem veritatis iracundiā ſibi celitus prouocat. qr plus ptimeſcit hoīem q̄ diuinā trepidet indignationē. Bea tus cuius teſtimonio innocens ab ſcelere obiecto purgatur. impius cuius proditione etiā iniquus perimitur. Neq̄ em̄ decet xpianū morti obnoxiū ꝑdere et ad effundendū ſangui nē infelicium voce teſtificationis prebere ſermonē. Iuſti em̄ tm̄ ad miniſterium debent eſſe ſalutis. ira vero indignationis et tribulationes et immiſſiones per angelos malos.

De cauſidicis. Capitulum lx.

NEgocioꝝ forenſium ſectatores ꝓpter proximi dilectionem ſeculare negociū deſerere debēt. aut certe manēte proximi caritate negociū ſequant̄ terrenū. Sed qꝛ perrarꝫ eſt vt inter iurgantes caritas maneat. poſtponēda eſt rei cauſatio. vt pſeueret dilectio. Antiqui forenſem eloquētiam caninā facundiā nūcupabant. eo ꝙ cauſidici in certaminibus cauſaꝝ omiſſis que agunt veluti canes alterutrū ſeſe lacerunt. iurgiaqꝫ cauſarum ad iniurias ſuas cōmutant.

De oppreſſoribus pauperum. Capitulum lxi.

PAuperum oppreſſores tūc ſe ſciant grauiori dignos ſententia. qn̄ preualuerint his quibus nocere voluerunt. Nam tāto atrocius futuro ſupplicio cōdemnandi ſtꝫ. quāto hic fortius cōtra miſeroꝝ vitā inualuerint. Audiant iudices et q̄ preſunt populis qꝛ pro tpalibus moleſtijs quas plebibus ingerūt eterno incendio cremabunt̄. teſtante dn̄o per Eſaiam ꝓphetam: Iratus inquit ſum ſup populū meū. et dedi eos in manu tua. nō poſuiſti eis miſericordiā. ſꝫ aggrauaſti iugum tuū valde. Deſcende in puluere. ſcelerate et intra in tenebris. Veniet ſup te malū et neſcies ortū eius. et irruet ſup te calamitas quā nō poterit expiare. Veniet ſup te repente miſeria quā neſcis. Magis mala facientibus q̄ȝ mala pacientibus dolere debemus. Illi enī praua faciēdo in malū proficiunt. iſti paciendo a malo corriguntur. Deus aūt per malas voluntates alioꝝ in alijs multa operatur bona. Malignantiū hominū voluntas nequaq̄ȝ pōt impleri. niſi deus dederit poteſtatē. Nam dum hoīes deo pmittente malū qđ cōcupiſcunt pficinnt ipſe dicit̄ facere qui pmittit. Inde eſt qđ ſcriptum eſt per ꝓphetam: Si erit malū quod dn̄s nō fecit. Verūtamen ꝙ iniqui mala expetūt voluntate. idcirco deus pficiendi dat ptātem p ſuam bonā voluntatem. qꝛ de noſtro malo ipſe multa bona oparatur. Quidam cū dei voluntati reſiſtunt neſcientes cōſilium dei faciunt. quo noueris ſic deo ſubiecta eſſe oīa. vt ipſi q̄ eius diſpoſitioni aduerſantur eius impleant voluntatē. Propterea in hac vita boni iudicantur a malis. vt itēꝝ in illa vita mali iudicentur a bonis. ſiue vt

etiā ſit hic bonis tꝑalis afflictio.et illic eterna remuneratio. Jdcirco ſūt neceſſarij mali. vt quociens boni offendūt flagellentur ab illis. Hinc eſt ꝙ Aſſur virgā furoris ſui teſtaꝰ dn̄s. Sed quociens ita fit.de dei indignatione procedit.vt deus ꝑ illos in eos ſeuiat quos flagellando emendare deſiderat. Sed ille iuſtiſſima voluntate.illi vero ſepe crudeli intentione.ſicut per ꝓphetam de eodē Aſſur dicit: Jpſe aūt non ſic arbitraꝰ.ſed ad cōterendū paratū eſt cor eius. Atrocē ſuꝑ eos diuinū furorē venturū qui exiſtunt ꝑſecutores et violenti fidelibus. Cōſolando enī per ꝓphetam deus ſuos ita iudicare promittit aduerſarios. Eos inquit qui iudicauerūt te ego iudicabo.et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis.et q̄ſi a muſto ſanguine ſuo inebriabuntur. Habet aliquē vſum et malorum iniquitas ꝙ electos dei ſuis moribus laniant. ac ꝑ hoc vita impioꝝ ſibi deperit.iuſtoꝝ aūt nō perit ſꝫ proficit.dum eos mali ꝑ tribulationis exercitiū ad pn̄tem odiendā vitā et futurā deſiderandā erudiunt. Jnterdū enī prodeſt ꝑuerſoꝝ prauitas vtilitati iuſtoꝝ.dum eos malicia ſua erudiūt et ad regna celoꝝ requirenda.moleſtia tꝑali impellunt. Probatur hoc exemplo Jſraelitice plebis.que tunc durius agebaꝰ in egipto qn̄ oportebat eam ꝑ Moyſen ad terrā repromiſſionis vocari.et ex malis que in egipto paciebaꝰ diſcedere.et ad ꝓmiſſam patriam feſtinare. Jniqui dum cōſtantiā iuſti in ꝑſecutionibus ſuis aſpiciunt.mentis cōfuſione tabeſcūt. Et dum aduerſa oſtentant nec vincunt. tandem de ſue ꝑuerſitatis inſania cōfunduntur. Stulti cōtra bonos ſtudium ſemꝑ aſſumunt. quibus dum proſperitas elucet.iactanter de ſuis meritis gloriantur.et bonoꝝ atqꝫ iuſtoꝝ afflictionibus detrahunt.dum qꝫ eis aduerſa contigerint mox ad blaſphemiā puſillanimitate animi conuertunꝰ. Quidam ſimpliciū neſcientes diſpenſationem dei in maloꝝ profectibus ſcandalizantur.dicentes iuxta Prophetam: Quare via impiorum proſperatur.bene eſt oībus qui preuaricantur et inique agunt. Que enī hoc dicunt.nō mirentur ꝙ prauoꝝ hominū tꝑalem et caducā felicitatem aſpiciunt. ſed magis nouiſſima eoꝝ intendant qn̄ta illis poſt hec eterna ſupplicia preparentur.dicēte Propheta.

Ducunt in bonis dies ſuos et ſubito ad inferna deſcendunt.

De tribulatione iuſtorum.

¶ Capitulum lxij.

IUſtus in aduerſis probari ſe cognoſcat. non deijci. Uiri ſancti plus formidant proſpera ꝙ̄ aduerſa. qꝛ dei ſeruos proſpera deijciunt. aduerſa vero erudiunt. Ideoqꝫ ſancti viri cōſtantia ita portare debet aduerſa vt frāgi nō queant. Tunc magis ſunt dei oculi ſup iuſtos. qn̄ eos affligi ab iniquis prouidentia ſupna pmittit. Nam tunc eis gaudia diſponunt eterna qn̄ pn̄ti tribulatione probant. Omnes vite huius tribulationes aquis ſimiles cōparant preteriuntibus. ꝓpterea qꝛ ſi qd in hac vita tribulationis acciderit. nō ſtat ſed celeriter tranſit. Qui vite future premia diligenter excogitat. mala oīa vite pn̄tis equanimiter portat. qm̄ ex illius dulcedine huius amaritudinē temperat. et ex eternitate illius breuitatē huius deſpicit tranſitoriam. Grauari diuerſo malo tpali pro vtilitate eoꝝ eſt que vite iſtius mala pferunt. qꝛ cum dolore grauantur. cupiditatis et luxurie viciorumqꝫ ceteroꝝ mala nō appetunt. Plus prodeſſe ſaluti tentationes ſeculi ꝙ̄ proſperitates. Nam ex proſperitate in deterius itur. ex tentationis dolore in melius pficitur. Unuſquiſqꝫ ad tentationē animū preparare debet. Minus em̄ dum ſperatur tentatio grauat. dure aūt premit ſi nō ſperata aduenerit. Sapientis eſt contra omnia aduerſa ante meditari. nec inuenire caſus debet quē non cōſilia eius preueniant.

¶ De amatoribus mundi. ¶ Capitulum lxiij.

MUndi amatores non ſolū ex eo rei ſtꝫ qꝛ infima pro ſummis appetunt. verum etiā et miſeri. p hoc qꝛ graui erūna ad ipſa deſiderata ptingunt. Grauius torquetur impius mundi exaggerando cōmoda. ꝙ̄ iuſtus toleranda aduerſa. Qui em̄ bona mundi diligit. velit nō velit timoris et doloris pene ſuccūbit. Quiqꝫ pluſꝙ̄ oportet res tranſitorias diligunt, maiorem ſibi ingerunt dolorem rei ablate ꝙ̄ amorē pturiebāt poſſeſſe. Cum graui em̄ dolore amittuntur. que cū magno amore habent. Minus aūt carendo dolemus

que minus poſſidēdo diligimus. Sciant ſeculi lucra ſectan tes quātum ſint vana vel aduerſa que diligunt. que etiā nec in hoc ſeculo ſine cōtritione graui cōquirūt. et ꝓ quibus in futu ro ſupplicio penas dabūt. His qui in voluntate ſeculariū de ſiderioꝝ ꝑſiſtunt bñ teſtimoniū ꝓphe dr: Factus eſt effraim panis ſubcinericius qui nō reuerſatur id eſt ita obruunt cecita te ſecularis amoris vt nunꝙ̄ reſipiſcant ad deū amorē retor quere mentis. Multis mortuus eſt mundus. ipſi tñ viciſſim mūdo mortui non ſt̄. Bona em̄ ſeculi diligūt et tñ ipſa que diligūt minime cōſequunt in vtroqꝫ vacui. qꝛ ⁊ futura ꝑdunt et pñtia non acquirūt. Egeſtas eſt electoꝝ ꝙ ꝑegrinant a bo nis ſempiternis. et in hoc exilio diutius remorant. Egeſtas eſt reproboꝝ ꝙ abundāt vicijs et virtutibus vacuantur. ſeqꝫ eſſe inopes neſciunt. Quod ꝓbatur ꝑ apocalipſim Johānis qui cōtra huius mūdi amatores ſic ait. Dicis ꝙ diues ſum et locuples et nullius egeo et neſcis qꝛ tu es miſer et miſera bilis et paup̄ et cecus et nudus. Glorie tp̄alis ſequaces et ſi nitidi ſt̄ foris fulgore potentie. interius tñ vacui ſt̄ elatione ſupbie. ſecuti calami exterius quidem nitent. ſed interius va cuantur. Ob hoc reprobi exterius vt calami nitidi. interius ꝑo vacui. electi vero exterius quaſi arboꝝ cortices fedi. interi us ꝑo ſolidi. Qui precioſo cultu incedūt audiant ꝓphetam. queadmodū deteſtatur eoꝝ corꝑalia ornamēta. et quos ſuc ceſſus habeat cultus ſecularis cōpoſitus et ornatus. hoc eſt ꝓ ſuaui odore fetorem. et pro zona funiculū. ⁊c. Legant ꝓphe tam diuites quoꝝ ſpes opulentia eſt. et audiant eū dicentē: Ve qui opulenti eſtis. Quāto em̄ quiſqꝫ potentia maior eſt. tāto magis liber eſt ad peccandū. Nam patrimoniū grande. grādis tentatio eſt. Plus venerant hoīes in hoc ſeculo ꝓ tp̄a li potentia ꝙ̄ pro reuerentia ſanctitatis. Suſcipiunt em̄ qꝛ magis ſt̄ diuites. et ꝙ hoīes ſt̄ oīo deſpiciunt. Sunt quidā iuſti qui ſine leſione cuiuſꝙ̄ ſuis rebus vtuntur. Itē ſt̄ quidā diuites humiles. quos non inflat ſupbia reꝝ. veluti pleriqꝫ fuerunt ſancti veteris teſtamenti, qui et affluebant diuicijs. et tñ humilitate pollebant. At cōtra quoſdā ſupbos diuites rerū copia facit elatos. quoꝝ nō ſt̄ opes in vicio ſꝫ voluntas.

Nam crimen in rebus non eſt.ſed in vſu agentis. Eſt elatio pauperū quos nec diuicie eleuant et voluntas ſola in eis ſuperba eſt. His et ſi opes deſuut propter mentis tñ tumorē pluſq̄ ſuperbi diuites cōdemnant̄. Securus vult eſſe diues. pauper eſſe nō vult. Sed quō erit diues quietus quē ſuis ſtimulis res ipſe ne careant ſemper faciunt inquietū. Et ideo elegit cupiditas inquietū eſſe et timidum diuitem q̄ ſecurū pauco ſumptu cōtentum eſſe et pauperē. Bonis bn̄ vtuntur q̄ diuitijs ſibi cōceſſis in rebus ſalutaribus pfruuntur. Bonis male vtuntur q̄ aut iuſte pro tēporali lucro iudicāt. aut aliq̄d boni pro vane glorie appetitu faciunt. Malis male vtuntur qui noxias cogitationes opibus prauis pficiunt. Bene malis vtuntur q̄ luxuriā carnis cōiugali honeſtate reſtringunt. Sed ſicut malo bene vti bonū eſt. ſic bono bene vti melius eſt. Et ſicut bono male vti malum eſt. ſic malo male vti peſſimum eſt.

¶ De diuicijs et elemoſina. ¶ Capitulum lxiiij.

Grauiter in deū delinquunt q̄ diuicijs a deo cōceſſis nō rebus ſalutaribus. ſed in vſibus prauis vtuntur. Neſciunt em̄ impartiri paupibus. oppreſſis ſubuenire deſpiciunt. et inde magis augēt delicta. vñ redimere debuerūt. Hoc habet tm̄ bonū poſſeſſio pñtium rerū. ſi vitā reficiat miſerorū. Preter hoc tentatio eſt mūdi lucrū. tantoq̄ maiora ſupplicia in futurū dabunt. quanto et ipſa maiora ſūt. Potentes em̄ potenter tormenta paciuntur. Terrena oīa ſeruando amittimus. largiendo ſeruamus. Patrimoniū em̄ retentum perit. manet aūt erogatū. Diu em̄ cum rebus noſtris durare nō poſſumus. q2 aut nos illas moriendo deſerimus. aut ille nos viuentes deſerūt. Pro diuerſitate vſus alij de rebus mūdanis pereunt. quas cupidius rapiunt alij vero ſaluant̄ dum in eorū pulcritudine conditoris pulcerrimā prouidentiā laudantes mirant̄. vel dum pro mīe opibus ex eis celeſtia bona mercant̄. Miſericordia a cōpaciendo aliene miſerie vocabulū ſortita eſt. Nullus aūt in alio miſericors eſſe pt̄ qui praue viuendo in ſe miſericors nō eſt. Qui em̄ ſibi nequā eſt. cui bonus eſt. Nulla ſcelera elemoſinis poſſe redimi. ſi in peccatis quiſq̄ pmanſerit. Tunc aūt fructu elemoſinarū indulgentia

cōſequitur qn̄ ab ſcelerū ope deſinitur. Uerum eſt ꝙ peccata oīa mīe opibus expurganꞇ. ſed iā caueat peccare q̇ miſericoꝛdiam impartiꞇ. Ceterū nulla eſt delicti venia qn̄ ſic p̄cedit mīa vt eam ſequanꞇ peccata. Non eſt elemoſina que gl'a magis cauſa ꝙ̄ mīe impartitur intuitu. Quali em̄ intentione ab vno quoqꝫ largiꞇ. taliter ꝙ apud deū recipiꞇ. Qui ergo hic de bono laudē p̄ſentē appetit. ſpē ꝑdit et gloriā mercedis in futuro nō recipit. Dum em̄ cauſa iactantie pauꝑ paſcitur. etiā ipm̄ mīe opus in peccatū cōuertitur. In tm̄ elemoſinaꝝ opa peccata extinguunt. atqꝫ in tm̄ ad regnū ſeculi futuri ꝓficiūt. vt etiā iudex celeſtis in futuro iudicio veniens. in dextera cōſiſtentibus dicat: Eſuriui et dediſtis mihi manducare. ſitiui et dediſtis mihi bibere. hoſpes erā et collegiſtis me. nudus erā et cooperuiſtis me. Quibus etiā bn̄ promittit dicēs: Uenite bn̄dicti patris mei. ꝑcipite p̄paratū vobis regnū. His aūt quos nulla p̄cedentia elemoſinaꝝ facta ſequunꞇ. eterni iudicis voce ſic diciꞇ: Eſuriui em̄ et nō dediſtis mihi manducare. ſitiui et nō dediſtis mihi bibere. Quibus iuſte dr̄: Diſcedite a me maledicti in ignē eternū qui paratus ē dyabolo et angelis eius. Qui hic miſericoꝛdiā nō impartiꞇ. illic pietatis fructū non inuenit. exemplo ardentis diuitis q̇ in inferno ad tenuiſſima petenda cōpulſus eſt. qui hic tenuiſſima neganda ſtuduit. Quid tribui ſubtilius. q̇d diſtrictius petere poterat. Guttā aque ardēs pecijt qui micas panis negauit. Sero diues oculos aparuit qn̄ Lazarū pauperē requieſcentē vidit. quē iacentē ante ianuas videre deſpexit. Non ſolū q̇ eſurienti et ſitienti et nudo beneficiū largitatis impendit. vel ſi quid aliud indigenti largiꞇ. ſed et qui inimicū diligit. et qui lugenti affectū cōpaſſiouis et cōſolationis impartiꞇ. aut errantē fratrē caritatiue poꝛrigendo ad viā veritatis reuocat. aut in quibuſlibet neceſſitatibus cōſiliū adhibet. elemoſinā ꝓculdubio facit. Nā et doctrine vel diſcipline bonū elemoſina eſt. et mīa carnali eminentioꝛ eſt. Quicūqꝫ egens poſcit etiā ſi indigentem ſe ſimulet. ex toto illi coꝛde cōmiſereri opoꝛtet. Et licet ille foꝛtataſſe falſam indigentis ſpēm p̄ferat. is tn̄ qui ſimplr̄ impartiꞇ fructum mīe non amittit. Quis quiſqꝫ ſit egens. nullus tamen vnde tribuat indigenti excuſationē inopie ꝑt ob

tendere.qñ ex p̄cepto ſaluatoris etiā calicē aque frigide preci pamur indigenti prebere. Nā ſi aliud non hñtes idipſum be nigne tribuamus.mercedem proculdudio nō amittimus. Ce terum ſi amplius poſſumus et egeſtatem ſimulando minus largimur. non egentem ſed deum fallimus. cui cōſcientiam noſtram abſcondere nō poſſumus. Due ſun elemoſine.vna corporalis.ſcꝫ egenti dare quicquid potueris. Altera ſpirita lis.dimittere a quo leſus extiteris. Harū prima adbibenda eſt miſeris ſcđa malis. Erit ergo qđ ſemꝑ impartias.et ſi nō pecuniam ſaltem vel gratiam. Non erit elemoſina cum mur muratione prebēda.ne comitante triſticia merces pereat diſ penſata. Tunc aūt bene tribuitur.qñ cum mentis hilaritate prebetur. Uñ et apoſtolus.hilarē inqnit datorē diligit deus. Metuendum eſt itaqꝫ ne paupꝫ aut cum tedio noſtra oblata ſuſcipiat.aut ne oīo pretermiſſus merens triſtiſqꝫ recedat. De rapinis alienis elemoſinam facere nō eſt officium miſeratio nis.ſed emolumeutū magnum ſceleris. Unde et Salomon: Qui offert inquit ſacrificium de rapina pauperum.tanqꝫ ſi quis victimet filiū in cōſpectu patris ſui. Qui eīn iniuſte tol lit.iuſte nunqꝫ diſtribuit.nec bene alteri prebet quod ab alio male extorquet. Magnū ſcelus eſt rem pauperum preſtare diuitibus.et de ſumptibus inopum acquirere fauore poten tum.arenti terre aquā tollere et flumina que non indigent ir rigare. Nōnunqꝫ largitas diuitum prodiga uon ad vtilitatē ſed ad elationem effunditur.cōparati hypocritis qui non ad edificationem docent audientium.ſꝫ ad ſue glorie exaggeran dum coturnū. Reprehenſibilis eſt ſupflua effuſio largitatis. Nam qui modum ſeruat.auarus nulli eſt. ſed omnibus lar gus eſt. Diſpenſator non debet eſſe prodigus. ſed diſcretus. largiri eīn debet quātum oportet, vt tenendo menſuram in vno ſufficiat pluribus.

¶ Quod tantū in vita eſt licitū operari bonū. Capi.lxv.

T Antū eīn in hac etiā eſt licitū opari bonū illic namqꝫ noniam opatio exſpectatur ſed retributio meritoꝝ. Hec vita impijs lōga et grata ē.in oculis aūt iuſto rū amara et breuis. Et licet vita iſta breuis ſit.moras tū ſibi fieri creditur.qꝛ quātumlibet breue ſit tꝑis ſpaciū.tamen et ſi

viuenti parum eſt.non amanti proculdubio longum eſt.Qui
vite pñtis longitudinē nō de ſuo ſpacio.ſ3 de eis fine cōſide
rat.ꝗ ſit breuis et miſera ſatis vtiliter penſat.Uita eñ p̄ſens
q2 ipſis ſuis incremētis deficit breuis eſt.Suo eñ augmen
to perit dum id qđ videtur in futuro ꝓficere.in preterito de
ficit.Itē ex ipſo eſſe breuis vita pñs oſtendit.ex quo nō per
manet ſ3 finitur.Tela eñ cōſumat filis et vita hoīs explet
diebus ſingulis.Q diu in hac vita viuitur.querit vtrū aug
mentū.an rectius detrimentū dicatur.Sed quō poſſit recte
dici augmentū.qđ ꝑ dimenſiones etatū ad mortis tendit de
trimentū.Qui vitam longam queris.ad eā tende vitā ꝓ qua
xpianus es id eſt eternā.nō ad iſtā de qua eruendū te deſcen
dit vita eterna id xp̄s carni cōiunctum.Hec eſt eñ vitalis.
nam iſta mortalis eſt.Mori oportet hoīem in carne mundo.
ne moriatur in aīa xp̄o.Nam vere tūc viuere quiſq3 credit ſi
ꝑm ſeculū moriens in ſolo deo viuere delectet.De mora vite
iſtius tedium patitur iuſtus.eo ꝙ ad deſideratā patriam tar
de ꝑueniat.et vite pñtis erumnam ſegnius amittat.

De metu mortis. Ca.lxvi

Quāuis ſancti ab huius vite erumnis liberari ſe cupi
ant.cito volentes exire de corpe.dei tñ diſpenſatione
plerūq3 diu in hac vita verſant.vt ꝑ longa tolerantie
experimēta ſolidius eoꝝ pacientia roboret.Multi vitam o
dio hñt.et tñ mori timent.qđ pleriſq3 in anguſtia cōtingere
ſolet.ſicq3 cōtrario affectu et viuēdi hñt tediū.et moriendi me
tū.Sollicite debet vnuſquiſq3 viuere et ſp terminū vite ſue
cōſiderare.vt de cōtemplatione illius animus ſe ſemꝑ ad alta
ſuſtollat et huius ſeculi blanditias cū timore caueat.Scrip
tum eſt eñ: In oībus operibus tuis memorare nouiſſima
tua.et in eternū non peccabis.Uenturi exitus ignorantiā in
certa eſt.et dum quiſq3 mori nō exiſtimat tollitur.Uñ vnuſ
quiſq3 feſtinet.ne in iniquitatibus ſuis rapiatur ſimulq3 finia
tur vita cū culpa.Nam incenſor dyabolus eos quos viuen
tes accendit ad vicia ſubito morientes ꝑtrahere nititur ad
tormenta.Sepe diuites in hac fallaci vita dum de potentie
gloria vel reꝝ abundantia geſtiunt.ab his repente hora qua

neſciunt improuiſo exitu rapiunt̄. atq; abſorbente profundo cruciandi eternis gehenne incendijs deputantur. De quibus bñ per ꝓphetam dicit: Ducūt in bonis dies ſuos. et in puncto ad inferna deſcendunt. Iniquus moriens qui imitatione ſua multos ad culpam traxerat delectione peccati. multos a culpa reuocat terrore tormenti. Quod etiā Pſalmiſta teſtat̄ dicens: Letabit̄ iuſtus cū viderit vindinctā impioꝝ. manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoꝝ. In peccatoꝝ eñ morientiū ſanguine iuſti leuant manus qꝛ dum coꝝ pena cōſpicit̄. cōſpicientis vita mundat̄. Cuius eñ talis tam crudelis exitus cernitur: non ſolū qui viderit refugit. ſȝ alios etiā ab imitatione illius quāto valuerit ex hortatione cōpeſcit. In exitu vite aīe electoꝝ nimio terrentur metu. incerti vtrū ad premium an ad ſupplicū tranſeant. Quidam aūt electi in fine ſuo purgant̄ a leuibus quibuſdā peccatis. quidā ꝟo in ipſo exitu ſuo hilareſcūt ex eternoꝝ cōtemplatōe bonoꝝ. Quis eñ quiſq; in hac vita ſit iuſtus. tamen dum ex corꝑe iſto egredit̄ ꝑtimeſcit. ne dignus ſupplicio ſit. Nullus eſt eñ hō abſq; peccato. nec quiſq; p̄t de dei ſecurus eſſe iudicio. cum etiā et de ocioſis ꝟbis reddenda ſit rō. Finem iuſtoꝝ optimū vocatio tranquilla cōmendat. vt ex eo intelligantur ſcōꝝ habere cōſortiū angeloꝝ. ex quo ab hoc corꝑe ſine vexatione dura tolluntur. Prauos autē hoīes apoſtate angeli excipiunt morientes. vt eis ſint ipſi tortores in penis qui fuerunt ſuaſores in vicijs. et ſi pietas pro defunctis fidelibus flere iubeat. fides tamen pro eis lugere vetat. Illi eñ deplorandi ſunt in morte quos miſeros infernus ex hac vita recepit. non quos celeſtis aula xp̄i letificādos includit. Hic eſt eñ xp̄iane miſerationis affectus vt pro vnoquoq; mortuo ſacrificiū deo offeratur. Inde eſt quod ſcriptum eſt: Et mortuo ne fraudes miſericordiā.

Finit liber Tercius et vltimus de ſummo bono ſancti Iſidori hyſpalenſis Epiſcopi.

Impreſſus Lyptzck per Arnoldum de Colonia.

BIBLIOTECA DE CATALUNYA BC

8º

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Biblioteca de Catalunya

Reg. 501.923

Sig.

Inc. 116-8º

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001801406

...Medici.i.
...cerdotes q
...edicin... ani
...e p...ant:i3
...deus dicitur
...edicus: ut.j.
...iij. ad hoc i
...int. xxiij. q.
...j. nabugod.
...xi.q.iij.quo
...odo.
a ...Morti
...i. permanen
...in peccatis.
...Auctas. in
...iesu filij sy
...h.s.ecclesia
...o.
...Perijt.i.ñ
...quia non pe
...et talem: ut
...di.iij.iudas
...ia perit hic
...od non est.
...ff. de cõsti.
...id quod.
...si ẽ non est
...lis quo ad
...am.ar.q3 re
...ptus ab ex
...to impe

mũdauit: ⁊ poſtea ut ſacerdoti ſa
crificiũ ex lege offerret precepit. le
proſus eniꝫ t..git: cuꝫ reſpectu di
uine pietatis mẽs peccatoris illu
ſtrata cõpungit. unde poſt trinã
negatiõeꝫ petrus domio eũ reſpi
ciẽte ꝓfudit amaras lachrymas:
quib⁹ culpã negatiõis ſue diluit.
leproſus ſemetipſum ſacerdoti re
pſentat: dum peccatũ ſuum ſacer
doti penitẽs cõfitetur. ſacrificium
ex lege offert: dum ſatiſfactõeꝫ ex
ecclie iudicio ſibi impoſitã factis
exequitur. ſed anteq̃ȝ ad ſacerdo
tẽ ꝑueniat emũdatur: duꝫ p cõtri
tionẽ cordis ante cõfeſſioneꝫ oris
peccati uẽia idulgetur. Hinc eti...
medici negant ſuſcitatũ aliquẽ...
reſuſcitat⁹ cõfiteat: duꝫ p ꝓpheta
dicit: nunquid medici rſuſcitabũt
⁊ ꝯfitebũtur tibi. Item A Mõ
tuo ut auctõitas dicit: perit cõfeſ
ſio uelut ab eo qui nõ eſt. unde pe
nitẽs ille qui timore octaue reſur
rectiõis territ⁹ exclamauerat: Do
mie ne i furore tuo arguas me: ne

cuꝫ enim deus ſit uita anime: ani
ma uero uita corpõis: ſicut corp⁹
uiuere nõ poteſt abſente ania: ita
nõ niſi deo pſente anima uiuere
ualet. habet itaq̃ȝ ania ſibi deũ p
ſẽteꝫ p grãm: que uiuẽs peccatuꝫ
ſuũ ꝯfitet...am.q̃ȝ uitã que deus ẽ
ihabitat quã ihabitãdo uiuer ſa
cit. Si aũt illã ihabitat: ẽgo tẽplũ
ſpũs ſãcti facta ẽ: ergo illumiata
ẽ: ergo a tenebris peccatoꝝ expia
ta ẽ: ergo tẽplũ diaboli eẽ deſijt: q̃
ad lucẽ uenit: cui⁹ reſpectus tene
bras fugat. Nulla eni ut ait apo
ſtolus: ꝯuentio xp̃i ad belial: nll'a
participatõ lucis ad tenebras: nl'
la ꝯmũicatio iuſticie ⁊ iiq̃tatis: nl'
lus ꝯ... is tẽplo dei cuꝫ idol. Iteꝫ
ut chriſ... ait... nis q̃ odit ma
lũ in luce agit: qui aũt i luce agit:
ſicut auguſtinus ait: i xp̃o opera
tur: qui autem i chriſto operatur
eius fili⁹ ꝓbatur. Cui⁹ eĩm opera
q̃ſq̃ȝ facit: eius fili⁹ eẽ phibet. unde
q̃buſdam dñs ait: Si filij abrahe
eſtis opa abrahe facite. Tẽ uoſ

z Belial. apoſtata i
terpretatur.
p Lucia. i. illumin
torum. ⁊ eſt ar. q̃ꝫ co
traria ſeſe non patiu
tur. ar. xvi. q. vij. in n
na i c. §. cum ergo.
y Dominus ait. in
uangelio. ioan.

a Abrahe. ſupra. x
ij. q. ij. §. item oppor
tur.
b Duobus. exigen
bus contraria.
c Duobus. diuerſi
puta in eo q̃ꝫ ſunt di
ſi. alias ſecus. ff. de
per. liber. duorum
d Ex deo. cooperãt
per gratiam uel bapti
mum.

e Peccat. coniunc
intelliges dum mo
tur in ſanctitate pec
ta ⁊ regeneratione d
q̃ꝫ ſic debeat intellig
habetur. j. di. ij. §. ite
ſecundum: ⁊. c. ſi en
inquit.